

Lillesand kommune

LILLESAND KOMMUNE

Budsjett og økonomiplan Kommuneplanens handlingsdel 2022-2025

Vedtatt av bystyret den 8. desember 2021

Foto: Cecilia Olweus

1. INNHOLDSFORTEGNELSE

1.	<u>INNHOLDSFORTEGNELSE</u>	3
2.	<u>KOMMUNEDIREKTØRENS OPPSUMMERING</u>	9
3.	<u>PRINSIPPER FOR BUDSJETT OG ORGANISERING AV ARBEIDET</u>	13
4.	<u>FINANSIELLE MÅLTALL</u>	15
5.	<u>ØKONOMISKE UTSIKTER I ØKONOMIPLANPERIODEN OG UTOVER</u>	22
6.	<u>LILLESAND 2024 – EN KOMMUNE FOR FREMTIDEN</u>	24
7.	<u>RISIKO- OG SÅRBARHETSANALYSE</u>	27
8.	<u>ORGANISERING OG BEMANNING</u>	30
9.	<u>OVERORDNEDE PLANER OG FOKUSOMRÅDER</u>	32
10.	<u>BEFOLKNINGSUTVIKLINGEN</u>	41
11.	<u>PREMISSER FOR BUDSJETTET</u>	48
12.	<u>ØKONOMISK OVERSIKT - DRIFT</u>	54
13.	<u>ØKONOMISK OVERSIKT – INVESTERING</u>	63
14.	<u>DRIFT AV TJENESTENE – RAMMEOMRÅDENE</u>	64
15.	<u>OM INVESTERINGSPROSJEKTENE</u>	136
16.	<u>TILTAK SOM IKKE ER BLITT PRIORITERT</u>	147

TABELLOVERSIKT

TABELL 1 OBLIGATORISKE OVERSIKTER	14
TABELL 2 FINANSIELLE MÅLTALL	15
TABELL 3 NØKKELTALL	15
TABELL 4 NETTO LÅNEGJELD, KILDE SSB	17
TABELL 5 RENTE- OG AVDRAGSBELASTNING	21
TABELL 6 RENTER OG AVDRAG	23
TABELL 7 OVERSIKT OVER INNSPARINGER	24
TABELL 8 PLAN FOR GEVINSTREALISERING	25
TABELL 9 PLANLAGTE INNSPARINGER	25
TABELL 10 UTVIKLING I DISPOSISJONSFOND MED ELLER UTEN MERINNTEKTER	27
TABELL 11 BEFOLKNINGSUTVIKLING 2011-2020	41
TABELL 12 BEFOLKNING FORDELT PÅ ALDERSGRUPPER 01.07.2020 OG 01.07.2021	42
TABELL 13 BEFOLKNINGSFRAMSKRIVING PR 1.1. FORDELT PÅ ALDERSGRUPPER (KILDE: SSB – MMMM-ALTERNATIVET)	43
TABELL 14 FREMSKREVET, PROSENTVIS VEKST I FORHOLD TIL FAKTISKE 2020-TALL FOR ULIKE ALDERSGRUPPER, 2020-2050 (KILDE: SSB)	43
TABELL 15 VEKST I FRIE INNTEKTER FOR KOMMUNENE	48
TABELL 16 VIRKNING FOR LILLESAND KOMMUNE	49
TABELL 17 KORREKSJONER I RAMMETILSKUDDET 2022	50
TABELL 18 ØKONOMISK OVERSIKT DRIFT ETTER BUDSJETT- OG REGNSKAPSFORSKRIFTENS § 5-6	54
TABELL 19 BEVILGNINGSOVERSIKT DRIFT ETTER BUDSJETT- OG REGNSKAPSFORSKRIFTENS § 5-4 FØRSTE LEDD	55
TABELL 20 OVERSIKT OVER EIENDOMSSKATT PR 11.08.21	57
TABELL 21 NØKKELENDIKATORER GJELD	59
TABELL 22 GJELDSUTVIKLING (TALL I HELE 1 000)	60
TABELL 23 FONDSUTVIKLING	61
TABELL 24 SPESIFIKASJON AV LINJE 6 SUM BEVILGNINGER DRIFT PR RAMMEOMRÅDE I TABELL § 5-4. BEVILGNINGSOVERSIKTER – DRIFT	62
TABELL 25 BEVILGNINGSOVERSIKT INVESTERING ETTER BUDSJETT- OG REGNSKAPSFORSKRIFTENS § 5-5 FØRSTE LEDD	63
TABELL 26 RAMMEOMRÅDE FORDELINGSUTGIFTER	64
TABELL 27 RAMMEOMRÅDE FOLKEVALGTE	65
TABELL 28 RAMMEOMRÅDE KOMMUNEDIREKTØRENS STAB	65
TABELL 29 ENDRINGER KOMMUNEDIREKTØRENS STAB	66
TABELL 30 RAMMEOMRÅDE HELSE OG KULTUR	73
TABELL 31 ENDRINGER HELSE OG KULTUR	73
TABELL 32 KOSTRA OVERSIKT KULTUR	79
TABELL 33 KOSTRA OVERSIKT HELSE OG OMSORG	83
TABELL 34 KOSTRA OVERSIKT RUS OG PSYKIATRI	92
TABELL 35 KOSTRA OVERSIKT SOSIALE TJENESTER	95
TABELL 36 ENDRING BARNEVERN	96
TABELL 37 KOSTRA OVERSIKT BARNEVERN	97
TABELL 38 KOSTRA OVERSIKT KIRKE	98
TABELL 39 RAMMEOMRÅDE SKOLE	99
TABELL 40 ENDRINGER SKOLE	99
TABELL 41 PP-TJENESTEN	103
TABELL 42 KULTURSKOLEN BLINK	103
TABELL 43 KOSTRA OVERSIKT GRUNNSKOLE	115
TABELL 44 RAMMEOMRÅDE BARNEHAGE	116
TABELL 45 ENDRINGER BARNEHAGE	116
TABELL 46 SPESIALPEDAGOGISK TEAM	117
TABELL 47 KOSTRA OVERSIKT BARNEHAGE	125
TABELL 48 RAMMEOMRÅDE FOR TEKNISKE TJENESTER	126
TABELL 49 ENDRINGER TEKNISKE TJENESTER	126
TABELL 50 KOSTRA OVERSIKT PLAN, BYGGESAK OG MILJØFORVALTNING	129
TABELL 51 KOSTRA OVERSIKT SAMFERDSEL	131
TABELL 52 RAMMEOMRÅDE FOR VA SELVFINANSIERENDE	132
TABELL 53 ENDRINGER VA SELVFINANSIERENDE	132
TABELL 54 RAMMEOMRÅDE HAVN	135
TABELL 55 ENDRINGER HAVN	136
TABELL 56 PROSJEKTER MED EKSTERN FINANSIERING	136
TABELL 57 OVERSIKT OVER INVESTERINGER	139
TABELL 58 DRIFTSKONSEKVENSER NYE BOLIGER PSYKIATRI/RUS	142
TABELL 59 DRIFTSKONSEKVENSER NY TURNHALL	144
TABELL 60 INVESTERING VANN OG AVLØP	146
TABELL 61 INVESTERING IKT	147

FIGUROVERSIKT

FIGUR 1 NETTO DRIFTSRESULTAT (KILDE SSB)	16
FIGUR 2 DISPOSISJONSFOND	17
FIGUR 3 ARBEIDSKAPITAL EX. PREMIEAVVIK I PROSENT AV BRUTTO DRIFTSINTEKTER (PROSENT)	18
FIGUR 4 NETTO RENTEKSPONERING I PROSENT AV BRUTTO DRIFTSINTEKTER (PROSENT)	18
FIGUR 5 BRUTTO INVESTERINGSUTGIFTER I PROSENT AV BRUTTO DRIFTSINTEKTER (PROSENT)	19
FIGUR 6 EGENFINANSIERING I PROSENT AV BRUTTO DRIFTSINTEKTER (PROSENT)	20
FIGUR 7 LANGSIKTIG GJELD EKSKL. PENSJONSFORPLIKTELSER I PROSENT AV BRUTTO DRIFTSINTEKTER (PROSENT).....	20
FIGUR 8 UTVIKLING RENTER OG AVDRAG.....	21
FIGUR 9 RISIKOMATRISJE	26
FIGUR 10 BEFOLKNINGSPROGNOSER 2016-2018-2020	42
FIGUR 11 FREMSKREVET, PROSENTVIS VEKST I FORHOLD TIL 2020-TALL FOR ULIKE ALDERSGRUPPER, 2020-2050 (KILDE: SSB)	44
FIGUR 12 FORSØRGERBYRDE LILLESAND	46
FIGUR 13 ENDRET UTGIFTSBEHOV (KILDE: KS)	47
FIGUR 14 BEHOV FOR ÅRSVERK	47
FIGUR 15 INNTEKSTUTJEVNING SKATT	56
FIGUR 16 RENTEUTVIKLING	59
FIGUR 17 FORDELING FAST LÅN OG FLYTENDE LÅN.....	60

Bystyrets vedtak:

Punkt 1. Lillesand bystyre vedtar årsbudsjett 2022 og økonomiplan 2022-2025 for drift og investering som bygger på kommunedirektørens forslag for netto budsjetttramme for 2022 i henhold til følgende tabeller i årsbudsjett/økonomiplan:

- Driftsbevilgninger til tjenesteområdene (§5-4), tabell 24
- Bevilgningsoversikter investeringer (§5-5), tabell 25
- Oversikt over investeringsprosjekter

med innarbeidelse av følgende endringer investeringer:

1. Bevilgning prosjekt Fremtidig bruk av Dovreområdet flyttes ut av 2022 (1.000.000) og legges inn i 2023 med 500.000.
2. Midler til konsept, planlegging og opprusting Borkedal skole med SFO reduseres med 2.000.000 i 2022, 47.315.000 i 2023 og 47.815.000 i 2024.
3. Midler til konsept, planlegging og opprusting Brentemoen skole med SFO og gymsal økes med 300.000 i 2022, og reduseres med 4.000.000 i 2023, 70.500.000 i både 2024 og 2025.
4. Midler til turnhall og skytebane reduseres i 2022 med 14.634.000 og det legges inn samme beløp i 2023.
5. Investeringer utstyr/maskiner teknisk sektor i 2022 med 3.500.000 tas ut. Kommunedirektøren omdisponerer investeringene i 2023 til 2025 til utstyr/maskiner etter behov.
6. Bevilgning 200.000 i 2022 til lydanlegg Lillesand kirke «trinn 1».

og innarbeidelse av følgende endringer drift:

1. Forventet utbytte LINA i 2022 reduseres med 5.000.000.
2. Aksjeutbytte Agder Energi økes med 3.000.000 i 2023, 2.000.000 i 2024 og 2.000.000 i 2025.
3. Det overføres ikke 2.500.000 fra drift til investering, ref kommunedirektørens svar i brev 15.11.2021.
4. Inntekt eiendomsskatt i forhold til kommunedirektørens forslag reduseres med 2.800.000 i 2022, 2.800.000 i 2023 og 10.500.000 i 2024.
5. Rammebevilgning sektor Skole reduseres med 500.000 i 2023, 1.000.000 i 2024 og 1.000.000 i 2025.
6. Rammebevilgning sektor Helse og kultur reduseres med 2.000.000 i 2022, 3.000.000 i 2023, 2.000.000 i 2024 og 1.000.000 i 2025.
7. Rammebevilgning sektor Teknisk reduseres med 500.000 i 2022, 1.000.000 i 2023, 1.000.000 i 2024 og 1.000.000 i 2025.
8. Det bevilges 150.000 i 2022 som støtte til Næringsforeningens arbeid i og for Lillesand.
9. Det bevilges 50.000 i hvert av årene 2022 til 2024 som utvidelse av ramme skoler for sertifisering som dysleksivennlige.
10. Det bevilges 150.000 ekstra i 2022 til Kirkelig Fellesråd i Lillesand.
11. Det innarbeides inntekter og utgifter ifølge brev fra kommunedirektøren 23.11.2021 som svar på spørsmål 15.11.2021 fra Høyre om effekter av økning befolkningsvekst med 0,2 % per år: netto inntekt 150.790 i 2022, netto utgift 252.311 i 2023, netto inntekt 741.488 i 2024 og netto inntekt 1.454.851 i 2025.
12. I år med underskudd salderes med midler fra disposisjonsfondet, i år med overskudd legges overskuddet til disposisjonsfondet.

Punkt 2. Bystyret godkjenner forslag til budsjett for skatter, rammetilskudd, renter, avdrag og anvendelse av netto driftsresultat mv i henhold til Bevilgningsoversikt drift i økonomiplan (§5-

4) etter at ovenstående endringer er innarbeidet.

Punkt 3. Kommunedirektørens forslag til gebyrregulativ og betalingssatser 2022 vedtas, med unntak av gebyr endring reguleringsplan (side 15) som økes til 25.000 i stedet for til 30.000.

Punkt 4 a. Med hjemmel i eiendomsskattelovens §§ 2 og 3 første ledd bokstav a skrives det i 2022 ut eiendomsskatt på faste eiendommer i hele kommunen med skattesats 3 promille. I medhold av eiendomsskatteloven § 12 bokstav a differensieres satsene ved at den skattesats som skal gjelde for boliger og fritidseiendommer settes til 2 promille. Med hjemmel i overgangsregelen til eiendomsskattelovens §§ 3 og 4 skrives det i 2022 ut skatt på det særskilte grunnlaget med en skattesats på 3 promille. Det særskilte grunnlaget skal baseres på differansen mellom eiendomsskattegrunnlaget i 2019 og 2020 som er forårsaket av at produksjonsutstyr og –installasjoner ikke skal tas med i grunnlaget. Dette særskilte grunnlaget skal i 2022 være lik tre sjudeler av differansen, og reduseres med en sjudel hvert påfølgende år.

Punkt 4 b. Det beregnes et bunnfradrag for bolig og fritidseiendom for 2022 på 0 kr. I medhold av eiendomsskatteloven § 7 fritas følgende eiendommer for eiendomsskatt:

- Eiendommer tilhørende stiftelser eller organisasjoner som tar sikte på å gagne kommunen, og som ikke er organisert som aksjeselskap.
- Eiendommer som er automatisk fredet eller underlagt fredningsvedtak av riksantikvaren.

Eiendomsskatten skrives ut i to terminer, jf. eiendomsskatteloven § 25 første ledd. Forfallsdato første termin er 20.06. og andre termin er 20.09. Der det er mulig kan skattyter selv bestemme antall betalingsterminer.

Punkt 4 c. Siste alminnelige taksering i kommunen var i år 2009. Alminnelig taksering utsettes. Med hjemmel i § 8 A-4 om kontorjustering økes skattetakstene i 2022 med 3,5 % av det opprinnelig skattegrunnlaget.

Punkt 5. Det tas opp følgende lån til finansiering av investeringsbudsjettet for 2022:

- Startlån fra Husbanken til videre utlån: 40 000 000 kr.
- Lån til finansiering av egne investeringer: inntil 138.100.000 kr.

Punkt 6. Kommunedirektøren gis fullmakt til å omdisponere inntil 20 788 212 kr fra rammeområde 03 (fordelingsutgifter) til enhetene til dekning av lønnsoppgjør, samt forsikringer.

Punkt 7. Ved eventuell likviditetsmessig underdekning gis kommunedirektøren fullmakt til å ta opp likviditetslån.

I tillegg vedtas:

1. Alle ekstraordinære inntekter i 2022 skal gå til økning av disposisjonsfondet.
2. Kommunens eiendom på Skalleodden og areal for boliger m.m. Stykkene klargjøres for salg og selges så snart som mulig.
3. Bystyret ber om en sak tidlig i 2022 på hvordan investeringsmidler konseptfase Borkedalen, 2.000.000 i 2022, skal benyttes.
4. Bystyret ber om en sak tidlig i 2022 som viser hvordan det kan utredes å flytte BLINK og SFO Brentemoen ut av Sjømannshaven og Sjømannshjemmet.
5. Bystyret ber om en sak i løpet av 2022, i rimelig god tid før neste budsjettbehandling, der ressurser brukt til idrett i kommunen kartlegges, og der støtte til LIL og Høvdingen

synliggjøres.

6. Bystyret ber kommunedirektøren vurdere bruk av vakanser der det er mulig, for å spare penger.
7. Bystyret ber om en sak til tjenesteutvalget i løpet av 2022 på fordelingsmodell for skolenes budsjetter.
8. Bystyret ber om en sak til tjenesteutvalget i løpet av våren 2022 på om Lillesands skoler kan bli sertifisert som dysleksivennlige.
9. Bystyret ber om at gebyrregulativ fra og med 2022 behandles i egen sak i bystyremøte i oktober.
10. Bystyret ber kommunedirektøren ta med siste utgave av Miljødirektoratets kommunefordelte utslippsregnskap for Lillesand i «årsmelding og regnskap for Lillesand kommune» for 2021. Oversikten skal vise hvordan Lillesand ligger an i forhold til målet om 55% kutt ut fra 1990 nivå innen 2030.
11. Kommunedirektør bes legge frem en sak for bystyret før sommeren 2022 der tidligere politiske bestillinger som ikke er utkvittert gjennomgås for å vurdere om det fortsatt er relevante.

Endringer i dokumentet som følge av bystyrets vedtak er merket med rød skrift.

2. KOMMUNEDIREKTØRENS OPPSUMMERING

Det har lenge vært kjent at de økonomiske utfordringene i økonomiplanperioden 2022-2025 ville være krevende. Årsaken til dette er at SIO-prosjektet (Statlig finansierte omsorgstjenester) skulle avsluttes 01.01.23 og at renter og avdrag øker som følge av høyt investeringsnivå, særlig innenfor skole. Program Lillesand 2024 skulle løse denne utfordringen. Arbeidet med en langsiktig plan for å løse den økonomiske utfordringen var godt i gang og kommunedirektøren så med optimisme på at dette skulle la seg løse uten vesentlige reduksjoner i tjenestenivået eller å øke eiendomsskatten.

Statsbudsjettet og uforutsett rask avslutning av SIO

Overraskelsen var stor da Statsbudsjettet ble lagt fram 12.10.21. I forslag til statsbudsjett skal SIO avsluttes 01.01.22, det vil si ett år tidligere enn forutsatt. Staten har gjennom forslag til statsbudsjett endret rammebetingelsene for å delta i SIO-forsøksprosjektet. Dette er svært uheldig. Staten bør være en forutsigbar avtalepart i forsøksprosjekter. Den negative økonomiske konsekvensen for Lillesand kommune er ca. 43,5 mill. kr fra 01.01.22. I tillegg nedtrappes SIO inntektspåslaget gradvis i 2022 og 2023 og fjernes helt i 2024, ett år tidligere enn forutsatt.

Forslag til statsbudsjett har satt kommunen i en uforutsigbar økonomisk krevende situasjon og har medført at kommunedirektøren på kort tid har måttet omarbeide budsjett 2022 og økonomiplan for 2022-2025. Utfordringen nå er å finne en god balanse mellom å bruke oppsparte midler og gjennomføre planlagte tiltak slik at vi klarer å vedta en økonomiplan i balanse. Ny regjering skal legge fram en tilleggsproposisjon til statsbudsjettet, men dette er ikke kjent når kommunedirektøren legger fram sitt budsjettforslag. Det er å håpe at hele eller deler av SIO-midlene legges inn igjen i statsbudsjettet for 2022. Dersom tilleggsproposisjonen endrer kommunens inntekter eller utgifter vesentlig, vil kommunedirektøren fremme endringsforslag i forbindelse med budsjettbehandlingen.

Mål om å opprettholde tjenestetilbud

Kommunedirektøren mener at det verken er mulig eller forsvarlig å redusere kostnadene med 43,5 mill. kr i 2022. En kostnadsreduksjon i denne størrelsesorden vil medføre dramatisk reduksjon i tjenestetilbudet. Kommunedirektøren vektlegger at tjenestetilbudet skal opprettholdes og mener dette i all hovedsak vil bli opprettholdt i forslag til økonomiplan. Godt tjenestetilbud er viktig for kommunens innbyggere.

Mål om å unngå oppsigelser

Hoveddelen av kommunens driftsbudsjett er lønnsmidler. En eventuell reduksjon på 43,5 mill. kr vil nødvendigvis medføre omfattende oppsigelser. Kommunedirektøren fraråder dette, og de ansattes organisasjoner slutter seg til at oppsigelser bør unngås. Det vil heller ikke være mulig å gjennomføre kostnadsreduksjoner med virkning fra tidlig i 2022 ettersom arbeidsforholdene til kommunens ansatte er lov- og avtaleregulert og oppsigelse betinger avtalefestede prosesser og drøftinger med tillitsvalgte.

Lillesand 2024, effektivisering og innsparinger

I programmet Lillesand 2024 er det planlagt hvordan og hvor økonomiske gevinster kan realiseres. Programmet er basert på analyser om hvor det er mulig å realisere gevinster og det er foretatt vurderinger av når gevinstene kan realiseres. Dette ble framlagt for formannskapet som er styringsgruppe for programmet 13.10.2021 og på bystyrets budsjettkonferanse 21.9.2021. Kommunedirektøren har vurdert om det er mulig å realisere gevinstene tidligere, men har kommet fram til at det er lite realistisk. Det opprinnelige planen for gevinster i Lillesand 2024 legges til grunn for økonomiplanen.

Administrasjonen er allerede pålagt betydelig effektiviseringskrav og innsparinger. I tidligere vedtatt økonomiplan har bystyret vedtatt en generell effektivisering samt pålegg om nedtrekk i rammene. Planlagte gevinster i Lillesand 2024 er lagt inn i forslag til økonomiplan 2022-2025. Summen av disse vedtakene og planlagte gevinster utgjør 69,1 mill. kr i 2025. Samlet effekt utgjør 229,0 mill. kr i perioden 2021-2025. Fordeling vises i tabellen nedenfor.

Oversikt over innsparinger (mill. kr)	Budsjett 2021	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025	Sum
Innsparinger vedtatt i ØP 2020-2024	6,5	9,7	14,6	14,6	14,6	60,0
Innsparinger vedtatt i ØP 2021-2025	16,0	16,0	18,0	18,0	18,0	86,0
Lillesand 2024 (inkl. 10 mill. kr i sektor 4)		0,6	16,9	29,0	36,5	83,0
Sum innsparinger	22,5	26,3	49,5	61,6	69,1	229,0

Disse innsparingene ligger inne i kommunedirektørens forslag til økonomiplan. Realisering av disse innsparingene er svært krevende for organisasjonen. Kommunedirektøren fraråder ytterligere innsparinger.

Fondsmidler og økte inntekter

Kommunedirektøren har funnet det nødvendig å se på mulighetene for å bruke fondsmidler og øke inntektene.

I tidligere vedtatt økonomiplan er det allerede forutsatt å saldere med bruk av fond. Kommunen har ikke tilstrekkelig fondsmidler til at fondsmidler alene kan løse den økonomiske utfordringen på grunn av uforutsett tidlig avslutning av SIO. I kommunedirektørens forslag til økonomiplan benyttes hele SIO-fondet, deler av VA-fond og ubundet driftsfond. Ubundet driftsfond benyttes i stor grad til å saldere budsjettet i 2022, 2023 og 2024. I 2025 vil det være mulig å starte oppbygging av fondet igjen. Det legges til grunn at ved utløpet av økonomiplanperioden vil fondet være på 4 mill. kr.

Til tross for stor grad av bruk av fond, må også andre inntekter økes. Anslaget på skatt og rammetilskudd er oppjustert basert på sterkere befolkningsvekst i kommunen enn for resten av landet. Det er lagt inn forventning om økte frie inntekter som følge av regjeringsskiftet. I 2022 er utbyttet fra LINA økt. **Bystyret vedtok å redusere utbytte fra LINA med 5 mill. kr i 2022 sammenlignet med kommunedirektørens forslag. Videre vedtok bystyret å øke aksjeutbytte fra Agder Energi med 3 mill. kr i 2023, 2 mill. kr i 2024 og 2 mill. kr i 2025.**

I tillegg ser kommunedirektøren det som nødvendig å øke eiendomsskatten med 1 promille i 2022, 2023 og 2024. For en bolig med markedsverdi på 3 mill. kr vil dette utgjøre en økning i eiendomsskatten med ca. 1 290 kr. I 2025 settes eiendomsskatten ned igjen med 1 promille. **Bystyret vedtok å redusere bunnfradraget til 0 kr istedenfor kommunedirektørens forslag om økning i skattesatsen. Det innebærer at inntektene fra eiendomsskatt, sammenlignet med kommunedirektørens forslag, reduseres med 2,8 mill. kr i 2022, 2,8 mill. kr i 2023 og 10,5 mill. kr i 2024.**

Noen budsjettøkninger er det rom for

Med nevnte forutsetninger er det mulig å videreføre gode tjenestetilbud til befolkning og å unngå oppsigelser. Det er også lagt inn nødvendige budsjettøkninger til enhetene:

- kompensasjon for lønns- og prisvekst, samt pensjon
- økte utgifter til IT-lisenser og fiber
- flere lærlinger
- økte utgifter knyttet til innføring av årsturnus

- utgifter til fastlegeavtale
- kompensasjon for flere elever i skolen
- skjerming av generelt kutt på skole med 2 mill. kr i 2022
- kompensasjon for flere elever på Langemyr skole

Store investeringer bidrar til måloppnåelse i kommuneplan

Investeringsplanen er meget ambisiøs og i hovedsak videreført i tråd med forrige økonomiplan. En rekke tiltak ligger inne for å bidra til å oppfylle kommuneplanens mål. I sum planlegges det for investeringer på til sammen 817 mill. kr i perioden, hvorav 639 mill. kr må lånefinansieres.

Oppgradering av barneskoler i sentrum, nye gymsaler, skatehall og ferdigstilling av turnhall er en betydelig satsing på barn og unge og bygger opp under kommuneplanens satsingsområde «*folkehelse, livsmestring og tilhørighet*». Bygging av boliger til personer med utfordringer knyttet til rus og psykisk helse, ny legeavtale, bruk av velferdsteknologi, bl.a. innføring digitale tavler bidrar til omsorgstjenester med høy kvalitet. Opprustning av sentrum er et viktig tiltak innen satsingsområdet «*identitet og bærekraftig utvikling*». I tillegg er det en betydelig satsing på videre utbygging av kommunens vann- og avløpssystem. Kommunen skal utarbeide klima, miljø og energiplan. På denne måten styrker vi kompetansen innen klima- og miljøproblematikk, og bidrar til et større klimaansvar.

Vi når ikke finansielle måltall i økonomiplanperioden

En forsvarlig langsiktig økonomisk utvikling understøttes ved ny kommunelovs krav til at kommunestyret skal vedta mål for den økonomiske utviklingen og lokale handlingsregler. I forslag til økonomiplan oppfylles ikke bystyrets vedtatte finansielle måltall. I økonomiplan for 2022-2025 legges det opp til netto driftsresultat som er langt svakere enn måltallet i kommuneplanen og vedtatte finansielle måltall. Det legges opp til negative netto driftsresultat i 2022, 2023 og 2024. I 2025 vil effektene av planlagt gevinster i program Lillesand 2024 gjøre at kommunen igjen vil oppnå et positivt netto driftsresultat på ca. 0,1 %. Måltallet for 2025 er 1,75 %.

Fondsmidler brukes til å saldere budsjett i 2022, 2023 og 2024. Ubundne fond brukes opp i 2024, mens det avsettes til fond i 2025. Ved utgangen av økonomiplanen vil det være 4 mill. kr på ubundet fond.

Kommunen øker netto lånegjeld betydelig i perioden. Kommunen bør redusere lånegjelden utfra dagens status. Kommunen kan redusere fremtidige planlagte investeringer eller dekke en større andel av disse med driftsinntekter eller fond. Driftssituasjonen tilser at det ikke er mulig å overføre midler fra drift til å finansiere investering, eller bruke midler fra disposisjonsfondet. Netto lånegjeld i forslag til økonomiplan 2022-2025 utgjør hele 1 929 mill. kr i 2025, dvs. 195,5 % av brutto driftsinntekter. Måltallet for 2025 er på 120 %.

Forhåpentligvis vil de grepene som tas i denne økonomiplanperioden bidra til å nå finansielle måltall etter økonomiplanperioden.

Samarbeid for å lykkes i en krevende periode

Økonomiplanen har stramme rammer, bygger på usikre forutsetninger og krever endringer i måter å jobbe på. For å lykkes i endringene må det arbeides kontinuerlig med innovasjon, kvalitet, kompetanse, kommunikasjon og en helsefremmende kultur. Kompetente, trygge og utviklingsorienterte ledere og medarbeidere er avgjørende i dette arbeidet. En annen suksessfaktor er et åpent, respektfullt og godt samarbeid med ansattes organisasjoner og i samspillet mellom politikk og administrasjon. Sammen skal vi klare å levere gode tjenester og utvikle lokalsamfunnet selv med uforutsette forutsetninger og krevende økonomiske rammer.

Guri Ulltveit -Moe
Kommunedirektør

03.11.2021.

Kommuneloven med tilhørende forskrifter gir føringer for utarbeidelse og innhold i årsbudsjett og økonomiplan. Kommuneplanen angir økonomiske resultatmål: «Vi sikrer økonomisk handlefrihet gjennom en god økonomisk planlegging og styring, og begrenset vekst i kommunens lånegjeld». Dette målet utdypes i økonomiplanen som er kommuneplanens handlingsdel, og viser konsekvensene av kommuneplanen omsatt i inntekter og utgifter. Økonomiplanen omfatter hele kommunens virksomhet de neste fire årene; både på drifts- og investeringssiden. Årsbudsjett for 2022 tilsvarende økonomiplanens år 1. I økonomiplanen omtales mål og strategier i den nye kommuneplanen, og tiltak som utføres eller planlegges gjennomført i økonomiplanperioden.

Kommunedirektørens forslag til budsjett og økonomiplan for 2022-2025, bygger på forutsetninger og prioriteringer som framgår av den avtroppende regjeringens forslag til statsbudsjett 2022, gjeldende kommuneplan (herunder kommunedelplaner), samt vedtak i politiske organer. I forhold til vedtatt økonomiplan for 2021-2024 er det gjort endringer som følge av nye rammebetingelser, oppdaterte befolkningsprognoser, justerte investeringsbehov og andre endrede forutsetninger. Som følge av regjeringsskiftet vil den nye regjeringen fremme en tilleggsproposisjon. Dersom tilleggsproposisjonen endrer kommunens inntekter eller utgifter vesentlig vil kommunedirektøren fremme endringsforslag i forbindelse med budsjettbehandlingen.

Endringer som fremmes i tilleggsproposisjonen sammen med forslag til statsbudsjett skal etter planen vedtas av Stortinget senest 15.12.2021. Endringer som følge av vedtatt statsbudsjett vil legges fram for bystyret etter årsskiftet, enten som egen sak eller i forbindelse med tertialrapport 1.

Verbalpunkt 9. Bystyret ber om at gebyrregulativ fra og med 2022 behandles i egen sak i bystyremøte i oktober.

Krav til kommunenes økonomiforvaltning

Kommuneloven gjelder for økonomiforvaltningen i kommunene.

Formålet med loven er å fremme det kommunale og fylkeskommunale selvstyret og legge nødvendige rammer for det. Loven legger til rette for det lokale folkestyret og et sterkt og representativt lokaldemokrati med aktiv innbyggerdeltakelse. Kommuner skal yte tjenester, drive samfunnsutvikling og myndighetsutøvelse til beste for innbyggerne. Videre skal loven bidra til at kommuner og fylkeskommuner er effektive, tillitsskapende og bærekraftige.

Kommuneloven setter noen grunnleggende krav til økonomiforvaltningen:

- Kommuner skal forvalte økonomien slik at den økonomiske handleevnen blir ivarettatt over tid.
- Kommuner skal utarbeide samordnede og realistiske planer for egen virksomhet og økonomi, og for lokalsamfunnets utvikling.
- Kommuner skal forvalte finansielle midler og gjeld på en måte som ikke innebærer vesentlig finansiell risiko, blant annet slik at betalingsforpliktelser kan innfris ved forfall.

I kommunelov stilles det krav til kommunenes økonomiforvaltning, bl.a.:

- Krav om vedtak av økonomireglement
- Krav om plikt til å fastsette finansielle måltall
- Økonomiplanen skal vise hvordan kommunale planer skal følges opp, og økonomiplanen kan inngå i kommunens handlingsplan etter plan og bygningsloven
- Samlet (konsolidert) konsernregnskap for kommunen som juridisk enhet
- Lovfestet hovedregel om at kommunens drift bare skal finansieres av løpende inntekter

- Lovfestet at det ikke adgang til å ta opp lån for å finansiere tilskudd til andre rettssubjekters investeringer – med visse unntak
- Merforbruk må dekkes inn umiddelbart så langt det finnes tilgjengelige midler (egenkapital eller overskudd)
- Regler for beregning av minimumsavdrag på lån
- Regler for kommuner med økonomisk ubalanse og ROBEK-ordning.
- Lovfestet aktivitetsplikt for kommuner i ROBEK som skal bidra til at økonomien bringes tilbake i balanse.

Et grunnleggende krav i økonomiforvaltningen er at kommunene skal forvalte sin økonomi slik at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid. Dette er en generell plikt som har karakter av å være en formålsbestemmelse. Dette kravet er ment å skulle løfte frem idealet om en mer langsiktig økonomiforvaltning, og markerer kommunestyrets ansvar for å ivareta handlingsrommet.

Budsjettarbeidet starter i midten av mars der enhetene må kartlegge konsekvensjusteringer og behov for nye tiltak, samt melde inn investeringstiltak i investeringsbudsjettet.

Fremleggelsen av revidert nasjonalbudsjett for 2021 og kommuneproposisjonen for 2022 i mai 2021 gir viktige signaler for det videre budsjettarbeidet. Det har vært gjennomført budsjettseminar med formannskapet, 9. juni. og 21. september for bystyrets medlemmer. Sentrale temaer har vært drøfting av rammebetingelser, herunder planlagte gevinstrealisering i program Lillesand 2024. Formannskapet er politisk styringsgruppe for program Lillesand 2024 og får jevnlig orienteringer om framdrift i programmet.

Alle enheter har gitt innspill til budsjettet. Det har vært rom for svært få nye tiltak utover det som er politisk bestemt eller som følger endringer i demografi. Stab for økonomi og prosjekt har gjort beregninger på inntektssiden, lagt inn forutsetninger fra statsbudsjettet og føringer fra bystyret. Budsjettprosessen bærer preg av avvik mellom ønsker, behov og tilgjengelige ressurser. Avslutningen av SIO-prosjektet ett år før planlagt har preget prioriteringene i siste runde. Disse er gjort i fellesskap av kommunedirektør og kommunalsjefer. Det er avholdt informasjonsmøter med de tillitsvalgte underveis i prosessen.

Budsjettet består av en overordnet del hvor premisser og budsjetttrammer presenteres, samt en del som inneholder budsjettfordelingen ut på enhetsnivå og en nærmere presentasjon av investeringsprosjektene.

Videre inneholder budsjett og økonomiplan obligatoriske oversikter/ budsjettskjemaer:

Tabell 1 Obligatoriske oversikter

Obligatoriske oversikter	Forklaring
§ 5-4. Bevilgningsoversikter – drift	Inntektene som ikke knytter seg til bestemte formål i økonomiplanens driftsdel, driftsbudsjettet og driftsregnskapet, og disponeringen av disse inntektene
§ 5-5. Bevilgningsoversikter – investering	Utgiftene, inntektene, avsetningene og bruken av avsetninger i økonomiplanens investeringsdel, investeringsbudsjettet og investeringsregnskapet
§ 5-6. Økonomisk oversikt etter art – drift	Inntektene, utgiftene, avsetningene og bruken av avsetninger i økonomiplanens driftsdel, driftsbudsjettet og driftsregnskapet
§ 5-7. Oversikt over gjeld og andre vesentlige langsiktige forpliktelser i økonomiplanen og årsbudsjettet	Økonomiplanen og årsbudsjettet skal inneholde en oversikt over den årlige utviklingen i gjeld og andre vesentlige langsiktige forpliktelser i planperioden.

4. FINANSIELLE MÅLTALL

Kommunens mål, strategier og tiltak på økonomisiden er beskrevet i kommuneplanens samfunnsdel under satsningsområdet 3: "Organisasjon for fremtiden".

Mål 3.4 sier at "Lillesand kommune benytter ressursene smart og bærekraftig" og at dette skal vi sikre bl.a. ved strategien: «Vi sikrer bærekraftig økonomisk utvikling og handlefrihet gjennom god økonomisk planlegging og styring. Med bærekraftig økonomi mener vi et netto driftsresultat på 2 %, et disposisjonsfond på 5 % og en langsiktig gjeld utenom pensjonsforpliktelser på 120 % av brutto driftsinntekter».

En forsvarlig langsiktig økonomisk utvikling understøttes ved kommunelovens krav til at kommunestyret skal vedta mål for den økonomiske utviklingen og lokale handlingsregler. Måloppnåelsen på kommunes finansielle måltall i første del av perioden preges av overgangen fra SIO til rammefinansiering av omsorgstjenestene og virkningen på netto driftsresultat og disposisjonsfond. I siste del av perioden forverres måltallet vårt på netto lånegjeld. Dette skyldes store planlagte investeringer innenfor skole og vann og avløp.

Bystyret vedtok i 2020 følgende finansielle måltall:

Tabell 2 Finansielle måltall

Nøkkeltall	Mål (2020-2024)	Mål langsiktig
Netto driftsresultat i pst. av driftsinntektene	0,5 %	1,75 %
Disposisjonsfond i pst. av driftsinntektene	5 %	10 %
Netto lånegjeld i pst. av driftsinntektene	150 %	120 %

I forslag til økonomiplan oppnår kommunen følgende nøkkeltall:

Tabell 3 Nøkkeltall

Nøkkeltall	2021	2022	2023	2024	2025
Netto driftsresultat (mill. kr.)	-15,4	-50,5	-21,5	-6,4	14,5
Netto driftsresultat (% av brutto driftsinntekter)	-1,6 %	-5,2 %	-2,2 %	-0,7 %	1,5 %
Disposisjonsfond (mill. kr.)	55,6	20,3	5,5	4,4	19,7
Disposisjonsfond (% av brutto driftsinntekter)	5,9 %	2,1 %	0,6 %	0,4 %	2,0 %
Netto lånegjeld (mill. kr.)	1 504	1 592	1 647	1 715	1 742
Netto lånegjeld (% av brutto driftsinntekter)	159,6 %	164,1 %	169,0 %	175,3 %	175,8 %
Renter og avdrag (mill. kr.)	87,7	87,4	97,7	104,8	105,6
Renter og avdrag (% av brutto driftsinntekter)	9,3 %	9,0 %	10,0 %	10,7 %	10,7 %

Kommunetall ekskl. foretak og selskap

NETTO DRIFSTRESULTAT

I økonomiplan for 2022-2025 legges det opp til netto driftsresultat som er langt svakere enn måltallet i kommuneplanen og vedtatte til finansielle måltall. Det legges opp til negative netto driftsresultat i 2022, 2023 og 2024. I 2025 vil effektene av planlagt gevinster i program Lillesand 2024 gjøre at kommunen igjen vil oppnå et svakt positivt netto driftsresultat på ca. 0,1 %. Måltallet for 2025 er 1,75 %.

I 2025 vil effektene av planlagt gevinster i program Lillesand 2024 gjøre at kommunen igjen vil oppnå et positivt netto driftsresultat på ca. 1,5 %. Måltallet for 2025 er 1,75 %.

DISPOSISJONSFOND

Nødvendig størrelse på disposisjonsfondet vil være avhengig av størrelsen på netto driftsresultat og investeringsnivået. Kommunen er sårbar for rentesvingninger og variasjoner i utbytteinntekter og har lave netto driftsresultat. Dette tilsier at kommunen bør ha som langsiktig mål å opparbeide seg et disposisjonsfond på 10 % av brutto driftsinntekter. I økonomiplan for 2022-2025 legges det opp til å bruke disposisjonsfondet for å dekke inn negative netto driftsresultat i 2022, 2023 og 2024. Det er positivt at det i 2025 vil være mulig å avsette midler for å bygge opp disposisjonsfondet igjen. I kommunedirektørens forslag til økonomiplan 2022-2025 vil disposisjonsfond utgjøre om lag 4,0 mill. kr, eller 0,4 % ved utgangen av 2025. Måltallet for 2025 er på 10 %.

I vedtatt økonomiplanen 2022-2025 vil disposisjonsfond utgjøre om lag 19,7 mill. kr, eller 2,0 % ved utgangen av 2025. Måltallet for 2025 er på 10 %.

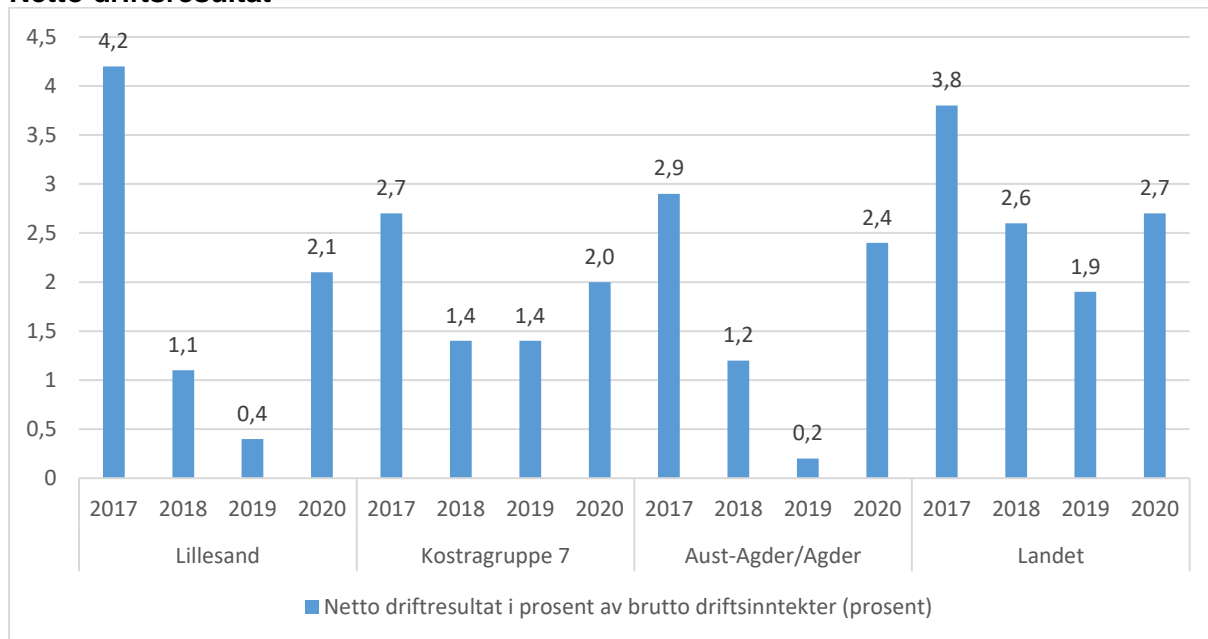
NETTO LÅNEGJELD

Kommunen har høy lånegjeld. Kommunedirektøren mener at en for stor del av driftsinntektene brukes til å betjene renter og avdrag. Kommunen bør redusere lånegjelden utfra dagens status. Kommunen kan redusere fremtidige planlagte investeringer eller dekke større andel av disse med driftsinntekter eller fond. Driftssituasjonen tilsier at det ikke er mulig å overføre midler fra drift til å finansiere investering, eller bruke midler fra disposisjonsfondet. Netto lånegjeld i forslag til økonomiplan 2022-2025 utgjør 1 929 mill. kr i 2025, dvs. 195,5 % av brutto driftsinntekter. Måltallet for 2025 er på 120 %.

Netto lånegjeld i vedtatt økonomiplan 2022-2025 utgjør 1 742 mill. kr i 2025, dvs. 175,8 % av brutto driftsinntekter. Måltallet for 2025 er på 120 %.

HISTORISK UTVIKLING UTVALGTE NØKKELTALL

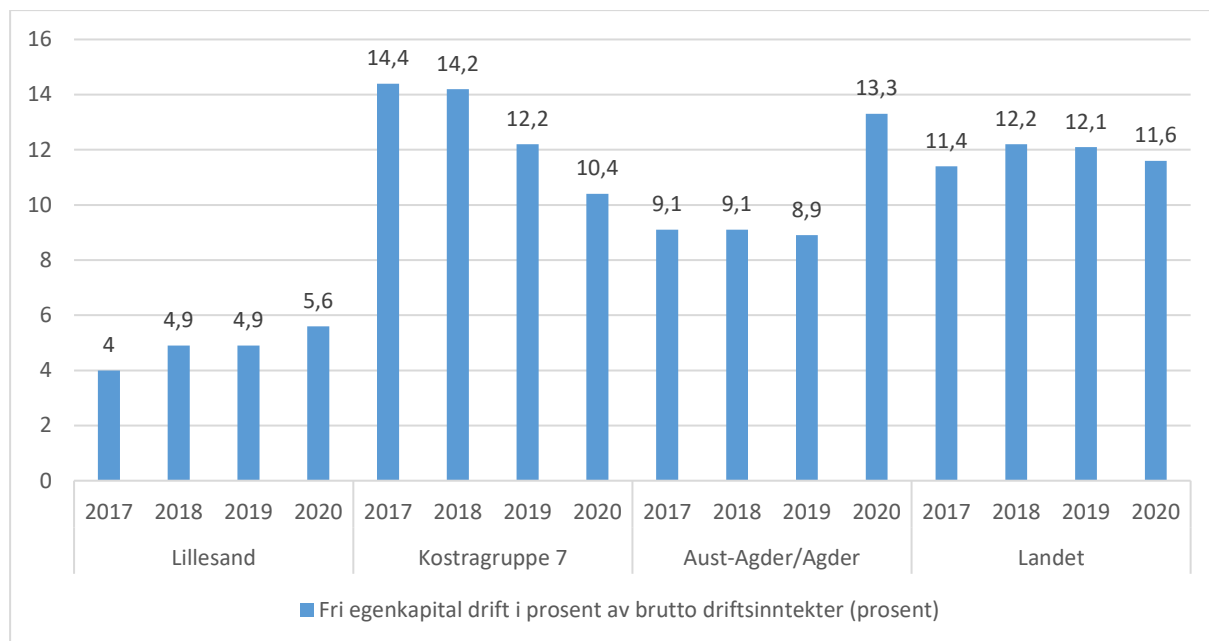
Netto driftsresultat

Figur 1 Netto driftsresultat (Kilde SSB)

Lillesand kommunes konsernregnskap har de siste årene hatt et netto driftsresultat over målet på 0,5 % av brutto driftsinntekter, med unntak av 2019. I 2020 var netto driftsresultat på 2,1 % og på nivå med KOSTRA gruppe 7, men under Agder og Landet.

Disposisjonsfond:

Figur 2 Disposisjonsfond

Disposisjonsfond er oppsparte midler som fritt kan benyttes til finansiering av drifts- eller investeringsutgifter, og sier derfor noe om kommunens økonomiske reserver.

Kommunens inntekter skal disponeres slik at de gir gode tjenester til innbyggerne, og det skal ikke være et mål i seg selv å ha størst mulige fond. Det er likevel svært viktig å ha midler på disposisjonsfond for å kunne ta høyde for uforutsette hendelser og svingninger i økonomien.

Etter underskuddet i 2014 ble fondene tappet for å dekke deler av underskuddet. Gode økonomiske resultater i årene fra 2015 til 2020 har gjort det mulig å dekke inn underskuddet fra 2014 i 2015 og 2016, og å bygge opp et disposisjonsfond. Målet om et disposisjonsfond på 5 % tilsier et fond i størrelsesorden 50 mill. kr og ble nådd etter årsregnskapet i 2020. Dette utgjør imidlertid under halvparten av landsgjennomsnittet. Det langsiktige målet om disposisjonsfond innebærer at fondet er på nivå med hva KOSTRA gruppe 7 og landet har i 2020.

Netto lånegjeld

Netto lånegjeld er definert som langsiktig gjeld fratrukket totale utlån og ubrukte lånemidler. I langsiktig gjeld i denne sammenhengen inngår ikke pensjonsforpliktelsener. I totale utlån inngår formidlingslån og ansvarlige lån.

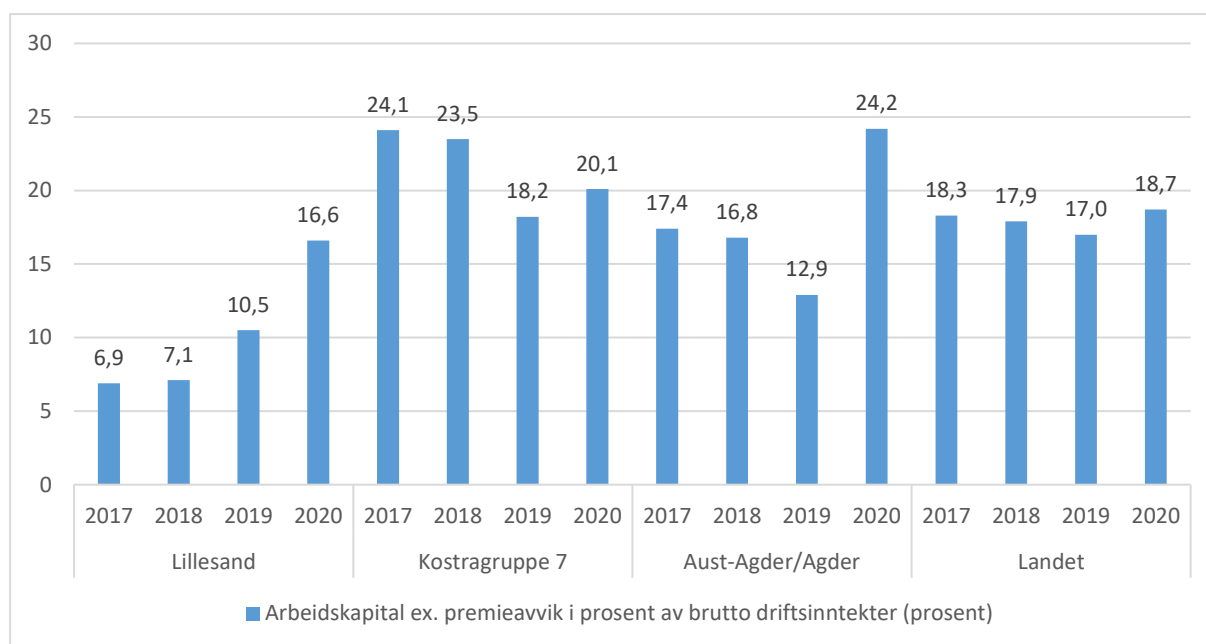
Tabell 4 Netto lånegjeld, kilde SSB

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Netto lånegjeld (mill. kr)	1087,9	1142,2	1177,9	1177,9	1284,1	1429,4
Netto lånegjeld (% av brutto driftsinntekter)	137,5	135,7	125,5	125,2	129,9	141,5

KOSTRA konserntall

Kommunens netto lånegjeld utgjør 141,5 % av brutto driftsinntekter i 2020. Landet uten Oslo hadde en lånegjeld på 96,1 %.

Arbeidskapital ekskl. premieavvik i prosent av brutto driftsinntekter:

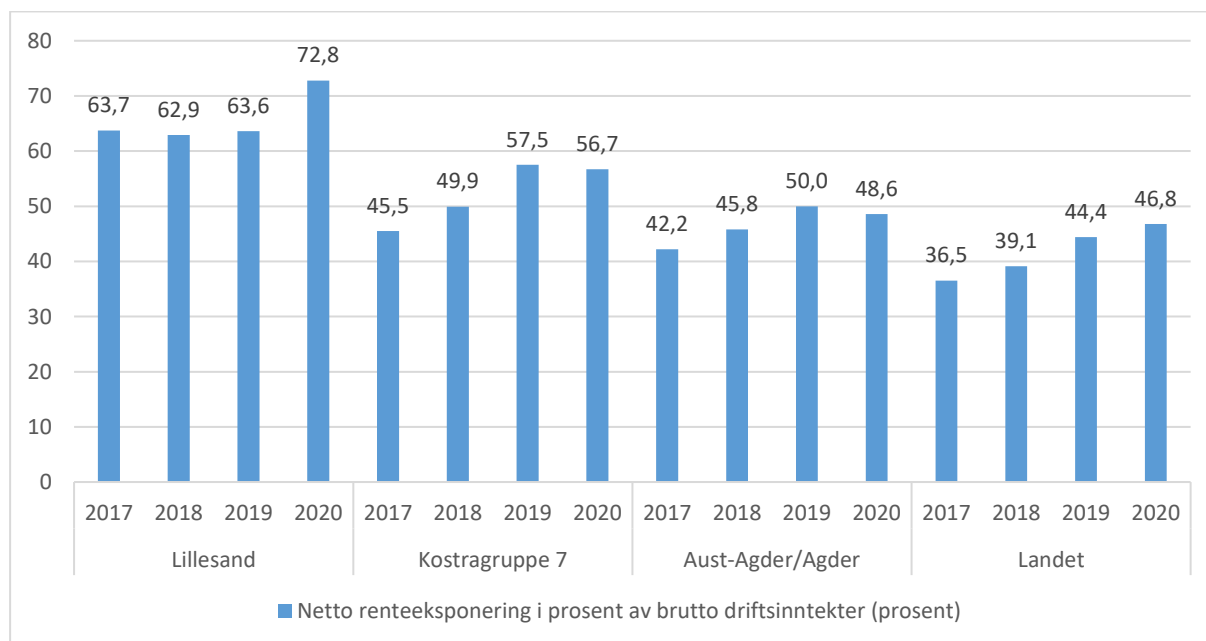

Figur 3 Arbeidskapital ex. premieavvik i prosent av brutto driftsinntekter (prosent)

Arbeidskapital ekskl. premieavvik i prosent av brutto driftsinntekter er en indikator på kommunens likviditet. I 2020 var den på 16,6 %; en økning på 58 % fra 2019.

Arbeidskapitalen er fortsatt under gjennomsnittet både for landet, Aust-Agder og sammenlignbare kommuner i KOSTRA-gruppe 7.

Netto renteesponering i prosent av brutto driftsinntekter:

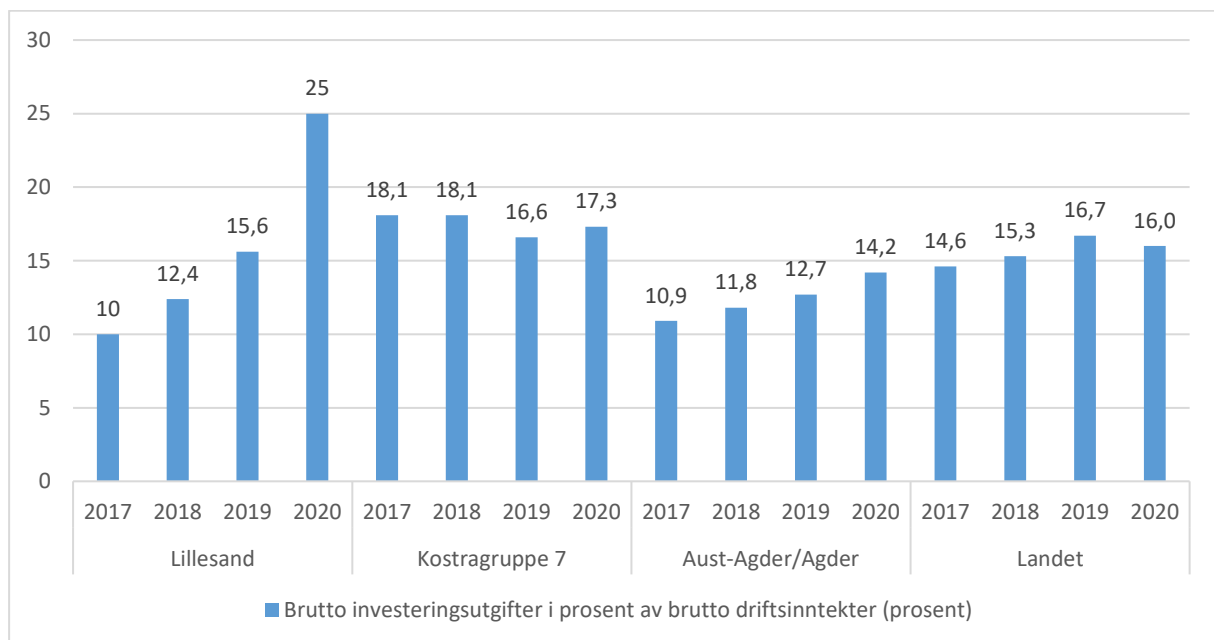
Figur 4 Netto renteesponering i prosent av brutto driftsinntekter (prosent)

Netto renteeksponering er netto lånegjeld minus gjeld knyttet til selvkostområdene vann, avløp og renovasjon (som finansieres av kommunale avgifter) og minus beregningsgrunnlaget for statlig rentekompensasjon for investeringer innen samferdsel, eldreomsorg og psykisk helse, skole og kirke, og minus likviditet som ikke er lånefinansiert.

Indikatoren sier noe om hvor mye av kommunens renteeksponerte gjeld som er igjen etter at rentekompensasjon og rentebærende likviditet er trukket fra, målt i forhold til driftsinntektene. Variabelen kan gi en indikasjon på hvor sårbar kommunen vil være for endringer i rentenivået.

Lillesand har en større andel enn landsgjennomsnittet knyttet til investeringer innen VA-området. Det betyr at vi ikke ligger like høyt over landsgjennomsnittet når det gjelder renteeksponert gjeld sammenlignet med netto lånegjeld totalt. Imidlertid har kommunen vesentlig høyere netto lånegjeld enn landsgjennomsnittet, sammenlignbare kommuner og fylket.

Brutto investeringsutgifter i prosent av brutto driftsinntekter:

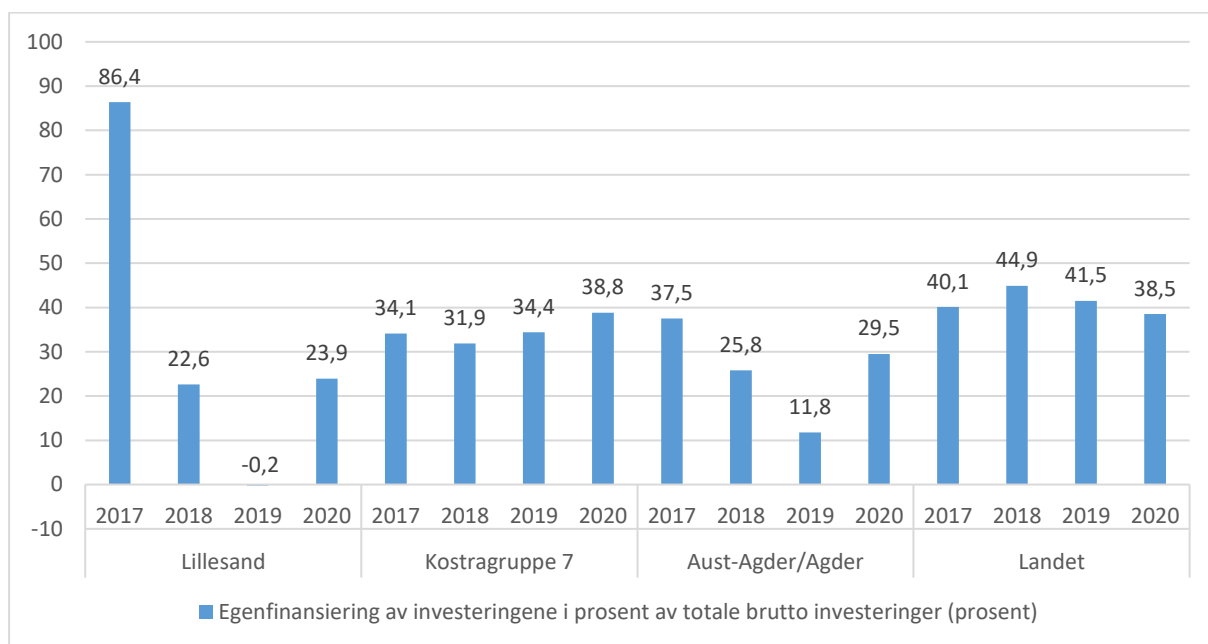

Figur 5 Brutto investeringsutgifter i prosent av brutto driftsinntekter (prosent)

Nøkkeltallet viser kommunens brutto investeringer i prosent av brutto driftsinntekter. Forholdstallet kan antyde noe om fremtidig belastning på driftsbudsjettet gjennom avdrag og renter, for den delen av investeringene som er lånefinansiert.

Nivået på investeringene varierer i stor grad fra år til år, ut fra lokale behov og nasjonale prioriteringer, og dataene er vanskelig sammenlignbare. I 2020 lå Lillesand betydelig over KOSTRA-gruppe 7, Agder og landsgjennomsnittet.

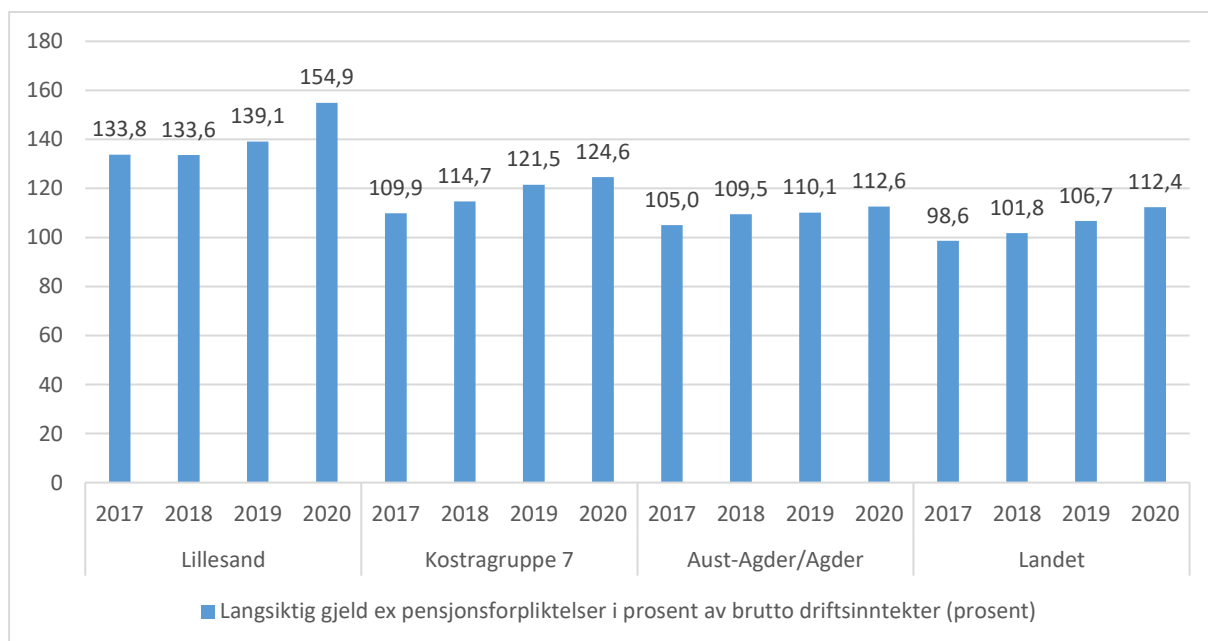
Egenfinansiering av investeringene i prosent av totale brutto investeringer:

Figur 6 Egenfinansiering i prosent av brutto driftsinntekter (prosent)

Nøkkeltallet beskriver hvor stor del av kommunens investeringer som finansieres med egenkapital. Med andre ord, andelen av investeringene som ikke er lånefinansiert. Høy egenkapitalandel tilsier mindre belastning på fremtidige driftsbudsjett. I hovedsak er kommunens investeringer finansiert med lån. Egenfinansieringen består i hovedsak av refusjon av merverdiavgift, tilskudd fra staten og salgsinntekter.

Langsiktig gjeld ekskl. pensjonsforpliktelser i prosent av brutto driftsinntekter:

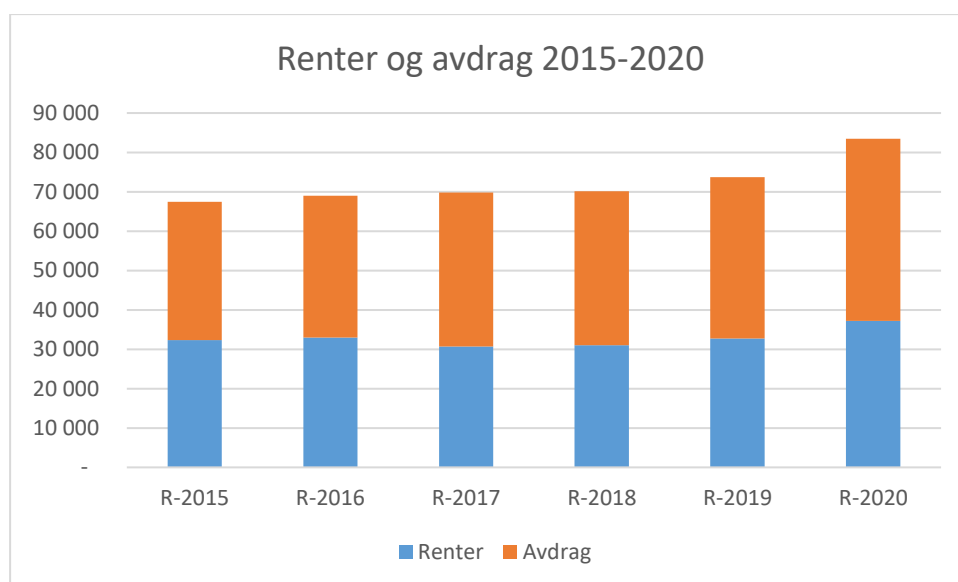
Figur 7 Langsiktig gjeld ekskl. pensjonsforpliktelser i prosent av brutto driftsinntekter (prosent)

Indikatoren viser kommunens langsiktige gjeld ekskl. pensjonsforpliktelser i prosent av brutto driftsinntekter. Ordinære renter og avdrag på lån (til investeringer) finansieres av driftsinntektene og indikatoren viser langsiktig gjeldsbelastning for disse. Lån til

selvkostområdene inngår også, og finansieres av kommunale avgifter. Lån beregnet for videreformidling til andre instanser/innbyggere, såkalte formidlingsutlån, inngår også i indikatoren. Langsiktige lån har normalt lengre løpetid enn ett år.

Lillesand har en gjeldsgrad på 155 % i 2020. Dette er betydelig over KOSTRA-gruppe 7, landsgjennomsnittet og Aust-Agder fylke.

Renter og avdrag

Figur 8 Utvikling renter og avdrag

Tabell 5 Rente- og avdragsbelastning

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Andel renter og avdrag av brutto driftsinntekter	8,8 %	8,4 %	8,0 %	7,6 %	7,7 %	8,5%

Tabellen viser utviklingen av andelen av brutto driftsinntekter som går med til renter og avdrag på kommunens lånegjeld.

Befolkningsutvikling

Lillesand kommune må forberede seg på utfordringer i årene fremover knyttet til økningen av antall eldre, økt levealder som fører med seg mer kompliserte sykdomsbilder, folkehelseutfordringer, klimautfordringer, kamp om arbeidskraft, med videre. Hvis Lillesand kommune skal levere gode tjenester til befolkningen, krever dette en organisasjon med stor kapasitet og høy kvalitet.

Økonomi

Økonomiske sammenligninger med relevante kommuner viser at Lillesand kommune på mange områder driver effektivt. Imidlertid har vi en av landets høyeste netto lånegjeld pr. innbygger. Dette gjør at en vesentlig større del av de frie inntektene må benyttes til dekning av renter og avdrag. På grunn av høyt investeringsbehov de neste årene, blant annet innen skole og eldreomsorg, vil renter og avdrag øke markant. På grunn av den høye lånegjelden er kommunen svært følsom for renteøkninger. Kommunen vil sikre stabilitet ved å ha en større andel av lånegjelden i fastrente.

Lillesand kommune har lite økonomisk handlingsrom. Det er positivt at vi de siste årene har opparbeidet et disposisjonsfond på 54 mill. kr pr 1.1.2021, selv om det bare utgjør om lag halvparten av landsgjennomsnittet. Uten dette disposisjonsfondet ville det ikke være mulig å saldere det store negative netto driftsresultat i 2022.

Den store økonomiske utfordringen for kommunen er å håndtere overgangen fra innsatsstyrt finansiering av våre omsorgstjenester til rammefinansiering. Avslutning av prosjektet et år før avtalt gjør overgangens svært krevende. SIO-prosjektet har dekket kommunens utgifter bl.a. knyttet til ressurskrevende brukere, også utgifter til ressurskrevende brukere over 67 år. Fra og med 2022 må en egenandel for hver bruker dekkes av kommunen. For 2022 utgjør egenandelen 1,520 mill. kr. Kommunen har mange ressurskrevende brukere. Kommunen må i tillegg dekke 20 % av resterende utgifter. Det gis ingen kompensasjon for brukere over 67 år.

Fremtidig investeringsbehov

Kommunens investeringsbehov styres i stor grad av befolkningsutviklingen. Etter flere år med stor befolkningsvekst har investeringsbehovet vært stort særlig innen barnehage- og skolesektoren. Dette reflekteres også i denne planperioden med en betydelig investering i oppgradering av skoler i sentrum.

Bystyret vedtok en betydelig reduksjon i oppgradering av skoler i sentrum.

Det er vedtatt et relativt høyt investeringsnivå innen vann- og avløpssektoren for å møte klimautfordringene og sikre innbyggerne rent vann. Det er behov for å etablere en reservevannløsning i samarbeid med andre kommuner.

For å redusere gjeldsbelastningen, må kommunen investere mindre enn det den betaler i avdrag eller betale ekstraordinære avdrag.

Lillesand kommune har ikke vesentlig varige forpliktelser utover lånegjeld. Slike forpliktelser kan være knyttet til leie og leasing av f.eks. bygninger. Kommunen eier mesteparten av bygningsmassen. Kommunen leaser en del biler.

ØKONOMISK UTFORDRINGSBILDE

Utfordringer knyttet til raskere avslutning av SIO-prosjektet enn forutsatt og økte utgifter til renter og avdrag gir kommunen betydelige økonomiske utfordringer framover.

Inntektstap som følge av avslutning av SIO-prosjektet i 2022:

(Alle tall i mill. kr)

Estimert SIO aktivitetstilskudd 2022	260,4
Estimert SIO rundsumstilskudd 2022	13,6
Estimert SIO inntektspåslag 2022	7,9
Total inntekt ved å være i SIO	281,9
Økt rammetilskudd grunnet utgang av SIO	202,3
Differanse inntekt	-79,6
Øremerket tilskudd ressurskrevende brukere	31,5
SIO inntektspåslag 2022	4,6
Utfordring	-43,5

Oversikten viser at kommunen vil motta 43,5 mill. kr mindre i statlige tilskudd i 2022. Beregning lagt til grunn i program Lillesand 2024 var om lag 40 mill. kr når SIO inntektspåslaget ville være utfaset fullt ut. Utfordringen nå er at inntektstapet kommer et år tidligere enn forutsatt.

ØKNING I RENTER OG AVDRAG I ØKONOMIPLANPERIODEN

Tabell 6 Renter og avdrag

(mill. kr)	Budsjett 2021	ØP2022	ØP2023	ØP2024	ØP2025
Renter	37,0	30,6	38,1	43,2	41,5
Avdrag	50,7	56,8	59,6	61,6	64,1
Sum renter og avdrag	87,7	87,4	97,7	104,8	105,6

Rente og avdragsbelastningen øker med 18 mill. kr fra 2021 til 2025. Deler av økningen skyldes lån knyttet til selvkost, som blir finansiert via gebyrer. Et grovt anslag er at 9 mill. kr må belastes driften.

BEHOV FOR EFFEKTIVISERING

For å møte de økonomiske utfordringene i årene fremover, vil det være nødvendig å frigjøre ressurser i kommunens virksomhet gjennom effektivisering. Bystyret har vedtatt en generell effektivisering av kommunens virksomhet på 0,5 % i pr. år i perioden 2020-2023, samt pålegg om mer produktivitet med 780.000 kr i 2020, 1.410.000 kr i 2021, 2.240.000 kr i 2022 og 3.270.000 kr i 2023. Dette utgjør hhv. 6,5 mill. kr i 2021, 9,7 mill. kr i 2022 og 14,6 mill. kr i 2023.

I tillegg vedtok bystyret ytterligere nedtrekk på 16 mill. kr i 2021 og 2022, stigende til 18 mill. kr i 2023 og 2024. For 2022 er det samlede innsparingskravet 25,7 mill. kr, og 32,6 mill. kr årlig fra og

med 2023. Bystyret vedtok også i økonomiplan 2021-2024 et nedtrekk på 10 mill. kr i sektor for helse og kultur fra og med 2023 som kommer i tillegg, som en del av Lillesand 2024.

Tabell 7 Oversikt over innsparinger

Oversikt over innsparinger (mill. kr)	Budsjett 2021	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025	Sum
Innsparinger vedtatt i ØP 2020-2024	6,5	9,7	14,6	14,6	14,6	60,0
Innsparinger vedtatt i ØP 2021-2025	16,0	16,0	18,0	18,0	18,0	86,0
Lillesand 2024 (inkl. 10 mill. kr i sektor 4)		0,6	16,9	29,0	36,5	83,0
Nye vedtatte innsparinger sektor 4		2,0	3,0	2,0	1,0	8,0
Nye vedtatte innsparinger sektor 5			0,5	1,0	1,0	2,5
Nye vedtatte innsparinger sektor 7		0,5	1,0	1,0	1,0	3,5
Sum innsparinger	22,5	28,8	54,0	65,6	72,1	243

Bystyret vedtok ytterligere nedtrekk i rammene på sektor for helse og kultur, skole og teknisk i vedtatt punkt 5, 6 og 7 for endringer i driftsbudsjettet.

Oversikten viser hvilke betydelige innsparinger som nå ligger inne økonomiplanforslaget. Realisering av disse innsparingen er svært krevende for organisasjonen.

6. LILLESAND 2024 – EN KOMMUNE FOR FREMTIDEN

Det har lenge vært kjent at Lillesand kommune i økonomiplanperioden får en forverret økonomisk situasjon. Årsakene er redegjort for foran. Bystyret og kommunedirektøren har stort fokus på hvordan vi skal møte de økonomiske utfordringene og som nå kommer med større virkning allerede i 2022.

Program «Lillesand 2024 – en kommune for fremtiden» ble etablert for å bidra til å løse den økonomiske utfordringen. Bystyret har vedtatt følgende effektmål for programmet: «Sikre en stabil bærekraftig kommuneøkonomi i Lillesand». Som en konsekvens av effektmålet blir bare tiltak som gir direkte økonomisk gevinst en del av program Lillesand 2024. Programmet følger DIFIs prosjektmetodikken og i bystyret 07.04.21 ble programbeskrivelsen og 9 prosjektbeskrivelser vedtatt.

Oversikt over de 9 prosjektene og plan for gevinstrealisering som ble lagt fram i styringsgruppa 13.10.2021:

Tabell 8 Plan for gevinstrealisering

		Gevinst-potensial	ØP 2022 - akkumulert	ØP 2023 - akkumulert	ØP 2024 - akkumulert	ØP 2025 - akkumulert
1	Bemanning og organisering	3 mill.	0,6 mill.	1,4 mill.	3 mill.	3 mill.
2	Helse og omsorg	15 mill.		10 mill.	10 mill.	10 mill.
3	Barnehage	4 mill.		2 mill.	4 mill.	4 mill.
4	Skolestruktur	0 mill.				
5	Areal- og kostnadseffektiv bygningsmasse	1 mill.				1 mill.
6	Investering	0 mill.				
7	Digitalisering	1 mill.		0,5 mill.	1 mill.	1 mill.
8	Innkjøpsfunksjonen	2,5 mill.		0,5 mill.	1,5 mill.	2,5 mill.
9	Innteksstrømmer	10 mill.		2,5 mill.	9,5 mill.	10 mill.
	Sum	36,5 mill.	0,6 mill.	16,9 mill.	29,0 mill.	31,5 mill.

I budsjettforslaget ligger følgende inne:

Tabell 9 Planlagte innsparinger

Oversikt over innsparinger (mill.kr)	Budsjett 2021	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025
Lillesand 2024 prosjekt 1		-0,6	-1,4	-3,0	-3,0
Lillesand 2024 prosjekt 2			-10,0	-10,0	-15,0
Lillesand 2024 prosjekt 3			-2,0	-4,0	-4,0
Lillesand 2024 prosjekt 4					
Lillesand 2024 prosjekt 5					-1,0
Lillesand 2024 prosjekt 6					
Lillesand 2024 prosjekt 7			-0,5	-1,0	-1,0
Lillesand 2024 prosjekt 8			-0,5	-1,5	-2,50
Lillesand 2024 prosjekt 9 - økt parkeringsavgift				-1,0	-1,5
Lillesand 2024 prosjekt 9 - økte brukerbetaling			-0,5	-1,0	-1,0
Lillesand 2024 prosjekt 9 - økt utbytte			-2,0	-2,5	-2,5
Lillesand 2024 prosjekt 9 - økt eiendomsskatt som følge av retaksering				0	0
Totalt Lillesand 2024		-0,6	-16,9	-29,0	-36,5

Kort status for prosjektene

Prosjekt 1 *Bemanning og organisering* er i planleggingsfase. Gevinst på 0,6 mill. kr vil bli realisert i 2022. Det legges opp til full gevinst i 2023 og at dette skjer ved naturlig avgang og omfordeling av oppgaver i organisasjonen. For å unngå oppsigelser er det nødvendig at prosjektet har en del tid til gevinstrealisering.

Prosjekt 2 *Helse og omsorg* pågår og er godt i gang. Prosjektet er omfattende og består av en rekke delprosjekter. Det jobbes med å finne effektiviseringstiltak som i minst mulig grad reduserer tjenestetilbudet og som ikke medfører oppsigelser. Tillitsvalgte er involvert i arbeidet. I styringsgruppemøte (formannskapet) 13.10.21 ble det lagt til grunn forventet gevinst på 10 mill. kr fra 2023. I økonomiplanen er det lagt til grunn at forventet gevinst øker til 15 mill. kr i 2025.

Prosjekt 3 *Barnehage* har iverksatt de nødvendige endringene og kan vise til gevinster allerede nå. Prosjektet anses som gjennomført og avsluttes høsten 2021.

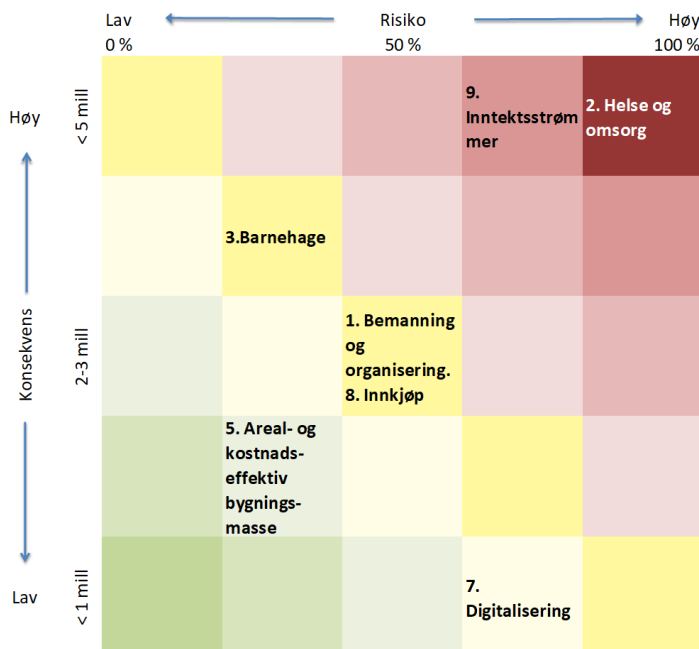
Prosjekt 4 *skolestruktur* og prosjekt 6: *investeringer* avsluttes og tas ut av programmet i sin helhet fordi det ikke er økonomiske gevinster i disse prosjektene etter at bystyret gjorde endringer i premissene ved å beholde Brentemoen skole som sentrumsskole.

Prosjekt 7 *digitalisering* og prosjekt 8 *innkjøpsfunksjonen* følges opp som linjeoppgaver og skal rapportere på gevinst i tertial- og årsrapporter.

Prosjekt 9 *inntektsstrømmer* har stort gevinstpotensial, men er avhengig av politiske vedtak for å øke inntektene. I Lillesand 2024 er gevinstpotensial på 10 mill. kr lagt til grunn. På grunn av bystyrevedtak høsten 2021 om eiendomsskatt og videreføring av kontorjustering er det ikke lagt inn økt eiendomsskatt som en del av gevinstene i Lillesand 2024. Fra 2023 og utover er det forutsatt økte inntekter på 5 mill. kr knyttet til parkering, økt brukerbetaling og økt utbytte. Alt dette må behandles av bystyret senere.

Risikomatrise

Nedenfor er det vist en samlet risikomatrise for prosjektene i Lillesand 2024. Risikoen og konsekvensen er høy for prosjekt 2 *helse og omsorg* og prosjekt 9 *inntektsstrømmer*.

Figur 9 Risikomatrix

7. RISIKO- OG SÅRBARHETSANALYSE

Budsjettforslaget er en framskrivning av fremtiden sett ut fra hva vi kjenner til høsten 2021 i form av demografiske endringer og endringer i utgifter og inntekter. Statsbudsjettet som gir viktige premisser for vårt budsjett, er ikke vedtatt når kommunedirektøren legger frem sitt budsjettforslag. Som følge av regjeringsskiftet er det sannsynlig at det vil komme endringer.

I 2020 og store deler av 2021 opplevde verden en pandemi som få hadde tatt høyde for. Det er 100 år siden spanskesyken herjet og siden, i moderne tid, har man hatt mindre tilløp til andre pandemier. Konsekvensene av pandemien har vi opplevd som store. Vi forventer ikke store konsekvenser i 2022.

Planlegging og budsjettering er ikke en eksakt vitenskap. Det kan og vil oppstå uønskede hendelser som får konsekvenser for kommunen. Derfor er det viktig å ha en tilstrekkelig økonomisk reserve for å dekke eventuelle uforutsette hendelser. Noen av hendelsene kan være selvforskyldte, mens andre er utenfor vår kontroll. Kommunedirektøren jobber med å redusere risikoen for slike hendelser gjennom kvalitetssikring av anslagene som blir gjort, men i et budsjett på over 900 mill. kr vil det kunne oppstå feil. I budsjettarbeidet jobber man for å redusere sannsynligheten for at uønskede hendelser inntreffer og for å redusere konsekvensene av slike hendelser.

Utvikling i disposisjonsfond med og uten merinntekter

I kommunedirektørens forslag til økonomiplan er det lagt til grunn betydelig økte inntekter. Hvis dette ikke blir tilfelle, for eksempel ved at bystyret ikke vedtar økningen i eiendomsskatt, får det store økonomiske konsekvenser. Tabellen nedenfor viser konsekvensen for fondsmidler hvis inntektene ikke realiseres. Tabellen viser at kommunen ikke har tilstrekkelige fondsmidler allerede i 2022 hvis forutsatte inntekter bortfaller.

Tabell 10 Utvikling i disposisjonsfond med eller uten merinntekter

Netto driftsresultat (mill. kr)	Budsjett 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025
Netto driftsresultat med merinntekt	-45,1	-27,1	-5,8	1,0
Meranslag rammetilskudd og skatteanslag sett opp mot KMD grønt hefte	-2,9	-9,4	-13,2	-16,0
Meranslag ramme regjeringsskifte	-6,4	0,0	0,0	0,0
Økt eiendomsskatt	-10,5	-10,5	-10,5	0,0
Økt utbytte	-8,0	0,0	0,0	0,0
Netto driftsresultat uten merinntekt	-72,9	-47,1	-29,5	-15,1

Disp. fond utvikling (mill. kr) med merinntekt	Budsjett 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025
Estimert disp.fond 01.01	55,6	23,1	2,7	2,2
Bruk(-) / avsetning (+) til disp.fond	-32,5	-20,4	-0,5	1,8
Estimert disp. fond 31.12	23,1	2,7	2,2	4,0

Disp. fond utvikling (mill. kr) uten merinntekt	Budsjett 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025
---	---------------	---------	---------	---------

Estimert disp.fond 01.01	55,6	-4,7	-45,0	-69,2
Bruk(-) / avsetning (+) til disp.fond	-60,3	-40,3	-24,2	-14,3
Estimert disp. fond 31.12	-4,7	-45,0	-69,2	-83,4

Uønskede hendelser:

Renteøkninger

Lillesand kommune har en betydelig lånegjeld og er dermed sårbar for renteøkninger.

Norges Bank økte som forventet styringsrenten fra 0 til 0,25 % på sitt møte 23. september. Ny og oppdatert rentebane viser at neste renteøkning mest sannsynlig vil skje i desember 2021. To eller tre renteøkninger må forventes gjennom 2022.

Det er usikkerhet framover både rundt tempo for økningene og på hvilket nivå Norges Bank vil anse seg ferdig med økningene. Med mindre hele verdensøkonomien får et alvorlig økonomisk tilbakeslag som blir mer varig er det grunn til å tro at rentenivået om lag skal tilbake til nivået før mars 2020 i løpet av kommende fire år.

Refinansiering av lån

For å redusere renteutgifter har kommunen en høy andel av sin gjeld i kortsiktige sertifikatlån for å erstatte eldre, dyre lån. Ved krise i finansmarkedet kan kommunen bli tvunget til å refinansiere slike sertifikatlån med dyrere nye lån. Dette gjør at kommunen er utsatt ved eventuelle kriser i finansmarkedet. Kommunen har siden 2017 arbeidet med å redusere sertifikatandelen. Andelen pr 31.08.2021 er på 55 %. Vår samarbeidspartner innen finans, Nordea, vurderer situasjonen fortløpende og til enhver tid anbefaler de beste løsningene i markedet, ut fra lønnsomhetsvurderinger og risikovurderinger.

Svikt i skatteinntektene og andre inntekter

Kommunens anslag for fremtidige skatteinntekter baserer seg på de føringer som legges i statsbudsjettet om videre vekst. Hvis skatteinntektene svikter lokalt i Lillesand kommune, kompenseres dette gjennom inntektsutjevningen. Hvis skatteinntektene samtidig svikter nasjonalt, vil kommunen få lavere inntekter. Så lenge kommunen har en skatteinngang under 90 % av landsnittet så vil en evt. økning i lokal skatteinngang på f.eks. 2 mill. kr ikke genere mer enn 0,1 mill.kr.

Kommunedirektøren har som følge av at SIO- prosjektet avsluttes allerede fra årsskiftet lagt til grunn optimistiske anslag knyttet til vekst i frie inntekter, både skatt og rammetilskudd. Det er risiko for at disse anslagene må revideres i løpet av året.

Økte driftsutgifter

Sannsynligheten for at kommunen vil oppleve uforutsette økte driftsutgifter er store. Både kortsiktige og langsiktige effekter av pandemien, øker den økonomiske risikoen i stor grad.

I tillegg kan det skje naturkatastrofer som flom, ras, brann mv. Det kan skje feilbudsjettering og det vil være andre forhold som ikke kan forutses. Derfor er det viktig å ha tilstrekkelige økonomiske reserver som kan takle slike hendelser uten at kommunen havner på ROBEK. Kommunen er derfor ekstra sårbar i 2022 som følge av store deler av disposisjonsfondet brukes, samtidig som at enhetene må håndtere økte rammekutt.

En vesentlig del av driftsutgiftene er personalkostnader i form av lønn, pensjon og arbeidsgiveravgift. Det er satt av midler til å dekke lønnsoppjøret i 2022 i tråd med statlige anslag.

Pensjonskostnadene er basert på beregninger fra pensjonskassene, men erfaringsvis blir det til dels store endringer i pensjon fra år til år. Det er særlig premieavviket (forskjellen mellom faktisk innbetalt pensjonspremie og regnskapsført pensjonskostnad) som varierer mye. Dette er i stor grad utenfor kommunens kontroll.

Det er tatt høyde for noe økte strømpriser til neste år. Det er ikke tatt høyde for økte materialpriser i investeringsrammene, eller økte kostnader som følge av bygging i massiv tre.

Endring i rammebetingelser

Det kan inntreffe uforutsette hendelser ved at rammebetingelsene endres. Det kan komme lovendringer og endringer i regelverk som medfører økte utgifter for kommunen uten at dette blir kompensert. Avslutningen av SIO-prosjektet ett år tidligere enn planlagt må kunne sies å være en hendelse der kommunen får endret rammebetingelsene på svært kort varsel. Vanligvis blir kommuner kompensert for store reduksjoner i rammetilskuddet gjennom inntektsgarantiordningen i inntektssystemet. Overgangen til rammefinansiering fanges ikke opp gjennom denne ordningen. Kommunen vil søke om ekstraordinære skjønnsmidler i 2022 som følge av dette.

8. ORGANISERING OG BEMANNING

ORGANISERING

Administrativt er kommunen inndelt i 3 sektorer, med kommunalsjefer som rapporterer til kommunedirektør. I kommunedirektørens stab ligger formannskapssekretær, juridisk rådgiver og rådgiver samfunnsplanlegging og folkehelse. I tillegg er Stab for digitalisering, kommunikasjon og kvalitet, Stab for økonomi og prosjekt og Stab for HR plassert direkte under kommunedirektøren.

Ved overgangen til 2022 er sektorene inndelt i 21 enheter med enhetsledere som rapporterer til respektiv kommunalsjef. Flere enheter er inndelt i avdelinger, og pr. 2. tertial 2021 har vi 29 avdelingsledere som rapporterer til respektiv enhetsleder. Organisasjonen justeres og tilpasses fortløpende i tråd med hva som er mest hensiktsmessig for driften. Oppdatert organisasjonskart finnes på kommunens hjemmeside.

Ved overgangen til 2022 er følgende interkommunale samarbeid etablert der Lillesand kommune er deltaker:

- Barnevernstjenesten for Kristiansandsregionen Jf. kommuneloven 28-1b. Kristiansand er vertskommune.
- Felles tekniske tjenester for Lillesand og Birkenes kommuner (oppmåling, geodata, eiendomsskatt, jord og skog). Jf. kommuneloven 28-1b. Birkenes er vertskommune.
- Kulturskolen for Birkenes og Lillesand Jf. kommuneloven § 28-1b. Birkenes er vertskommune.
- IT-tjenesten i Birkenes og Lillesand kommuner Jf. kommuneloven § 28-1b. Lillesand er vertskommune.
- Langemyr skole og ressurscenter Jf. kommuneloven § 27 (interkommunalt samarbeid)
- Struktur1 (samarbeid med Birkenes kommune om regnskap og lønn). Jf. kommuneloven § 27 (interkommunalt samarbeid)
- Arendal revisjonsdistrikt IKS. Jf. lov om interkommunale selskap
- Aust-Agder museum og arkiv IKS. Jf. lov om interkommunale selskap
- LIBIR IKS (Lillesand og Birkenes renovasjonsselskap). Jf. lov om interkommunale selskap
- KBR IKS (Kristiansandsregionens brann og redningstjeneste) Jf. lov om interkommunale selskap
- Region Kristiansand med tilhørende fagnettverk. Jf. kommuneloven § 27
- Legevaktsamarbeid
- Krisesenter
- OKOS Agder Opplæringskontoret for offentlig sektor i Agder
- Innkjøpssamarbeidet «Offentlig Anskaffelser Agder (OFA)»
- VETAKS – sekretariat for kontrollutvalg Vestfold, Telemark og Agder

Formålet med etableringene er å bygge robuste fagmiljø som kan møte fremtidens utfordringer både i forhold til drift og utvikling.

ÅRSVERK

Ved 2. tertial 2021 har Lillesand kommune ca. 812 årsverk (998 personer), inkludert ansatte i fødselspermisjon, vikarer, engasjement, lærlinger og politikere (som får lønn).

Alle stillinger er registrert i et hjemmelsregister. Grunnskolen oppretter og fjerner stillingshjemler på basis av tildeling til sektoren og elevtallet.

I forslag til økonomiplan er det lagt inn følgende nye stillinger:

- En ny stilling byggesaksbehandling (ihht bystyrevedtak 131/21)
- En ny stilling innen eiendomsskatt (med forbehold jfr. omtale under enhet for næring og byutvikling)
- Tre stillinger innen selvkostområdet VA (en midlertidig prosjektstilling -forvaltning som skal arbeide med opprydding i spredt avløp og to stillinger knyttet til drift innenfor selvkost.)

Verbalpunkt 6. Bystyret ber kommunedirektøren vurdere bruk av vakanser der det er mulig, for å spare penger.

Heltidskultur – økonomiske konsekvenser

Bystyrets vedtak om heltidskultur i Lillesand kommune følges opp via den tverrsektorielle arbeidsgruppen Nytt Blikk som er knyttet til nettverket Nytt Blikk Agder. Utviklingen mot en større grad av heltidskultur i Lillesand kommune er positiv, fra andel heltid i 2019 på 32,7 % til september 2021 på 51 %.

Innenfor helse og omsorg, som erfaringsmessig har den største andelen deltid, har det blitt innført årsturnus (gjeldende fra desember 2020). Årsturnus gjør det enklere å bemanne for planlagt fravær (ferieavvikling, permisjoner og til dels også sykefravær). Årsturnus er et viktig bidrag i å få til større andel heltidsstillinger, samt for å redusere vikarkostnader og overtidsbruk.

EN FREMTIDSRETTET ARBEIDSGIVERPOLITIKK

I vedtatt planstrategi heter det at kommunen skal utarbeide en arbeidsgiverstrategi. Denne er ferdig utarbeidet og behandlet i AMU, administrasjonsutvalg og bystyret pr. september 2021. Strategien har fått navnet «Strategi for ledelse og medarbeiderskap». Strategien beskriver hvordan kommunens ledere skal utøve sitt lederskap og hva som kjennetegner godt medarbeiderskap. I tillegg tydeliggjøres retning for hvordan kommunen skal jobbe fremover innenfor følgende satsningsområder; mangfold, helsefremmende arbeidsmiljø, innovasjon, kompetanse og samskaping. Strategien skal vise vei inn i et samfunn og arbeidsliv i endring og vil utgjøre et felles verdigrunnlag for folkevalgte, ledere, ansatte og deres organisasjoner.

LÆRLINGER OG PRAKSISPLASSER

Et viktig bidrag til fremtidig rekruttering av kvalifisert arbeidskraft er å legge til rette for lærekontrakter og at enhetene tilbyr praksisplasser ved behov.

I den politiske behandlingen av budsjett- og økonomiplan 2019-2022 fremkommer følgende i administrasjonens forslag til vedtak; *«Det legges inn en økning på 4 nye lærlinger pr år i økonomiplanperioden.»* Vedtak fra bystyrets behandling av saken den 12.12.18 ble; *«Lærlinger eller lærekandidater økes fra 4 til 6. Dekkes ved omdisponering av midler innenfor rammeområdene.»*

Ved overgang til 2019 hadde Lillesand kommune budsjettert med totalt 12 lærlinger. I henhold til bystyrevedtaket skal det da være en økning til 30 lærlinger i 2021 og 36 lærlinger i 2022. Ved utgangen av økonomiplanperioden vil Lillesand kommune da ha et måltall på minimum 3 lærlinger per 1000 innbygger.

Pr september 2021 hadde Lillesand kommune totalt 30 lærlinger, 27 ordinære lærlinger og 3 kandidater med «Fagbrev på jobben». I tillegg har kommunen til enhver tid flere personer i arbeidstrening/ praksisplass, noe som ikke får innvirkning på budsjettet, men som krever ressurser fra enhetene med tanke på veiledningstid.

Det overordnede ansvaret for lærlingordningen ligger til stab for HR, som administrerer og koordinerer ordningen. Enhetene som har lærlinger, må ha kvalifiserte veiledere til hver enkelt lærling for å sikre at mål i aktuell læreplan nås.

Fra høsten 2022 er det budsjettert med 36 lærlinger i Lillesand kommune, dette er over KS og kommunen sitt måltall på 3 lærlinger pr. 1000 innbyggere. 36 lærlinger synes å være det maksimale antall en organisasjon på størrelse med Lillesand kommune kan håndtere med tanke på å administrere ordningen, ha tilstrekkelig tilgang på læreplasser og nok kvalifiserte veiledere.

9. OVERORDNEDE PLANER OG FOKUSOMRÅDER

KOMMUNEPLANENS MÅL OG STRATEGIER

Kommuneplanen er kommunens overordnede styringsdokument og skal gi retning for hvordan vi som kommune skal møte fremtidens utfordringer. Kommuneplanen sier noe om hvordan vi ønsker at Lillesand kommune skal utvikle seg som lokalsamfunn, hvordan kommunen skal levere gode tjenester til innbyggerne og videreutvikle egen organisasjon.

Kommunens innbyggere, frivillige organisasjoner, barn og unge, ulike råd og utvalg og en politisk referansegruppe har vært invitert med i prosessen med å utforme kommuneplanen. Internt har mange i administrasjonen arbeidet aktivt med utvikling av planen.

Bystyret har vedtatt at Lillesand kommune skal bestå som egen kommune. Kommunestørrelsen er mindre enn det ekspertutvalget anbefalte i forbindelse med kommunereformen, og vi vil være avhengige av samarbeid med andre for å løse oppgavene fremover. Vi er også avhengige av tilstrekkelig med ressurser og høy kompetanse for å kunne levere og utvikle tjenester av god nok kvalitet. Kommunen må derfor ha god økonomisk styring og utnytte ressursene effektivt. Ansatte i kommunen er den viktigste ressursen vi har.

I kommuneplanen har vi tre hovedsatsingsområder:

1. Identitet og bærekraftig utvikling

Lillesands tydelige identitet er det historiske bysentrum, kysten, Blindleia, uthavnene og omkringliggende heier. Vi er attraktive, fremoverlent og næringsvennlig, og vi er en aktiv og viktig aktør i en større bo- og arbeidsmarkedsregion. Vi vil videreutvikle Lillesand som bysentrum og ta vare på kommunens unike kvaliteter for innbyggere og tilreisende. Vi sikrer nødvendig kompetanse og tar vår del av klimaansvaret innenfor bærekraftige økonomiske rammer.

2. Folkehelse, livsmestring og tilhørighet

Lillesand kommune skal være en kommune hvor innbyggerne opplever livsmestring, trygghet og fellesskap. Et inkluderende samfunn hvor alle føler tilhørighet, føler seg nyttige og opplever mening er viktig for trivsel, livskvalitet og helse for hver enkelt. Vi skal være en kommune med gode oppvekstvilkår, som er et godt sted å bo for alle og med inkluderende

møteplasser uansett interesse og alder. Dette samfunnet skaper vi i fellesskap med innbyggerne, frivillige organisasjoner og næringslivet.

3. Organisasjon for fremtiden - Lillesand kommune er til for innbyggerne

Vårt samfunnsoppdrag er å levere gode tjenester og å sikre god samfunnsutvikling. Innbyggernes forventninger til kommunens tjenesteleveranser vil trolig øke mer enn kommunens inntekter. For å løse framtidens utfordringer og sikre godt omdømme må vi ha en organisasjon som er innovativ, opptatt av forbedring og har kompetente medarbeidere. Verdien åpenhet, respekt og humor er styrende for de ansattes arbeid.

FOKUSOMRÅDER 2022-2025

I tabellen nedenfor vises «fokusområder» som er viktige plan- og utviklingsoppgaver som pågår og skal gjennomføres i økonomiplanperioden. Fokusområdene skal bidra til å følge opp mål og strategier i kommuneplanens samfunnsdel.

Tema	Hva	BS vedtak	Framdrift	Status / kommentar
1. IDENTITET OG BÆREKRAFTIG UTVIKLING				
Kommuneplanens arealdel	Planprogram revidering arealdel	Planstrategien	2021-2022	Oppstart vår 2021. Ferdig vedtatt planprogram i løpet av 2021.
	Planprosess revidering arealdel	Planstrategien	2021 – 2023	Planprogram til politisk behandling H-21. Planvedtak 2023 eller 2024.
Klima	Klima, miljø og energiplan	Planstrategien	2021-2023	Oppstart høst 2021. Planvedtak 2023.
	Hovedplan VA, renseanlegg	Hovedplan VA	2022-2025	Plassering og prinsipp for nytt hovedrenseanlegg skal fastsettes.
	Klimabudsjett	Verbalpunkt 22 i ØP 2021-2024	2023	Sak H2021. Når Klima- miljø og energiplan er vedtatt skal det utarbeides klimabudsjett. Dette integreres i arbeid med ordinært budsjett/økonomiplan.
Oppfølging skolestrukturvedtak	Oppfølging skolestrukturvedtak	BS 054/21	Høst 21 – 2025	Sak om fremdrift for Borkedalen vedtatt oktober 2021. Sak om fremdrift Brentemoen vedtas i 2022.
Sentrumsutvikling	Vedta reguleringsplan helårs gågate	BS 078/18	2021-2022	Vedtatt reguleringsplanen høst 2022.
	Detaljplanlegging og opparbeidelse gågate		2022 – 2023	Framdrift for detaljplanlegging og opparbeidelse må avklares etter at reguleringsplan er vedtatt.
	Kjetil Moes plass		2022	Vurdere eget mandat for utvikling av Kjetil Moes plass.
	Parkeringshus i sentrum		2021-2024	Samarbeide med private om planlegging og bygging av parkeringshus i sentrum.
Kulturstrategi	Revidering av eksisterende plan	Planstrategien	2021-2022	Kulturstrategien bør sees i sammenheng med reiseliv og opplevelsesstrategi.
Reiselivsstrategi	Utarbeide reiseliv-opplevelsesstrategi	FS 053/19 Planstrategien	2022	Oppstart prosjektmandat vår 2022, samarbeid med reiselivsforum om spesifikasjoner.

2. FOLKEHELSE, LIVSMESTRING OG TILHØRIGHET

Plan for helse og omsorg	Oppfølging, gjennomføring og implementering	Vedtatt februar 2020.	Løpende	Oppfølging av planen med fokus på tjenestedesign og strukturendringer for å rasjonalisere driften. Videreføres som en del av Lillesand 2024.
Barn og unge	Barnevernsreformen/ oppvekstreformen		2022	Barnevernsreformen, endringer i lov om barnevernstjenester, trer i kraft fra januar 2022, og gir mer ansvar til kommunene på barnevernsområdet. Oppvekstreformen skal styrke kommunenes forebyggende arbeid og tidlig innsats. Målet er at endringer i barnevernet skal bidra til at flere utsatte barn og familier får den hjelpen de trenger på et tidlig tidspunkt. I Lillesand ses barneverns-/oppvekstreform i sammenheng med implementering av BTI (Bedre tverrfaglig innsats) og temaplan for barn og unge.
	Kvalitetsplan for livsmestring og læring i barnehage og skole	Planstrategien	Løpende	Oppfølging av vedtatt kvalitetsplan for livsmestring og læring.
	Temaplan for barn og unge	Planstrategien	Høst 2021 - vår 2022	Målet med planen er å synliggjøre og forsterke samarbeidet om barn og unge i kommunen, og utvikle enda bedre helhet i det tverrfaglige arbeidet for barn, unge og familier. Et av delmålene er å forsterke samarbeidet med frivillige organisasjoner og andre aktører. Arbeidet med temaplan for barn og unge bygger på kommuneplanens samfunnsdel, og ses i sammenheng med implementering av BTI (bedre tverrfaglig innsats) og barneverns- /oppvekstsreform. Arbeidet med temaplan for barn og unge baserer seg på høy grad av medvirkning, med særlig vekt på barn og unges stemme gjennom hele prosessen.

3. ORGANISASJON FOR FREMTIDEN				
Planstrategi	Oppfølging	BS 141/20	Løpende	Følge opp planbehov satt opp i perioden.
Lillesand 2024 – En kommune for fremtiden	Programledelse	BS 179/19 budsjettvedtak	Løpende	Ledelse av programmet Lillesand 2024. Oppfølging av prosjektene. Sikre måloppnåelse.
	Bemanning og organisering		2021-2024	Gjennomføres iht prosjektbeskrivelse
	Barnehage		Løpende	Prosjektet er gjennomført og avsluttes. Gevinster rapporteres til program Lillesand 2024 frem til 2025.
	Helse og omsorg		2023	Gjennomføres iht prosjektbeskrivelse
	Skolestruktur			Tas ut av programmet. Gevinst forventes ikke. Det er vedtatt en skolestruktur med tre barneskoler i sentrum (2+1+2).
	Areal- og kostnadseffektiv bygningsmasse	BS 179/19 budsjettvedtak	2025	Oppfølging av bystyrevedtak. Sak fremmet for bystyret juni 2021. Videre oppfølging som en del av Lillesand 2024.
	Investering			Tas ut av programmet. Gevinst forventes ikke.
	Digitalisering	BS 179/19 budsjettvedtak	2024	Tas ut av programmet. Følges opp i linja. Gevinster rapporteres til programmet.
	Innkjøpsfunksjonen		2025	Tas ut av programmet. Følges opp i linja. Gevinst rapporteres til programmet.
	Inntektsstrømmer		2022-2025	Tas ut av programmet. Følges opp i budsjett og økonomiplan og eventuelt med egne saker til bystyret. Gevinster rapporteres. Sak om allmentaksering behandlet av bystyret oktober 21. Det skal ikke gjennomføres allmentaksering i økonomiplanperioden.
Behovs - vurdering helse-området	Utvikling av Dovreområdet		2022-2025	Nedsatt prosjektgruppe som lager en langsiktig plan for utvikling av området.
Leder- utvikling	Videreføre lederutvikling, oppfølging av lederplattform		Løpende	Lederutvikling har vært vanskelig i 2021 på grunn av Covid-19. Lederutviklingen fortsetter med fokus på lederplattform, endringskompetanse og innovasjonsledelse. Dette er viktig kompetanse for organisasjonen for å møte fremtidige utfordringer og ambisjonene satt i Lillesand 2024.
Porteføljestyring og prosjektstyring	Implementere system og rutiner		Løpende	Fullføre og ta i bruk rutiner og system for prosjektportal og prosjektmetodikk.
Beredskap	Utarbeide ROS-analyse og revidere beredskapsplan		2022	ROS Ferdigstilles vår 2022. Revidering av beredskapsplaner pågår.

STATUS FOR KOMMUNALE PLANER

Planer, strategier og utviklingsprosjekt er fordelt på kommuneplanens tre satsingsområder; «Identitet og bærekraftig utvikling», «Folkehelse, livsmestring og tilhørighet» og «Organisasjon for fremtiden». Status og planlagt framdrift omtales nedenfor.

Revidering av arealdelen

Gjeldende kommuneplanens arealdel er fra 2018. Arealdelens funksjon er å avsette tilstrekkelig areal for ulike formål, lokalisert der det er mest hensiktsmessig for en ønsket samfunnsutvikling. De to siste revideringsrundene har vært begrenset, og det legges nå opp til en mer omfattende revidering.

Planprogrammet ble behandlet i Bystyret i oktober 2021. Oppstart av planarbeid, høring av planprogrammet samt invitasjon til arealinnspill gjøres i etterkant av dette. Deretter skal det utarbeides forslag til revidert arealdel i tråd med nasjonale, regionale og lokale føringer. FNs bærekraftsmål og overordnede arealprinsipper fra kommuneplanens samfunnsdel for Lillesand kommune er svært viktige i denne sammenhengen. Målet er å ha en ferdigrevidert arealdel i innværende valgperiode.

Klima-, miljø og energiplan

En helhetlig planlegging av miljø- og klimaarbeidet i kommunen skal utarbeides. Planen er nødvendig dersom kommunen på sikt skal sikre bærekraftig bruk av arealer, håndtere og redusere pågående vann- og luftforurensning, forvalte natur- og friluftsinnteresser i skjærgården og redusere klimagassutslipp. Målet er å gjennomføre planarbeidet i 2022.

Reiseliv og opplevelsesstrategi

I forbindelse med økonomiplanen 2019-2022 vedtok bystyret å avsette 350.000 kr til satsning på reiseliv. Juni 2019 vedtok formannskapet at det skal utarbeides en reiselivs- og opplevelsesstrategi for Lillesand. Dette er et behov, da Lillesand ikke tidligere har hatt noen egen helhetlig strategi for reiselivssatsingen.

Korona-situasjonen har endret reiselivet ved sterke begrensninger på utenlandsreiser. I sommersesongene 2020 og 2021 har Lillesand vært et attraktivt reisemål for innenlandske turister. Det har vært økt press på utleiemarkedet, hoteller og campingplasser.

Næringsforeningen samlet vinteren 2020/21 representanter fra det lokale reise- og næringslivet og kommunen. Sammen utarbeidet de langsiktige mål for Lillesand som destinasjon, som resulterte i tiltak som allerede ble gjennomført med stor suksess sommeren 2021. For eksempel badebåt som et tiltak for å tilgjengeliggjøre skjærgården og videreutvikling av markedsføringen av Lillesand gjennom Visit Lillesand gjennom Visit Sørlandet. Reiselivsstrategien må bygge på dette gode arbeidet og involveringen som har foregått i 2021. Målet er å utarbeide strategien i 2022.

Kommunedelplan for trafiksikkerhet

Kommunedelplan for trafiksikkerhet bygger på 0 visjonen og representerer kommunens målsetninger for trafiksikkerhetsarbeidet i kommunen. Hovedmålsetningen med planen er gjennom fysiske tiltak og god opplæring, å trygge oppvekstvilkårene med særlig fokus på barn og unge. Planen revideres hvert fjerde år, hvor fysiske utbedringstiltak på veinettet vurderes og prioriteres ut fra denne.

Kvalitetsplan for barnehager og skoler Lillesand kommune 2022-2025 Livsmestring og læring

Kvalitetsplan for livsmestring og læring er utarbeidet og i den har kommunen en strategi for å sikre en koordinert innsats for utvikling av barnehagene og skolene. Kvalitetsplanen legger føringer for barnehage- og skoleutvikling og det tverrsektorielle samarbeidet i kommunen i årene fremover.

Innenfor livsmestring og læring er det flere sentrale innsatsfaktorer det kan jobbes målrettet med. I samspill med ny desentralisert kompetanseutviklingsmodell fra direktoratet, så skal fokusområder i sektoren spisses. Den enkelte enhet skal, på bakgrunn av ståsted i egen organisasjon, utarbeide konkrete målsetninger og tiltak for tegn på god praksis, for å jobbe mot de valgte satsningsområdene. Dette gjøres ved bruk av SMTTE-modellen for implementering og evaluering av endring.

Temaplan for barn og unge

Arbeidet med temaplanen er startet opp i 2021. Bystyret behandlet en sak om dette i oktober 2021. Arbeidet med temaplan for barn og unge baserer seg på høy grad av medvirkning, med særlig vekt på barn og unges stemme gjennom hele prosessen.

Målet med planen er å synliggjøre og forsterke samarbeidet om barn og unge i kommunen, og utvikle enda bedre helhet i det tverrfaglige arbeidet for barn, unge og familier. Som en del av dette ønsker vi å forsterke samarbeidet med frivillige organisasjoner og andre aktører, slik at kommunen bidrar som god tilrettelegger for barn og unges fritidsaktivitet. Arbeidet med temaplan for barn og unge bygger på kommuneplanens samfunnsdel, og ses i sammenheng med implementering av BTI (bedre tverrfaglig innsats) og oppvekstreform/barnevernsreform. Planarbeidet forventes ferdig i 2022.

Kommunedelplan sykkel

Utarbeiding av kommunedelplan for sykkel har ligget som et tiltak i tiltakslista til kommunedelplan for trafikksikkerhet over tid. Hensikten med utarbeidelse av en kommunedelplan for sykkel er å kartlegge status og behov for utbedring og nyetablering av gangvei- og sykkelvei-nettverket (g/s) i kommunen.

Hovedmålet er å sikre barn unges ferdsel i trafikken, men også legge til rette for økt gange og bruk av sykkel. Kommunedelplan sykkel blir utarbeidet i et samarbeid mellom Statens vegvesen og Lillesand kommune.

Kulturstrategi

Gjeldende kommunedelplan for kultur 2012-2016 må revideres da denne sist ble vedtatt 2012. Tidligere kulturplan erstattes av en kulturstrategi med en tilhørende handlingsplan. Kulturstrategien bør inneholde grep som understøtter og bidrar til å nå målsetningene innen kunst- og kulturfeltet beskrevet i regionplan Agder 2030. Kulturstrategien skal stå for seg selv, men må kunne sees i sammenheng med blant annet reiselivs- og opplevelsesstrategi. Planarbeidet er igangsatt. Tjenesteutvalget ble orientert om og ga innspill til arbeidet med kulturstrategien i august 2021. Tjenesteutvalget er politisk styringsgruppe. Det vil bli arrangert innspillmøter med kulturlivet, både frivillige og profesjonelle. Det tas sikte på at planarbeidet avsluttes høsten 2022 eller våren 2023.

Veteranplan

Veteranplan er en plan som sier noe om hvordan kommunen hedrer, ivaretar og nyttiggjør seg personer som har vært i operativ utenlandstjeneste. Lillesand kommune har ikke hatt en slik plan tidligere, men blir sterkt oppfordret av Fylkesmannen å utarbeide en slik plan. Mange kommuner har utarbeidet tilsvarende planer. Forslag til veteranplan for Lillesand er utarbeidet av en administrativ plangruppe, og med to veteraner som referansegruppe. Den

ble vedtatt lagt ut til høring 31. august, og høringsfristen ble satt til 25. oktober. Planen sluttbehandles av bystyret 1. desember 2021.

Alkoholpolitisk handlingsplan

Alkoholloven § 1-7d pålegger kommunene å utarbeide en alkoholpolitisk handlingsplan. Bystyret vedtok 17.9.2003 en ruspolitisk handlingsplan. Planen begrenser seg til alkohollovgivningen i Lillesand kommune. Planen skal rulleres hvert fjerde år, og ble sist revidert av bystyret i mars 2020.

Vold i nære relasjoner

Lillesand kommune har siden 2006 hatt en egen tiltaksplan for vold i nære relasjoner. Eksisterende handlingsplan med tiltaksdel gjelder for perioden 2014-2018 og må av den grunn revideres. I tillegg er det ett av regjeringens fokusområde der føringer og retningslinjer, planverk og lovverk utarbeides, forbedres og fornyes kontinuerlig. Vold i nære relasjoner går i arv og vi har et ansvar for å bidra til å bryte den arven.

ORGANISASJON FOR FREMTIDEN

Strategi for ledelse og medarbeiderskap

I vedtatt planstrategi heter det at kommunen skal utarbeide en arbeidsgiverstrategi. Denne er ferdig utarbeidet og behandlet i AMU, administrasjonsutvalg og bystyret. Strategien har fått navnet «Strategi for ledelse og medarbeiderskap». Strategien beskriver hvordan kommunens ledere skal utøve sitt lederskap og hva som kjennetegner godt medarbeiderskap. I tillegg tydeliggjøres strategi for mangfold, helsefremmende arbeidsmiljø, innovasjon, kompetanse og samskaping. Strategien skal vise vei inn i et samfunn og arbeidsliv i endring og vil utgjøre et felles verdigrunnlag for ledere, ansatte og deres organisasjoner.

Digitaliseringsstrategi

Det er store forventninger fra både Stortinget, Regjeringen og KS til digitalisering av offentlig sektor, gjennom Stortingsmelding 27 (2015–2016), Digital agenda for Norge (desember 2016) og Digitaliseringsstrategi for offentlig sektor (juni 2019). Lillesand skal i tråd med kommuneplanen være en fremoverlent kommune i utvikling. Bystyret vedtok i juni 2017 (BS 071/17) Lillesand kommunes gjeldende digitaliseringsstrategi, som nå fornyes og går til politisk behandling 1. kvartal 2022

Lillesand kommune har gjennom samarbeidet om felles IT-tjeneste med Birkenes kommune, også etablert et felles Digitaliseringsforum; et praktisk bindeledd i digitaliseringsarbeidet. I tillegg pågår et arbeid om Ett digitalt Agder i KS' regi, med mål om å utvikle fellesløsninger for kommunene i vår region. Utarbeidelsen av en ny digitaliseringsstrategi må sees i lys av de nasjonale føringene, og de lokale samarbeidene, med mål om at Lillesand kommune fortsatt - og i enda større grad - skal kunne levere gode digitale løsninger til innbyggere og næringsliv.

Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse)

Kommunen har en sentral rolle i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Beredskapsplikten pålegger kommunene å arbeide helhetlig og systematisk med samfunnssikkerhet og beredskap, og understreker kommunens viktige rolle som samordner og pådriver i samfunnssikkerhetsarbeidet. «*Kommunen skal gjennomføre en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse, herunder kartlegge, systematisere og vurdere sannsynligheten for uønskede hendelser som kan inntreffe i kommunen og hvordan disse kan påvirke kommunen.*» (§2).

En overordnet og helhetlig ROS-analyse er ikke en plan og ikke et statisk dokument. Den skal revideres minimum hvert 4. år eller ved endringer av risikobildet. Helhetlig ROS for en kommune er viktig for all overordnet planlegging og skal danne grunnlaget for kommunens målrettede arbeid for å redusere risiko og sårbarhet; den skal redusere sannsynligheten for at uønskede hendelser inntreffer og skal redusere skadeomfanget av eventuelle ønskede hendelser. En helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse er hele kommunens anliggende og ansvar og berører alle tjenesteområder.

Ved vedtak av kommunal planstrategi 2016-2019, ble det vedtatt at Lillesand kommunes helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS) skal revideres. Revisjonsarbeidet ble igangsatt i 2019, og ferdigstilles vår/sommer 2022.

Arbeid med beredskap

Overordnet plan for beredskapsarbeid og krisehåndtering, med tilhørende plan for varsling, er levende dokumenter som må være oppdatert til enhver tid. I tråd med lov skal overordnet plan revideres hvert år; det betyr i praksis at den er under kontinuerlig revisjon. Kommunens overordnede plan for beredskapsarbeid og krisehåndtering gir retning for kommunens øvrige planverk for beredskap og krise. Det betyr f.eks. at endringer/ revisjoner i overordnet plan kan føre til revisjonsbehov i kommunens øvrige planer for beredskap og krise; både for de overordnede og de lokale. Det påligger nemlig en plikt for de ulike tjenesteområdene å sikre «lokale» planer for å sikre beredskapsarbeid og krisehåndtering for eget tjenesteområde. Dette er en del av fagansvaret.

Organisasjonen har begrensede ressurser til dette arbeidet, og det innebærer at planene ikke blir oppdatert i den grad det er ønskelig. Dette gjelder også mangel på ressurser til å gjennomføre beredskapsøvelser i tråd med bestemmelsene i beredskapsforskriften.

Prioritering av plan- og utviklingsoppgaver i perioden 2020 – 2023.

Fra vedtatt planstrategi.

Plantype og navn	2020	Vår 2021	Høst 2021	Vår 2022	Høst 2022	Vår 2023	Høst 2023
Planer/strategier og utviklingsoppgaver							
Identitet og bærekraftig utvikling							
Arealplan, planprogram + plan*							
Klima- miljø og energiplan**							
Reiselivs-/opplevelsesstrategi**							
Kommunedelplan trafiksikkerhet*							
Strategisk næringsplan for Kristiansandsregionen							
Folkehelse, livsmestring og tilhørighet							
Rammeverk for livsmestring og læring i barnehage og skole*							
Temaplan barn og unge							
Kommunedelplan sykkel**							
Kulturstrategi*							
Veteranplan**							
Alkoholpolitisk plan*	Vedtatt						
Vold i nære relasjoner*							

Organisasjon for fremtiden							
Lillesand 2024*** (Utviklingsprosjekt)							
Arbeidsgiverstrategi **							
Digitaliseringsstrategi*							
Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse*							
Beredskapsplan* (overordnet plan for kriseledelse)							

* Revidering eksisterende plan/strategi

** Ny plan/strategi (Strategi for ledelse og medarbeiderskap)

*** Er en utviklingsoppgaver, men vil ta mye fokus i perioden og inkluderer vurderinger av behov for ulike strategier. Tas av den grunn med i denne oversikten

Implementering av vedtatte planer	
Identitet og bærekraftig utvikling	
Kulturminne- og museumsplan	Vedtatt 2019
Digitaliseringsstrategi	Vedtatt 2017
Folkehelse, livsmestring og tilhørighet	
Plan for helse og omsorg 2020 - 2025	Vedtatt febr. 2020
Boligsosial handlingsplan 2019 - 2024	Vedtatt 2019
Plan for idrett/fysisk aktivitet/friluftsliv	Vedtatt 2019

10. BEFOLKNINGSUTVIKLINGEN

Store deler av kommunal virksomhet påvirkes direkte av antall innbyggere og fordelingen på aldersgrupper. Det er derfor viktig å følge den demografiske utviklingen og framskrivningen av befolkningen de neste årene. Det statlige rammetilskuddet til kommunen beregnes bl.a. ut fra befolkning, befolkningsvekst og demografisk inndeling. Befolkningsøkning gir oss både økte kostnader og inntekter. Imidlertid slår inntektene inn først året etter at befolkningsveksten har skjedd, pga. at tildelingen i statsbudsjettet bygger på befolkningen i kommunen pr. 1. juli året før budsjettåret. Tilflytting og barnefødsler som skjer etter 1. juli får ikke utslag på rammetilskuddet før neste budsjettår. Befolkningsveksten siste halvår vil ha noe effekt på de totale overføringene fra staten på grunn av inntektsutjevningen, men denne effekten er begrenset.

Er befolkningsveksten i kommunen større enn landsgjennomsnittet gir det en økning i inntektsutjevningen, mens en lavere vekst vil ha motsatt effekt. Motsatt treffer eksempelvis kostnadene til nye barnehageplasser oss med én gang behovet oppstår. Befolkningsveksten, som skissert under, er lagt til grunn for inntekter og utgifter i økonomiplanperioden.

BEFOLKNINGSUTVIKLING

De siste ti årene fra 01.01.2012 til 01.01.2021 har Lillesand kommune vokst med 1302 innbyggere eller 13,1 %. Årsaken til veksten er i stor grad innflytting til kommunen. Ca. 75 % av befolkningsveksten skyldes netto innflytting; innenlandsk tilflytting og innvandring.

For 2021 forventer administrasjonen en vekst på om lag 1,0 %. Dette er høyere enn befolkningsprognosen fra SSB. Veksten er i stor grad avhengig av innenlandsk innflytting til Lillesand. Veksten er fortsatt høyere enn landsgjennomsnittet på 0,5 %.

Tabell 11 Befolkningsutvikling 2011-2020

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Fødte	132	117	117	114	118	123	98	104	99	85
Døde	81	69	68	73	75	79	77	88	79	61
Fødselsoverskudd	51	48	49	41	43	44	21	16	20	24
Innvandring	90	94	99	155	143	109	119	89	49	51
Utvandring	32	34	36	25	25	30	47	39	29	33
Netto innvandring	58	60	63	130	118	79	72	50	20	18
Innflytting, innenlandsk	526	477	438	528	554	521	558	518	495	573
Utflytting, innenlandsk	469	431	478	465	478	521	482	466	451	514
Netto innenlandsk innflytting	57	46	-40	63	76	0	76	52	44	59
Følgevekst	165	154	74	234	237	125	169	119	84	106
Befolkning pr 31. desember	9878	10032	10106	10340	10577	10702	10871	10990	11074	11180
Prosentvis vekst	1,7 %	1,6 %	0,7 %	2,3 %	2,3 %	1,2 %	1,6 %	1,1 %	0,8 %	1,0 %

Befolkningsutviklingen i 1. halvår i 2021 er høyere enn ved samme tidspunkt i 2020. Folkeveksten i 1. halvår i 2021 var på 99 personer mot 72 på samme tid i fjor. Det er et høyere fødselsoverskudd med 17 personer mot 11 personer i 1. halvår 2020, mens netto innflytting er på 67 personer mot 34 på samme tid i fjor. Det er særlig innenlandsk innflytting som er høyere enn på samme tid i 2020. Prosentvis vekst fra 01.07.20 til 01.07.21 er på 1,3 % mot 0,7 % på samme tid som i fjor.

Tabell 12 Befolkning fordelt på aldersgrupper 01.07.2020 og 01.07.2021

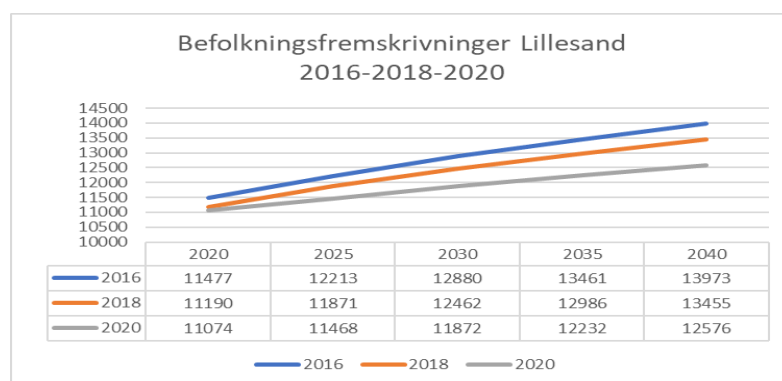
4215 Lillesand	01.07.2020	01.07.2021	Endring	Endring i %
Innbyggere 0 år	84	99	15	17,9 %
Innbyggere 1-5 år	636	595	-41	-6,4 %
Innbyggere 6-15 år	1 536	1579	43	2,8 %
Innbyggere 16-22 år	925	929	4	0,4 %
Innbyggere 23-66 år	6134	6172	38	0,6 %
Innbyggere 67-79 år	1 355	1416	61	4,5 %
Innbyggere 80-89 år	392	407	15	3,8 %
Innbyggere 90 år og over	75	82	7	9,3 %
Sum	11 137	11 279	142	1,3 %

Det har vært størst prosentvis økning i aldersgruppen 0 år med 17,9 % og i gruppen 90 år og eldre med 9,3 %. Størst nedgang har det vært i aldersgruppen 1-5 år med -6,4 %. Det er fortsatt en økning i aldersgruppen 6-15 år med 2,8 %.

Lillesand kommune har en relativt ung befolkning sammenlignet med landet som helhet. Vi har en større andel i aldersgruppene 6-12 år og 16-19 år. Lillesand har også en større andel i aldersgruppen 67-79 år, men en lavere andel i aldersgruppen 20-44 år.

BEFOLKNINGSFREMSKRIVINGER I PLANPERIODEN

SSB lager nye befolkningsframskrivninger hvert annet år og la frem en ny prognose i august 2020. Prognosen baserer seg på befolkningsveksten i kommunen de to siste årene forut for framskrivningen, dvs. 2018 og 2019. I 2018 var veksten på 1,1 % og i 2019 på 0,8 %. Det var derfor forventet at befolkningsveksten i SSBs framskrivning i 2020 ville være lavere enn den forrige prognosen.

Figur 10 Befolkningsprognoser 2016-2018-2020

Det er flere årsaker til at veksten blir lavere enn i det siste tiåret. Innvandringen har gått tydelig ned, særlig på grunn av lavere arbeidsinnvandring. Frukbarheten har også gått betydelig ned, og SSB forventer at den vil holde seg lav i noen år før den øker noe.

Tabell 13 Befolkningsframskrivning pr 1.1. fordelt på aldersgrupper (kilde: SSB – MMMM-alternativet)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2030	2040	2050
0 år	105	101	100	100	101	102	111	123	115
1-5 år	620	606	571	551	550	551	586	672	642
6-12 år	1 106	1 076	1 063	1 042	994	951	856	950	1009
13-15 år	430	457	479	476	486	495	423	389	439
16-19 år	548	520	510	532	564	591	601	489	542
20-44 år	3 339	3 328	3 349	3 356	3 354	3 355	3 436	3 403	3 285
45-66 år	3 153	3 235	3 248	3 278	3 305	3 337	3 451	3 522	3 560
67-79 år	1 327	1 358	1 413	1 450	1 484	1 502	1 598	1 894	2 007
80-89 år	374	392	415	440	462	507	696	895	1 137
90 år eller eldre	72	74	74	77	83	77	114	239	339
Sum	11 074	11 147	11 222	11 302	11 383	11 468	11 872	12 576	13 075
Årlig vekst		0,7 %	0,7 %	0,7 %	0,7 %	0,7 %	0,7 %	0,6 %	0,4 %

Den årlige prosentvise veksten i Lillesand er anslått til 0,7 % frem mot 2030. Fra 2030 er veksten på 0,6 % pr. år frem mot 2040 og 0,4 % pr. år fra 2040 til 2050. I 2025 vil Lillesand ha 394 flere innbyggere enn i 2020.

Tabell 14 Fremskrevet, prosentvis vekst i forhold til faktiske 2020-tall for ulike aldersgrupper, 2020-2050 (kilde: SSB)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2030	2040	2050
0 år	100	96	95	95	96	97	106	117	110
1-5 år	100	98	92	89	89	89	95	108	104
6-12 år	100	97	96	94	90	86	77	86	91
13-15 år	100	106	111	111	113	115	98	90	102
16-19 år	100	95	93	97	103	108	110	89	99
20-44 år	100	100	100	101	100	100	103	102	98
45-66 år	100	103	103	104	105	106	109	112	113
67-79 år	100	102	106	109	112	113	120	143	151
80-89 år	100	105	111	118	124	136	186	239	304
90 år eller eldre	100	103	103	107	115	107	158	332	471
Sum	100	101	101	102	103	104	107	114	118

Tabellen viser prosentvis vekst fra faktiske tall i 01.01.2020 hvor 2020 er 100. De røde feltene er aldersgrupper med nedgang sammenlignet med 2020, de oransje feltene viser aldersgrupper med lavere vekst enn den gjennomsnittlige prosentvise veksten og de grønne feltene viser aldersgrupper med høyere prosentvis vekst enn den gjennomsnittlige prosentvise veksten.

Tabellene viser at Lillesand kommune vil ha en reell nedgang i antall barn i de yngste aldersgruppene frem mot 2025. Det vil være 11 % færre barn i barnehagealder og 14 % færre barn i alderen 6-12 år. Aldersgruppen 13-15 år (ungdomsskolealder) vil øke med 15 %.

Den største prosentvise veksten frem mot 2025 er i aldersgruppen 80-89 år med 36 %. Det innebærer 133 flere innbyggere i denne aldersgruppen.

SSBs prognoser fanger ikke opp lokale variasjoner. En av de viktigste lokale

usikkerhetsmomentene er netto innflytting. Denne varierer fra år til år og styres av arbeidsmarkedet, tilgang på boliger/boligpriser og netto innvandring.

Over lengre tid har det vært en klar tendens at kommunen har en netto utflytting av ungdom etter videregående skole og en netto innflytting av foreldre med små barn. Det er erfaringsvis i gjennomsnitt 25 flere elever som begynner på skole enn antall fødte i det samme årskullet.

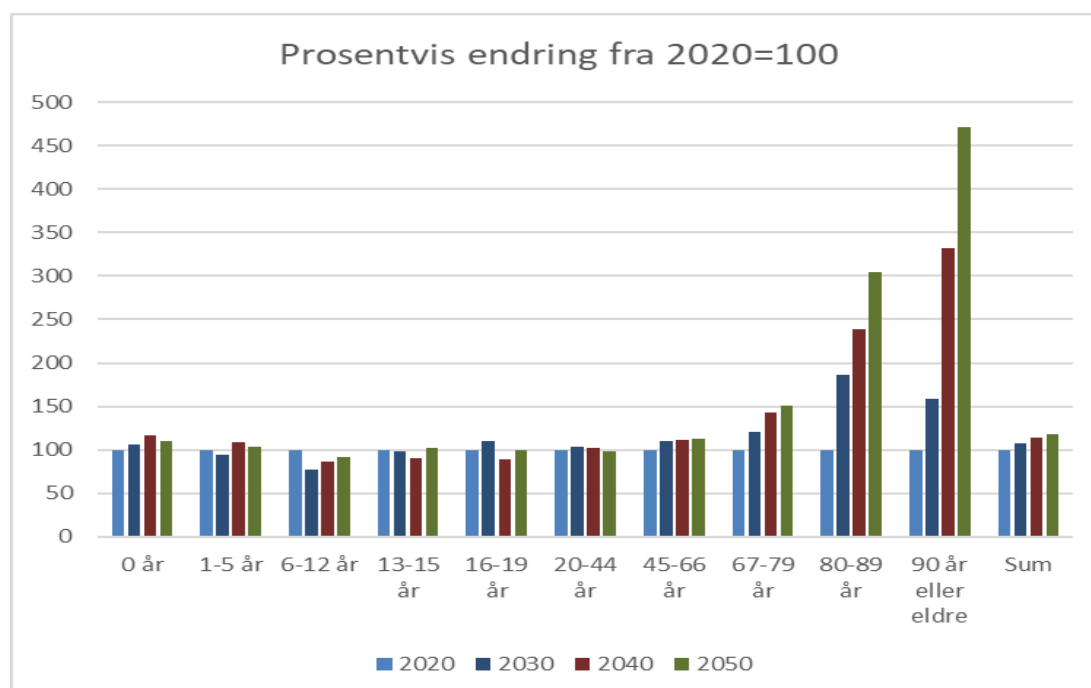
Lillesand kommune har en relativt stor boligreserve i form av nye boligprosjekter som er under bygging eller planlegges bygd. Lillesands sentrale beliggenhet i det regionale arbeidsmarkedet er gunstig. Utviklingen av arbeidsmarkedet er fortsatt positiv med nyansettelser i oljeleverandørbransjen og nyetableringer. Kommunen har god tilgang på næringsarealer.

Et annet usikkerhetsmoment er innvandring fra land utenom EU. Dette styres i liten grad av lokale forhold, men har utgjort en stor del av befolkningsveksten i kommunen de senere år.

Konsekvensene for Lillesand kommune av endringene i befolkningens størrelse og sammensetning er flere. Rammetilskuddet bestemmes i stor grad av befolkningssammensetningen slik at inntektene i utgangspunktet skal dekke demografiutgiftene. I fremtiden er det ikke sikkert at statlige overføringer vil dekke alle demografiutgifter. Lillesand kommune vil ha behov for å øke tilbudene til den eldre del av befolkningen, mens barnehage og skole kan få utfordringer med overkapasitet.

ET BLIKK UTOVER PLANPERIODEN

Figuren viser SSBs prognose på ulike aldersgrupper i perioden frem til 2050. Lillesand kommune skal vokse med ca. 2.000 personer eller nesten 18 % frem til 2050. Det er stor forskjell i veksten i de ulike aldersgruppene.

Figur 11 Fremskrevet, prosentvis vekst i forhold til 2020-tall for ulike aldersgrupper, 2020-2050 (Kilde: SSB)

De nye prognosene tilsier en samlet befolkningsvekst på 0,7 % pr. år frem mot 2030. Mellom 2030 og 2040 vil den årlige veksten være 0,6 % mens den avtar til 0,4 % mellom 2040 og

2050. Lillesand er imidlertid en av kommunene i landet med kraftig vekst (mer enn 15 %) frem mot 2050. Lillesand vil ha høyere prosentvis befolkningsvekst enn landet totalt. Mange kommuner på Agder vil ha mer enn 5 % nedgang i antall innbyggere frem mot 2050. Årsakene til lavere vekst er først og fremst lavere fruktbarhet og lavere innvandring.

Prognosen viser videre at de yngre aldersgruppene i Lillesand vil ha nedgang eller øke mindre enn samlet vekst frem mot 2040 og 2050. Lillesand hadde en stor vekst i de yngste aldersgruppene fra 2010-2017. I 2025 er disse barna i stor grad ferdige med grunnskolen. Veksten i antall 0-åring er de siste årene avtatt, men vil etter prognosen øke igjen mot 2030. I 2040 er det 17 % flere 0-åring enn i 2020. Aldersgruppen 1-5 år vil ha negativ vekst frem mot 2030 før veksten øker mot 2040. I 2040 er det 8 % flere barn i barnehagealder enn i 2020.

Aldersgruppen 6-12 år de senere år hatt en stor vekst som når sin topp i 2019. I 2025 er det 14 % færre barn i grunnskolealder enn i 2020. Nedgangen fortsetter frem mot 2040 før veksten tar seg opp igjen. I 2040 er det likevel 14 % færre barn i alderen 6-12 år enn i 2020. Aldersgruppen 13-15 år har en stor økning på 15 % frem mot 2025, mens veksten avtar i 2030 og 2040 før den øker til 2 % i 2050. Aldersgruppen 16-19 år vil ha nedgang frem mot 2023 før veksten øker frem til 2030. I 2050 vil aldersgruppen 16-19 år være på nivå med 2020.

Antall innbyggere i yrkesaktiv alder 20-44 år øker mindre enn samlet befolkningsvekst gjennom perioden og vil ha lav vekst i årene fremover. I 2040 er det 2 % flere i alderen 20-44 år. Aldersgruppen 45-66 år øker prosentvis mer enn samlet befolkningsvekst frem mot 2030. I 2040 er det 12 % flere i alderen 45-66 år. Samlet befolkningsvekst i 2040 er på 14 % sammenlignet med 2020.

Aldersgruppen 67-79 år har de senere år hatt den største prosentvise veksten. Dette henger sammen med de store barnekullene etter 1945. Veksten blir fortsatt høy med 13 % i 2025, 20 % i 2030 og 43 % i 2040. Aldersgruppen 80-89 år vokser 24 % i 2025, 86 % i 2030 og med 139 % i 2040. Aldersgruppen 90 år eller eldre har størst prosentvis vekst fra 2030 og utover. Aldersgruppen ender med den største prosentvise veksten av alle med 232 % i 2040 i forhold til 2020.

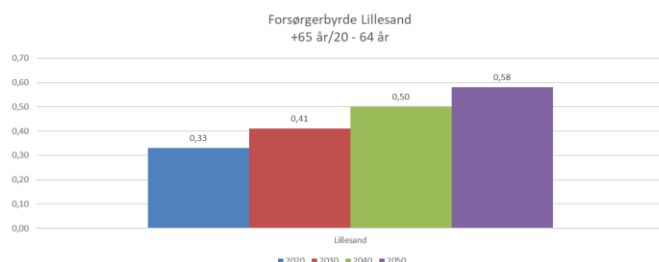
KONSEKVENSER FOR TJENESTETILBUDET

Det er selvfølgelig vanskelig å spå hvordan Lillesand kommune ser ut om 30 år. Omverdenen er i rask endring. Pandemien og endringene i oljesektoren, flyktningkrisen og klimautfordringene er eksempler på dette.

Den eldre befolkning blir større, og levealderen går opp. Bare innen helse og omsorg er det om 30 år behov for 85 % økning i årsverk gitt dagens bemanningsnorm. Samtidig vet man at størstedelen av utgiftsveksten innen helse og omsorg de siste årene er for tjenester til personer under 67 år. Videre vet man at forventet levealder øker med ca. 1 år pr. tiår. Det betyr at frem mot 2040 har levealderen økt med 2 år. Ved økt levealder øker hyppigheten av flere sykdommer som f.eks. demens, og dette skaper ytterligere press på helse- og omsorgssektoren. En stor del av veksten i spesialisthelsetjenesten må i fremtiden tas av kommunene. Dette kan innebære at kravene til kompetanse innen helse- og omsorgssektoren øker ytterligere. Nye generasjoner med eldre vil stille andre krav til kvalitet og individtilpassede tjenester.

Økt levealder gir også utfordringer i form av økte pensjonskostnader. De neste generasjonene må finne seg i å jobbe lenger for å opprettholde dagens nivå på pensjonen.

Forsørgerbyrden, dvs. forholdet mellom de over 65 år og yrkesaktiv alder øker fra 0,33 i 2020 til 0,58 i 2050.

Figur 12 Forsørgerbyrde Lillesand

Frem til nå har staten i mer eller helst mindre grad kompensert for økte demografikostnader til kommunene. Med økte pensjonskostnader, usikre oljeinntekter, klimakostnader, pandemikostnader m.m. er det ikke sikkert at staten har råd til automatisk å finansiere de økte kostnadene. Det er helt nødvendig at man klarer å få eldre til å bo hjemme lengre gjennom hverdagsrehabilitering og tilrettelegging. Kommunen vil være nødt til å dreie fokus fra behandling til forebygging på mange områder. Kommunen er også nødt til å samarbeide med pårørende og frivillig sektor i større grad.

Mer kompliserte oppgaver til kommunene øker behovet for kompetanse, innovasjon og teknologiutvikling. Endringene må skje raskt. Det blir større krav til tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid i en helt annen grad, og på en helt annen måte enn i dag. Staten setter i større grad krav til formell kompetanse på flere områder.

Digitale tjenester og kommunikasjon har endret grensesnittet mellom kommunen og innbyggerne. Det er i dag færre som oppsøker rådhuset for å få utført tjenester; dette blir gjort digitalt. En kan sammenligne utviklingen med det som skjedde med bankene for 10-15 år siden. Det samme vil skje innen helse og omsorg med bruk av velferdsteknologi, kunstig intelligens og roboter.

Kampen om arbeidskraften i fremtiden blir hard. En større andel av befolkningen må arbeide innen kommunal sektor. Mange flere må jobbe heltid i stedet for deltid. En undersøkelse viser at deltidsansatte i Lillesand kommune representerer en reserve-arbeidskraft på ca. 125 årsverk. Flere kommuner har vansker med å rekruttere innen spesielle yrkesgrupper som sykepleiere og ingeniører. Etterspørselen etter flere av kommunens yrkesgrupper vil være større enn tilbudet fra utdanningssystemet, og gapet bare vil øke.

Kommunene vil være nødt til å utnytte arbeidskraftreserver på en helt annen måte. Dette er grupper som i stor grad faller utenfor arbeidsmarkedet som uføre, innvandrere, mottakere av sosialhjelp, deltidsarbeidende, hjemmевærende, pensjonister m.m. Det hevdes at kommunene i fremtiden i større grad vil få ansvar for arbeidslinjen i samfunnet.

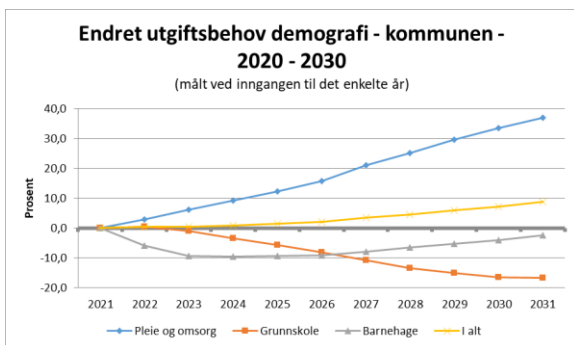
Lillesand kommune er nødt til å være en attraktiv arbeidsgiver; ha konkurransedyktige vilkår og ha et godt omdømme for å tiltrekke seg kompetent arbeidskraft i fremtiden. Det vil komme konkurranse fra private aktører som tilbyr de samme tjenestene som kommunene.

Lillesand kommune har levekårsutfordringer, som resten av Agder. Lillesand har større andel uføre, unge arbeidsledige, personer med psykiske plager og lidelser, dødelighet av lungekreft og kols, og muskel- og skjelettsykdommer. En av forklaringene kan være et svakt og ensidig næringsliv med få arbeidsplasser i deler av regionen. Videre ligger regionen dårlig an når det gjelder likestilling, spesielt i forhold til yrkesdeltakelse blant kvinner. Det er en utfordring at dårlige levekår skaper et dårlig omdømme for Agder.

Regionen skiller seg ut fra andre storbyregioner ved lavere utdanningsnivå og få kompetansearbeidsplasser. Regionen kommer spesielt dårlig ut i andel med høyere universitetsutdanning. Dette er en hindring for videre utvikling og omstilling av næringslivet. Et annet viktig forhold er at foreldres utdanningsnivå har sammenheng med barnas muligheter for å lykkes i utdanningssystemet; dette gjelder f.eks. frafall, spesialundervisning osv. Det er også stor forskjell på levealder når man ser på utdanningsbakgrunn. Satsing på utdanning er viktig; både for å sikre levekårene i regionen og for å omstille næringslivet.

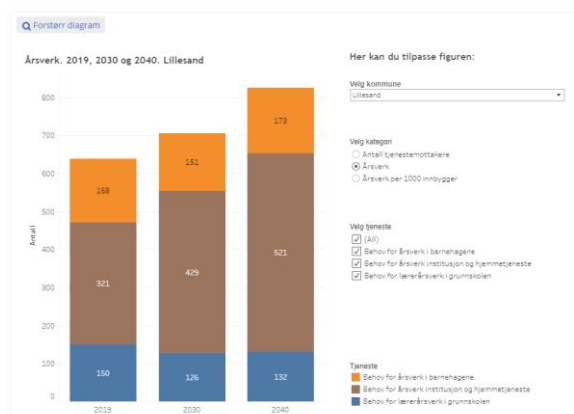
Kommunene opplever at klimaendringene skjer nå. Ikke i form av merkbar havstigning og temperaturøkning, men i form av hyppigere ekstremvær. Kommunene må derfor i større grad planlegge, utbygge infrastruktur og ha beredskap for klimaendringer og ekstremvær. Det ligger store investeringer foran kommunen innen vann, avløp og renovasjonssektoren.

97 % av veksten i Norge fra 2000-2010 kom i storbyregionene. Halvparten av Norges befolkning bor i storbyene og det er en klar tendens til fortsatt sentralisering. Det er derfor et stort behov for å ha en koordinert areal- og transportplan i de funksjonelle byregionene. Det vil være fokus på kollektivtransport og byutvikling. Økt transportbehov må løses ved bruk av kollektivtransport, sykkel og gange slik man kjenner fra bymiljøavtalene.

Figur 13 Endret utgiftsbehov (Kilde: KS)

Figuren viser endringer i demografikostnadene i de største sektorene fra 2020 til 2031. Totalt for kommunen øker demografikostnadene med 10 % mill. kr. Størst økning er det innen helse og omsorg med nesten 40 %, mens utgiftene til barnehage og grunnskole vil reduseres med ca. 29 mill. kr. For å gjøre tallene sammenliknbare er de oppgitt i 2020 kostnader.

Figur 14 Behov for årsverk

Figuren viser utviklingen i antall årsverk for barnehage, grunnskole og institusjon og hjemmetjeneste.

11. PREMISSE FOR BUDSJETTET

STATSBUDSJETTET 2022

De viktigste punktene som gjelder kommuner i forslag til statsbudsjett for 2022 er:

Samlede inntekter/frie inntekter

- Regjeringen legger opp til en realvekst i kommunesektorens samlede inntekter i 2022 på 3,8 mrd. kr, tilsvarende 0,7 %.
- Regjeringen foreslår en vekst i frie inntekter på om lag 2,0 mrd. kr, hvorav 1,6 mrd. kr til kommunene og 0,4 mrd. kr til fylkeskommunene. Det tilsvarer en realvekst på 0,5 %.
- Av veksten til kommunene begrunnes 100 mill. kroner med å legge til rette for flere barnehagelærere i grunnbemanningen og må ses i lys av ambisjonen om at 50 pst. av de ansatte i barnehagen skal være barnehagelærere innen 2025. Videre begrunnes 100 mill. kroner av veksten med tiltak for barn og unges psykiske helse, herunder psykisk helse i videregående skole og lavterskeltilbud i kommunene. Av dette knyttes 75 mill. kroner til kommunene og 25 mill. kroner til fylkeskommunene.
- Ny informasjon om skatteinngangen i 2021 tyder på at kommunesektorens skatteinntekter i 2021 blir 5,9 mrd. kr høyere enn lagt til grunn i revidert nasjonalbudsjett for 2021. Anslaget for skattereduksjonen er endret fra -1,4 % til -0,3 % nominelt.

Tabell 15 Vekst i frie inntekter for kommunene

	Mrd. kroner
Vekst frie inntekter	1,60
- merkostnader til demografi	-0,60
- merkostnad pensjon	-0,36
- satsinger innenfor veksten i frie inntekter	-0,20
= Økt handlingsrom	0,47

Kommunal deflator (årlig pris- og lønnsvekst i kommunesektoren i prosent)

- Deflatoren for 2021 anslås til 3,3 %, hvorav lønnsvekst på 2,8 %. Dette er 0,6 prosentpoeng høyere enn anslaget i revidert nasjonalbudsjett for 2021. Økningen i kostnadsveksten skyldes dels økt lønnsvekstanslag, dels en økning i byggekostnadene og en kraftig økning i elprisene hittil i år.
- I 2022 anslås kommunal deflator til 2,5 % og lønnsveksten til 3,2 %.

Skatteandel/kommunal skattøre

Den andelen av skatten for personlig skattytere som fordeles til kommunene (skattøren) reduseres fra 12,15 % til 10,95 %.

INNTAKSSYSTEMET FOR KOMMUNENE

Utgiftsutjevning

Kommunene får kompensasjon for disse ufrivillige kostnadsforskjellene i utgiftsutjevningen. Størsteparten av kommunenes rammetilskudd fordeles i utgangspunktet med et likt beløp pr. innbygger, det såkalte innbyggertilskuddet. Utgiftsutjevningen skjer ved hjelp av en kostnadsnøkkel, som sørger for at denne andelen av rammetilskuddet blir omfordelt fra

kommuner som er rimeligere å drive enn landsgjennomsnittet, til kommuner som er dyrere å drive enn landsgjennomsnittet.

Kostnadsnøkkelen består av en rekke objektive kriterier, som forklarer hvorfor det er forskjeller i kommunenes utgifter til velferdstjenester. Eksempler på slike kriterier er blant annet antall barn i skolepliktig alder, antall eldre og bosettingsmønster og reiseavstander i kommunen.

Bystyret vedtok å innarbeide inntekter og utgifter som følge av økning i befolkningsvekst med 0,2 % per år: netto inntekt 150 790 kr i 2022, netto utgift 252 311 kr i 2023, netto inntekt 741 488 kr i 2024 og netto inntekt 1 454 851 i 2025.

Innbyggertilskudd før omfordeling

Tabell 16 Virkning for Lillesand kommune

Mill. kr	2021	2022	Endring	% endring
Innbyggertilskudd før omfordeling	275,767	294,760	-1,782	-0,6 %
Utgiftsutjevning	12,209	7,834	0,758	6,6 %
Trekk som følge av saker med særskilt fordeling	-194,429		-7,854	4,2 %
Trekk for inntektsgarantiordningen	-0,421	-0,544	0,175	-29,4 %
Veksttilskudd	0	0	0	
Ordinært skjønnstilskudd	0,770	0,930	-0,46	-37,4 %
Innbyggertilskudd etter justering	93,888		-9,171	-8,9 %
Saker med særskilt fordeling:				
Helsestasjon og skolehelsetjeneste	2,084	2,139	0,023	1,1 %
Frivilligsentral			-0,427	-100,0 %
SIO	-197,373		-6,434	3,4 %
Innlemming av tilskudd økt lærertetthet	0,644		-1,231	-65,7 %
Habilitering og avlastning	0,216		0,216	
Kompensasjon ansvarsovertaking barnevern		0,853		

Skjønnstilskudd

Kommunal- og moderniseringsdepartementet fordeler årlig en del av rammetilskuddet til kommuner og fylkeskommuner etter skjønn. Formålet med skjønnstilskuddet er å kompensere kommuner og fylkeskommuner for lokale forhold som ikke fanges opp i den faste delen av inntektssystemet. Departementet fordeler skjønnstilskuddet til fylkeskommunene, og fastsetter tilskuddsrammer til hvert enkelt fylkesmannsembete for skjønnstildeling til kommunene.

Fylkesmannen fordeler tilskuddet til kommunene etter retningslinjer gitt av departementet. Lillesand kommune får 930 000 kr i ordinært skjønnstilskudd for 2022. Dette er en økning på 160 000 kr fra 2021.

Korreksjoner i rammetilskuddet

Noen enkeltsaker fordeles ikke etter inntektssystemets ordinære kriterier, men gis en særskilt fordeling.

Enkeltsaker	Fordeling beløp
Inndelingstilskudd	0 kr
Helsestasjon/skolehelsetjeneste	2 139 000 kr
Særskilte saker enkeltkommuner	0 kr
Kompensasjon ansvarsovertagelse barnevern	853 000 kr
Sum Lillesand kommune	2 992 000 kr

Korreksjoner i rammetilskuddet

For 2022 vil det som tidligere år gjøres en rekke korrigeringer i rammetilskuddet for endringer i oppgavefordelingen mellom forvaltningsnivå, regelendringer, innlemminger av øremerkede tilskudd mv.

For Lillesand kommunes del er den viktigste endringen at forsøket med statlig finansiering av omsorgstjenesten foreslås avvirket fra 2022 og at 202,3 mill. kr tilbakeføres rammetilskuddet.

Tabell 17 Korreksjoner i rammetilskuddet 2022

	4215 Lillesand
Nominell videreføring av kapitaltilskudd barnehagene 2021	-569
Redusert pensjonstilskudd, private barnehager	-430
Økonomisk tilsyn med private barnehager	-10
Ekstra skoletime naturfag i grunnskolen	243
Inntektsgradert foreldrebetaling SFO på 3. - 4. trinn	88
Statlig/private skoler, endring i elevtallet	-287
Barneverns-reformen. Korreksjon etter delkostnadsnøkkelbarnevern /Tabell C	2301
Kompetansekrav statlig og kommunalt barnevern	99
Innlemming av stillinger i det kommunale barnevernet	1 585
Avvikle forsøk i barnevernet	0
Barne-koordinator	216
Basistilskudd til fastleger (helårseffekt av endring i 2021, og økning i 2022)	277
Forvaltning og drift av nasjonale e-helseløsninger	697
Ressurskrevende tjenester, tilleggskompensasjon	-110
Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene	202 307
Dagsats tiltakspenger	122
Implementering av rusreformen	176
Tolkeloven	43
Universell utforming av IKT	71
Differensiert arbeidsgiveravgift	0
Grensejusteringer 2022	0
Koronatiltak: Midler til kontrolltiltak med smittevern, 1. halvår 2021 (1000 kr)	-1 025
Koronatiltak: Økt innebygger-tilskudd første halvår 2021	-9 345
100 mill. habilitering av funksjonshemmede	-221
Midler til koronavaksinerings, prop 79. S	-1 063
RNB 2021: Kompensasjon covid-19, 2. halvår	-2 126
RNB 2021: Midler til koronavaksinerings	-1 609
Samlet korreksjon i rammetilskuddet 2021 for koronatiltak 2021 og endringer i 2022 (1000 kr)	191 432

Her presenteres et utvalg aktuelle saker med betydning for kommunesektoren på ulike departementers budsjetter samt endringer i rammetilskuddet til kommuner og fylkeskommuner som følge av endringer i oppgavefordelingen, regelendringer, innlemming av øremerkede tilskudd mv.

Statlige og private skoler – endring i elevtall

Som følge av økt antall elever i statlige og private skoler reduseres rammetilskuddet til kommunene og fylkeskommunene med henholdsvis 117,7 mill. kroner og 138,9 mill. kroner. Se Grønt hefte (H-2515 N) for nærmere omtale av trekk- og korreksjonsordningen for elever i statlige og private skoler.

Universell utforming av IKT-løsninger

Europaparlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/2102 av 26. oktober 2016 om tilgjengelighet av offentlige organers nettsteder og mobilapplikasjoner (Web Accessibility Directive (WAD)) er en del av norsk rett, jf. Prop.141 LS (2020–2021) *Endringer i likestillings- og diskrimineringsloven mv. (universell utforming av IKT-løsninger)*. Regelverket trer i kraft fra 1. januar 2022, med en overgangsperiode på ett år. Kommunesektoren kompenseres i 2022 for kostnader til teknisk omlegging av nettsteder og mobilapplikasjoner og opplæring av ansatte utenom synstolkning. Rammetilskuddet til kommunene økes med 34 mill. kroner, og rammetilskuddet til fylkeskommunene økes med 5 mill. kroner. Se nærmere omtale under programkategori 13.40.

Kompetansekrav i barnevernet

Stortinget har vedtatt nye krav om relevant utdanning for ansatte i barnevernet, jf. Prop.133 L (2020–2021) *Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven*. Kravene trer i kraft i 2022, med en implementeringsperiode på ti år. Merkostnadene er anslått til 440–610 mill. kroner fra 2031. For 2022 foreslås det at rammetilskuddet til kommunene økes med 52,5 mill. kroner. Midlene fordeles etter delkostnadsnøkkelen for barnevern.

Tolkeloven

Tolkeloven som blant annet regulerer offentlige myndigheters bruk av tolk, trer i kraft 1. januar 2022, jf. Prop.156 L (2020–2021) *Lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv. (tolkeloven)*. Som kompensasjon økes rammetilskuddet til kommunene med 20,7 mill. kroner. Rammetilskuddet til fylkeskommunene økes med 1,8 mill. kroner. Se nærmere omtale i Prop.1 S (2021–2022) for Kunnskapsdepartementet.

Barnevernsreformen

Stortinget har vedtatt en barnevernsreform fra 2022, som blant annet gir kommunene økt faglig og økonomisk ansvar, jf. Prop.73 L (2016–2017) *Endringer i barnevernloven (barnevernsreform)*. Som kompensasjon for det økte finansielle ansvaret økes rammetilskuddet til kommunene med 1 310 mill. kroner i 2022. Av dette fordeles 655 mill. kroner etter delkostnadsnøkkelen for barnevern, mens 655 mill. kroner fordeles særskilt (tabell C) i en overgangsperiode på to år basert på kommunenes bruk av barnevernstiltak før reformen (regnskapsåret 2020). Beløpet i 2022 er lavere enn anslått i kommuneproposisjonen for 2022, noe som skyldes oppretting av en feil i beregningsgrunnlaget. Den varige effekten på 2,1 mrd. kroner som ble varslet i kommuneproposisjonen, endres ikke. Økningen i rammetilskuddet motsvares av økte inntekter og reduserte utgifter på Barne- og familiedepartementets budsjett. Se nærmere omtale i Prop.1 S (2021–2022) for Barne- og familiedepartementet.

Innlemming av øremerket tilskudd til stillinger i barnevernet

Som en følge av barnevernsreformen foreslås det å innlemme det øremerkede tilskuddet til stillinger i de kommunale barnevernstjenestene på kap. 854, post 60 i rammetilskuddet til

kommunene. Rammetilskuddet økes med 841,1 mill. kroner som fordeles etter delkostnadsnøkkelen for barnevern. Se nærmere omtale i Prop.1 S (2021–2022) for Barne- og familiedepartementet.

Inntektsgradert foreldrebetaling i SFO på 3.–4. trinn – helårseffekt av endring i 2021

Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2021 ble det besluttet å utvide den nasjonale ordningen med inntektsgradert foreldrebetaling i SFO til 3.–4. trinn fra skoleåret 2021/2022. Rammetilskuddet til kommunene ble økt med 25 mill. kroner som kompensasjon. Endringen får helårseffekt i 2022, og rammetilskuddet blir derfor økt med ytterligere 35,9 mill. kroner som fordeles etter delkostnadsnøkkelen for grunnskole. Se nærmere omtale i Prop.1 S (2021–2022) for Kunnskapsdepartementet.

Kapitaltilskudd til private barnehager

Ved behandlingen av Prop. 1 S (2020–2021) for Kunnskapsdepartementet vedtok Stortinget å videreføre satsene for kapitaltilskuddet til private barnehager nominelt på samme nivå i 2021 som i 2020, i utgangspunktet for første halvår 2021. Ved behandlingen av Prop.195 S (2020–2021) vedtok Stortinget at satsene også skulle videreføres på 2020-nivå i andre halvår 2021. Økningene i rammetilskuddet som kompenserte for den midlertidige videreføringen av kapitaltilskuddet i 2021, korrigeres ut i 2022. Rammetilskuddet reduseres derfor med 265,7 mill. kroner. Se nærmere omtale i Prop.1 S (2021–2022) for Kunnskapsdepartementet.

Pensjon i private barnehager – redusert tilskudd og skjermingsordning

Kunnskapsdepartementet foreslår å redusere pensjonspåslaget til private barnehager fra dagens nivå på 13 pst. til 11 pst. fra 1. januar 2022. For å gi barnehager med mindre økonomisk handlingsrom noe bedre tid til å tilpasse seg inntektsbortfallet opprettes en ny overgangsordning for enkeltstående barnehager. Samlet sett innebærer dette at kommunene får lavere utgifter til private barnehager. Rammetilskuddet reduseres derfor med 206,9 mill. kroner. Se nærmere omtale i Prop.1 S (2021–2022) for Kunnskapsdepartementet.

Økonomisk tilsyn med private barnehager

Ansvar for å føre økonomisk tilsyn med private barnehager skal etter planen overføres fra kommunene til det nyopprettede nasjonale tilsynet i Utdanningsdirektoratet fra 1.1.2022. Det foreslås derfor å overføre 5 mill. kroner fra rammetilskuddet til kommunene til kap. 231, post 21 på Kunnskapsdepartementets budsjett. Se nærmere omtale i Prop.1 S (2021–2022) for Kunnskapsdepartementet.

En ekstra skoletime naturfag i grunnskolen

Det innføres en ekstra time naturfag i grunnskolen fra skoleåret 2022/2023. Kommunesektoren kompenseres gjennom en økning i rammetilskuddet på 99,8 mill. kroner. Midlene fordeles etter delkostnadsnøkkelen for grunnskole. Se nærmere omtale i Prop.1 S (2021–2022) for Kunnskapsdepartementet.

Basistilskudd til fastleger – helårseffekt av endring i 2021

I forbindelse med behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2021 ble rammetilskuddet til kommunene økt med 75 mill. kroner som kompensasjon for en økning av basistilskuddet til fastleger under knekkpunktet fra 1. juli 2021. Som kompensasjon for helårseffekten økes rammetilskuddet med ytterligere 77,1 mill. kroner i 2022. Midlene fordeles etter delkostnadsnøkkelen for kommunehelse. Se nærmere omtale i Prop.1 S (2021–2022) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Basistilskudd til fastleger – økning i 2022

Det foreslås at basistilskuddet til fastleger økes ytterligere i 2022. Som kompensasjon økes rammetilskuddet med 51 mill. kroner som fordeles etter delkostnadsnøkkelen for

kommunehelse. Se nærmere omtale i Prop.1 S (2021–2022) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Forvaltning og drift av nasjonale e-helseløsninger

Helse- og omsorgsdepartementet sendte i juli 2021 på høring et forslag om endringer i pasientjournalloven mv. som legger det rettslige grunnlaget for målet *En innbygger – én journal*. Forslaget innebærer blant annet en plikt for kommuner til å betale for kostnadene til forvaltning og drift av helsenettet, inkludert grunndata og helseID, og kjernejournal, e-resept og helsenorge.no. Kommunene kompenseres for eksisterende kostnader til forvaltning og drift av løsningene, men må bidra til å dekke kostnadsveksten fra 2021 til 2022.

Kommunenes betaling for medlemsavgiften til helsenettet kompenseres fullt ut i 2022. Som følge av dette økes rammetilskuddet med 322,2 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon på kap. 701, post 70 og 72 på Helse- og omsorgsdepartementets budsjett. Midlene fordeles etter delkostnadsnøkkelen for kommunehelse. Se nærmere omtale i Prop.1 S (2021–2022) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Økte sosialhjelpsutgifter som følge av redusert dagsats for tiltakspenger – kompensasjon

Det foreslås å innføre en felles dagsats for tiltakspenger tilsvarende minste sats for dagpenger fra 1. januar 2022. Det legges til grunn at tiltakspengemottakere som allerede mottar supplerende sosialhjelp, vil motta mer sosialhjelp når tiltakspengene reduseres. Som kompensasjon for dette økes rammetilskuddet med 69 mill. kroner som fordeles etter delkostnadsnøkkelen for sosialhjelp. Se nærmere omtale i Prop.1 S (2021–2022) for Arbeids- og sosialdepartementet.

Rusreformen

Ved Stortingets behandling av Prop.92 L (2020–2021) *Endringer i helse- og omsorgstjenesteloven og straffeloven m.m. (rusreform – opphevelse av straffansvar m.m.)* ble det vedtatt å opprette rådgivende enheter i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Enhetene skal møte personer når oppmøte for enheten er satt som vilkår for en bestemt strafferettslig reaksjon, herunder gjennomføre ruskontroll etter straffeloven § 37 første ledd bokstav d, dersom det er satt som vilkår. Kommunene kompenseres for etablering av enhetene gjennom en økning i rammetilskuddet på 100 mill. kroner. Midlene fordeles etter delkostnadsnøkkelen for sosialhjelp. Se nærmere omtale i Prop.1 S (2021–2022) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Barnekoordinator

Som en del av Likeverdsreformen blir det innført en lovfestet rett til barnekoordinator. Helårsvirkningen for kommunene er anslått til 180 mill. kroner, tilsvarende om lag 280 koordinatorstillinger. Det legges opp til ikrafttredelse fra 1. august 2022. I 2022 kompenseres kommunene gjennom en økning i rammetilskuddet på 100 mill. kroner. Midlene fordeles etter delkostnadsnøkkelen for kommunehelse. Se nærmere omtale i Prop.1 S (2021–2022) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenesten

Som følge av at forsøket med statlig finansiering av omsorgstjenesten foreslås avvirket fra 2022, tilbakeføres 2 116,1 mill. kroner fra kap. 761, post 65 på Helse- og omsorgsdepartementets budsjett til kap. 571, post 60. Se nærmere omtale i Prop.1 S (2021–2022) for Helse- og omsorgsdepartementet.

12. ØKONOMISK OVERSIKT - DRIFT

§ 5-6 ØKONOMISK OVERSIKT ETTER ART – DRIFT

Tabellen viser inntektene, utgiftene, avsetningene og bruken av avsetninger i økonomiplanens driftsdel, driftsbudsjettet og driftsregnskapet. I tabellen under vises årene 2022-2025 i 2022-kroner.

Tabell 18 Økonomisk oversikt drift etter budsjett- og regnskapsforskriftens § 5-6

Økonomisk oversikt - drift (1000 kr)	Budsjett 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025	ÅB 2021	R2020
<i>Driftsinntekter</i>						
Rammetilskudd	338 777	337 783	341 302	343 515	117 680	139 742
Inntekts- og formuesskatt	347 191	349 219	351 247	353 275	332 174	306 883
Eiendomsskatt	32 385	34 064	28 102	26 900	23 177	21 557
Andre skatteinntekter	0	0	0	0	0	0
Andre overføringer og tilskudd fra staten	12 212	10 920	9 692	9 684	17 412	26 812
Overføringer og tilskudd fra andre	113 155	111 585	108 445	108 445	335 444	374 822
Brukerbetalinger	25 030	25 530	26 030	26 030	25 577	26 538
Salgs- og leieinntekter	100 983	105 622	113 386	122 813	91 160	85 452
Sum driftsinntekter	969 733	974 723	978 204	990 661	942 624	981 805
<i>Driftsutgifter</i>						
Lønnsutgifter	500 762	486 951	477 455	474 344	481 666	498 224
Sosiale utgifter	143 037	138 339	134 527	132 318	125 886	114 321
Kjøp av varer og tjenester	270 545	258 519	252 711	249 087	238 632	242 665
Overføringer og tilskudd til andre	40 548	40 548	40 398	40 098	41 520	53 584
Avskrivninger	70 400	75 100	79 300	85 800	54 473	60 177
Sum driftsutgifter	1 025 292	999 457	984 390	981 647	942 178	968 971
Brutto driftsresultat	-55 559	-24 734	-6 186	9 014	447	12 834
<i>Finansinntekter</i>						
Renteinntekter	6 040	5 800	5 800	5 800	6 040	8 862
Utbytter	16 100	20 000	19 500	19 500	11 400	18 844
Gvinster og tap på finansielle omløpsmidler	0	0	0	0	0	0
Renteutgifter	30 635	38 070	43 210	41 533	36 994	37 184
Avdrag på lån	56 800	59 600	61 600	64 100	50 746	46 319
Netto finansutgifter	-65 295	-71 870	-79 510	-80 333	-70 300	-55 798
Motpost avskrivninger	70 400	75 100	79 300	85 800	54 473	60 177
Netto driftsresultat	-50 454	-21 504	-6 396	14 481	-15 381	17 214
Disp. eller dekning av netto driftsresultat:						
Overføring til investering	0	0	0	0	0	-1 193
Netto avs. til eller bruk av bundne driftsfond	15 108	6 778	5 240	823	3 142	-9 429
Netto avs. til eller bruk av disposisjonsfond	35 345	14 725	1 156	-15 303	12 239	-15 874
Bruk av tidligere års mindreforbruk	0	0	0	0	0	9 282
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0

Sum disp. eller dekning av netto driftsres.	50 454	21 504	6 396	-14 481	15 381	-17 214
Fremført til inndeckn. i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0	0

§ 5-4. BEVILGNINGSOVERSIKTER – DRIFT

Tabell 19 Bevilgningsoversikt drift etter budsjett- og regnskapsforskriftens § 5-4 første ledd

Bevilgningsoversikt - drift (1000 kr)	Budsjett 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025	ÅB 2021	R2020
<i>Bevilgningsoversikt - drift (regnskap)</i>						
Rammetilskudd	338 777	337 783	341 302	343 515	117 680	139 742
Innteks- og formueskatt	347 191	349 219	351 247	353 275	332 174	306 883
Eiendomsskatt	32 385	34 064	28 102	26 900	23 177	21 557
Andre generelle driftsinntekter	12 212	10 920	9 692	9 684	17 412	26 812
Sum generelle driftsinntekter	730 564	731 985	730 342	733 373	490 443	494 993
Sum bevilgninger drift, netto	715 723	681 619	657 228	638 559	435 524	421 982
Avskrivninger	70 400	75 100	79 300	85 800	54 473	60 177
Sum netto driftsutgifter	786 123	756 719	736 528	724 359	489 997	482 159
Brutto driftsresultat	-55 559	-24 734	-6 186	9 014	447	12 834
Renteinntekter	6 040	5 800	5 800	5 800	6 040	8 862
Utbytter	16 100	20 000	19 500	19 500	11 400	18 844
Gevinst og tap på finansielle omløpsmidler	0	0	0	0	0	0
Renteutgifter	30 635	38 070	43 210	41 533	36 994	37 184
Avdrag på lån	56 800	59 600	61 600	64 100	50 746	46 319
Netto finansutgifter	-65 295	-71 870	-79 510	-80 333	-70 300	-55 798
Motpost avskrivninger	70 400	75 100	79 300	85 800	54 473	60 177
Netto driftsresultat	-50 454	-21 504	-6 396	14 481	-15 381	17 214
<i>Disponering eller dekning av netto driftsresultat</i>						
Overføring til investering	0	0	0	0	0	-1 193
Netto avs. til eller bruk av bundne driftsfond	15 108	6 778	5 240	823	3 142	-9 429
Netto avs. til eller bruk av disposisjonsfond	35 345	14 725	1 156	-15 303	12 239	-6 592
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
Sum disp. eller dekning av netto driftsresultat	50 454	21 504	6 396	-14 481	15 381	-17 214
Fremført til inndeckning i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0	0

De frie inntektene er en samlebetegnelse på 4 inntektsposter; rammetilskudd, skjønnstilskudd, skatt på inntekt og formue og inntektsutjevning.

Veksten i skatteinntektene for 2022 beregnes ut fra anslaget på nasjonal vekst i 2021. På nasjonalt nivå er veksten i skatteinntekten for 2022 beregnet til -0,1 %.

Regjeringen foreslår at den kommunale skattøren for personlige skattytere for 2021 settes ned til 10,95 prosent, som er en nedgang på 1,2 prosentpoeng. Denne nedgangen har sammenheng med et makroøkonomisk styringsmål om at skatteinntektsandelen skal utgjøre 40 pst. av de samlede inntektene.

For beregning av de frie inntektene for 2022 og resten av økonomiplanperioden brukes KS sin prognosemodell. Modellen som er lagt til grunn for prognosene i budsjett og økonomiplan 2022-2025 er versjon «2104 KS alternativskatt treaar». I kommunens prognoser er det lagt til grunn en noe sterkere vekst i de frie inntektene. Endringene i skatteinntekter fra 2021 til 2022 er for Lillesand stipulert til -1,7 %.

I våre prognoser er det lagt til grunn en befolkningsvekst fra 1.1. 2021 til 1.1.2022 på 1,2 % lokalt og 0,4 % på landsbasis. Fra 1.1.2022 til 1.1.2023 er det lagt til grunn 0,8% lokalt og 0,5% nasjonalt. Ved beregning av frie inntekter (summen av skatt og rammetilskudd) i planperioden er det lagt inn en realvekst på 0,6 % årlig i rammeoverføringene.

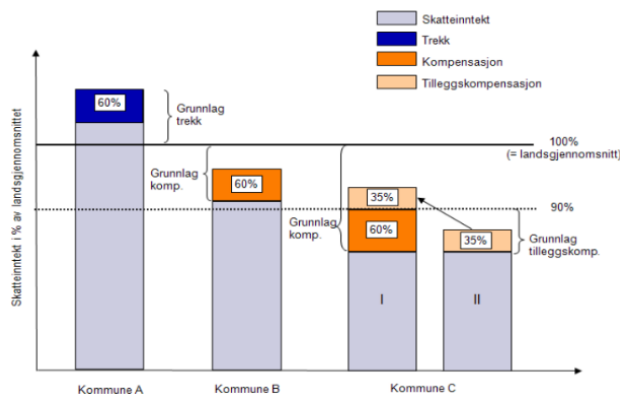
Med utgangspunkt i prognosemodellen er anslaget på de frie inntektene for Lillesand kommune beregnet til 678,9 mill. kr. Av dette utgjør skatteinntekter 347,2 mill. kr og rammetilskudd 331,7 mill. kr.

Den nye regjeringen har signalisert en økning i veksten i de frie inntektene. Kommunedirektøren har lagt til grunn en vekst på 3 mrd. kroner på landsbasis og at kommunens andel utgjør 6,4 mill. kr. Kommunens anslag på sum frie inntekter utgjør 685,3 mill. kr i 2022.

I det vedtatte budsjettet for 2022 utgjør anslag på sum frie inntekter 686,0 mill. kr i 2022. Av dette utgjør skatteinntekter 347,2 mill. kr og rammetilskudd 338,8 mill. kr grunnet endringer i befolkningsveksten.

Rammetilskuddet er basert på kostnadsnøklene og innbyggertallet pr. 1. juli 2021. Dette inkluderer et skjønnstilskudd på 0,930 mill. kr.

Figuren under illustrerer hvordan Inntektsutjevningen omfordeler skatteinntektene mellom kommunene i landet.

Figur 15 Inntektsutjevning skatt

Så lenge kommunen har en skatteinngang under 90 % av landsnittet så vil en evt. økning i lokal skatteinngang på f.eks. 2 mill. kr ikke genere mer enn 0,1 mill. kr i økte inntekter.

Bystyret vedtok at det innarbeides inntekter og utgifter ifølge brev fra kommunedirektøren 23.11.2021 som svar på spørsmål 15.11.2021 fra Høyre om effekter av økning befolkningsvekst med 0,2 % per år: netto inntekt 150.790 i 2022, netto utgift 252.311 i 2023, netto inntekt 741.488 i 2024 og netto inntekt 1.454.851 i 2025. Dette medfører at det i 2022 er en økning i frie inntekter med 0,7 mill. kr tilknyttet økning i rammetilskudd.

EIENDOMSSKATT

Lillesand kommune skriver ut eiendomsskatt på faste eiendommer i hele kommunen. Det omfatter boliger, fritidseiendommer, næringseiendommer, verker og bruk samt tomtegrunn.

Det gis fritak for eiendomsskatt for:

- Eiendommer tilhørende stiftelser eller organisasjoner som tar sikte på å gagne kommunen, og som ikke er organisert som aksjeselskap.
- Eiendommer som er automatisk fredet eller underlagt fredningsvedtak av riksantikvaren.

Tabell 20 Oversikt over eiendomsskatt pr 11.08.21

Type skatteeiendom	Ant. avtaler	Sum boenh.	Sum takst	Sum bunnfr.	Sum grunnlag	Sum skatt
Tomt – næring	162	0	369 886 230	0	233 028 325	932 113
Næring	373	2	1 854 318 420	600 000	1 167 620 605	4 670 482
Tomt – unntak	74	0	234 945	0	148 015	592
Unntak	371	85	44 007 165	51 000 000	-23 275 486	-93 102
Tomt – bolig	580	94	167 002 425	38 400 000	66 811 528	267 246
Bolig	4 884	4 748	11 542 593 240	2 848 800 000	4 423 033 741	13 269 101
Energianlegg	2	0	116 615 520	0	73 467 778	293 871
Tomt – landbruk	318	2	0	600 000	-600 000	-2 400
Landbruk	406	357	667 322 460	214 200 000	206 213 150	824 853
Ikke funnet i kart	203	0	0	0	0	0
Næring - tidl. verk og bruk	107	0	819 494 370	0	516 281 453	2 065 126
Parkering/veg	158	0	115 920	0	73 030	292
Fritid	1 725	1 675	8 418 089 700	1 009 200 000	4 294 196 511	12 882 590
Annet	2	0	0	0	0	0
Tomt - verk og bruk	2	0	0	0	0	0
Tomt – fritid	387	2	29 322 585	0	18 473 229	73 893
Sum	9 754	6 965	24 029 002 980	4 162 800 000	10 975 471 877	35 184 657

Tabellen viser antall skatteobjekter pr. oktober 2021, sum takstgrunnlag, sum skattegrunnlag med 0,37 som reduksjonsfaktor, bunnfradrag og sum utlignet skatt for de ulike eiendomstypene.

Kommunedirektøren foreslår å øke den generelle satsen til 4 promille og 3 promille for boliger og fritidseiendommer i 2022, 2023 og 2024. I 2025 er det lagt inn en reduksjon i promillesatsen med 1 promille.

Bystyret vedtok å foreta en kontorjustering av takstene på eiendommer i 2020 med 10 % og ytterligere kontorjustere skattetakstene i hvert av årene 2021, 2022 og 2023 med 3,5 % av det foregående årets skattegrunnlag (takst pluss tidligere kontorjusteringer).

I tillegg foreslår kommunedirektøren at skattetakstene kontorjusteres med 3,5 % i 2024 og 1 % 2025. Kontorjusteringen kan trolig ikke være større enn 1 % i 2025 fordi vi nærmer oss markedsverdi.

Det er ikke lagt inn økning av eiendomsskatt i 2024 og 2025 basert på å gjennomføre en allmentaksering i 2023. Prosjekt 9 inntektsstrømmer og mål om bl.a. en gevinst på 5 mill. kr fra og med 2024 som følge av allmentaksering er redusert tilsvarende.

Bystyret vedtok redusere bunnfradraget til 600.000 kr i 2020. Fra og med 2021 er bunnfradraget for den enkelte boenhet begrenset oppad til den aktuelle boenhets eiendomsskattegrunnlag.

Totalt er det budsjettet med 35,2 mill. kr i inntekt fra eiendomsskatt i 2022. Det er ikke tatt hensyn til nye bolig- og fritidseiendommer i planperioden. Økning på 1 promille utgjør ca. 10,5 mill. kr.

Regjeringen har innført en obligatorisk reduksjonsfaktor på skattetaksten på 30 %. Det vil si at taksten reduseres med 30 % før beregning av eiendomsskatt. Dette blir gjort for å hindre at noen eiendommer får et høyere takstgrunnlag enn reell verdi. Kommuner kan ha større reduksjonsfaktor. I Lillesand kommune er reduksjonsfaktoren på 37 %. Denne vedtas ved allmenn taksering og ligger fast i 10 år frem til ny taksering. Reduksjonsfaktoren kan ikke endres ved kontorjustering.

Bystyret vedtok å redusere bunnfradraget til 0 kr istedenfor kommunedirektørens forslag om økning i skattesatsen. Det innebærer at inntektene fra eiendomsskatt, sammenlignet med kommunedirektørens forslag, reduseres med 2,8 mill. kr i 2022, 2,8 mill. kr i 2023 og 10,5 mill. kr i 2024.

ANDRE GENERELLE STATSTILSKUDD

Anmodning fra IMDI om bosetting av flyktninger i 2022 er usikker (forespørsel tidligere år har vært mellom 10 til 15 flyktninger i året). Usikkerhet om antall kan utfordre ressursene i form av å beholde relevant kompetanse, samt føre til redusert inntekt for kommunen.

Hvis bosetting av 10 flyktninger legges til grunn, så vil det bety ca. 10,7 mill. kr i integreringstilskudd, inkludert tilskudd til mindreårige flyktninger.

Utfordringen knyttet til bosetting av flyktninger er å fremskaffe egnede boliger.

FINANSTRANSAKSJONER

Avdrag

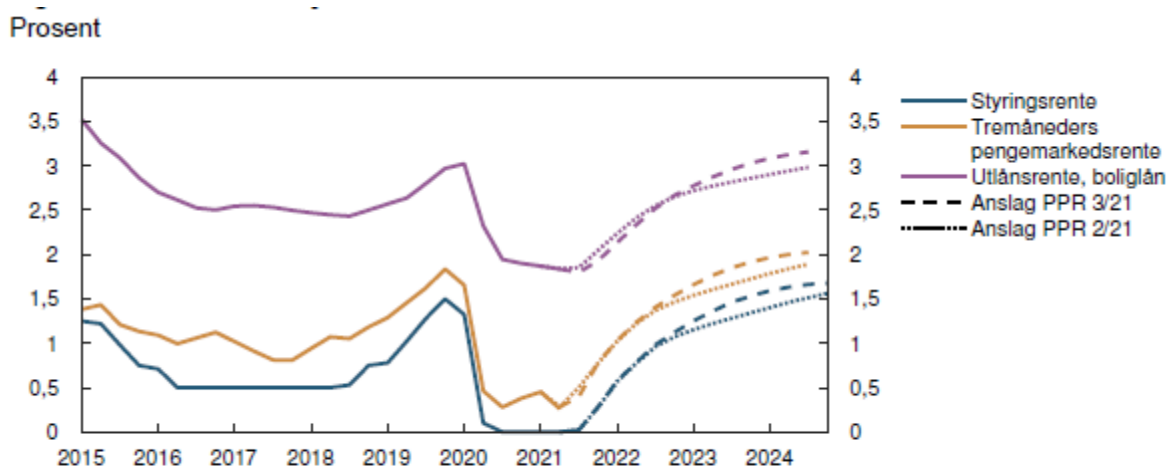
I økonomiplanen beregnes avdrag i henhold til prinsippet om minimumsavdrag. Minimumsavdrag er beregnet ved å dele anleggsmidler på langsiktig gjeld ganget med avskrivninger. Hvis for eksempel gjelden utgjør 90 % av den bokførte verdien på anleggsmidlene, skal minimumsavdraget være 90 % av årets avskrivingskostnader. Det er lagt inn økning i avdrag i økonomiplanperioden som følge av nye låneopptak. Beregnet minimumsavdrag øker i hele perioden. Struktur1 beregner minimumsavdragene.

Renter

Norges Bank økte som forventet styringsrenten fra 0 til 0,25 % på sitt møte 23. september. Ny og oppdatert rentebane viser at neste renteøkning mest sannsynlig vil skje i desember 2021. To eller tre renteøkninger må forventes gjennom 2022 og en sannsynlig NIBOR-rente ved utgangen av 2022 på rundt 1,5 %, økende til rundt 1,9 % ved utgangen av 2023.

Sentralbanken forventer at styringsrenten skal ligge på 1,64 % i slutten av 2024. Det tilsvarer en NIBOR 3 mnd. på rundt 2-2,1 %. Dette innebærer et flytende rentenivå noe over hva det som var før pandemien intr traff vinteren 2020.

Det er usikkerhet framover både rundt tempo for økningene og på hvilket nivå Norges Bank vil anse seg ferdig med økningene. Med mindre hele verdensøkonomien får et alvorlig økonomisk tilbakeslag som blir mer varig er det grunn til å tro at rentenivået skal tilbake om lag til nivået før mars 2020 i løpet av kommende fire år.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank

Figur 16 Renteutvikling

Som det framgår av figuren er det mest sannsynlig at styringsrenten vil øke opp mot 2 % i perioden. I økonomiplanperioden har kommunedirektøren lagt til grunn en rentesats på nye lån på 1,14 % i 2022 økende til 1,72 % i 2025. Dette er forventede renter NIBOR 3 måneder. Det er lagt til grunn at kommunens gjennomsnittrente på investeringsgjelden blir 1,92 % i 2022 og øker til 2,28 % i 2025.

Kommunalbankens forslag til budsjettrenter basert på Norge Banks anslag er hhv 1,81% i 2022, 2,35% i 2023, 2,60 i 2024 og 2,65% i 2025.

Tabell 21 Nøkkelindikatorer gjeld

Nøkkeltall	2. tertial 2021	1. tertial 2021
Lånevolum kr	1.575.285.000	1.527.406.000
Gjennomsnittlig rente (%)	1,81	2,13
Gjennomsnittlig rentebindingstid (år)	3,09	3,62
Forventet rentekostnad kommende år (kr)	33.356.000	33.525.000
Andel fastrente (%)	61	62
Kortsiktig rentefølsomhet (kr) (100bp skift)	4.892.000	1.054.000
Forventet snittrente kommende år (%)	2,12	2,19

Gjeldsutvikling

Andelen netto renteeksponert gjeld, det vil si total gjeld fratrukket pensjonsforpliktelser, formidlingslån fra Husbanken og VA-gjeld reduseres i perioden, men øker målt i kroner. VA-gjelden øker i planperioden som følge av investeringsprogrammet i hovedplan for vann og avløp. Denne gjeldsøkningen er underlagt regler for selvkost. Tabellen under viser

utviklingen basert på antatt inngang fra 2021, samt investeringer, rente og avdrag i planperioden.

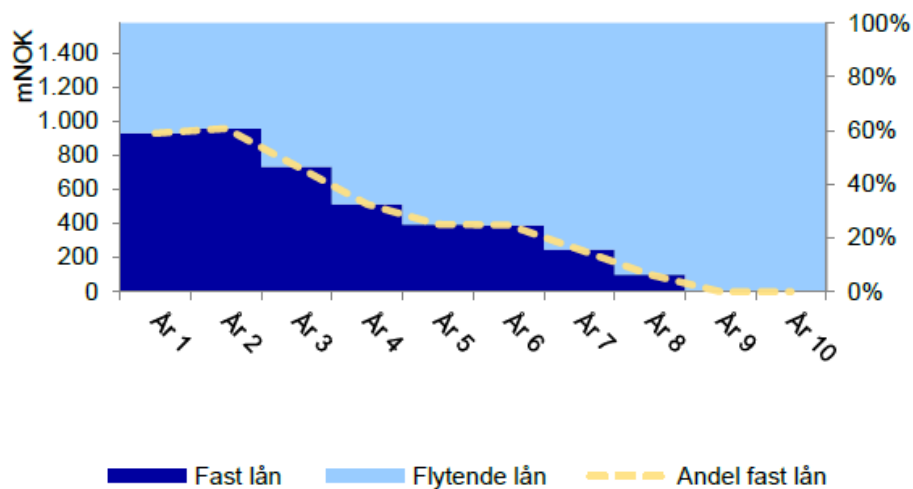
Tabell 22 Gjeldsutvikling (tall i hele 1 000)

Utvikling lån	Regnskap 2020	Vedtatt budsjett 2021	Budsjett 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025
Lån 31.12.2020	1 541 626					
Lån 2021		127 167				
Lån 2022			138 053			
Lån 2023				107 223		
Lån 2024					118 950	
Lån 2025						80 385
Formidlingslån	0	15 000	40 000	40 000	40 000	40 000
Avdrag	-46 319	-50 746	-56 800	-59 600	-61 600	-64 100
Sum langsiktig gjeld	1 541 626	1 633 047	1 754 300	1 841 922	1 939 272	1 995 557
VA Gjeld (inv. avdrag)	-435 299	-473 716	-548 473	-607 362	-664 477	-716 366
Sum formidlingslån (netto)	-120 049	-129 046	-162 594	-194 464	-224 741	-253 504
Netto renteesponert gjeld	986 278	1 030 284	1 043 232	1 040 097	1 050 054	1 025 688
Netto renteesponert gjeld %	64 %	63 %	59 %	56 %	54 %	51 %

Ifølge kommunens finansreglement skal styring av låneporteføljen skje ved å optimalisere låneopptak og rentebindingsperiode i forhold til oppfatninger om fremtidig renteutvikling innenfor et akseptabelt risikonivå, gitt et overordnet ønske om forutsigbarhet og stabilitet i lånekostnader.

Forvaltningen skal legges opp i henhold til følgende:

- Refinansieringsrisikoen skal reduseres ved å spre tidspunkt for renteregulering/forfall.
- Gjennomsnittlig gjenværende rentebinding (durasjon – vektet rentebindingstid) på samlet rentebærende gjeld skal ikke overstige 7 år.
- Andelen av gjeldsporteføljen som har fast rente bør fordeles på en slik måte at kommunen får lavest mulig refinansieringsrisiko.

Figur 17 Fordeling fast lån og flytende lån

Grafen viser utvikling i fordeling mellom fast og flytende gjeld fremover i tid. En stor del av rentesikringen er konsentrert i den korte enden.

Renteinntekter

Plassering av midler fra aksjesalg i Agder Energi gir en rente basert på NIBOR 3 måned (renten som brukes mellom banker) pluss 0,50 punkter. Pr. 31.08.21 utgjør renten 0,92 %.

Utbytte

Agder Energis utbyttepolitikk legger til grunn at foreslått utbytte for 2022 fastsettes basert på konsernets årsresultat etter GRS-prinsipper (god regnskapsskikk) for 2020. Dette for å sikre en forutsigbarhet i utbytteneivået for eierne.

Eiermøtet i Agder Energi fastsatte utbytte for regnskapsåret 2019 til 489 mill. kr. Lillesand kommune har en eierandel på 2,27 %. Lillesand kommune regner med å få ca. 11,1 mill. kr i utbytte i 2022. Kommunedirektøren legger til grunn at utbyttet i resten av økonomiplanperioden vil stige til 15 mill. kr i 2023 og 15,5 mill. kr i 2024 og 2025. Økningen i utbytte begrunnes med økt avkastning som følge av økte strømpriser og en sannsynlig fusjonering med Glitre Energi. Det er stor usikkerhet om fremtidige kraftpriser og hvordan dette vil påvirke utbyttet i årene fremover, samt planene om fusjonering.

Bystyret vedtok å øke aksjeutbytte fra Agder Energi med 3 mill. kr i 2023, 2 mill. kr i 2024 og 2 mill. kr i 2025.

I 2022 er det budsjettert med totalt 10 mill. kr i utbytte fra Lina, hvorav 8 mill. kr i ekstraordinært utbytte. I resten av perioden er det lagt opp til 2 mill. kr årlig. **Bystyret vedtok å redusere utbytte fra LINA med 5 mill. kr. i 2022 sammenlignet med kommunedirektørens forslag.**

INTERNE OVERFØRINGER

Interne finanstransaksjoner består av avsetninger til og bruk av ulike driftsfond. I tillegg finnes bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk og dekning av merforbruk under denne posten.

I 2022 legges det opp til å bruke 32,5 mill. kr fra disposisjonsfondet. For hele perioden brukes 53,4 mill. kr av disposisjonsfond.

Overskudd innen SIO-prosjektet kan ikke disponeres i andre deler av kommunen. Dette overskuddet må settes av på bundne driftsfond. Disse midlene kan disponeres til bestemte formål etter at SIO-prosjektet er avsluttet. Som følge av avslutning av SIO-prosjektet i 2021 må SIO-fondsmidler brukes i 2022. SIO-fondet utgjør 1.1.2021 10,2 mill. kr. Bruk av fondet i 2021 utgjør 3,1 mill. kr. Det vil da være ca. 7,1 mill. kr i SIO-fondsmidler som kommunen kan bruke til å saldere deler av det negative netto driftsresultatet i 2022. Planlagte bruk av bundne driftsfond innenfor VA-områdene utgjør til sammen 18,3 mill. kr i planperioden.

Tabell 23 Fondsutvikling

Fondsutvikling	Regnskap 2020	Regulert budsjett 2021	Budsjett 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025
Sum Fond	168 882	163 699	111 346	87 942	79 646	92 227
Herav:						
Disposisjonsfond	53 728	55 600	20 254	5 529	4 373	19 677
Bundne driftsfond	41 676	34 621	19 513	12 735	7 494	6 672
Ubundne invest. Fond	37 431	37 431	37 431	37 431	37 431	37 431
Bundne invest. fond	36 047	36 047	34 147	32 247	30 347	28 447

BUDSJETT FORDELT PÅ TJENESTENE

Tabell 24 Spesifikasjon av linje 6 Sum bevilgninger drift pr rammeområde i tabell § 5-4. Bevilgningsoversikter – drift

Oversikt drift - alle rammeområder (1000 kr)	Budsjett 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025	ÅB 2021	R2020
0-1 Fellesfunksjoner	-59 110	-65 039	-71 699	-80 199	-322 834	-339 638
Utgifter	16 001	13 701	9 601	8 101	91	-10 357
Inntekter	-75 110	-78 740	-81 300	-88 300	-322 926	-329 281
2 - Folkevalgte	6 585	6 985	6 585	6 985	6 730	6 480
Utgifter	6 618	7 018	6 618	7 018	6 763	7 048
Inntekter	-33	-33	-33	-33	-33	-567
3 - Kommunedirektør med stab	59 471	56 742	55 414	55 414	53 153	50 328
Utgifter	71 188	68 459	67 131	67 131	67 848	62 469
Inntekter	-11 717	-11 717	-11 717	-11 717	-14 695	-12 141
4 - Sektor for Helse og kultur	335 635	321 186	317 422	313 917	349 513	361 297
Utgifter	423 286	408 838	405 074	401 569	396 362	417 544
Inntekter	-87 652	-87 652	-87 652	-87 652	-46 849	-56 247
5 - Sektor for Skole og PPT	162 523	157 497	153 796	150 797	156 946	163 797
Utgifter	187 474	182 448	178 747	175 748	181 196	199 898
Inntekter	-24 951	-24 951	-24 951	-24 951	-24 249	-36 101
6 - Sektor for Barnehage	103 950	97 340	90 629	88 770	111 839	105 171
Utgifter	117 763	111 153	104 442	102 583	121 069	120 564
Inntekter	-13 813	-13 813	-13 813	-13 813	-9 229	-15 393
7 - Tekniske tjenester	116 927	121 007	124 597	130 524	90 985	87 971
Utgifter	153 137	157 268	161 434	167 361	127 365	127 623
Inntekter	-36 211	-36 261	-36 837	-36 837	-36 380	-39 652
8 - VA Selvfinansierende	-7 989	-11 829	-17 246	-25 380	-8 533	-10 938
Utgifter	43 298	44 047	44 818	45 611	35 812	38 054
Inntekter	-51 287	-55 877	-62 065	-70 991	-44 345	-48 992
9 - Havn	-2 270	-2 270	-2 270	-2 270	-2 276	-2 487
Utgifter	6 526	6 526	6 526	6 526	5 672	6 128
Inntekter	-8 796	-8 796	-8 796	-8 796	-7 948	-8 615
Sum alle rammeområder	715 723	681 619	657 228	638 559	435 524	421 982
Utgifter	1 025 292	999 457	984 390	981 647	942 178	968 971
Inntekter	-309 569	-317 838	-327 162	-343 088	-506 654	-546 989

13. ØKONOMISK OVERSIKT – INVESTERING

Tabell 25 Bevilgningsoversikt investering etter budsjett- og regnskapsforskriftens § 5-5 første ledd

Økonomisk oversikt - investering (1000 kr)	Budsjett 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025	ÅB 2021	R2020
Investeringer i varige driftsmidler	173 789	150 734	136 400	103 300	159 884	252 040
Tilskudd til andres investeringer	0	0	0	0	0	0
Investeringer i aksjer og andeler i selskap	1 900	1 900	1 900	1 900	1 900	1 884
Utlån av egne midler	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	0	0	0	0	0	0
Sum investeringer	175 689	152 634	138 300	105 200	161 784	253 924
Kompensasjon for merverdiavgift	-15 936	-14 657	-11 950	-6 090	-20 717	-37 146
Tilskudd fra andre	0	-9 054	-1 700	-13 025	0	-19 846
Salg av varige driftsmidler	-19 800	-19 800	-3 800	-3 800	-12 000	-22 892
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0	0	0	0
Utdeling fra selskaper	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler og refusjoner	0	0	0	0	0	0
Bruk av lån	-138 053	-107 223	-118 950	-80 385	-127 167	-192 023
Sum investeringer inntekter	-173 789	-150 734	-136 400	-103 300	-159 884	-271 907
Videre utlån	40 000	40 000	40 000	40 000	15 000	21 472
Bruk av lån til videre utlån	-40 000	-40 000	-40 000	-40 000	-15 000	-21 472
Avdrag på lån til videre utlån	0	0	0	0	0	5 432
Mottatte avdrag på videre utlån	0	0	0	0	0	-6 732
Netto utgifter videre utlån	0	0	0	0	0	-1 300
Overføring fra drift	0	0	0	0	0	-1 193
Netto avsetning til eller bruk av bundne investeringsfond	0	0	0	0	0	2 776
Netto avsetning til eller bruk av ubundne investeringsfond	-1 900	-1 900	-1 900	-1 900	-1 900	17 700
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0	0	0	0
Sum overføringer fra drift og netto avsetninger	-1 900	-1 900	-1 900	-1 900	-1 900	19 282
Fremført til inndekning i senere år (udekket Beløp)	0	0	0	0	0	0

Prosjektene som er foreslått i investeringsbudsjettet er bruttoinvesteringer, inklusiv merverdiavgift. Momskompensasjonen inntektsføres på et eget prosjekt for så å inngå i den totale finansieringen av prosjektene sammen med lånemidler og refusjoner.

I planperioden er det lagt opp til en høy investeringstakt. Dette skyldes ombygging av Borkedalen og Brentemoen skoler, i tillegg til byggingen av to nye gymsaler, og boliger til personer med utfordringer knyttet til rus og psykisk helse. Turnhall med skytebane skal ferdigstilles, samt en rekke andre prosjekter. Investeringer innen vann og avløp utgjør en betydelig del av kommunens investeringer. De enkelte prosjektene omtales i eget kapittel.

Det totale omfanget av budsjetterte investeringer i 2022 er på 175,7 mill. kr. Kompensasjon for merverdiavgift er på 15,9 mill. kr. Det er forutsatt inntekter fra salg av anleggsmidler (eiendommer og boliger) på 19,8 mill. kr. Låneopptaket i 2022 er estimert til å være i størrelsesorden 138 mill. kr for å dekke investeringene. I tillegg kommer 40 mill. kr i låneopptak knyttet til formidlingslån (Startlån) fra Husbanken. I 2022 legges det opp til bruk av ubundne investeringsfond på 1,9 mill. kr.

14. DRIFT AV TJENESTENE – RAMMEOMRÅDENE

Tabellene for hvert rammeområde viser det nominelle nivået i forslag til budsjett for 2022, samt regnskap 2020 og budsjett for 2021. For årene 2023 til 2025 er det endringer fra 2021 som er beskrevet.

RAMMEOMRÅDE 0 OG 1 – FORDELINGSUTGIFTER

Fordelingsutgifter består av budsjettposter som pensjonsføringer inkludert premieavvik og amortisering, administrasjonsandelen for personalforsikring, OU-midler og kontingenter (Region Kristiansand og KS). Her føres også motposten til avskrivninger, hvor tilsvarende utgift føres på øvrige rammeområder.

Tabell 26 Rammeområde fordelingsutgifter

Ansvar 2 (1000 kr)	Budsjett 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025	ÅB 2021	R2020
02 - Pensj.innsk.til fordeling	0	0	0	0	0	-6 108
03 - Fordelingsutgifter	20 788	18 488	13 888	12 388	15 801	136
10 - Premieavvik	-4 787	-5 287	-6 287	-6 787	-15 710	-4 868
11 - Skatt, ramme, flyktn.tilsk.	-4 710	-3 140	0	0	-268 453	-268 656
12 - Motpost avskrivninger	-70 400	-75 100	-79 300	-85 800	-54 473	-60 177
13 - Renter, utbytte, avdrag	0	0	0	0	0	36
14 - Intern finans, årets res.	0	0	0	0	0	0
Sum sektor 0-1	-59 110	-65 039	-71 699	-80 199	-322 834	-339 638
Totalt utgifter	16 001	13 701	9 601	8 101	91	-10 357
Totalt inntekter	-75 110	-78 740	-81 300	-88 300	-322 926	-329 281
Sum	-59 110	-65 039	-71 699	-80 199	-322 834	-339 638

Fordelingsutgifter reduseres i planperioden. Dette skyldes at gevinster knyttet til noen av prosjektene i Lillesand 2024 foreløpig er lagt inn her. Dette gjelder prosjekt 1, 7, 8 og 9.

Pensjonspremien fra KLP og SPK belastes enhetene ved hver lønnsutbetaling. Fremtidig premie er vanskelig å estimere, og KLP gir prognoser kun ett år frem i tid. Kommunedirektøren har på bakgrunn av dette valgt å fremskrive prognosene for 2022 også for årene 2023-2025.

Bystyret vedtok i juni 2021 å bruke tilbakeførte pensjonsmidler avsatt på premiefond over 7 år. Effekten av å bruke 1/7 del av premiefondet i 2021 til å betale deler av pensjonspremien påvirker premieavviket de 7 neste årene. Tilsvarende brukes 1/7 del i 2022, 2023, 2024, 2025, 2026 og 2027 til å betale deler pensjonspremien. Til sammen brukes om lag 50 mill. kr, hvorav om lag 7 mill. kr årlig i økonomiplanperioden. Virkningen gjør at premieavviket belaster driften noe mindre. Økt pensjonspremie som følge av økte lønnskostnader bidrar i motsatt retning. Anslagene på årets pensjonspremier er basert på estimer fra pensjonskassene tidlig i høst. Nye anslag kommer i april og kan føre til at det må gjøres en budsjettjustering dersom pensjonspremien avviker fra estimatene som ligger inne nå.

RAMMEOMRÅDE 2 – FOLKEVALGTE

Rammeområdet omfatter folkevalgte organer som bystyret, formannskapet, plan- og miljøutvalget, tjenesteutvalget, kontrollutvalget og andre, samt revisjon og valg. Formannskapet har 100.000 kr i frie midler til disposisjon, hvor bruk vedtas etter søknad. Alle typer godtgjørelser til politikere belastes ansvar "Bystyre". Det er lagt inn midler til gjennomføring av kommunevalg i 2023 og stortingsvalg i 2025.

Tabell 27 Rammeområde folkevalgte

Ansvar 2 (1000 kr)	Budsjett 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025	ÅB 2021	R2020
20 - Bystyre	4 502	4 502	4 502	4 502	4 244	4 400
21 - Utvalg	910	910	910	910	941	986
22 - Revisjon og valg	1 173	1 573	1 173	1 573	1 545	1 094
Sum sektor Folkevalgte	6 585	6 985	6 585	6 985	6 730	6 480
Totalt utgifter	6 618	7 018	6 618	7 018	6 763	7 048
Totalt inntekter	-33	-33	-33	-33	-33	-567
Sum	6 585	6 985	6 585	6 985	6 730	6 480

Lønn til ordfører, varaordfører, utvalgs- og gruppeledere, blir justert på bakgrunn av endring i stortingsrepresentantenes lønn. Det er satt av midler for lønnsoppgjøret i 2021 i tråd med det sentrale oppgjøret. Øvrig møtegodtgjørelse utbetales i henhold til reglement vedtatt av bystyret. Budsjett til kontrollutvalg og revisjon samsvarer med kontrollutvalgets eget budsjettinnspill, som for øvrig følger budsjettet som vedlegg.

RAMMEOMRÅDE 3 – KOMMUNEDIREKTØRENS STAB

Tabell 28 Rammeområde kommunedirektørens stab

Ansvar 2 (1000 kr)	Budsjett 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025	ÅB 2021	R2020
30 – Kommunedirektør med stab	14 974	14 423	14 423	14 423	12 450	9 974
31 - Økonomi og prosjekt	10 165	10 165	10 165	10 165	9 874	10 486
32 - IKT tjenesten for Birkenes og Lillesand kommuner	25 458	23 280	21 952	21 952	19 524	19 494
38 - Stab for digitalisering, kommunikasjon og kvalitet	8 875	8 875	8 875	8 875	11 305	10 375
Sum sektor Kommunedirektør med stab	59 471	56 742	55 414	55 414	53 153	50 328
Totalt utgifter	71 188	68 459	67 131	67 131	67 848	62 469
Totalt inntekter	-11 717	-11 717	-11 717	-11 717	-14 695	-12 141
Sum	59 471	56 742	55 414	55 414	53 153	50 328

Tabell 29 Endringer kommunedirektørens stab

Enhet	Tiltak	2022	2023	2024	2025
Sektor	Budsjett 2021	53 153	0	0	0
Sektor	Lønns og prisvekst	861	0	0	0
Sektor	Lærlinger	1 321	0	0	0
Sektor	Effektivisering	-326	-351	0	0
Sektor	Endring andre driftsutgifter	3 413	-700	-500	0
Sektor	Utbygging fiber Østre Vallesverd-Gitmark og Lillesand Nord	1 678	-1 678	0	0
Sektor	Reduksjon SIO inntektspåslag	0	0	-828	0
Sektor	Innsparing stilling Lillesand 2024 prosjekt 1	-629	0	0	0
Sektor	<i>Sum endringer</i>	<i>6 318</i>	<i>-2 729</i>	<i>-1 328</i>	<i>0</i>
Sektor	Ny ramme	59 471	56 742	55 414	55 414

KOMMUNEDIREKTØREN

På dette ansvaret ligger kommunedirektør, formannskapssekretær, jurist, samt rådgiver innen samfunnsplanlegging og folkehelse. De to sistnevnte yter tjenester for hele organisasjonen, mens hele utgiften føres under ansvar Kommunedirektør.

Kommunedirektøren er den øverste administrative leder i kommunen.

Formannskapssekretæren er kontaktperson for politikerne, og fungerer som utvalgssekretær for bystyret og formannskapet.

Verbalpunkt 11. Bystyret ber kommunedirektøren om å legge frem en sak for bystyret før sommeren 2022 der tidligere politiske bestillinger som ikke er utkvittert gjennomgås for å vurdere om det fortsatt er relevante.

STAB FOR ØKONOMI OG PROSJEKT

Stab for økonomi og prosjekt består av prosjektledere og økonomirådgivere. Staben har ansvaret for å utarbeide budsjett og økonomiplan, årsberetning og tertialrapporter, samt gjennomføringsansvar for store investeringsprosjekt. Staben skal bidra til bedre porteføljestyling, -prosjektledelse og samspill mellom økonomi og de store investeringsprosjektene.

Staben bistår kommunens enheter i økonomispørsmål, og er også involvert i flere utviklingsprosjekter. Staben har også kontrollfunksjon ovenfor resten av organisasjonen, samt en rådgivende rolle innen innkjøp.

Staben har et overordnet gjennomføringsansvar for kommunens investeringsprosjekter knyttet til nybygg. Staben skal også lede relevante investeringsprosjekter for alle sektorene i kommunen. Prosjektansvaret omfatter prosjekter knyttet til kommunale formålsbygg innenfor bl.a. skole, barnehage, helse og omsorg.

Inn under Stab for økonomi og prosjekt ligger ett interkommunale samarbeid. Struktur1 (samarbeid med Birkenes kommune om regnskap og lønn).

Antall ansatte/årsverk:

Staben består av 6 årsverk fra 1.1.2021.

Hovedprioriteringer og tiltak:

Mål 3.1, strategipunkt: *Vi følger kommunens overordnede mål, visjon og verdier og ivaretar en høy etisk standard.*

Tiltak: Stab for økonomi og prosjekt vil gjennom nye rutiner for investeringsprosjekter sikre at innbyggernes behov ivaretas. I 2022 vil staben også ha fokus på å øke innkjøpsfaglig kompetanse og internkontroll knyttet til anskaffelser.

Mål 3.3, strategipunkt: *Vi etterlever en helhetlig internkontroll.*

Tiltak: Stab for økonomi og prosjekt vil ha fokus på å tydeliggjøre regelverk for innkjøp, anskaffelser og rammeavtaler i kommunens internkontrollsystem. Videre vil vi se på rutiner for å sikre at regelverket følges opp.

Mål: 3.4, strategipunkt: *Vi sikrer bærekraftig økonomisk utvikling og handlefrihet gjennom god økonomisk planlegging og styring. Med bærekraftig økonomi mener vi et netto driftsresultat på 2 %, et disposisjonsfond på 5 % og en langsiktig gjeld utenom pensjonsforpliktelser på 120 % av brutto driftsinntekter.*

Tiltak: Kommuneplanens mål på bærekraftig økonomi må sees i sammenheng med nye finansielle måltall. Bærekraftig økonomi er definert som et netto driftsresultat på 0,5 % av brutto driftsinntekter, et disposisjonsfond på 5 % og netto lånegjeld på 150 % av brutto driftsinntekter i perioden 2021-2024. Fra og med 2025 er finansielle måltall satt til et netto driftsresultat 0,5 % av brutto driftsinntekter, disposisjonsfond på 5-10 % og netto lånegjeld gjeld på 120 % av brutto driftsinntekter

Gjennom program Lillesand 2024 jobber kommunen med å definere kommunens økonomiske handlingsrom og plan for gevinstrealisering. Staben vil også tilpasse styrende dokumenter til ny kommunelov, bl.a. økonomireglementet.

Omtale av innsparingstiltak

Stabens ramme består hovedsakelig av lønnsmidler til egne ansatte, samt tilskudd til Struktur1. Staben har måttet dekke inn andelen av effektiviseringskuttet tilhørende Struktur1, siden kommunedirektøren ikke kan justere ned rammene til interkommunale samarbeid uten videre. Nedtrekk og effektivitetskrav er håndtert ved å redusere reiser, kurs og kompetansetiltak tilsvarende.

Utfordringer

Hovedutfordringene innen stab for økonomi og prosjekt er stort arbeidspress. Lillesand kommune har en krevende økonomisk situasjon preget av høy lånegjeld som gjør at en stor andel av kommunens frie inntekter går med til å betjene renter og avdrag. Dette krever en tett økonomioppfølging av sektorer og enheter.

Enheten gjennomfører store offentlige anskaffelser, og kontraherer både konsulentfirmaer og entreprenører.

På grunn av den store prosjektporteføljen, krevende anskaffelser og stor grad av usikkerhet knyttet til brukermedvirkning og tredjepartsforhold i gjennomføringsfasen, er det utfordrende å ivareta den planlagte fremdriften som fremgår av økonomiplanen. Investeringsplanene i økonomiplanperioden er krevende og har store usikkerheter knyttet til seg, dette gjelder særlig oppgradering av skoler i sentrum og nye boliger innenfor rus og psykiatri. Dette er prosjekter med mange interessenter og stor usikkerhet om innhold og kostnader.

Innføringen av en felles prosjektmetodikk samt elektronisk prosjektportal skal bedre styringen av investeringsprosjekter fremover.

STAB FOR HR

Stab HR består av leder, rådgiver og konsulent. I perioden 2020-2022 har staben også ansvar for lærling i kontorfaget. Staben leverer tjenester innenfor arbeidsgiverområdet til hele organisasjonen på overordnet systemnivå.

HR staben skal bidra til at kommunen ivaretar sine overordnede arbeidsgiverforpliktelser i henhold til lov- og avtaleverk innenfor HR- og HMS området. Hovedoppgavene er å gjennomføre tiltak innen organisasjon-, arbeidsmiljø-, leder- og medarbeiderutvikling og lederveiledning/ lederstøtte. Staben skal bidra til godt partssamarbeid, gjennom drøftinger, forhandlinger og tariffspørsmål.

Stab HR bidrar med prosjektledelse/-deltakelse i relevante prosjekter, ivaretar sekretær funksjonen for AMU og administrasjonsutvalget og har representanter i styret for Struktur 1 og OKOS (opplæringskontoret for offentlig sektor). Staben har overordnet systemansvar for ulike HR relaterte verktøy.

Stab HR har det overordnede ansvaret for kommunens lærlingordning, samt gjennomføring av kommune og stortingsvalg.

Antall ansatte/årsverk:

Staben består fra 1.1.2021 av 3 årsverk, samt lærling.

Hovedprioriteringer og tiltak:

Mål 3.2, strategipunkt: *Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere.*

Tiltak: Stab HR har bidratt til utarbeidelse av vedtatt Strategi for ledelse og medarbeiderskap. Strategien beskriver hvordan kommunens ledere skal utøve sitt lederskap og hva som kjennetegner godt medarbeiderskap. I tillegg tydeliggjøres strategi for mangfold, helsefremmende arbeidsmiljø, innovasjon, kompetanse og samskaping. Strategien tar utgangspunkt i mål satt i kommuneplanens samfunnsdel og strategien skal vise vei inn i et samfunn og arbeidsliv i endring og vil utgjøre et felles verdigrunnlag for ledere, ansatte og deres organisasjoner. Stab HR skal tilrettelegge for implementering av strategien i organisasjonen gjennom prosess støtte, utarbeidelse av verktøy og veiledning.

Handlingsplaner, retningslinjer og rutiner utledes i tråd med mål satt i strategi for ledelse og medarbeiderskap, samt øvrige overordnede styringsdokumenter.

Stab HR har det overordnede ansvaret for lærlingordningen og administrerer og koordinerer denne. Dette er et viktig bidrag for at kommunen skal ivareta sitt samfunnsansvar gjennom å sikre nok læreplasser til alle.

Mål 3.3, strategipunkt: *Vi etterlever en helhetlig internkontroll.*

Tiltak: Stab HR jobber mye med kontinuerlig forbedringsarbeid og har fokus på å revidere, forenkle og sikre at vi har rutiner og retningslinjer innenfor HR og HMS feltet som kan bidra til at våre ledere og ansatte har et enhetlig «rammeverk» å forholde seg til.

Stab HR tilbyr også opplæring i ulike arbeidsgiver relaterte temaer for å bidra til at rutiner, retningslinjer, samt lov- og avtaleverk følges opp.

Omtale av innsparingstiltak

Generelt effektiviseringskrav på 0,5 % vil bli håndtert i 2022.

Stabens ramme består hovedsakelig av lønnsmidler til egne ansatte. Stab HR fikk tilført økonomiansvar for eget budsjett fra 01.07.21 etter mindre justering av organisasjonsstrukturen i kommunedirektørens stab. Det er krevende å håndtere effektiviseringskrav når det er marginalt med driftsmidler.

Nedtrekk og effektiviseringskrav er likevel håndtert ved å redusere utgifter til annonsering, reiser, kurs og kompetansetiltak.

Utfordringer:

Hovedutfordringene innen stab for HR er stort arbeidspress og få ansatte å fordele oppgaver og ansvar til (3 personer). HR skal være en profesjonell, troverdig og serviceorientert aktør i kommunen med høy faglig kompetanse. Staben har en stor og kompleks oppgaveportefølje og skal levere tjenester til hele organisasjonen med ca. 1000 ansatte, det er derfor viktig å jobbe på både strategisk og operativt nivå for å sikre god tjenesteleveranse. Det siste året har kommunen hatt et høyt sykefravær og stor arbeidsbelastning blant ledere og ansatte, dette krever ekstra tett oppfølging av sektorer og enheter fra stabens side. I tillegg er det flere faktorer som vil påvirke leveransen til stab HR i kommende økonomiplanperiode. Blant annet er det knyttet stor usikkerhet til hvor mye ressurser pågående prosjekter (personalmelding, Lillesand 2024), økt antall lærlinger mv. vil kreve av staben fremover.

Verbalpunkt 6. Bystyret ber kommunedirektøren vurdere bruk av vakanser der det er mulig, for å spare penger.

STAB FOR DIGITALISERING, KOMMUNIKASJON OG KVALITET

Stab for digitalisering, kommunikasjon og kvalitet er lokalisert på rådhuset og Tingsaker senter.

Tjenesten er en stab-støttefunksjon og leverer tjenester til hele organisasjonen på overordnet systemnivå, samt gir service, rådgiving og utviklingsstøtte til primærtjenestene i samsvar med primærtjenestenes behov. I tillegg bidrar de ulike fagområdene inn i prosjekter i roller som prosjekteier, -leder eller deltaker.

I staben ligger avdelinger for arkiv, kommunikasjon og kommunetorg, IT-tjenesten i Birkenes og Lillesand kommuner (administrativ vertskommunemodell jf. kommuneloven § 20-2). Avdeling for kommunikasjon og kommunetorg leverer hovedsakelig tjenester til innbyggerne, samt ivaretar noen interne oppgaver.

Bystyret har vedtatt tre overordnede strategier som IT-tjenesten i Birkenes og Lillesand kommuner har et direkte ansvar for å følge opp og realisere; Digitaliseringsstrategi for Lillesand kommune (2017-2020), Strategisk plan for bredbåndsutbygging (2016-2023) og Digital strategi for Lillesandsskolen med tilhørende handlingsplaner.

Hovedtillitsvalgte og hovedverneombud med frikjøp får også sin lønn i denne staben.

Antall ansatte/årsverk:

Ved inngangen til 2022 er det 16,7 årsverk i Stab for digitalisering, kommunikasjon og kvalitet.

I tillegg lønnes hovedtillitsvalgte med frikjøp og hovedverneombud over stabens budsjett, dette utgjør til sammen 2,9 årsverk. IT-tjenesten har 2 lærlinger.

Hovedprioriteringer og tiltak:

Mål 1.1, strategipunkt: *Vi satser på Lillesand som helårs by med et levende og attraktivt sentrum; samtidig som at vi ivaretar det historiske preget*

Tiltak: Lillesand kommune har i 2019-2021 gjennomført et pilotprosjekt med Telenor om innføring av «Smart by»-teknologi. Det vurderes å videreføre prosjektet ved å ta i bruk teknologien for andre tjenester.

Mål 1.2, strategipunkt: *Vi arbeider for å ligge i forkant med digitalisering og med en godt tilrettelagt teknisk infrastruktur*

Tiltak: Målet om høyhastighetsbredbånd til alle innbyggere vil kunne nås senest 2023 ved hjelp av statlig og fylkeskommunalt tilskudd og kommunale egenandeler.

Kommunen har ambisiøse mål for digitalisering av kommunale tjenester, og arbeidet fortsetter i 2022. Det er etablert et felles Digitaliseringsforum og felles handlingsplan for digitalisering, med Birkenes kommune. Ny digitaliseringsstrategi blir vedtatt tidlig i 2022. Det er også planlagt flere store omlegginger av systemer som skal gi økt effektivitet og noen økonomiske gevinster.

Mål 1.2, strategipunkt: *Vi arbeider for å være en innovasjonsarena*

Tiltak: IT-tjenesten bidrar i arbeidet med etablering av velferdsteknologi i kommunen. Kommunen er også pilotkommune og utmerker seg nasjonalt når det gjelder både bredbåndsutbygging, bruk av KS felleskomponenter som blant annet «MinSide» for innbyggerne samt utvikling av «Smart by»-tjenester. Arbeidet fortsetter i 2022.

Mål 2.2, strategipunkt: *Vi sikrer god informasjon om våre tjenester og tilrettelegger for åpne og inkluderende medvirkningsprosesser*

Tiltak: Kommunens digitaliseringsstrategi, samt statens og KS føringer for digitalisering i offentlig sektor, setter innbyggeren i sentrum.

Innholdet i kommunens innbyggerportal videreutvikles i 2022, og det er et mål om at alle kommunale skjemaer skal være digitale. Nyetablert redaksjonsteam sikrer tjenesteområdenes eierskap til innhold og en helhetlig satsing på digitale innbyggerløsninger.

Lillesand kommune deltar i videreutvikling av MinSide hvor innbyggerne kan lese digital post fra kommunen, se egen eiendomsinformasjon og enkelt ha tilgang til nasjonale tjenester f.eks. skatteetaten, NAV og Husbanken. Målet er at alle offentlige tjenester som er relevante for innbyggeren, skal finnes her.

Avdeling for kommunikasjon og kommunetorg får et særlig ansvar for å bidra til kommunens kommunikasjonsarbeid, herunder utvikling av en kommunikasjonsstrategi.

Mål 3.1, strategipunkt: *Vi har bevissthet om at vi er til for innbyggerne og i all oppgaveløsning har vi innbyggerperspektivet med oss*

Tiltak: Kommunens digitaliseringsstrategi revideres i 2022.

Avdeling for kommunikasjon og kommunetorg er en av kommunens førstelinjetjenester. Førstelinjen er innbyggernes første møte med kommunen og sikrer innbyggernes behov for informasjon, hjelp til selvhjelp og veiledning i tråd med nasjonale føringer.

Mål 3.1, strategipunkt: *Vi følger kommunens overordnede mål, visjon og verdier og ivaretar en høy etisk standard.*

Tiltak: Stabsfunksjonene bidrar fortløpende til at prioriterte mål og strategier i kommuneplanen iverksettes og følges opp gjennom ledelse av og deltagelse i ulike prosjekter innen digitalisering, fag- og organisasjonsutvikling.

Resultat av prosjektet «Fremtidig dokumentforvaltning for Birkenes og Lillesand kommuner» skal behandles og eventuelle tiltak iverksettes i 2022.

Mål 3.2, strategipunkt: *Vi har ansatte som opplever mestring og mening i sin arbeidshverdag og har en klar ansvars- og rolleforståelse*

Tiltak: Medarbeidersamtaler, vernerunde, arbeidsmiljøundersøkelse, opplæring, stillingsbeskrivelser, kompetanseplaner mv., er viktige verktøy for at ansatte opplever mestring og mening i sin arbeidshverdag.

Mål 3.2, strategipunkt: *Vi sikrer felles forståelse for og forpliktelse av hvordan helhetlig, tydelig og strategisk ledelse utøves*

Tiltak: Lederplattformen i Lillesand kommune legges til grunn for stabens arbeid. Stab for DKK bidrar til lederutvikling og opplæring innenfor stabens fag på tvers av sektorer og enheter i nært samarbeid andre sentrale medarbeidere.

Staben er ansvarlig for overordnede rutiner innen sine fag.

Mål 3.2, strategipunkt: *Vi har, rekrutterer og beholder kompetente ansatte, og sikrer løpende kompetanseutvikling*

Tiltak: Kompetanseplaner- og utvikling er forankret i tjenestenes fremtidige kompetansebehov.

Mål 3.3, strategipunkt: *Vi etterlever en helhetlig internkontroll.*

Tiltak: Stab for DKK bidrar aktivt i kommunens kontinuerlige arbeid med å oppfylle for lovkrav og sikre forståelse for internkontroll som skal ivaretas i alt vi gjør.

I kommunelov, § 25-1 og § 25-2, beskrives kommunens ansvar for internkontroll i klart språk og gir tydelig retning for hva internkontroll er og for hvordan den skal ivaretas. Kommuneloven er rammelov og det betyr at bestemmelsene om internkontroll gjelder for all kommunal virksomhet.

Retningslinjer for kommunens internkontroll skal bidra til å sikre oppfyllelse av lovverket i egen organisasjon.

Det er etablert et kompetanseteam for internkontroll på tvers av sektorene. Kommunalsjefen er systemansvarlig og koordinerer arbeidet med videre implementering og videreutvikling av kommunens kvalitetsløsning (EQS).

Internkontroll er en forutsetning for kvalitet og skal ivaretas innen alle tjenesteyting, støtteprosesser og det sektorovergripende; eks. beredskap, økonomi, personvern og informasjonssikkerhet.

Internkontroll forutsetter at det er utarbeidet en beskrivelse av virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering, som er tydelig kommunisert. Det blir dermed særlig viktig å tydeliggjøre delegering (delegeringsreglementet) på de ulike nivåene i organisasjonen og i en form som blir forstått, også av innbyggerne.

Mål 3.3, strategipunkt: *Vi ivaretar vårt ansvar for beredskap og krisehåndtering med et risikobilde i stadig endring.*

Tiltak: Førstelinjens involvering i arbeidet med beredskap og krisehåndtering prioriteres og justeres i tråd med vedtatte rutiner.

Mål 3.4, strategipunkt: *Vi satser på digitalisering og innovasjon for å oppnå best mulig oppgaveløsning*

Tiltak: Arbeidet med digitalisering av interne arbeidsprosesser fortsetter i 2022 med følgende tiltak hvor ansatte i staben er involvert:

- Omfattende omlegging av kommunale systemer (domenesammenslåing), som vil gi både gevinster både på økonomi og effektivitet
- Nytt sosialsystem innføres, med fulldigital kontakt med brukerne
- Digitale skjemaer for innbyggere
- Digitale tavler for ressursplanlegging omsorgstjenesten
- Oppgradering av kommunens økonomi- og personaladministrative system
- Oppgradering av kommunens saksbehandlingssystem
- Innføring av DigiHelsestasjon for forenklet dialog mellom helsestasjon og innbyggere
- Fleksibel fakturering av kommunale gebyrer

Utfordringer:

Stab for digitalisering, kommunikasjon og kvalitet opplever stor etterspørsel etter tjenestene. I 2022 fortsetter arbeidet med prioriteringer, avpasse oppgaver og organiseringen i tråd med evalueringsrapporter for de ulike stabsavdelingene.

Stilling som rådgiver for informasjonssikkerhet og kvalitet utgår som følge av turnover. Oppgaver er omfordelt eller utgår. Stab for DKK bidrar dermed til prosjekt 1. Bemanning og organisering i Program Lillesand 2024 – en kommune for fremtiden.

RAMMEOMRÅDE 4 – HELSE OG KULTUR

Tabell 30 Rammeområde helse og kultur

Ansvar 2 (1000 kr)	Budsjett 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025	ÅB 2021	R2020
40 - Kommunalsjef for helse og kultur	37 434	23 106	21 592	18 087	39 129	38 794
41 - Kultur og bibliotek	10 585	10 465	10 215	10 215	10 206	9 931
42 - Psykisk helse og rus	23 634	23 634	21 634	21 634	29 691	30 048
44 - Enhet for tverrfaglig helse	23 861	23 861	23 861	23 861	31 535	33 063
45 - Pleie og omsorg Høvåg	41 579	41 579	41 579	41 579	37 190	40 045
46 - Pleie og omsorg Sentrum	84 113	84 113	84 113	84 113	81 069	85 730
47 - Enhet for tjenestetildeling omsorg	21 585	21 585	21 585	21 585	8 871	8 547
48 - Habiliteringstjeneste	67 880	67 880	67 880	67 880	84 980	89 733
49 - NAV (sosial-flyktning)	24 964	24 964	24 964	24 964	26 841	25 406
Sum sektor for Helse og Kultur	335 635	321 186	317 422	313 917	349 513	361 297
Totalt utgifter	423 286	408 838	405 074	401 569	396 362	417 544
Totalt inntekter	-87 652	-87 652	-87 652	-87 652	-46 849	-56 247
Sum	335 635	321 186	317 422	313 917	349 513	361 297

Tabell 31 Endringer helse og kultur

Enhet	Tiltak	2022	2023	2024	2025
Sektor	Budsjett 2021	349 513	0	0	0
Sektor	Lønns og prisvekst	7 358	0	0	0
Sektor	Endring andre driftsutgifter	11 591	-99	-750	0
Sektor	Estimat øremerket tilskudd ressurskrevende brukere	-32 500	0	0	0
Sektor	Besparelser tilknyttet nye omsorgsboliger	0	0	-2 000	0
Sektor	Reduksjon SIO inntektspåslag	-3 140	-1 570	-2 312	0
Sektor	Bortfall ordning fritidskort barn og unge	-900	0	0	0
Sektor	Effektivisering	-844	-2 053	0	0
Sektor	Bystyrets vedtak drift - pkt 10 fra 2021 om økte midler til tiltak blant barn, unge og foreldre	500	0	0	0
Sektor	Bystyrets vedtak drift - pkt 13 fra 2021. Bortfall støtte Lillesand Menighet (DnK)	0	0	-150	0
Sektor	Bystyrets vedtak drift - pkt 17 fra 2021. Bortfall økt ramme den norske Kirke i Lillesand	-180	0	0	0
Sektor	Bystyrets vedtak drift - pkt 18 fra 2021. Nødvendig nedtrekk av aktivitet etter avvikling av SIO-prosjektet	0	-10 000	0	0
Sektor	Lillesand 2024 prosjekt 2	0	0	0	-5 000
Sektor	Inndekning merutgift overtagelse legesenter	1 500	0	0	0
Sektor	Oppvekstreformen	4 200	0	0	0
Sektor	Bystyrets vedtak drift - pkt 6	-2 000	-1 000	1 000	1 000

Sektor	Bystyrets vedtak drift - pkt 10	150	-150	0	0
Sektor	Bystyrets vedtak drift - pkt 11	387	424	448	495
Sektor	Sum endringer	-13 878	-14 449	-3 764	-3 505
Sektor	Ny ramme	335 635	321 186	317 422	313 917

Bystyret vedtok å redusere rammebevilgning sektor Helse og kultur med 2,0 mill. kr i 2022, 3,0 mill. kr i 2023, 2,0 mill. kr i 2024 og 1,0 mill. kr i 2025.

Bystyret bevilget 150 000 kr ekstra i 2022 til Kirkelig Fellesråd i Lillesand.

Omtale av sektoren

Sektor for helse og kultur består av enhetene kultur og bibliotek, psykisk helse og rus, tverrfaglig helse, omsorg sentrum, omsorg Høvåg, habilitering, NAV, tjenestetildeling. Barneverntjenesten er en del av Kristiansandsregionens barnevern med Kristiansand kommune som vertskommune.

Det gis tilskudd til Lillesand Kirkelig Fellesråd. Tilskudd 2022 er på 6,977 mill. kr. Årets tilskudd er beregnet utfra deflatorjustering av tilskudd gitt i 2021 før fratrukk av 0,180 mill. kr i ekstra midler vedtatt for 2021. I motsetning til kommunens enheter har Kirkelig fellesråd ikke fått pålegg økt krav til produktivitet og effektivisering fra og med 2020, eller ytterligere rammekutt fra og med 2021.

Innspill fra Fellesrådet om budsjettet for 2022 ligger i sin helhet vedlagt den politiske saken.

Store deler av omsorgstjenesten har vært finansiert gjennom deltakelse i forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenesten (SIO). Prosjektansvar har ligget i Sektor for helse og kultur. Under kommunalsjefens ansvar ligger rådgiver for sektoren, kommuneoverlege og SLT-koordinator. Noen av disse yter i stor grad tjenester til mange enheter i organisasjonen. Sektoren har også tilknyttet rådgiver for velferdsteknologi. Kirken får sine overføringer fra ansvarsområdet til kommunalsjefen.

Sektoren disponerer over 350 årsverk fordelt på de 7 nevnte driftsenhetene, inkludert stab og prosjektansatte.

Sektoren har samarbeidsavtale med helseforetaket/sykehusene, og interkommunale samarbeidsavtaler om barneverntjeneste og legevakt. Sektoren deltar i velferdsteknologinettverket på Agder, i læringsnettverket Nytt Blikk Agder (heltidskultur) og i helse- sosial- og omsorgsnettverket i Region Kristiansand.

Hovedprioriteringer

- Vi arbeider for å oppnå flere heltidsstillinger.
- Vi organiserer tjenestene våre på en måte som tilrettelegger for gode fagmiljøer og god ressursutnyttelse.
- Vi styrker kompetansen innen flere fagområder for å møte framtidens utfordringer.
- Vi har rekruttering av kvalifisert og tilstrekkelig helsepersonell i fokus.
- Vi arbeider med implementering av velferdsteknologi
- Vi bidrar i tverrfaglig utviklingsarbeid
- Vi leverer gode og koordinerte helsetjenester til våre innbyggere

2021 har for sektoren i stor grad vært preget av koronapandemien. Sektoren som helhet har i stor grad har håndtert utfordringene pandemien har skapt på en god måte. Sektoren har vist

omstillingsevne og har klart å opprettholde gode tjenestetilbud i tillegg til nye oppgaver som følge av pandemien.

Kommunen overtok driften av to legesenter høsten 2021. Dette har medført et betydelig merarbeid ift. implementering/gjennomføring, økonomi og personaloppfølging. Dette arbeidet vil videreføres i 2022.

Utfasingen av SIO og utvikling av en bærekraftig sektor blir ivaretatt i delprosjekt 4, Lillesand 2024 Helse og omsorg. Den demografiske utviklingen og beregninger ut ifra tjenestenivå, viser at det vil være behov for 20 nye sykehjemsplasser innen 2030, det vil også være behov for ca. 100 nye årsverk innen helse- og omsorg i samme periode. Økt antall demente brukere vil også føre til behov for utvidelse og oppbygging av dagtilbud og høyere grad av spesialisering i tjenesten.

Området på Dovre er egnet til formål innenfor helse og omsorg. Området er unikt med tanke på å kunne etablere og realisere mål i kommuneplanen og helse- og omsorgsplan. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 1 mill. kr i 2022 til et forprosjekt for å kartlegge og utrede mulighetene som ligger i bedre utnyttelse av Dovreområdet. Dette kan inkludere både bygningsmassen og området rundt.

Å se på mer rasjonell utnyttelse av Høvågheimen bo- og aktivitetssenter når det gjelder plasser, vil være ønskelig og formålstjenlig.

Tiltak

Innsatsområde 1 Identitet og bærekraftig utvikling

Sektoren jobber for å skape et variert, fremtidsrettet og spennende kulturtilbud for alle i tråd med kommuneplanens mål og strategier. Satsningsområdene innen kultur er nedfelt i vedtatt kommunedelplan for kultur og legger vekt på gode kulturtilbud for barn og unge, det frivillige og profesjonelle kulturliv, drifte kulturarenaer og å ivareta kulturarven som ressurs. Arbeidet innen kulturfeltet skal videreutvikles gjennom utarbeidelse av en mer spesifikk kulturstrategi. Sektoren har gjennom Lillesand 2024, Helse og Omsorg, igangsatt 4 delprosjekter for å imøtekomme kommunens økonomiske utfordringer og sikre en bærekraftig utvikling av tjenesten i henhold til politisk vedtak. Utfasing av SIO prosjektet vil for sektoren bli håndtert innenfor dette prosjektet.

Innsatsområde 2 Folkehelse, livsmestring og tilhørighet

Plan for helse og omsorg peker ut en retning for tjenesteutvikling i perioden 2020-2025. For å kunne levere forsvarlige tjenester i fremtiden må fokus flyttes fra behandling til helsefremmende tiltak og forebygging. Innbyggerne må i større grad motiveres og inspireres til å ta ansvar for egen helse. Endringen fra å yte passiv hjelp til mer aktiv rehabiliterende innsats, understreker at god omsorg ikke bare handler om å hjelpe, men også om å gjøre folk i stand til å klare seg selv. Planen understreker denne endringen ved å trekke frem helsefremming og tidlig innsats, rehabilitering og mestring som de tre faglige «pilarene» i fremtidens arbeid.

Følgende tiltak trekkes spesielt fram:

- Nye boliger på Dovre gir kommunen en mulighet til en ønsket dreining av tjenestene fra institusjon til mer hjemmebasert i form av kommunale boliger for omsorg og heldøgns pleie. Prosjektet vil føre til økt fokus på ressursutnyttelse og mulighet for flere trinn i «omsorgstrappen».

- Arbeidet med Recovery-tankegang. Sektoren jobber for at mennesker med utfordringer knyttet til psykisk helse og /eller rusutfordringer skal oppleve mestring og økt livskvalitet.
- Styrke kompetansen og utvikle dagtilbud for å møte behovet for økt innsats overfor demente.
- Komme tidlig inn i rehabiliteringsforløpet til aktuelle brukere gjennom innsatsteam og hverdagsrehabilitering i hjemmetjenesten.
- Videre satsning på velferdsteknologi.
- Sikre god kompetanse og høy faglighet i tjenesten.
- Gjennom tiltakene i boligsosial handlingsplan arbeider sektoren for at målene i nasjonal strategi for boligsosialt arbeid oppnås. Målene i denne strategien er: Alle skal ha et godt sted å bo, alle med behov for tjenester skal få hjelp til å mestre boforholdet og den offentlige innsatsen skal være helhetlig og effektiv.
- Helsestasjon og skolehelsetjenesten har fokus på tidlig innsats og forebyggende arbeid, der barn og unge oppholder seg.
- Bidrar i flere utviklingsarbeid, blant annet i implementering av BTI, i arbeid med helsefremmende barnehager og skoler og i Stine Sofies Stiftelses arbeid med å utvikle ettervern i hjemkommunen for familier som har vært ved senteret.
- Styrker kompetansen på tvers og har fokus på å forhindre vold og overgrep i alle faser i livet.
- Sertifisering som Livsgledehem gir positive ringvirkninger både for beboere og ansatte.

Innsatsområde 3 Organisasjon for fremtiden

- Hovedfokus for SIO II er utarbeidelse av relevante styringsdata for å sikre en bærekraftig tjeneste, dette innebærer bedre oversikt og fordeling av ressurser, både økonomi og personell. Arbeidsmetodene for utarbeidelse av relevante styringsdata videreføres også etter at SIO-prosjektet avsluttes.
- Arbeidet med å utvikle heltidskultur i kommunen videreføres via læringsnettverket Nytt Blikk Agder.
- Fokus på helsefremmende turnus og samarbeid mellom enheten ved utarbeidelse av årsturnus videreføres.
- Ta i bruk digitalt verktøy for oppgavefordeling i hjemmetjenesten.
- Planlegge og innføre ny struktur på organisering av helse- og omsorgstjenestene.
- Det gjøres systematisk utprøving av enkelte velferdsteknologiske løsninger.

Utfordringer

I tiden fremover er det først og fremst befolkningsutviklingen som påvirker utfordringsbildet for helse- og omsorgstjenestene. Ved planlegging av tjenestetilbudet for de kommende årene må kommunen ta hensyn til den demografiske utviklingen. Fra 2026 til 2030 vil det være behov for 20 nye sykehjemsplasser. Dette vil utløse et behov for 41 nye årsverk bare i institusjon. En dekningsgrad på 9 % (sykehjemsplasser til innbyggere over 80 år) forutsetter at flere får hjemmebaserte tjenester enn i dag, og at en tar i bruk digitale løsninger for oppfølging og trygghetsskapende teknologi i større grad enn i dag. Samhandlingsreformen, som flytter oppgaver og ansvar for pasienter fra spesialisthelsetjenesten til kommunehelsetjenesten gir et økt behov for ressurser og spesialisert kompetanse i kommunens helse- og omsorgstjenester.

Økt press på tjenestene som følge av befolkningsøkning og økt behov for spesialisert kompetanse vil gjøre det nødvendig med tøffere prioriteringer i framtiden. Regjeringen har, gjennom Omsorg 2020 gitt anbefalinger til kommunene om prinsipper for prioritering i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. For å møte disse anbefalingene og framtidens utfordringer knyttet til ressurser, er det viktig allerede nå å ta i bruk de styringsdata som er

gjort tilgjengelig gjennom arbeidet i SIO II for å sikre en bærekraftig tjeneste i fremtiden. Slike styringsdata kan bidra til at ressursene fordeles på nye måter og mer tilpasset til innbyggernes behov.

Arbeidet for å etablere heltidskultur i Lillesand kommune videreføres. Det har vært en positiv utvikling, der andelen heltidsstillinger har gått fra 25 % i 2019 til 38 % i 2021 innenfor helse og omsorg. Sektoren vil ha behov for ca. 100 nye årsverk innen 2030 og det er viktig å realisere arbeidskraftreserven som deltidsansatte utgjør. Høy andel heltidsansatte er og av stor betydning for kontinuitet og faglighet i tjenesten.

Morgendagens brukere har høyere forventninger og krav til omsorgstjenestene. Flere eldre ønsker å bo hjemme lengst mulig, ofte med store behov for individtilpassede tjenester som utløser høye kostnader. Flere personer under 67 år utvikler demenssykdommer. Flere yngre brukere med sammensatte/ utfordrende sykdommer utløser krav til spesialisert kompetanse, tekniske hjelpemidler og bemanning.

ENHET FOR KULTUR OG BIBLIOTEK

Omtale av enheten:

Enhet for kultur og bibliotek består i dag av fire fagavdelinger; Avdeling for kultur og fritid, Lillesand folkebibliotek, Lillesand by- og sjøfartsmuseum og Avdeling for kino og kulturhus. Tjenesten er lokalisert på Rådhuset (kultur og fritid), eTeateret (kino og kulturhus), Strandgata 6 (biblioteket) og Nygårdsgata 1 (museet). Dessuten ligger fritidsklubbene Lillesand Ungdomsklubb (tidligere Betel i Øvregate) og Grasroda (Høvåghallen) samt ungdomskontaktene, under kultur- og bibliotekenheten.

Brukerne er alle innbyggere i Lillesand, med hovedfokus på tjenester til barn og unge.

Antall ansatte/årsverk

Enheten har i dag 21 fast ansatte fordelt på ca. 11 årsverk, inklusive bygdebokforfatter i engasjementstilling. I tillegg har 9 personer avtaler som tilkallingsvikar eller ekstrahjelp.

Hovedprioriteringer:

Kulturenheten jobber målrettet for å skape et variert, fremtidsrettet og spennende kulturtilbud for alle i tråd med kommuneplanens mål og strategier. Satsningsområdene for kultursektoren er nedfelt i vedtatt kommunedelplan for kultur og legger vekt på gode kulturtilbud for barn og unge, tilrettelegging og støtte til det frivillige og profesjonelle kulturliv, drifte kulturarenaer og å ivareta kulturarven som ressurs. Det er gjort politiske vedtak som innebærer at kino, museum og omfanget av kulturmidler skal opprettholdes. Drift av bibliotek er lovpålagt.

Tiltak:

Mål 1.1: *Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter*

- Videreføring av prosjektet Lillesands historie.
- Informasjon analogt og digitalt om historiske bygg og andre kulturminner.
- Synliggjøring og tilgjengeliggjøring små og allmenninger.
- Synliggjøring av Flaksvandbanens historie.

Mål 2.3: *Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i*

- Fritidskortet som gir alle barn og unge like muligheter for å delta i fritidsaktiviteter.
- Opplevelseskortet for barn og unge fra familier med økonomiske utfordringer.
- BUA - en ordning med gratis utlån av sports- og fritidsutstyr.
- Selvbetjent bibliotek gir mulighet for å bruke lokalene 15 timer hver dag.

- Datahjelpen med fast veiledningstidspunkt to timer hver uke. Åpnes 1. november - 21.

Omtale av innsparingstiltak

Enhetens andel av det totale nedtrekket for sektor 4 helse og kultur er håndtert innenfor tildelte ramme.

Utfordringer:

Enhetens utfordringer er mange. Forventningene til kommunen som tilrettelegger for kulturaktiviteter er økende, både blant politikere, lag og organisasjoner, og publikum generelt. Budsjettet er veldig trangt. Det som tilbys av stimuleringsmidler til det frivillige kulturlivet er oftest symbolske beløp. På lang sikt vil det være behov å styrke bemanningen innen kultur. Imidlertid er det behovet for aktivitetslokaler og -arenaer til barne- og ungdomsaktivitet som er mest prekært. Innen frivillig sektor er det store forventninger om kommunal hjelp til lån/ leie av lokaler for aktivitet og lagring av utstyr.

Det er stor aktivitet på kulturfronten med mange arrangementer og prosjekter. Kulturenheten blir involvert i prosjekter innen reiseliv/turisme/, som f.eks. Mesternes Mester. Det er behov for å utvide kulturkonsulentstillingen fra dagens 50 %.

Fra høsten 2021 ble tidligere Betel tatt i bruk som ungdomshus, og BUA har fått lokaler i underetasjen til Lillesands-posten. Kulturskolen har fått tilhold på tidligere Sjømannsheimen. I påvente av en egen skatehall har dessverre ikke skatemiljøet i Lillesand noen egen base for sine aktiviteter.

Fra 2022 har kulturenheten to ungdomskontakter, begge i full stilling. Dette vil bedre mulighetene for å være «på» i det forebyggende ungdomsarbeidet. Imidlertid er bemanningen i ungdomsklubbene alt for lav, 0,9 årsverk fordelt på 5 ansatte.

Prosjektet Lillesand historie går videre, og det er satt av midler til trykking av nye bind i årene som kommer. Vestre Moland bind 1 kommer høsten 2021. Forfatteren er engasjert foreløpig til utgangen av 2023. Prosjektet forventes fullført i 2027.

Det er behov for videre utvikling og vedlikehold av idrettsanleggene i kommunen. Lillesand idrettslag har spilt inn et forslag til utviklingsplan for stadion. Ny turnhall med skytebane og reparasjon av kunstgrasbanene på stadion er prosjekter som forhåpentlig fullføres i økonomiplanperioden.

Det er kommunen som drifter stadionanlegget i Holta, mens I L Høvdingen drifter anlegget på Hæstadsletta. Høvdingen ønsker at driftsstøtten som i dag utgjør 31 000 kr årlig økes noe. Dessuten håper de på drahjelp til å realisere ridebane/ridehall, løpebaner og hoppegrop med tilløp, i det de mangler ca. 2 mill. kr for å fullføre dette.

Bystyret vedtok i sak 145/21 tilgjengeliggjøring av arbeidet med å kartlegge smau og allmenninger i sentrum, bl.a. skal kartleggingen publiseres på kommunens hjemmeside og/eller på digital plattform, samt skiltes. Det er ikke funnet rom for å sette av midler til skilting og utvikling av digitaliseringskanaler i budsjettforslaget.

Bystyret vedtok i økonomiplanen for 2021-24 at kommunen hvert år støtter MB Øya med 25.000, LIL med 60.000, Høvdingen med 40.000, Lillesand Skolekorps med 70.000, Høvåg Brass med 50.000, speideren i Lillesand med 50.000, speideren i Høvåg med 20.000 og Mekkegruppa med 50.000. Budsjettet støtte til Stiftelsen Arkivet, UNG og PUSH fortsetter som før.

Kulturstrategi

Arbeidet med en egen kulturstrategi for Lillesand er i gang, hvor målet er å komme fram til overordnede strategier for hva og hvor vi vil med kulturen i kommunen. Et langsiktig mål bør være et eget kulturhus med bl.a. bibliotek, noe som vil spare kommunen for store leiekostnader.

Biblioteket er inne i en god utvikling. Selvbetjent bibliotek ble åpnet i slutten av august 2021, og det første driftsåret blir spennende for både personalet og brukerne.

For å leve opp til lovkravet om å være møteplass, og også kommuneplanens mål 2.2, bør det vurderes om det kan etableres arrangementslokale i tilknytning til biblioteket. Det er ønskelig at budsjettet blir økt med et beløp til arrangementer.

Kostnader og bruk av digitale medier øker stadig. Det må forventes at biblioteklån de neste tre årene blir enda mer digitale. De tilgjengelige digitale bibliotekløsningene er veldig dyre, og det må forventes kraftig prisstigning i årene framover.

Museet har hatt et svært godt besøks år til tross for at hovedetasjen var stengt grunnet personellmessige årsaker. Det er ønske om mer bemanning på museet for å øke tilgjengeligheten og styrke tilbudet til publikum, og i kulturminne- og museumsplanen er det foreslått en ny assistentstilling. Vedlikehold av bygningsmassen er en utfordring, både eksteriør- og interiørmessig. Det er knapt med ressurser til renhold, og det er trangt med plass. Derfor er det spilt inn forslag om å kjøpe nabohuset som er til salgs. En ny museumsmelding gjør at spørsmålet om konsolidering kan komme opp på nytt.

Kinoen og driften av eTeateret er kanskje den avdelingen innen kultur som har merket koronapandemien mest, både pga. begrensninger i antall publikummere og generell mangel på nye attraktive filmer. Løpende vedlikehold av bygningen håndteres, men det er spesielt behov for oppgradering av scenerommet og tilhørende utstyr.

Verbalpunkt 5. Bystyret ber om en sak i løpet av 2022, i rimelig god tid før neste budsjettbehandling, der ressurser brukt til idrett i kommunen kartlegges, og der støtte til LIL og Høvdingen synliggjøres.

Tabell 32 KOSTRA oversikt kultur

Nøkkeltall	Lillesand				Endring	Landet	Andel landet
	2017	2018	2019	2020			
Netto driftsutgifter til kultursektoren i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter (prosent)	4,4	4,4	4,9	5,2	6,1 %	4,1	127 %
Netto driftsutgifter til idrett (f380+f381) i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter (prosent)	1,3	1,3	1,3	1,5	15,4 %	1,4	107 %
Netto driftsutgifter til barn og unge (f231+f383) i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter (prosent)	0,9	0,8	0,9	1	11,1 %	0,8	125 %
Netto driftsutgifter til kultursektoren per innbygger (kr)	1710	1894	2131	2215	3,9 %	2644	84 %
Netto driftsutgifter til allmenn kultur (f370+f373+f375+f377+f385+f386) per innbygger (kr)	867	984	1176	1145	-2,6 %	1224	94 %
Brutto investeringsutgifter til kultursektoren per innbygger (kr)	204	259	1101	975	-11,4 %	1457	67 %
Netto driftsutgifter til folkebibliotek per innbygger (kr)	234	235	244	253	3,7 %	302	84 %
Besøk i folkebibliotek per innbygger (antall)	4,1	3,8	3,8	2,8	-26,3 %	2,8	100 %

Utlån per innbygger (antall)	2,9	2,6	2,6	2,1	-19,2 %	2,1	100 %
Barn 6-15 år i kommunens kulturskole (prosent)	23	21,4	22,9	0	-100,0 %	13,1	0 %
Besøk per kinoforestilling (antall) ¹				12,4	#DIV/0!	17,1	73 %

- Netto driftsutgifter til kultursektoren per innbygger (kr) økte med 3,9 % fra 2019 og ligger 16 % under landsgjennomsnittet.
- Netto driftsutgifter til allmenn kultur (f370+f373+f375+f377+f385+f386) per innbygger (kr) gikk ned med -2,6 % og ligger 6 % under landsgjennomsnittet.
- Brutto investeringsutgifter til kultursektoren per innbygger (kr) gikk ned med 11,4 % fra 2019 og ligger 33 % under landsgjennomsnittet
- Netto driftsutgifter til folkebibliotek per innbygger (kr) økte med 3,7 % fra 2019 og ligger 16 % under landsgjennomsnittet
- Besøk i folkebibliotek per innbygger (antall) gikk ned med 26,3 % og ligger på nivå med landsgjennomsnittet
- Utlån per innbygger (antall) gikk ned med 19,2 % fra 2019 og ligger på nivå med landsgjennomsnittet
- Besøk per kinoforestilling (antall) ligger 25 % under landsgjennomsnittet

ENHET FOR OMSORG SENTRUM

Omtale av enheten:

- Marishei bofellesskap med 16 beboere
- Hjemmetjenesten i sentrum
- Eldresenteret i Middelskolen
- Lillesand bo- og aktivitetssenter består av:
 - o Korttid/ rehabiliteringsavdeling med 8 plasser + 1 plass for kommunal øyeblikkelig hjelp
 - o Langtidsavdeling med 26 plasser
 - o Dagsenter med 8-10 brukere 5 dager pr. uke
 - o Enheten har eget vaskeri
 - o Kjøkken som bl.a. produserer all mat til Lillesand bo- og aktivitetssenter, Marishei bofellesskap, diverse møter/ kursmat for hele kommunen og middag til hjemmeboende. Kantina på Rådhuset er også en del av driften.

Antall ansatte/årsverk:

Enheten har ca. 102 årsverk. Andelen heltidsansatte er 23 % og gjennomsnittlig stillingsstørrelse i enheten er 70 %.

Hovedprioriteringer:

Enheten arbeider med:

- Utvikling og ny organisering av omsorgstjenesten for å bygge robuste avdelinger med profesjonell ledelse.
- Arbeider aktivt for å nå målene i Lillesand 2024.
- Organiserer tjenestene på en måte som tilrettelegger for gode fagmiljøer.
- Rekruttering av kvalifisert og tilstrekkelig helsepersonell.
- Å opprettholde sertifisering som livsgledehjem.
- Å oppnå flere heltidsstillinger, blant annet ved bruk av årsturnus med helsefremmende fokus.
- Implementering av velferdsteknologi i tråd med digitaliseringsstrategien.
- Å utvikle samarbeidet med enhetene.

Utfordringer:

Ved Lillesand bo- og aktivitetssenter må enheten oftere ta imot pasienter som burde ha vært på tilrettelagt avdeling. For avdelinger som ikke er planlagt for utagerende og "vandrende" pasienter, medfører dette store utfordringer for ansatte og medpasienter.

Ved enhetens dagsenter er grunnbemanningen for lav til tider. De fleste dagene er det bare én person på jobb. Ettersom flere av pasientene har kognitiv svikt, byr dette ofte på problemer. I perioder blir dette løst med personer på ulike tiltak som har hjulpet til.

Det arbeides med et kommunalt tilbud for personer med demens. Dette kan etableres i ledige lokaler ved Lillesand bo- og aktivitetssenter. En samkjøring med dagens dagsenter kan være aktuelt.

Arbeidet med å få flere ansatte i større stillinger er viktig. Faste, hele stillinger er mer attraktivt i et arbeidsmarked med mangel på sykepleiere. Arbeidet med heltidskultur, årsturnus og gode helsefremmende turnuser står fremdeles i fokus.

Arbeidet med Livsgledehjem gir positive ringvirkninger både for beboere og ansatte. Arbeidet er viktig og krever stor innsats fra ansatte og ledere. Gjennom ordningen etterkommer vi ni kriterier som bidrar til å ivareta den enkelte beboers sosiale, kulturelle og åndelige behov.

Omtale av innsparingstiltak

Enheten jobber med tilpasning til SIO sin bemanningsnorm i institusjon og hjemmetjeneste. Det jobbes med organisasjonsstruktur med robuste fagmiljøer og effektiv ressursutnyttelse som hovedfokus.

ENHET FOR OMSORG HØVÅG

Omtale av enheten:

Enhet for omsorg Høvåg består av sykehjem med 28 plasser, herunder 14 plasser for personer med demens, 11 langtidsplasser og 3 korttid/avlastningsplasser. Sykehjemmet har eget vaskeri og et kjøkken som produserer mat til sykehjemmets beboere og middag til hjemmeboende.

Sykehjemmet ble sertifisert som livsgledehjem i 2018 og resertifisert i 2019 og 2020.

Høvåg bo- og aktivitetssenter er i tillegg base for mange aktiviteter for bygdas pensjonister, som i stor grad blir drevet av lag og foreninger i samarbeid med aktivtør. Denne aktiviteten bidrar til at omsorgstjenesten har stor kontakt med Høvågs eldre befolkning, noe som bidrar til nærhet og trygghet mellom tjenesten og innbyggerne.

Enheten har hjemmesykepleietjeneste med base på Høvåg bo- og aktivitetssenter. I tilknytning til sykehjemmet ligger 11 omsorgsboliger som betjenes av hjemmebaserte tjenester.

Antall ansatte/årsverk:

Enheten har 56 årsverk. Andel heltidsansatte er 39 % og gjennomsnittlig stillingsstørrelse er 73 %.

Hovedprioriteringer:

- Vi jobber med utvikling og ny organisering av omsorgstjenesten for å bygge robuste avdelinger med profesjonell ledelse.
- Vi arbeider aktivt for å nå målene i Lillesand 2024.
- Vi organiserer tjenestene våre på en måte som tilrettelegger for gode fagmiljøer.
- Vi styrker kompetansen på demensomsorg.
- Vi har rekruttering av kvalifisert og tilstrekkelig helsepersonell i fokus.
- Vi arbeider videre for å opprettholde sertifisering som livsgledehjem.
- Vi arbeider for å oppnå flere heltidsstillinger, blant annet ved bruk av årsturnus med helsefremmende fokus.

- Vi arbeider med implementering av velferdsteknologi i tråd med digitaliseringsstrategien.
- Vi utvikler samarbeidet med enhetene.

Utfordringer:

Morgendagens brukere har høyere forventninger og krav til omsorgstjenestene. Flere eldre ønsker å bo hjemme lengst mulig, ofte med store behov for individtilpassede tjenester som utløser høye kostnader. Flere personer under 67 år utvikler demenssykdommer. Flere yngre brukere med sammensatte/utfordrende sykdommer utløser krav til spesialisert kompetanse, tekniske hjelpemidler og bemanning. Vi ser en utvikling hvor tjenestebehovet er stadig mer krevende og komplekst, både faglig og ressursmessig.

Enheten gir tilbud personer med demens og stadig flere beboere har behov for forsterket tilbud. Dette løses i dag med ekstra bemanning. Fokus på kompetansehevede tiltak gir faglig kvalitet på tjenestetilbudet. Det er iverksatt ABC opplæring i demensomsorg.

Det har vært gjennomført kompetanseheving knyttet til vurdering av pasienters samtykkekompetanse, bruk av tillitsskapende tiltak og rutiner for bruk av tvang for å kunne gi nødvendig helsehjelp.

Avdeling for demensomsorg består av to små grupper med plass til 5 + 7 beboere. På grunn av avdelingens fysiske utforming, er det utfordrende å innføre bemanningsnormen som SIO legger til grunn. Med tanke på demografisk utvikling, vil behovet for institusjonsplasser spesielt tilpasset personer med demens, øke markant i årene fremover. En utvikling av institusjonstilbudet til denne pasientgruppen er derfor nødvendig.

Sertifisering som Livsgledehem gir positive ringvirkninger både for beboere og ansatte. Arbeidet krever stor innsats fra både ansatte og ledelsen. Sertifiseringsordningen legger til grunn at vi etterkommer ni kriterier som hjelper oss til å ivareta den enkelte brukers sosiale, kulturelle og åndelige behov.

Omtale av innsparingstiltak

Enheten jobber med tilpasning til SIO sin bemanningsnorm i institusjon og hjemmetjeneste. Det jobbes med organisasjonsstruktur med robuste fagmiljøer og effektiv ressursutnyttelse som hovedfokus.

Tiltak basert på mål og strategier i kommuneplanen

MÅL 2.1: *Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttig og har innflytelse på eget liv*

- *Vi sikrer tidlig innsats i alt vi gjør og for alle livsfaser.* Enhetens oppfølging: Vi har fokus på den enkeltes behov for egenmestring og egenverd i vårt møte med innbyggerne.
- *Vi fremmer livsmestring, og fysisk og psykisk helse gjennom hele livsløpet.* Enhetens oppfølging: Vi har «Hva er viktig for deg»-perspektivet med oss i tjenestene våre.
- *Vi har enkeltindividets styrke, målsetting og muligheter i fokus.* Enhetens oppfølging: Vi jobber etter prinsipper for personsentrert omsorg og legger til rette for brukermedvirkning og nært samarbeid med pårørende.

MÅL 2.2: *Alle innbyggere har mulighet til å bidra og delta i felleskap*

- *Vi tilrettelegger for gode fysiske, sosiale og kulturelle møteplasser som fremmer deltakelse og fellesskap.* Enhetens oppfølging: Vi har flere ansatte og lærlinger med

ulik kulturell bakgrunn og arbeider etter verdier som vektlegger at fellesskapet berikes.

- *Vi jobber for at alle kan få mulighet til å delta i frivillig arbeid etter eget ønske og interesse.* Enhetens oppfølging: Vi har godt samarbeid med frivillige lag, foreninger og enkeltpersoner.

MÅL 2.4: Innbyggerne har kompetanse som samsvarer med fremtidens behov

- *Vi sikrer god utdanning og fremmer muligheter for livslang læring for alle.* Enhetens oppfølging: Vi jobber etter sektorens kompetanseplan. Vi tar imot lærlinger, elever og praksiskandidater.
- *Vi sikrer økt arbeidsdeltakelse blant unge.* Enhetens oppfølging: Vi deltar i prosjektet «Sommerjobb for skoleungdom» og rekrutterer unge arbeidstakere til stillinger

MÅL 3.2: Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifisert medarbeidere

- *Vi arbeider i nært samarbeid med tillitsvalgte og vernetjenesten.* Enhetens oppfølging: Enheten har et fungerende HMS-team. Tillitsvalgte og verneombud er til stede i utviklingsarbeid og der overordnede beslutninger tas.
- *Vi sikrer felles forståelse for og forpliktelse av hvordan en helhetlig, tydelig og strategisk ledelse utøves.* Enhetens oppfølging: Ledere deltar på ledersamlinger og gjennomfører Lillesand kommunes lederutviklingsprogram. Lederplattformen implementeres i lederteamet.
- *Vi har, rekrutterer og beholder kompetente ansatte, og sikrer løpende kompetanseutvikling.* Enhetens oppfølging: Vi har fokus på å rekruttere helsefaglig utdannet personell og legger til rette for fagutvikling, etter- og videreutdanning og kurs for ansatte.
- *Vi utvikler en heltidskultur og høy grad av nærvær.* Enhetens oppfølging: Vi benytter årsturnus som et virkemiddel for å oppnå høyere andel heltidsansatte, samt høyere gjennomsnittlig stillingsstørrelse. Tilsvarende tiltak har i andre kommuner vist positiv effekt på rekruttering og eierskap til virksomhetens mål og ikke minst sykefraværet.

Tabell 33 KOSTRA oversikt helse og omsorg

Nøkkeltall	Lillesand Endring Landet Andel landet						
	2017	2018	2019	2020	2019-2020	2020	2020
Utgifter kommunale helse- og omsorgstjenester per innbygger (kr)	24418	27063	30093	29191	-3,0 %	28597	102 %
Årsverk helse og omsorg per 10 000 innbygger (årsverk)	295	308	322	326,3	1,3 %	302,3	108 %
Netto driftsutgifter til omsorgstjenester i prosent av kommunens samlede netto driftsutgifter (prosent)	-2,9	0,8	1,7	-1,1	-164,7 %	30,8	-4 %
Andel brukerrettede årsverk i omsorgstjenesten m/ helseutdanning (prosent)	82	80,6	81	79,2	-2,2 %	77,7	102 %
Årsverk per bruker av omsorgstjenester (årsverk)	0,49	0,51	0,55	0,64	16,4 %	0,58	110 %
Andel innbyggere 80 år og over som bruker hjemmetjenester (prosent)	31,3	27,8	27,4	22,8	-16,8 %	28,9	79 %
Andel brukere av hjemmetjenester 0-66 år (prosent)	61,6	63,9	60,5	58,4	-3,5 %	48,3	121 %
Andel innbyggere 80 år og over som er beboere på sykehjem (prosent)	12,2	12,8	11,7	11,3	-3,4 %	11,4	99 %
Andel brukertilpassede enerom m/ eget bad/wc (prosent)	100	100	100	100	0,0 %	90,4	111 %
Utgifter per oppholdsdøgn i institusjon (kr)	4208	4554	4538	4109	-9,5 %	3987	103 %
Andel private institusjonsplasser (prosent)	0	0	1,2	0	-100,0 %	9	0 %
Legetimer per uke per beboer i sykehjem (timer)	0,54	0,53	0,54	0,51	-5,6 %	0,56	91 %

Andel innbyggere 67-79 år med dagaktivitetstilbud (prosent)	0,48	0,54	0,53	0,36	-32,1 %	0,66	55 %
Netto driftsutgifter til kommunehelsetjenesten i prosent av kommunens samlede netto driftsutgifter (prosent)	6,2	6,1	7,7	7,2	-6,5 %	5,4	133 %
Avtalte legeårsverk per 10 000 innbyggere (årsverk)	9,1	9	8,9	9	1,1 %	11,5	78 %
Avtalte fysioterapeutårsverk per 10 000 innbyggere (årsverk)	9,5	11,6	11,6	11,4	-1,7 %	9,6	119 %
Avtalte årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjenesten per 10 000 innbyggere 0-20 år (årsverk)	49,6	49,7	55,8	58,3	4,5 %	46,3	126 %
Andel hjemmebesøk av helsesykepleier til nyfødte (prosent)	93,9	98,1	101	95,3	-5,6 %	69,9	136 %

Netto driftsutgifter til omsorgstjenester i prosent av kommunens samlede netto driftsutgifter er, pga. SIO-prosjektet, ikke relevant som nøkkeltall for Lillesand kommune.

- Utgifter kommunale helse- og omsorgstjenester per innbygger gikk ned med -3,0 % og ligger 2 % over landsgjennomsnittet
- Årsverk helse og omsorg per 10 000 innbygger økte med 1,3 % og er 8 % høyere enn landsgjennomsnittet og 12 % høyere enn sammenlignbare kommuner.
- Andel brukerrettede årsverk i omsorgstjenesten m/ helseutdanning gikk ned med -2,2 % og ligger 2 % over landsgjennomsnittet
- Årsverk per bruker av omsorgstjenester økte med 16,4 % og er 10 % høyere enn landsgjennomsnittet.
- Andel innbyggere 80 år og over som bruker hjemmetjenester gikk ned -16,8 % og ligger 21 % under landsgjennomsnittet
- Andel brukere av hjemmetjenester 0-66 år gikk ned med -3,5 % og er 21 % over landsgjennomsnittet
- Andel innbyggere 80 år og over som er beboere på sykehjem gikk ned med -3,4 % og ligger 1 % lavere enn landsgjennomsnittet, men 14 % høyere enn sammenlignbare kommuner.
- Utgifter per oppholdsdøgn i institusjon gikk ned med -9,5 % og er 3 % høyere enn landsgjennomsnittet
- Legetimer per uke per beboer i sykehjem gikk ned -5,6 % og er 9 % lavere enn landsgjennomsnittet.
- Andel innbyggere 67-79 år med dagaktivitetstilbud gikk ned med -32,1 % og er 23 % under landsgjennomsnittet og ligger 45 % under landsgjennomsnittet.
- Netto driftsutgifter til kommunehelsetjenesten i prosent av kommunens samlede netto driftsutgifter ble redusert med -6,5 %, men ligger 33 % over landsgjennomsnittet.
- Avtalte legeårsverk per 10 000 innbyggere økte med 1,1 % og ligger 22 % under landsgjennomsnittet
- Avtalte fysioterapeutårsverk per 10 000 innbyggere gikk ned med -1,7 % og ligger 21 % over landsgjennomsnittet
- Avtalte årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjenesten per 10 000 innbyggere 0-20 år (årsverk) økte med 4,5 % og ligger 26 % over landsgjennomsnittet
- Andel hjemmebesøk av helsesykepleier til nyfødte ble redusert med -5,6 % og ligger 36 % over landsgjennomsnittet

Sektorens kommentarer:

- Utgifter institusjon:
Det er vanskelig å få effekt stordriftsfordeler for mindre kommuner, dette gjelder også for Lillesand. Sammenligning av bemanningsfaktor/pleienorm for kommunene Sandnes, Bærum og Kristiansand kommunen opp mot bemanningsfaktor i SIO, så er dette sammenfallende med bemanningsfaktor i Lillesand. Kommunen ligger noe høyere på fagutdannet personell dette i likhet med andre mindre kommuner, det vil si at det er mindre bruk av ufaglært bemanning. Det er på øvrig stedbundet personell som skiller seg ut i forhold til bemanningsnormen – det vil si personell til vaskeri, kjøkken, aktivtør og merkantil personell. En vurdering er at større kommuner her henter ut effektivitet pga. stordriftsfordeler.
- Kommentar helsetjenester i hjemmet:
I habilitering og innenfor psykisk helse og rus bemanner kommunen etter vedtakstimer, dette fører til et godt samsvar mellom vedtakstimer og bemanning. Innenfor hjemmetjenesten er bemanningen mer statisk. Ved å organisere tjenesten innenfor en enhet, som planlagt, vil det være mulig å etablere større grad av fleksibilitet slik at bemanningen kan følge endringer i vedtaksvolum og føre til mer effektiv drift.
- Kommentar til alderssammensetning på brukere:
Det kan se ut til at mindre kommuner (ser vi og når vi sammenligner oss i SIO prosjektet) «raskere» tilbyr kommunale tjenester til yngre brukere. Tjenestene er noe mindre variert og vi må i enda større grad fokusere på lavterskel tilbud gjerne i samarbeid med frivillige org.

Den eldste aldergruppen, over 80 år, er den gruppen som vil øke markant frem mot 2030. For de mindre kommunene ser vi at denne økningen kommer raskere enn for storkommunen. Det vil kreve mer av hjemmetjenesten og det vil kreve flere sykehjemsplasser (minimum 20 innen 2030). I forhold til tjenestenivå vil det kreve mer egeninnsats fra den enkelte bruker/pårørende og at det er skrøpelige pasienter som får institusjonsplass.

- Kommentar antall årsverk helsestasjon og skolehelsetjenesten:
Den økte satsningen på dette feltet har vært og er delvis finansiert av statlige midler. Som for alle helsetjenester er behovet stor og umettelig. Det vil være viktig at Lillesand kommune tar beviste strategiske valg om nivå på denne tjenesten som balanserer forventninger om innsats med redusert antall brukere/målpersoner grunnet forventet demografisk utvikling.

Omtale av enheten:

Enheden bistår personer som har utfordringer knyttet til psykisk helse og/eller rusproblematikk. Enheden jobber hovedsakelig med personer over 18 år.

Enheden består av to team og to avdelinger. Psykisk helse og rusteam, i tillegg til Avdeling for bofellesskap og Avdeling for bo- og aktivitetstilbud.

Psykisk helse og rusteam:

Teamene får til sammen i overkant av 100 henvisninger i året. De fleste henvisningene er knyttet til utfordringer med angst, depresjon, rus og livskriser. Personalet på Helsehuset jobber med individuelle samtaler, koordinering/ samarbeid med andre instanser, samt at de bidrar med mestringskurs i Frisklivssentralen (KiD, KiB, sinnemestring, angst, livsmestring).

Enheden har to arbeidsprosjekt i tilhørende teamene, Dagsen og RammeVerket.

Avdeling for bo- og aktivitetstilbud:

Avdelingen følger opp ca. 35 pasienter med ambulerende tjenester i form av helsehjelp og praktisk bistand i hjemmet. Avdelingen har også ansvaret for Middelskolen aktivitetssenter, for turer, temakvelder og trening. Pasienter i avdelingen har vedtak på alt fra 24 t. i døgnet til 1 time pr. uke. Avdelingen består av 16 årsverk i turnus og en avdelingsleder.

Avdeling for bofellesskap:

Avdelingen består av 7 kommunale boliger for personer som har stort behov for trygghet, tilsyn og veiledning i hjemmet. Beboerne har vedtak på alt fra 20 timer i uken til 24 timer i døgnet.

Avdeling for bofellesskap drifter også 2 midlertidige boliger, øremerket bostedsløse, som tildeles via NAV. Bofellesskapet har også en leilighet til drift av øyeblikkelig hjelp døgntilbud (ØHD) ift. rus og/eller psykiatri og utskrivningsklare pasienter.

Avdeling for bofellesskap drifter også et statlig finansiert tiltak bestående av 7 årsverk.

Avdelingen består av 20 årsverk.

Antall ansatte/årsverk:

Enheden har 52 årsverk og 2 ansatte i prosjektstillinger tilknyttet kommunale rusmidler fra Fylkesmannen. Gjennomsnittlig stillingsstørrelse er 91 %. Årsturnus har gitt ansatte mulighet til å øke stillingsbrøken.

Hovedprioriteringer:

Fokus på effektivisering i form av mestringskurs i regi av Frisklivssentralen. Enheden har stort fokus på nettverksarbeid og veiledet selvhjelp på nett. Tiltakene gir god og kortvarige tjenester.

Videreføring av årsturnus gjør driften lettere å planlegge, økt kvalitet på tjenesten og noe redusert ferievikarbruk. Det forventes at vi kan få ytterligere mindre vikarbruk i 2022.

Tiltak:

2.1 *Alle innbyggerne opplever livsmestring, opplever seg nyttige og har innflytelse på eget liv*

- Arbeidsprosjektet Dagsen og RammeVerket gir mulighet for mestring samtidig som de utfører meningsfullt arbeid som gagnar innbyggerne i Lillesand.

- Brukerstyrte aktiviteter
- Fokus på Recovery hvor den enkelte tar ansvar for eget liv og benytter oss inn i deres personlige prosess.

2.2 Alle innbyggerne har mulighet for å delta i fellesskapet

- Brukerrådet har jevnlig møter og stor påvirkning på tjenesteutviklingen.

2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i

Planlagt bygging av nye boliger vil gi flere mulighet til å bo i ett trygt og godt miljø.

3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere

- Vi utarbeider felles kompetanseplan i helseenhetene. Våre ansatte får mulighet til formell videreutdanning.
- Vi er opptatt av at ledelsen skal være tydelig og samstemt.
- Vi har målrettet opplæring av nyansatte
- Vi har høy real – og erfaringskompetanse

3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet

- Vi har jevnlig fagsnutter for enheten.
- Vi har fagdager
- Vi jobber systematisk for å bedre kvaliteten på tjenestene ed hjelp av HMS sirkelen
- God faglig og utviklingsorienterte tjenester.
- Enheten tilpasser kurstilbud og kompetanse for den enkelte ansatte i tråd med enhetens behov. Veilederen og KS læring blir brukt til internopplæring i tillegg til enhetens egne ressurspersoner.

3.4. Lillesand kommune benytter ressursene smart og bærekraftig

- Vi har økt bruk av digitalisering. Samarbeidsmøter og samtaler digitalt. Sparer oss for mye reising og gir samtidig gode tilbud.
- Godt samarbeid med frivillige organisasjoner. A- Larm og Mental helse
- Økt samarbeid med habilitering, omsorg sentrum og omsorg Høvåg for å se hvordan samarbeidet kan gjøre tjenestene likere, samt effektivisere driften.

Omtale av innsparingstiltak

Det kan se ut som om det kan bli vanskelig å effektivere hele enhetens nedtrekk av rammen på 1,9 mill. kr i 2021.

Dette skyldes bl.a. behov for ekstra ressurser i bofelleskapet, Blåbæråsen og behov for økte tjenester i avdelingen for aktivitetstilbud.

Det arbeides videre med innsparingstiltakene i 2022.

Utfordringer:

Enheten får ansvar for stadig flere komplekse saker.

Mangel på egnede boliger gjør at vi må inn med store ressurser opp mot enkelte.

Omtale av enheten:

Enheden er lokalisert i Helsehusets 1. og 3. etasje og består av Avdeling for familiesenter, Avdeling for helsestasjon, Avdeling for ergo- og fysioterapi og også turnuslege.

Antall ansatte/årsverk:

Det er i underkant av 24 årsverk (faste stillinger) fordelt på ca. 33 ansatte. I tillegg kommer flere årsverk i prosjektarbeid der flere ansatte, samt eksterne fagfolk har mindre stillingsbrøker.

Enheden har også administrativt ansvar for driftstilskudd til 6 selvstendig næringsdrivende fysioterapeuter. En optimal helsetjeneste for innbyggerne innebærer et nært og godt samarbeid med selvstendig næringsdrivende fysioterapeuter. Det er behov for økt fokus på dette området i 2022.

Ansvarsområder:

Lillesand kommune skal være en kommune hvor innbyggere opplever livsmestring, trygghet og fellesskap. Tverrfaglig helse satser mye på tidlig innsats i alle livets faser. Enheden tilrettelegger sitt arbeid ved å gi nødvendig hjelp på et så tidlig tidspunkt som mulig. Enheden er opptatt av å fremme god livsmestring, og legger til rette for at mennesker har god fysisk og psykisk helse gjennom hele livet. Tverrfaglig helse har lav terskel for å kunne tilby tilgang til nødvendig hjelp. Enheden har både tilbud som favner alle, og tilbud som retter seg mot å hjelpe mennesker til å bli mer selvhjulpne. Enheden bidrar både med praktisk og konkret hjelp til hver bruker, men arbeider også for å videreutvikle tilbudet kommunen allerede gir. Enheden inntar en sentral rolle i arbeidet med å endre og forbedre allerede eksisterende tiltak avdelingene benytter. Enheden ønsker å være innovative i denne utviklingen og bidrar med å drive, eller være med i flere utviklingsprosjekter. Disse prosjektene har som mål å forbedre det allerede etablerte hjelpetilbudet, og sikre et helhetlig og tverrfaglig tilbud til alle. Derfor er enhetens prioriterte oppgaver helsefremming gjennom forebygging, tidlig intervensjon og rehabilitering.

Kommunepsykologen ble i 2021 også administrativt lagt til enheten.

Enheden jobber tverrfaglig og samhandler både internt i kommunen og eksternt opp mot en mengde samarbeidende instanser. Enheden er bidragsyter i flere utviklingsarbeid. Kompetanse er viktig også i det videre utviklingsarbeidet, eksempelvis videreføring av «Helhetlige tjenester til barn og unge», gjennom arbeidet med BTI-modellen (Bedre Tverrfaglig Innsats), SIO-prosjektet og utvikling av frisklivs-, lærings- og mestringstilbud. Enheden er også tungt inne i HBS-prosjektet (Helsefremmende barnehager og skoler) hvor flere kommuner i Agder deltar. Med bakgrunn i økt delegasjon til avdelingslederne, er deres rolle særlig sentral i videre faglig utviklingsarbeid.

Helsestasjon/ skolehelsetjenesten har de siste årene fått en betydelig styrking. Dette har skjedd gjennom statlige belønningsmidler. Dette har medført at Lillesand kommune nå er på den anbefalte minstenorm utarbeidet av Helsedirektoratet. Enheden har utviklet en helsetjeneste som har fokus på tidlig innsats og forebyggende arbeid der barn og unge oppholder seg. Her produseres det både universelle tiltak, men også tiltak på individnivå. Enheden har også lagt vekt på at vi har en helsetjeneste som er tverrfaglig. Dette innebærer at den er en hovedsatsning for alle avdelingene i Enhet for tverrfaglig helse.

I 2021 opprettet helsestasjonen «en god start». Dette gjøres på tvers av sektorer og enheter. Dette er et tiltak som vil være forebyggende for å styrke foreldrerollen. Her kan det det gis råd

og veiledning fra et tverrfaglig perspektiv til foreldre både før og etter fødsel, og helt fram til skolestart.

Psykisk helse for barn og unge er ivaretatt gjennom familiesenteret i kommunen. Det har kommet et pakkeforløp for psykiske helsetjenester for barn og unge i andrelinjetjenesten. Enheten prioriterer å lage gode rutiner med god praksis for barn som trenger hjelp i sykehussystemet. Det er viktig at barn får den hjelpen de trenger, i rett system.

Enheten har også opprettet utstyrsbiblioteket «BUA». Her kan alle innbyggere gratis låne div. sport og friluftsutstyr. Prosjektet heter " god hverdagsfritid til alle" og administrerer også oppleveleskortet. Dette er statlig finansiert gjennom BUF dir.

Kommunalt hjelpemiddellager er en del av tverrfaglig helse. Innenfor dette området har det skjedd store endringer de siste årene, med større satsning på tidlig innsats og bruk av hjelpemidler. Dette for å øke livsmestringen for den enkelte bruker. Det medfører større forbruk og dermed større press på det kommunale hjelpemiddellageret.

Avdeling for ergo- og fysioterapi ønsker også å fokusere på rehabilitering på institusjon og dagrehabilitering. Det er nødvendig å ivareta de mennesker som trenger lengre tid, og der hjelpen også må gis utenfor hjemmet i perioder.

Utfordringer i enheten:

Helsestasjon og skolehelsetjenesten er fortsatt i stor grad finansiert gjennom statlige belønningssmidler. Dette er midler som gradvis trappes ned, før de blir fjernet. Det er derfor viktig at stillingene som er statlig finansierte gradvis blir omgjort til ordinære kommunalt finansierte stillinger. Dette er en politisk og administrativt villet utvikling, som er godt forankret i kommuneplanens samfunnsdel. Skolehelsetjenesten og helsestasjon er finansiert på dagens nivå ut 2023. Etter dette er det usikkert, og blir ikke statlig finansiering opprettholdt, må tjenestene bygges ned høsten 2023. Dette vil dermed få følger for hele helsetjenesten for barn og unge, ikke bare skolehelsetjenesten.

I Avdeling for ergo- og fysioterapi er det utfordringer rundt hjelpemiddeltekniker. Gjennom de siste årene har det vært en stor økning i distribusjon av hjelpemidler, samtidig som at NAV hjelpemiddelsentralen overlater større og større ansvar til kommunale hjelpemiddellager. Dette medfører at enheten ikke klarer å utføre alle arbeidsoppgaver innenfor gjeldene stillingshjemmel. Enheten bruker i dag ca. 30 % mer stillingsressurs, ut over fast stillingshjemmel. Uten disse ekstra ressursene klarer ikke kommunen å opprettholde sine forpliktelser med distribusjon og rotasjon av hjelpemidler.

For videre drift av «BUA» må det bevilges penger til husleie og noe lønn til administrasjon og drift av tiltaket.

Det er utfordrende å opprettholde høy kvalitet på tjenester når flere stillinger er finansiert utenfor kommunen. Dette for at alle slike stillinger har midlertidighet som fellesnevner. Flere av disse stillingene er stillinger som kommunen vil trenge i framtiden. Det hadde derfor vært viktig at flere av disse gjøres om til faste kommunale stillinger.

ENHET FOR TJENESTETILDELING

Omtale av enheten:

Enhet for tjenestetildeling er lokalisert på Helsehuset og består av saksbehandlere, og ulike fagkoordinatorer. Enheten ble fra september 2021 utvidet da støttepersonellet knyttet til Blindleia legesenter og Agderklinikken ble overført til enheten. Støttepersonellet består av

helsesekretærer og sykepleiere, samt renholdere. Enheten saksbehandler alle søknader etter helse- og omsorgstjenesteloven og bruker også forvaltnings- og brukerrettighetsloven aktivt. Enheten saksbehandler ca. 1.000 saker pr. år. Enheten har ansvar for oppholdsbetaling og fakturering av helse- og omsorgstjenester. Enheten fungerer som kommunens koordinerende enhet. I dette ligger at enheten skal ha oversikt over rehabilitering, habilitering og individuell plan

Enheten har også administrativt ansvar for 11 hjemler for selvstendig næringsdrivende leger. En optimal helsetjeneste for innbyggerne innebærer et nært og godt samarbeid med selvstendig næringsdrivende leger. Enheten er også tillagt ansvar for administrasjon av turnuslegeordningen, Norsk Pasientskadeerstatning samt ordninger knyttet til legevakt. Bystyret vedtok at det settes av 130.000 kr pr. år til økning av antall turnusleger i kommunen for årene 2019-2022.

Enheten har ansvar for flere koordinatorfunksjoner: kreftkoordinator, frivilligkoordinator, boligkoordinator og demenskoordinator.

Innsatsteamet er et tverrfaglig rehabiliteringsteam bestående av ergoterapeut, fysioterapeut og sykepleier. Tilbudet passer for brukere som har hatt funksjonsfall og som ønsker å gjenvinne funksjon. Teamets prosjektstillinger (1,4) blir ikke videreført i 2022. To faste stillinger videreføres og utarbeidet metodikk benyttes i samarbeide med øvrige fagmiljøer i kommunen. Teamet er planlagt overført til avdeling for ergo- og fysioterapi i enhet for tverrfaglig helse.

Antall ansatte/årsverk:

Enheten har 6,8 årsverk knyttet til saksbehandling og koordinatorfunksjoner. Støtte personell ved 2 legesenter utgjør 6,88 årsverk, samt renholdere.

Hovedprioriteringer:

Enheten vil prioritere å øke kompetansen innen forvaltning og lovverk. Som en del av Lillesand 2024 Helse og omsorg vil delprosjektet Tildelingstjeneste og praksis vil fokuset være riktig tjenestenivå og profesjonalisering av tildelingsprosessen. Det vil også være et fokus på implementering av bemanning ved legekantorene for å sikre god personaloppfølging og sikre kompetanse.

Utfordringer

Det er et ønske om at kommunen jobber med å videreutvikle terminologien «En dør inn – riktig dør første gang». Det arbeides kontinuerlig med å utvikle koordinerende enhet for habilitering og rehabilitering (jfr. helse- og omsorgstjenesteloven § 7-3). Det er ønskelig å sjekke ut om det er mulig å ta i bruk BTI som metode og verktøy i utviklingen av koordinerende enhet. Dette kan bidra til å styrke samarbeidet på tvers av enheter og sektorer.

Enheten har vært preget av høyt sykefravær og mye vikarbruk, det vil være av stor betydning å sikre en stabil bemanning. Det vil også være viktig å styrke saksbehandler kompetansen, via kurs og utdanning.

ENHET FOR HABILITERING

Omtale av enheten:

Enheten organiserer tiltak og tjenester til personer med medfødt eller tidlig ervervede funksjonsnedsettelse og deres familier. Hovedtyngden av brukerne har diagnosen psykisk utviklingshemming.

Kommunen skal, etter helse- og omsorgstjenesteloven §3-1, sørge for at alle som bor eller oppholder seg i kommunen tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester. Tjenester som ligger under enheten er personlig assistanse, praktisk bistand og opplæring, helsetjenester i eget hjem, dagtilbud, ferie-/fritidstilbud, avlastning, støttekontakt, brukerstyrt personlig assistanse (BPA) og omsorgsstønad.

Enheten drifter 5 bofelleskap, 1 barnebolig, en avlastningsinstitusjon, to avlastningsleiligheter, et dagsenter med to satellitter.

Tiltak og tjenester bygger på tverrfaglig innsats fra flere kommunale instanser bl.a. Avdeling for PPT, Enhet for tverrfaglig helse, Enhet for psykisk helse og rus, barnevernstjenesten og flyktningetjenesten.

Eksterne samarbeidspartnere er Spesialisthelsetjenesten HABU, Seksjon for voksehabilitering ABUP og PUA. Samarbeidet bidrar til kvalitetssikring av tjenesteyting.

Enheten gir tjenester til 76 brukere.

Antall ansatte/årsverk:

Enheten disponerer 102 årsverk.

Gjennomsnittlig stillingsstørrelse er på 71 %.

I tillegg kommer følgende tjenester innvilget etter vedtak:

- Støttekontakter
- Avlastning
- Brukerstyrt personlig assistent ca. 12,5 årsverk
- Omsorgslønn ca. 6,2 årsverk

Det er ingen midlertidige stillinger i bruk.

Enheten har til enhver tid noen vakante helge/studentstillinger ledig.

Hovedprioriteringer:

- Enheten har fokus på ressursutnyttelsen og bruker vedtak om tjenester som grunnlag for bemanning.
- Utnytte enhetens kompetanse på tvers av avdelinger.
- Enheten bruker KS læring og Veilederen for å holde seg faglig oppdatert.
- Årsplanlegging videreføres, driften blir lettere å planlegge man får økt stillinger og trenger mindre ferievikarer.
- Enheten har fokus på medvirkning i alle ledd og jobber for gode arbeidsplasser /arbeidsmiljø.

Tiltak:

Mål 2.2: *Alle innbyggere har mulighet til å bidra og delta i fellesskapet.*

Vi satser på inkludering, og for å motvirke utenforskap arbeider vi for at alle er inkludert i fritid og i arbeide.

- Dagsenteret legger til rette for aktiviteter den enkelte mestrer, de deltar på LillesandsDaene med egen salgsbod og jobber for å få tilpassede oppgaver fra ordinære bedrifter.

- Vi bistår den enkelte basert på behov, til å delta på ulike ferie og fritidsaktiviteter.

Mål 2.3: *Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i.*

- Vi sikrer et helhetlig, tverrfaglig tjenestetilbud med utgangspunkt i individets forutsetninger og medvirkning gjennom ansvarsgruppemøter, tiltaksplaner/ individuell plan og koordinator.
- Vi har hverdagsmestring i fokus.

Mål 3.1: *Vi følger kommunens overordnede mål, visjon og verdier og ivaretar en høy etisk standard.*

- Gjennom å informere innbyggerne om kommunens tjenester og gi tjenester ut ifra den enkeltes behov.

Mål 3.2: *Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifisert medarbeidere.*

- Enheten har nært samarbeide med tillitsvalgte og vernetjeneste.
- Det arbeides med heltidskultur og høy grad av nærvær.
- Vi inkluderer medarbeiderne i alle store endringer.
- Vi utarbeider felles kompetanseplan med helseenhetene. Ansatte får mulighet til formell videreutdanning.
- Vi er opptatt av en enhetlig ledelse.
- Vi har målrettet opplæring av nyansatte.

Mål 3.3: *Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet.*

- Enheten tilpasser kurstilbud og kompetanse for den enkelte ansatte i tråd med enhetens behov. Veilederen og KS læring blir brukt til internopplæring i tillegg til enhetens ressurspersoner.
- Enheten har utstrakt samarbeide med spesialisthelsetjenesten for å kvalitetssikre tjenestene.
- Det avholdes jevnlig fagdager og fagmøter i de ulike avdelingene.
- Enheten har egne ressurspersoner for å ivareta og trene medarbeiderne i teknikker i forhold til vold og trusler. Det holdes vergekurs av ressurspersoner, dette er med på å opprettholde og vedlikeholde nødvendig kompetanse.

Mål 3.4: *Lillesand bruker ressursene smart og bærekraftig.*

- Vi har økt bruk av digitalisering. Digitale møter er mye brukt, møtene blir kortere mer effektive og man slipper reisetid.
- Det er økt samarbeide med de andre helsetjenestene, enhetslederne har jevnlig møter der det deles kompetanse til fordel for brukerne og medarbeiderne. Det jobbes for en enhetlig ledelse.
- Medarbeiderne er fleksible og den enkeltes kompetanse og styrker blir brukt der det er behov.

Omtale av innsparingstiltak

Enheten har lagt ned et bofelleskap for enslige mindreårige flyktninger som en del av innsparingen. I 2021 er tjenestene økt i samsvar med nye vedtak.

Utfordringer:

Enheten har utfordringer med å få kvalifiserte medarbeidere, spesielt vernepleierkompetansen.

Beboerne i bofellesskapene blir eldre, flere trenger mer omsorg og pleie, og er fysisk tyngre for ansatte å være sammen med. Enkelte eldre beboere kan ikke lenger nytte seg VTA-plass eller dagsenter. Bemanning må økes i bofellesskapene på dagtid.

Det kommer flere unge med utfordringer. Noen kan bo i egen leilighet med punktjenester, andre trenger en type bofellesskap med tilgjengelig personal.

Utfordrende enkeltbrukere der bemanningssituasjon må vurderes opp imot forsvarlig tjenestetilbud og arbeidssituasjon for de ansatte.

Økt avlastning for unge med utfordrende atferd som ikke kan være i Holtaveien avlastningsbolig. Bruker i dag 2 leiligheter i Solkollen bofellesskap som avlastningsleiligheter.

Flere brukere med psykiske lidelser som har dårlig funksjon. Ikke alle er utviklingshemmede, men fungerer lavere en jevnaldrende. Vi trenger økt kompetanse innen feltet og må jobbe på tvers av enheter.

Det er fokus på menneskerettigheter, muligheter til å ta egne valg. Det vil til tider bli vanskelig å innfri pga. bemanningsnormer/økonomi.

Andre kommentarer:

Brukergruppen bli stadig eldre og får samme behov for pleie som resten av befolkningen.

Det er viktig at bygningsmassen er tilpasset slik at man kan dra nytte av hjelpemidler / velferdsteknologi etc. Tre av dagens bofellesskap er dårlig vedlikeholdt og holder ikke livsløpsstandard. Dette påvirker brukerne, men ikke minst de som gir tjenestene der de ikke kan bruke hjelpemidler pga. plassmangel.

Videre er det faglig og økonomisk viktig å samle ressurskrevende tjenester i nærheten av hverandre. Dette gjelder spesielt der man har store somatiske utfordringer som krever høy grad av kompetanse

Tabell 34 KOSTRA oversikt rus og psykiatri

Nøkkeltall	Lillesand	Lillesand	Endring	Landet	Andel landet
	2019	2020	2019-20	2020	2020
Brutto driftsutg. til tilbud til personer med rusproblemer pr. innb. 18-66 år (kr)	606,8	592,5	-2,4 %	814,1	73 %
Netto driftsutg. til tilbud til personer med rusproblemer pr. innb. 18-66 år (kr)	415,2	477,7	15,1 %	710,5	67 %
Andel netto driftsutgifter til tilbud til personer med rusproblemer (prosent)	13,8	16,9	22,5 %	17,2	98 %
Årsverk av psykiatriske sykepleiere per 10 000 innbyggere (helse- og omsorg) (antall)	11,9	11,4	-4,2 %	4,6	248 %
Årsverk av personer med videreutdanning i psykisk helsearbeid per 10 000 innbyggere (helse og sosial) (antall)	11,9	11,5	-3,4 %	8,5	135 %
Årsverk av personer med videreutdanning i rusarbeid per 10 000 innbyggere (helse og sosial) (antall)	2,6	2,8	7,7 %	3,2	88 %
Antall vedtak om kjøp av tiltak til rusmiddelmissbrukere av aktører utenfor komm per 10 000 innbyggere 18-66 år (antall)	:	1,5	0,0 %	:	52 %
Antall vedtak om kjøp av tiltak til rusmiddelmissbrukere av aktører utenfor komm per 10 000 innbyggere (antall)	33	0,9	0,0 %	:	47 %
Antall vedtak om midlertidige tiltak til rusmiddelmissbrukere per 10 000 innbyggere 18-66 år (antall)	:	8,8	203,4 %	:	215 %
Antall vedtak om midlertidige tiltak til rusmiddelmissbrukere per 10 000 innbyggere (antall)	1,5	5,4	200,0 %	:	208 %

- Netto driftsutg. til tilbud til personer med rusproblemer pr. innb. 18-66 år økte med 15,1 % og er 33 % under landsgjennomsnittet
- Årsverk av psykiatriske sykepleiere per 10 000 innbyggere (helse- og omsorg) gikk ned med -4,1 % og er 148 % høyere enn landsgjennomsnittet
- Årsverk av personer med videreutdanning i psykisk helsearbeid per 10 000 innbyggere (helse og sosial) gikk ned med -3,4 % og er 35 % høyere enn landsgjennomsnittet
- Årsverk av personer med videreutdanning i rusarbeid per 10 000 innbyggere (helse og sosial) økte med 7,7 % og er 12 % lavere enn landsgjennomsnittet
- Antall vedtak om midlertidige tiltak til rusmiddelmissbrukere per 10 000 innbyggere 18-66 år økte med 203,4 % og 115 % høyere enn landsgjennomsnittet

NAV LILLESAND

Omtale av enheten:

NAV Lillesand er et partnerskap mellom staten ved NAV Agder og Lillesand kommune og har både statlige og kommunale arbeidsoppgaver og ansatte. Enheten holder til i Helsehuset i 2. etasje.

NAV Lillesands overordnede målsetting er å bidra til et velfungerende arbeidsmarked med høy sysselsetting, lav ledighet og et inkluderende arbeidsliv. Etter lov om sosiale tjenester i NAV jobber enheten for å bedre levekårene for vanskeligstilte og bidra til sosial og økonomisk trygghet.

Enheten består av to avdelinger og 7 fagteam, i tillegg til Tjenesten som er Lillesand kommunes aktivitetstilbud for ungdom som mottar sosialhjelp.

Oppfølgingsavdelingen består av fagteamene: Sykefraværsoppfølging, Arbeidsavklaring, Flyktning og team Sosial.

Avdeling for Ungdom og Marked består av fagteamene: Marked, Tjenesten, Veiledningssenteret og Ungdomsteam.

Det leveres både statlige og kommunale tjenester i begge avdelingene. De kommunale oppgavene i NAV omfatter saksbehandling etter lov om sosiale tjenester i NAV, arbeidsoppgaver og saksbehandling etter integreringsloven og voksnes rett til opplæring, bosetting og oppfølging av nyankomne flykninger, startlån, midlertidig bolig, gjeldsrådgivning, styringsavtaler, samt det arbeidsrettede tiltaket Tjenesten.

Antall ansatte/årsverk:

NAV Lillesand har 30 årsverk fordelt på 33 ansatte. Av disse er 15,7 årsverk kommunale. 1,9 stilling fordelt på 3 ansatte er pr i dag i vikariater.

Hovedprioriteringer:

De viktigste oppgavene for NAV Lillesand er pr i dag å hindre at arbeidsledigheten fester seg på et varig høyt nivå og hindre at utsatte grupper skyves lengre unna arbeidsmarkedet. Samarbeid med arbeidsgivere og utdanningssektoren prioriteres, samt videreføring av samarbeidet med helsesektoren.

NAV Lillesand har fem fokusområder/hovedprioriteringer:

Inkludering: enheten skal bidra til økt inkludering og overgang til arbeid, særlig for unge under 30 år, men også for langtidsledige, innvandrere og personer med nedsatt arbeidsevne. For å lykkes med dette prioriteres oppfølging og veiledning av disse gruppene, samt bruk av bredden i de ulike arbeidsmarkedstiltakene. NAV Lillesand leverer pr i dag ca. 10% over tiltaksbudsjettet, noe som er svært bra. Det jobbes målrettet med å øke andelen som er i

arbeidsrettet tiltak i kombinasjon med medisinsk behandling. Dette for å sikre at brukerne blir arbeidsavklart innen stønadsperioden opphører.

Marked: For å lykkes med oppdraget om at flere blir inkludert i arbeidslivet, jobbes det systematisk og målrettet for å videreutvikle samarbeidet med lokale og regionale arbeidsgivere. NAV Lillesand har to medarbeidere som jobber spesielt med markedsarbeid. Det er etablert markedssamarbeid med NAV Birkenes og NAV Kristiansand, samtidig som det deltas i koordinert markedsarbeid i regi av NAV Agder. Det er etablert kontakt med ansvarlig enhetsleder for næringsutvikling i Lillesand kommune og det jobbes med å etablere faste møtepunkter. For å sikre systematisk og koordinert markedsarbeid nasjonalt i NAV, benytter alle ansatte det digitale CRM verktøyet Salesforce.

Kvalifisering: NAV Lillesand skal bidra til å heve arbeidssøkernes kompetanse ved bruk av ulike opplæringstiltak. Kvalifisering bidrar til å få jobb og beholde jobb, samt at arbeidsgivere får tilgang til kvalifisert arbeidskraft. Gode brukermøter hvor karriereveiledning står sentralt, skal sikre kvalifisering, jobbmatch og jobbfastholdelse.

Levekår: NAV Lillesand skal bidra til at brukere blir bevisst egne ressurser og kommer inn i positive aktiviteter som arbeid og utdanning. Tjenestene som tilbys skal bidra til sosial og økonomisk trygghet, forebygge og redusere fattigdom, samt bidra til at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig. Enheten samarbeider både tverrfaglig og tverrsektorielt med for eksempel enhet for psykisk helse og rus, enhet for tverrfaglig helse, enhet for tjenestetildeling og Barnevernstjenesten for Kristiansandsregionen avd. Birkenes og Lillesand. Enheten har jobbet målbevisst med å øke rammene for utlån av startlånsmidler fra ca. 10 mill. kr til ca. 85 mill. kr i 2021. Det estimeres et behov for utlån av startlånsmidler på ca. 40 mill. kr årlig frem mot 2025. Det prioriteres å holde åpent veiledningscenteret to dager i uken for innbyggere som har behov for drop-in.

Kompetanse: For å klare å levere på oppdraget og bredden av fagfelt, legger det til rette for å styrke og videreutvikle delingskulturen i enheten, en delingskultur preget av mestring, læring og utvikling. De ulike fagteamene har møteplasser/samarbeider på tvers av avdelingene og det satses spesielt på å øke kontorets samlede kompetanse innenfor arbeidsinkludering og markedsarbeid. Enheten har to ansatte som har rollen som endringsagenter. Det betyr at de er pådrivere for å ta i bruk nye digitale verktøy, og gi nødvendig opplæring til kollegaer.

Utfordringer:

Koronapandemien har skapt utfordringer i arbeidsmarkedet og da spesielt for ungdom under 30 år. Sosiale tjenester har hatt økt pågang fra denne gruppen, som blant annet sliter med å få sommerjobb og/eller jobb ved siden av studier. Enheten har også merket seg at ungdom under 30 år sliter med jobbfastholdelse etter endt bistand fra NAV.

Ytelser som dagpenger og arbeidsavklaringspenger ble forlenget som følge av koronapandemien. Disse forlengelsene er på vei til å ta slutt og det er usikkert i hvordan dette vil påvirke utbetalinger fra sosialtjenesten.

Generelt sett er det usikkerhet i hvilke ettervirkninger koronapandemien vil gi i Agder, sett i lys av regionens utfordringer med utenforskap og levekårsproblematikk.

Anmodning fra IMDI om bosetting av flyktninger er usikker. Dette kan utfordre ressursene i form av å beholde relevant kompetanse, samt føre til redusert inntekt for kommunen.

NAV Lillesand har hatt økte utgifter til midlertidig botilbud. Etterspørselen etter nødboliger og boliger til personer som ikke har boevne er stor, og kommunens eksisterende tilbud har ikke tilstrekkelig kapasitet. Dette fører til en del svært kostbare løsninger. Det brukes unødvendig

mye tid på å skaffe nødbolig, en tid som kunne vært brukt til oppfølging og veiledning og overgang til jobb eller utdanning.

Tabell 35 KOSTRA oversikt sosiale tjenester

Nøkkeltall	Lillesand				Endring
	2017	2018	2019	2020	2019-20
Sosialhjelpsmottakere (antall)	226	242	205	179	-12,7 %
Antall sosialhjelpsmottakere 18-24 år (antall)	43	44	34	48	41,2 %
Sosialhjelpsmottakere med sosialhjelp i 6 måneder eller mer (antall) ¹	43	58	49	32	-34,7 %
Sosialhjelpsmottakere med arbeidsinntekt som hovedinntekt (antall)	24	27	22	22	0,0 %
Sosialhjelpsmottakere med sosialhjelp som viktigste kilde til livsopphold (antall) ²	66	94	65	56	-13,8 %
Sosialhjelpsmottakere som bor i eid bolig (antall)	15	19	16	17	6,3 %
Antall barn i familier som mottok sosialhjelp (antall)	135	154	127	93	-26,8 %

- Antall sosialhjelpsmottakere gikk ned med -12,7 % fra 2019 til 2020
- Antall sosialhjelpsmottakere 18-24 økte med 41,2 % fra 2019 til 2020
- Sosialhjelpsmottakere med sosialhjelp i 6 måneder eller mer gikk ned med -34,7 %
- Sosialhjelpsmottakere med arbeidsinntekt som hovedinntekt er uforandret
- Sosialhjelpsmottakere med sosialhjelp som viktigste kilde til livsopphold gikk ned med -13,8 %
- Sosialhjelpsmottakere som bor i eid bolig økte med 6,3 %
- Antall barn i familier som mottok sosialhjelp gikk ned med -26,8 %

BARNEVERNTJENESTEN FOR KRISTIANSANDSREGIONEN

Barneverntjenestens hovedoppgaver er å ivareta barn og unge som utsettes for omfattende og alvorlig omsorgssvikt fra sine foreldre, samt iverksette tiltak for ungdom med store atferdsproblemer.

Barneverntjenesten har akuttberedskap for Barnevern Sør, Midt-Agder barnevern, Setesdal barnevern og barneverntjenesten i Kristiansand. Tjenesten har også ansvar for Nasjonal alarmtelefon (116 111), som består av telefon- og chattetjeneste. Responsen har vært positiv, med stadig økende brukertall. Tiltaket evalueres i høst og signaler fra Barn- og likestillingsdepartementet er at tilbudet skal i hvert fall videreføres ut 2022.

Oppvekstreformen (barnevernreformen) gir en tydelig ansvarsfordeling mellom stat og kommune og iverksettes 01.01.2022. Reformen innebærer en helhetlig opprustning av kommunale tjenester og overføringen av statlige oppgaver til kommunalt barnevern. Målet med oppvekstreformen er å styrke kommunens forebyggende arbeid og tidlig innsats. Samhandling og kompetanse på tvers av områder skal gi utsatte barn, unge og familier målrettet, kraftfull og koordinert bistand og hjelp tidligst mulig. Fra 01.01.2022 vil kommunene få ansvar for oppfølging av fosterhjem, samt høyere egenandeler for statlige barnevernstiltak og bortfall av nåværende refusjonsordninger. Endringene vil gi kommunene sterke insentiver til å jobbe forebyggende og det økte økonomiske ansvaret vil bli kompensert gjennom tilførte rammetilskudd.

Ansatte i barneverntjenesten har spesialiserte oppgaver som vil fortsette å videreutvikles i 2022. Som en del av reformarbeidet, jobber barnevernstjenesten med å øke kompetansen blant ansatte, dette for å sikre godt tiltaks- og oppfølgingsarbeid som iverksettes så tidlig som mulig. Med større ansvar, flere oppgaver tilknyttet fosterhjem og bevisst arbeid inn mot familie og nært nettverk, skal tjenesten sørge for nye kartleggingsmetoder i undersøkelser

med barn og familier. Familieråd er tiltak som skal prioriteres i alle faser i barnevernsarbeidet.

Oppvekstreformen

Oppvekstreformen gir barneverntjenesten ansvar for faglige tiltak og kvalitetsutvikling, i tillegg til høyere kostnader der statlige tiltak må iverksettes.

Finansieringen av reformen skjer gjennom økt rammetilskudd til kommunene. Denne økningen skal finansiere bl.a. overtakelse av tidligere øremerkede stillinger tildelt av Statsforvalteren og økte egenandeler ved bruk av statlige tiltak. For Lillesand kommune så utgjør dette 3,985 mill. kr i 2022. Kompensasjonen fra Staten er todelt, 50 % gis via rammetilskuddet og 50 % gis i henhold til virkelig forbruk. Slik det ser ut pr. nå, så vil disse midlene dekke de økte forpliktelsene i 2022, men det vil være stor usikkerhet her bl.a. knyttet til hvor mange nye omsorgsovertakelser og hjelpetiltak det vil komme i årene fremover.

Utfordringer i tjenesten

En utfordring som følge av oppvekstreformen er å skape samhandling mellom alle kommunes hjelpetjenester for å identifisere og gi målrettet, kraftfull og koordinert bistand og hjelp tidligst mulig.

Barn som har krav på hjelp etter flere lovverk er en utfordring i Lillesand, Birkenes og Kristiansand, og det må jobbes med å få til et godt og koordinert tjenestetilbud.

Tjenesten venter på statlige retningslinjer på ettervern, men jobber kontinuerlig med å gi god oppfølging.

Arbeidet med Digibarnevern fortsetter som planlagt og vil være et fokusområde i 2022. Innføringsperioden vil være fra høsten 2022 til våren 2023, blant annet med opplæringen av superbrukere og kontaktpersoner. Det vil være store overganger og endringer, både i fagsystem og i arbeidsprosesser i denne perioden. Dette vil komme i tillegg til ordinære arbeidsoppgaver og vil trolig medføre et stort arbeidspress i overgangen.

Kontor og lokaliteter for avdelingen Lillesand og Birkenes er fortsatt en stor utfordring. Per i dag har vi ikke nok og tilfredsstillende kontorplasser for de ansatte.

Fokusområder for 2022

- Brukertilpasset tjenester
- Tiltrekke, utvikle og beholde ansatte
- Åpenhet og samarbeid
- Kvalitet og kontinuerlig utvikling av tjenesten

Endringsforslag i driftsbudsjettet:

Tabell 36 Endring barnevern

Tiltak (1000 kr)	Totalbudsjett 2022	Endrings- forslag 2022	2023	2024	2025
244 - administrasjon	7 920	1 067	1 067	1 067	1 067
251 – tiltak i hjemmet	2 590	352	352	352	352
252 – tiltak utenfor hjemmet	12 119	1 667	1 667	1 667	1 667

244 – administrasjon barnevern

Også i 2021 fordeles felleskostnadene 100 % basert på objektive kriterier i kommunenes inntektssystem i henhold til samarbeidsavtalen. Behovsindex for barnevern, Lillesand kommune er redusert til 7,2 %.

Endringsforslaget i 2022 er knyttet til innlemming av øremerkede stillinger i barnevernreformen.

251 – tiltak i hjemmet

Budsjettet er prisjustert med 2,5 %. På bakgrunn av behovsindeksen er 10 stillinger fordelt på Lillesand, Birkenes og Kristiansand. For Lillesand vil dette utgjøre kostnader til 72 % stilling. Av disse fordeles 50 % lønnskostnader til funksjon 251.

252 – tiltak utenfor hjemmet

Budsjettet er prisjustert med 2,5 % På bakgrunn av behovsindeksen er 10 stillinger fordelt på Lillesand, Birkenes og Kristiansand. For Lillesand vil dette utgjøre kostnader til 72 % stilling. Av disse fordeles 50 % lønnskostnader til 252.

Økt egenandel tilknyttet institusjon, hybelfamilier og nyopprettede stillinger fører til økning av budsjett på 252.

Rammetilskudd er forventet å øke i 2023, basert på informasjon fra KS. Årsaken er at egenandel for beredskapshjem og statlige spesialiserte fosterhjem, ikke vil føre til økt egenandel for vedtak vedtatt før 01.01.2022.

Barneverntjenesten er aktivitetsbasert, og det er til hver tid stor usikkerhet bla. knyttet til hvor mange nye omsorgsovertakelser og hjelpetiltak det vil komme i årene fremover. Eventuelle økte kostnader utover det som er lagt inn i budsjettet, meldes ved tertialrapporteringene.

Tabell 37 KOSTRA oversikt barnevern

	0926 Lillesand				Endring	Landet	Andel landet
	2017	2018	2019	2020	2019-20	2020	2020
Netto driftsutgifter til barnevernstenesta per innbyggere 0-22 år (kr)	11636	10 322	8 332	7063	-15,2 %	8082	87 %
Barn med melding ift. innbyggere 0-17 år (prosent)	4,7	4,5	5,4	5,3	-1,9 %	5	106 %
Prosentdelen barn med undersøkning ift. innbyggere 0-17 år (prosent)	5,5	5,0	5,2	4,9	-5,8 %	4,7	104 %
Barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0-22 år (prosent)	3,2	2,9	2,9	3	3,4 %	3,7	81 %
Brutto driftsutgifter (funksjon 244) per barn med undersøkning eller tiltak (kr)	30 620	32 031	34 618	39 908	15,3 %	57250	70 %
Brutto driftsutgifter per barn som ikke er plassert av barnevernet (funksjon 251) (kr)	47 731	33 298	39 053	37 290	-4,5 %	44675	83 %
Brutto driftsutgifter per barn som er plassert av barnevernet (funksjon 252) (kr)	547 981	557 348	510 486	414 313	-18,8 %	430206	96 %
Barn med undersøkelse eller tiltak per årsverk (funksjon 244) (antall)	36,0	30,8	24,2	18,8	-22,3 %	17,3	109 %
Undersøkelser med handsamingstid innen 3 måneder (prosent)	95	98	97	89	-8,2 %	91	98 %

- Netto driftsutgifter til barnevernstjenesten per innbygger 0-22 år har gått betydelig ned siden 2017 og gikk ned med -15,2 % fra 2019 til 2020. Dette er 13 % lavere enn landsgjennomsnittet.
- Barn med melding ift. innbyggere 0-17 år gikk ned med -1,9 %, men ligger 6 % over landsgjennomsnittet.
- Prosentdelen barn med undersøkelse ift. innbyggere 0-17 år gikk ned med -5,8 %, men ligger 4 % over landsgjennomsnittet.
- Barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0-22 år økte med 3,4 % fra 2019 til 2020. Det er likevel 19 % under landsgjennomsnittet og 27 % under sammenlignbare kommuner i KOSTRA gruppe 7.
- Brutto driftsutgifter (funksjon 244) per barn med undersøkelse eller tiltak økte med 15,3 %. Det er 30 % under landsgjennomsnittet. Brutto driftsutgifter per barn som ikke er plassert av barnevernet (funksjon 251) gikk ned med -5,5 % og 17 % under landsgjennomsnittet. Brutto driftsutgifter per barn som er plassert av barnevernet (funksjon 252) gikk ned med -18,8 %. Lillesand kommune ligger nå 4 % under landsgjennomsnittet. Dette innebærer at det er en dreining i ressursinnsatsen fra tiltak til forebygging.
- Barn med undersøkning eller tiltak per årsverk (funksjon 244) gikk ned med -22,3 % Det er 9 % høyere enn landsgjennomsnittet
- Undersøkelser med saksbehandlingstid innen 3 måneder gikk ned med -8,2 %. 89 % av alle undersøkelser er ferdig saksbehandlet innen 3 måneder. Det er noe lavere enn landsgjennomsnittet.

KIRKELIG FELLESRÅD

Kirkelig fellesråd er arbeidsgiver og har ansvar for ansettelsen av alle ny kirkelige ansatte med unntak av prest/prost som er statsansatte ved bispedømmekontoret. Kirkelig fellesråd har totalt 10,85 ansatte. Hvorav kun tre med 100 % stilling. Utenom er det 15 ansatte som deler 7,85 stillinger. Lillesand menighet finansierer 150 % stilling. Høvåg menighet finansierer 60 % Bispedømmet dekker en 100 % kateketstilling i Lillesand.

Fra 1.1.2022 øker prestetjenesten i kommunen til 250 % pluss at Lillesand er prostesete. Prosten har 50 % stilling og betjener Birkenes, Lillesand og Grimstad kommuner.

UNG har økt til to ansatte i til sammen 100 % stilling hvor 20 % er en UNG-arbeider og 80 % er en ungdomskontakt. UNG samarbeider godt med andre kommunale tjenester rettet mot ungdom.

Bystyret bevilget 150 000 kr ekstra i 2022 til Kirkelig Fellesråd i Lillesand.

Tabell 38 KOSTRA oversikt Kirke

Nøkkeltall	Lillesand				Endring	Landet	Andel landet
	2017	2018	2019	2020			
Netto driftsutgifter, kirke, i prosent av totale netto driftsutgifter. (prosent)5	1,5	1,5	1,6	1,7	6,2 %	1,1	155 %
Netto driftsutgifter til funksjon 390,393 i prosent av samlede netto driftsutgifter (prosent)7	1,4	1,3	1,3	1,4	7,7 %	0,9	156 %
Medlem og tilhørende i Dnk i prosent av antall innbyggere (prosent)2	70,7	69,6	68,7	68,2	-0,7 %	67,7	101 %
Døpte i prosent av antall fødte (prosent)3	74,5	45,2	62,6	61,2	-2,2 %	45	136 %
Konfirmerte i prosent av 15-åring (prosent)4	54	59,8	58,6	52,6	-10,2 %	52,3	101 %
Kirkelige gravferder i prosent av antall døde (prosent)	88,3	89,8	78,5	85,2	8,5 %	85,2	100 %
Medlemmer i tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke i prosent av antall innbyggere (prosent)6	12,5	13,2	14,2	14,7	3,5 %	12,8	115 %
Brutto driftsutgifter til funksjon 390, 393 pr. innbygger i kroner (kr)	554	589	584	615	5,3 %	650	95 %

- Netto driftsutgifter, kirke, i prosent av totale netto driftsutgifter økte med 6,2 % fra 2019 til 2020.
- Medlem og tilhørende i Dnk i prosent av antall innbyggere gikk ned med -0,7 %. Dette er 1 % høyere enn landsgjennomsnittet
- Døpte i prosent av antall fødte ble redusert med -2,2 % og ligger 36 % over landsgjennomsnittet
- Konfirmerte i prosent av 15-åring gikk ned med -10,2 % og ligger 1 % over landsgjennomsnittet
- Kirkelige gravferder i prosent av antall døde økte med 8,5 % og er på nivå med landsgjennomsnittet.
- Medlemmer i tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke i prosent av antall innbyggere økte med 3,5 % og er 15 % høyere enn landsgjennomsnittet
- Brutto driftsutgifter til funksjon 390, 393 pr. innbygger i kroner økte med 5,3 %, men ligger 5 % under landsgjennomsnittet

RAMMEOMRÅDE 5 – SKOLE

Rammeområde skole består av seks skoler, samt skole fellesutgifter. Sektoren har i tillegg ansvar for Avdeling for PP-tjenesten og kulturskolen. Sistnevnte drives i samarbeid med Birkenes kommune etter vertskommuneprinsippet og Birkenes er vertskommune.

Tabell 39 Rammeområde skole

Ansvar 2 (1000 kr)	Budsjett 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025	ÅB 2021	R2020
50 - Felles skole	32 511	27 985	24 284	21 285	30 061	28 136
51 - Høvåg skole	21 696	21 696	21 696	21 696	21 551	24 065
52 - Borkedalen skole	30 585	30 585	30 585	30 585	30 090	33 882
53 - Brentemoen skole	13 699	13 699	13 699	13 699	13 057	14 845
54 - Tingsaker skole	24 606	24 606	24 606	24 606	23 811	25 301
55 - Lillesand ungdomsskole	34 716	34 716	34 716	34 716	33 609	32 371
56 - LVO - Voksenopplæringen	4 710	4 210	4 210	4 210	4 766	5 196
Sum sektor for Skole og PPT	162 523	157 497	153 796	150 797	156 946	163 797
Totalt utgifter	187 474	182 448	178 747	175 748	181 196	199 898
Totalt inntekter	-24 951	-24 951	-24 951	-24 951	-24 249	-36 101
Sum	162 523	157 497	153 796	150 797	156 946	163 797

Tabell 40 Endringer skole

Enhet	Tiltak	2022	2023	2024	2025
Sektor	Budsjett 2021	156 946	0	0	0
Sektor	Lønns og prisvekst	1 470	0	0	0
Sektor	Aktivitetendring (elevtall)	3 060	-569	-2 950	-2 640
Sektor	Effektivisering	-1 147	-1 227	0	0
Sektor	Langemyr	2 200	-1 000	0	0
Sektor	Reduserte kostnader LVO	0	-500	0	0
Sektor	Endring andre driftsutgifter	-56	0	0	0
Sektor	Bystyrets vedtak drift - pkt 4 fra 2021. Ta bort kutt skole i 2021 og 2022	0	-2 000	0	0
Sektor	Bystyrets vedtak drift - pkt 12 fra 2021. Midler polen turer	0	300	0	-300
Sektor	Bystyrets vedtak drift - pkt 5	0	-500	-500	0
Sektor	Bystyrets vedtak drift - pkt 9	50	0	0	-50
Sektor	Bystyrets vedtak drift - pkt 11	0	470	-251	-9
Sektor	Sum endringer	5 577	-5 026	-3 701	-2 999
Sektor	Ny ramme	162 523	157 497	153 796	150 797

Bystyret vedtok å redusere rammebevilgningen til sektor Skole med 0,5 mill. kr i 2023, 1,0 mill. kr i 2024 og 1,0 mill. kr i 2025.

Videre vedtok bystyret å bevilge 50 000 kr i hvert av årene 2022 til 2024 som utvidelse av ramme skoler for sertifisering som dysleksivennlige.

Verbalpunkt 7. Bystyret ber om en sak til tjenesteutvalget i løpet av 2022 på fordelingsmodell for skolenes budsjetter.

Verbalpunkt 8. Bystyret ber om en sak til tjenesteutvalget i løpet av våren 2022 på om Lillesands skoler kan bli sertifisert som dysleksivennlige.

Skolene vil i 2022 få økt sin ramme tilsvarende lønnsvekst. I tillegg vil de skolene som har elevtallsvekst få økt sine budsjetter tilsvarende elevtallsveksten.

Skolene får redusert sine budsjetter i forhold til kommunens krav om effektivisering.

Den store veksten vi har hatt i elever de siste årene er avtatt. Elevtallet dette budsjettåret er litt høyere enn i fjor. Veksten er nå flyttet fra barneskolen til ungdomstrinnet. De store elevtrinnene på barnetrinnet er nå på vei over på ungdomstrinnet.

Bystyret har vedtatt å støtte Polenturene med 300.000 kr (60.000 kr til hver klasse) hvert år i perioden 2019-2022. I tillegg vedtok bystyret å styrke valgfag i Høvåg med 75.000 kr pr. år i samme periode. Dette er det tatt hensyn til i budsjettet.

Budsjettmidlene fordeles etter en fordelingsmodell. Modellen tar hensyn til antall elever. Dette er et forsøk på å lage en så rettferdig fordeling som mulig. Utfordringen er når skoler har små klasser. Spesielt gjelder dette for Høvåg og Brentemoen skoler. Disse skolene får et tillegg for små klasser. For Brentemoen skyldes små klasser i hovedsak SANA-elever som flyttet fra kommunen vinteren 2019.

Det er en utfordring å få til en fordelingsmodell som er «perfekt».

Elevtall

Det totale elevtallet øker fortsatt noe i Lillesand dette skoleåret. Endringene skjer også mellom trinn. Ungdomstrinnet på LUS vokser, mens elevtallet på barnetrinnet synker noe. Flyttingen av SANA-elevene bidro til elevnedgang spesielt på Brentemoen skole.

Kommunen rapporterer pr. 1.oktober hvert år på ulike data som elevtall, antall lærere, undervisningstimetall osv. gjennom grunnskolens datainnhentingssystem (GSI). I tillegg har kommunen elever som går på en privat skole. Høsten 2021 har Justøy skole litt over 40 elever.

Utfordringen er å ha nok skolekapasitet der elevtallsøkningen og boligbyggingen skjer. Borkedalen skole har vokst, og har nå tre klasser på fem av syv trinn. Sommeren 2017 ble det midlertidig plassert to brakker på skolen for å håndtere elevtallsveksten. Sommeren 2018 ble det i tillegg plassert to brakker som fungerer som midlertidige kontorer og møterom. Det er planlagt ny gymsal ved skolen.

Brentemoen har noe ledig kapasitet (grunnet SANA elever som har flyttet), og på Tingsaker er det noe plass etter at den ble bygd ut til en to parallell barneskole fra høsten 2014. Tingsaker skal etter planen få ny gymsal i 2022.

Elevtallet på barnetrinnet er på det største akkurat nå. Fremover vil vi se en nedgang i elevtallet på småskoletrinnene.

Bystyret har vedtatt en skolestruktur i sentrum med tre barneskoler. (2+1+2).

Det planlegges for en renovering av Borkedalen. Skolen skal «tilbakeføres» til en tidsriktig to-parallell barneskole.

På sikt skal også Brentemoen renoveres og få ny gymsal.

Kulturskolen er midlertidig i de gamle lokalene til Sjømannshjemmet.

Lillesand ungdomsskole opplever vekst igjen, og er nå bygd ut til en seksparallell skole.

Høsten 2021 går det 8 elever på Langemyr skole. Det er en økning fra 2020. I budsjettet er det tatt hensyn til veksten.

Kommunen har to skolekretser; sentrum og Høvåg. Tildeling av skoleplass skjer etter nærskoleprinsippet. Kretsgrensene er flytende, avhengig av antall elever ved skolen det aktuelle året. Økonomisk vil det være bra å fylle alle ledige plasser ved en skole, men dette vil kunne medføre omrokking på skoleplassering, søskentilknytning og i enkelte tilfeller vil en være nødt til å fravike nærskoleprinsippet.

Lokaler for SFO ved Brentemoen skole

Brentemoen skole benytter seg fortsatt av midlertidige lokaler på Sjømannshagen for SFO. **Verbalpunkt 4. Bystyret ber om en sak tidlig i 2022 som viser hvordan det kan utredes å flytte BLINK og SFO Brentemoen ut av Sjømannshagen og Sjømannshjemmet.**

Skoleskyss

Det forventes små endringer vedr. skoleskyss.

Prioriteringer for sektoren.

Viser til den enkelte enhet for dette.

I tillegg er det naturlig å nevne:

Ny kvalitetsplan er ferdigstilt med oppstart høsten 2022. Planen bygger på nasjonale føringer, kommuneplanen og den enkelte skoles behov/satsinger.

For å ramme inn og gi barnehager og skoler en felles plattform for sitt utviklingsarbeid, har vi tre fokusområder:

- Relasjoner
- Digital kompetanse
- Ledelse av endring

Lenke til ny kvalitetsplan: <https://www.lillesand.kommune.no/kvalitetsplan-for-barnehager-og-skoler-2021-2025.559220.no.html>

BTI er en samhandlingsmodell for tjenester som møter gravide, barn, unge og foreldre det er knyttet undring eller bekymring til. Hensikten med BTI-modellen er å kvalitetssikre helhetlig og koordinert innsats uten at det blir brudd i oppfølgingen. BTI bidrar til tidlig innsats, samordning og medvirkning. Lillesand kommune er i implementeringsfase av BTI. Vi ser at modellen tas mere og mere i bruk og at den blir viktig i det tverrfaglige arbeidet med barn og unge. Ikke minst i forbindelse med ny barnevern-/oppvekstreform.

Læreplanverket for grunnskolen er fornyet. Gjennom arbeid med implementering av denne og rammeplan for barnehagen vil det jobbes med verdigrunnlag og barne-/elevsyn. Delmål og strategier fra kommuneplanen sammenfaller i stor grad med sektorens styringsdokumenter. Kompetanse- og kvalitetsutvikling i barnehage og skole gjennomføres i regionalt samarbeid i det som heter Region Kristiansand. Også her vil alt arbeid være tett knyttet opp mot rammeplan og læreplanverk, og dermed være i tråd med strategier fra kommuneplan.

På grunn av korona ble implementeringen og kompetansehevingen av Fagfornyelsen (LK-20) noe redusert. Planen er likevel bestemt innført, og skolene i Lillesand kommune vil bruke deler av kompetansetiden skoleåret 2021/2022 på implementering og kompetanseheving. LK -20 er også en viktig del av den regionale kompetansehevingen (DeKomp).

Utfordringer for sektoren:

Elevtallsutvikling

Det har vært mange år med høy vekst. Nå flater veksten ut.

Som nevnt tidligere det vedtatt at sentrum skal ha tre barneskoler med til sammen 5 paralleller. Det vil ivareta kapasiteten i mange år fremover. Borkedalen og Brentemoen skal renoveres. Borkedalen står først «i køen». Deretter Brentemoen.

Kompetanse

Noen lærere mangler fortsatt kompetanse for å være kvalifiserte for å kunne undervise i norsk, engelsk og matematikk. Det er viktig fortsatt å prioritere videreutdanning. Dette skoleåret videreutdannes 11 lærere.

Kompetansekravet er under vurdering av ny regjering.

Klassestørrelse er en utfordring på Høvvåg og Brentemoen skoler. Det er vanskelig å få god drift med få elever på trinnet. Vi ser også at det kan bli små klasser på de store barneskolene i sentrum. Det handler om nærskolerett, og at Borkedalen pr. i dag har kapasitet til å ta inn tre klasser pr. trinn. For neste skoleår (2022/2023) vil administrasjonen jobbe for å fordele elevene på fem trinn (2+1+2)

Lønnsutfordringer

Flere og flere lærere har nå utdanning på masternivå. Det er positivt for kompetanseutviklingen, men det er krevende for økonomien.

Voksenopplæringen

Veldig usikker fremtid. Elevtallet har gått mye ned, men en usikker verdenssituasjon kan raskt snu situasjonen. Driften er tilpasset dagens situasjon. Det blir sett på mulige samarbeid, fortrinnsvis med Birkenes kommune.

LVO er flyttet, og er nå lokalisert på Tingsaker sammen med Avigo.

Opplæringsloven § 9 A. Elevens rett til et trygt og godt læringsmiljø

Skolene har gode rutiner på dette, men det gir oss utfordringer. Flere saker binder opp ressurser. Sammen med lærernormen. Flere av skolene har miljøteam som sammen med lærerne jobber med læringsmiljøet. Det er et ønske om at det skal bli en «standard» på skolene i Lillesand.

Økonomi.

Sektoren har hatt utfordringer i 2021 som i hovedsak skyldes krevende elevsaker på enkelte skoler hvor det har vært nødvendig å sette inn ekstra ressurser.

Generelt er det stram økonomistyring på alle skoler. Det er svært krevende for enhetene å få budsjettet til «å gå rundt». Lillesand bruker ikke mye penger sammenlignet med andre kommuner på skole, jf. KOSTRA.

FLYKTNINGER

Skolene får ekstra midler til elever som har asylstatus (pr. nå er det ingen elever med asylstatus grunnet nedleggelsen av SANA). Når elevene blir bosatt og får flyktningstatus, kommer det ingen sentrale ekstra midler, men elevene har de samme utfordringene og behovene.

I 2018 bevilget bystyret 500 000 kr til elever med flyktningstatus. Dette videreføres i 2022.

AVDELING FOR PP-TJENESTE

Lillesand kommune ligger tradisjonelt lavt på andelen barn med vedtak om spesialundervisning sammenliknet med andre kommuner og nasjonalt sett. Skoleårene 2018/2020 opplevde vi derimot en økning. For skoleåret 2020/2021 ligger vi omtrent på nasjonalt nivå.

Kommunen har vært med i en satsing i regi av Knutepunkt Sørlandet der inkluderende læringsmiljø var i fokus. Ett av målene med satsingen er å få flere barn over fra spesialundervisning til tilpasset opplæring. PP-tjenesten hadde en nøkkelrolle i denne satsningen.

Tabell 41 PP-tjenesten

Ansvar 2 (1000 kr)	Budsjett 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025	ÅB 2021	R2020
44100 - PP-tjeneste grunnskole	5 344	5 344	5 344	5 344	4 657	5 299

KULTURSKOLEN (BLINK)

Tabell 42 Kulturskolen BLINK

Ansvar 2 (1000 kr)	Budsjett 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025	ÅB 2021	R2020
42050 - BLIM	2 450	2 450	2 450	2 450	2 450	2 374

Verbalpunkt 4. Bystyret ber om en sak tidlig i 2022 som viser hvordan det kan utredes å flytte BLINK og SFO Brentemoen ut av Sjømannshaven og Sjømannshjemmet.

Kulturskolen er en lovpålagt skole og drives etter vertskommuneprinsippet i samarbeid med Birkenes kommune. Birkenes er vertskommune.

Våren 2021 ble det planlagt at kulturskolen midlertidig tilbys lokaler i Sjømannshjemmet. På sikt må kulturskolen skaffes fast egnet lokale.

Formålet til kulturskolen er å gi ett undervisningstilbud av høy faglig og pedagogisk kvalitet til alle barn og unge, uavhengig av hvor de bor og økonomi. (ref. regjeringens kulturmelding 20/21)

Det er over 400 barn, unge og voksne i Birkenes og Lillesand kommuner, som får et tilbud gjennom BLINK kulturskole. BLINK tilbyr både individuell og gruppeundervisning, fordelt på 8 undervisningssteder. Kulturskolen bidrar til at barn og unge trives, får danning og at de får utvikle seg både kreativt individuelt og i samspill med andre. Kulturskolen skal være en skole for alle og er derfor opptatt av å tilby både bredde og dybde, levere kvalitet, fremme kreativitet og god mestringsfølelse hos elevene. Kulturskolen ønsker å være et ressursenter og samarbeider med kommunale enheter og frivillige organisasjoner.

Hva skal gjøres i 2022

Kulturskolen vil fortsette med å tilby opplæring innen kulturskolefeltet og det skal fortsatt søkes etter å kunne nå ut til flest mulig gjennom samarbeide med barnehager, skoler, SFO og andre kommunale enheter og frivillige organisasjoner. Det skal arbeides for å skape plasser med redusert egenandel til familier med nedsatt betalingsevne. Videre må de lange ventelistene ned. Pr i dag kan noen risikere å stå på venteliste i opptil 3 år. En løsning skolen allerede gjør er å gi mer gruppeundervisning der det er mulig. Men økte lærerstillinger er nødvendig. Kulturskolen ønsker videre å utvide sine tilbud slik at flere kan få undervisning i fag som interesserer og utvikler hele mennesket.

Høsten 2021 ble det startet teatertilbud. Teater- og dansetilbudet er i sterk vekst i begge kommuner. Ressursene til lærerne her bør økes for å møte etterspørselen og kunne ta inn flere elever på større grupper, som igjen genererer flere inntekter.

Kulturskolen underviser allerede i fire sentre (Birkeland, Engesland, Lillesand, Høvåg) og vil fortsette med det.

Hva skal gjøres i 2022-2023

I de nærmeste årene må funksjonelle lokaler med fungerende utstyr og nettilkobling være på plass; da vil potensialet som ligger i kulturskolens ansatte utnyttes på en mye bedre måte enn i dagens lokaler. Det er også ett økende behov for å utvide tilbudene for å kunne møte etterspørselen etter bl.a. visuell kunst, musikkteknologi, skapende skriving mm.

Det er et stort behov og svært ønskelig å øke stillingene til lærerne slik at de barna som står på venteliste ikke står der så lenge. En annen grunn for økte stillinger er å beholde kvalifiserte lærere slik at de får sterkere tilknytning til arbeidsplassen sin i BLINK.

Kulturskolen trenger engasjerte lærere for å kunne utvikle seg i tråd med utviklingen av kulturskoler i Norge.

Kulturskolen fortsetter arbeidet med den vedtatt rammeplanen sett i lys av regjeringens kulturmelding. Kulturskolen ønsker et sterkere SU, der elever, foreldre, lærere og politikere involveres i kulturskolens utvikling i fremtiden.

Andre viktige satsinger som enheten skal arbeide med:

Kulturskolens mangel på gode nok lokaler hindrer oss i å drive kostnadseffektivt. Det jobbes stadig med å utbedre eksisterende lokaler og finne nye løsninger på sikt. Spesielt i Lillesand er det ennå dårlige lokaler og internettproblemer noe som utfordrer BLINK kulturskole på alle nivå.

Det er krevende å rekruttere til små lærerstillinger og det er krevende å beholde ansatte, samt at det er arbeidskrevende for administrasjonen. Kulturskolen jobber med å få større stillinger, både til undervisning og til administrasjon.

HØVÅG SKOLE

Høvåg skole er en 1-10 skole med 12 klasser fordelt på de 10 trinnene. Dette skoleåret har skolen 239 elever. Skolen har 26 pedagoger, 2 lærlinger (barne- og ungdomsarbeid), 7 miljøarbeidere og 1 miljøterapeut. Skolen ligger lokalisert sentralt i Høvåg, med kort avstand til Høvåghallen og Hæstadsletta.

I tillegg til undervisning av elevene har skolen en skolefritidsordning (SFO) for elevene fra 1.-4.trinn. I år er det ca. av 55 barn som benytter seg av tilbudet på SFO i ulik grad. I tillegg til SFO-leder og 2 faste miljøarbeidere, driftes SFO av 5 miljøarbeidere og lærlingene som jobber i skolen.

I tillegg til skolens faste ansatte inkluderes 30 studenter i praksis (6 uker ila. året), renholdere og en vaktmester. Dette gir en berikelse og et mangfold til de voksne som jobber her. Skolens sentrale beliggenhet i bygda gjør at det er attraktivt å benytte skolens område og bygninger også på kveldstid. Barn kan bruke skolegården til lek og ballspill på ettermiddager og kveld, samt at lokalene benyttes til korps, sløydegruppe m.m. Jevnlig har vi «uønsket besøk» rundt skolens bygninger på kvelder og i helger. Ofte må vi rydde opp restene før skolens elever kommer på morgenen.

Ansatte/årsverk

Skolen har en rektor og en assisterende rektor i ledelsen, og merkantil støtte i form av en kontorleder i ca.80 % stilling. De 26 pedagogene som står for undervisningen utgjør 20,2 årsverk, mens de fem i miljøteamet utgjør 5,7 årsverk.

Hovedprioriteringer

Hovedoppgaven for skolen er å drive undervisning av skolens elever, og gi de som ønsker det på 1.-4.trinn et SFO-tilbud etter skolen. Dette er den daglige driften. I tillegg har vi styrt svært mye av skolens samarbeidstid og utviklingstid inn på Fagfornyelsen og vårt LU-

prosjekt. Innen fagfornyelsen handler det kommende året om å bli trygg på og utbedre de nye planene som skolen har jobbet med det siste året. LU-prosjektet innebærer at vi som 1 av 5 skoler i Agder er blitt en LærerUtdanner skole for studenter som er i Syklus 2, altså mastergradsstudenter i sitt 4. og 5. studieår. Høvåg skole skal i 2022 jobbe med et nytt program (Dembra) sammen med Arkivet og UiA. Det er satt ned en ressursgruppe som skal samarbeide med Dembra om å få et så godt og meningsfullt utviklingsarbeid (program) for Høvåg skole som man kan få. Foreløpige tanker er at man skal gå inn i barn og unges språk, som i en del tilfeller kan bli veldig kraftfullt, rasistisk, trakasserende og negativt rettet. Høvåg skole følger også Dekomp (skolebasert utviklingsarbeid) hvor vi har et utviklingsteam som skal jobbe med noen satsningsområder. Sannsynligvis det samme temaet som Dembra-programmet for å gjøre det enklere for skolens utviklingsarbeid.

Tiltak i forhold til å nå mål i kommuneplanen

Mål 1.1: Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter

Høvåg skole har flere prosjekter som skal gi elevene en opplevelse av å bli kjent med særpreg og historie fra Høvåg. Skolen har samarbeid med flere foreninger og lag på ulike trinn. Blant annet et samarbeid med Historielaget, Gabriel Scott-Selskabet, orienteringslaget m.m. Høvåguka som ble påbegynt i 2021 skal jobbes videre med i 2022

Mål 2.1: Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige

- Livsmestring er en integrert del av fagfornyelsen – bakes derfor inn i mange fag.
- Skolene har utviklet tatt i bruk en plan for utviklingen av elevens sosiale og emosjonelle kompetanse. Denne brukes aktivt i alle klasser gjennom hele skoleåret.
- Elever på ulike trinn har et samarbeid med Høvågheimen, og gjør flere "oppdrag" for brukerne på heimen gjennom året.

Mål 2.2: Alle innbyggere har mulighet til å bidra og delta i felleskapet

- Dette har alltid vært, og vil nok alltid være hovedfokus for kontaktlærerne i skolen. Sørge for at alle elevene i klassen føler trygghet til at kulturen i klassen er slik at de kan bidra og delta på egne premisser uten å bli latterliggjort eller utestengt. En forutsetning for god læring!
- Gjennom at elevene deltar i elevråd, ungdomsråd, Ungt Entreprenørskap og prosjektet "Gi en dag" for stiftelsen Childrens Burn Care Foundation får de flere muligheter til å bidra og delta i felleskapet både i Høvåg (Lillesand) og verden.

Mål 2.3: Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i

- Vi tar aktivitetsplikten og mobbeproblematikk på alvor!
- Skolen jobber aktivt for at våre brukere, fortrinnsvis barn i skolealder, skal oppleve skolen og fritiden som trygg og god. Skolen strekker seg derfor langt for å få til dette, og for å avdekke om skolen ikke skulle være trygg og god for noen. Dersom det er mulig, bidrar vi også inn mot fritiden til den enkelte.
- Vi har trygge gode voksne med ulik fagkompetanse, egenskaper og utdanning som skal favne alle typer elever, og vi har rutiner (BTI/Plan for et trygt og godt skolemiljø) som alle voksne kjenner godt.

Mål 2.4: Innbyggerne har kompetanse som samsvarer med fremtidens behov

- Vi er en LU-skole som utdanner fremtidens lærere.

- Elever læres opp og trenes i entreprenørskap i hele skoleløpet fra barnetrinn til u. trinn.
- Høvåg skole er en skole som jobber godt med teknologisk utvikling, og bygger blant annet opp et MakerSpace-rom. I rommet skal vi når det er ferdig ha flere ulike kodeelementer, 3D-printer, Podcast-utstyr, GreenScreen, legoteknisk utstyr m.m.
- Gode og kompetente ansatte, fra flere yrkesgrupper.

Utfordringer

Skolen har et ugunstig elevtall per klasse, noe som fører til at det kan være vanskeligere å komme i balanse. Noe av dette skyldes muligens at skolen er en 1-10 skole. Det er både driftsmessig og økonomisk mer krevende å drive en 1-10 skole enn en ren barne- eller ungdomsskole. Skolen ønsker seg en oppdatert naturfagssal som kan brukes i undervisningen. Utstyret i naturfagrommet er gammelt og utdatert. Skolen har ikke økonomi til å gi elevene en fullverdig og god naturfaglig undervisning etter fagfornyelsens kompetansemål.

Økonomisk er det vanskelig å gå i balanse, men skolen ser hele tiden på tiltak og innsparing som kan bidra til å minske merforbruket. Arbeidet med å se på hvor mye som må nedbemannes fra 2022 påbegynnes i november 2021.

BORKEDALEN SKOLE

Borkedalen skole er lokalisert i Bjørkeveien 12 vest for Lillesand sentrum. Skolen har et stort og variert uteområde med Borkedalsstemmen og gode turmuligheter rett utenfor døra. Det er 400 elever på skolen fordelt på syv trinn. 2. og 3. trinn har to klasser mens de resterende trinn er delt inn i tre klasser. SFO-avdelingen har 108 påmeldte barn fordelt på ulike oppholdstider.

Opplæringsloven med forskrifter er lovverket som i hovedsak styrer vår daglige drift. Her reguleres tilpasset opplæring, spesialundervisning, skoleskyss, arbeid i rådsorganer, elevenes psykososiale læringsmiljø m.m. Andre viktige lovverk er kommuneloven, arbeidsmiljøloven, personopplysningsloven og arkivloven.

Hovedoppgaven er å gi rom for at den enkelte elev utvikler sitt potensiale i et godt og inkluderende læringsfellesskap. Det er viktig med langsiktig og systematisk arbeid både i og på tvers av enhetene for å finne best mulig organisering og bruk av tildelte ressurser som gjør det mulig å overholde pålagt ansvar i lovverket. Dette innebærer også ansvar for å sørge for tilstrekkelige gode arbeidsforhold for alle arbeidstakere i enheten: miljøarbeidere, pedagoger og ledelse. Dette forutsetter videre gode systemer for å kunne overholde de ulike lovverk, slik at hovedfokus og ressurser rettes direkte mot arbeid med elevene og slik kommer elevene til gode.

Antall ansatte/årsverk:

I skoleåret 2021-2022 har vi 34 fast ansatte pedagoger og 17 fast ansatte miljøarbeidere/miljøterapeuter. Antall årsverk er 52,6 totalt på skole og skolefritidsordning. Skolens administrasjon består av rektor i 100 % stilling, assisterende rektor i 100 %, kontoransatt i 84 % stilling, og SFO-leder i 100 % stilling.

Skolen har ingen midlertidige stillinger, men noen vikariater på grunn av permisjoner og videreutdanning i satsingen «Kompetanse for kvalitet».

Hovedprioriteringer:

- Innføring av nytt læreplanverk LK2020 med opprettholdelse av fokus på trygt og godt skolemiljø, og kompetanseutvikling i denne sammenheng
- Jobbe systematisk med felles forståelse av forholdet mellom tilpasset opplæring og spesialundervisning
- Videreutvikle driften av skolefritidsordning, i tråd med ny nasjonal rammeplan 2021
- Holde fokus på å opprettholde et godt arbeidsmiljø og redusere sykefraværet

Tiltak:

Mål 2.3: Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i

Enhetens tiltak:

- Vi utarbeider gode læringsforløp som legger til rette for faglig og sosial læring for den enkelte elev i et inkluderende læringsfellesskap
- Vi bruker skolens rådsorganer systematisk til underveis å bidra med innspill og tilbakemeldinger
- Vi benytter møtepunkter med foresatte til å etablere felles forståelse for hvordan vi sammen bidrar til gode oppvekstforhold og slik legger til rette for læring

Mål 3.2: Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere

Enhetens tiltak:

- Sørge for at arbeidstakerne i enheten vet hva som forventes av dem i jobben
- Vi gjennomfører ansettelsesprosesser for å få kvalifiserte arbeidstakere med relevant kompetanse
- Det legges til rette for kontinuerlig kompetanseutvikling i organisasjonen
- Forebygge sykefravær med systematisk fokus i fellesskap og mot den enkelte arbeidstaker

Omtale av innsparingstiltak

Hovedutfordringen for enheten er å finne rom for innsparinger. Da omtrent 97 % av budsjettet går til lønn til ansatte, er det reduksjon i bemanning som kan redusere forbruket. Dermed må det på sikt bli færre ansatte i enheten til å utføre de lovpålagte oppgavene innenfor tildelt budsjetttramme. Det vil gå ut over tjenestetilbudet. Ifølge prognosene vil enheten i årene som kommer få færre elever, og bemanningen må justeres i tråd med forskrift om lærernorm. Det er ingen automatikk i at utfordringer og antall arbeidsoppgaver reduseres i takt med nedgang i elevtallet.

Utfordringer:

- Relativt høy andel elever med vedtak om spesialundervisning. Det må jobbes systematisk med felles forståelse mellom skole og ppt, innad og på tvers av skolene og med skoleeier.
- Stor arbeidsmengde for kontaktlærer sett opp mot tid og kompensasjon til å følge opp ansvar og oppgaver i funksjonen. Arbeidsmiljøundersøkelsen viser at det er høyt stressnivå over tid, for de ansatte. Dette gir blant annet utslag i høyt sykefravær.
- SFO-organisering i manglende tilfredsstillende lokaler
- Dagens bygningsmasse er lite tilfredsstillende til å kunne gi alle elever på skolen et likeverdig skoletilbud, eksempelvis gymsalbehov og bruk av modulbygg til ordinær undervisning.

BRENTEMOEN SKOLE

Om skolen

Brentemoen skole er en 1.-7.trinns-barneskole med en klasse på hvert trinn. Dette skoleåret har skolen 137 elever fordelt på de 7 klassene. Det gir et gjennomsnitt på 19,7 elever/klasse. For å ivareta elevene gjennom skoledagen har skolen 15 pedagoger i varierende stillingsstørrelse og 5 miljøterapeuter/fagarbeidere. Skolen ligger lokalisert i Lillesand sentrum, med kort avstand ned til sentrale funksjoner og Lillesand havn. Hovedbygningen fra i 1879 og er vernet.

I tillegg til undervisning av elevene har skolen en skolefritidsordning (sfo) for elevene fra 1.-4.trinn. I år er det 50 barn som benytter seg av tilbudet på sfo i ulik grad. I tillegg til sfo-leder driftes sfo av miljøarbeiderne som også er i skolen.

I tillegg til skolens faste ansatte inkluderes ofte lærlinger, studenter i praksis/språkpraksis, og arbeidstakere i arbeidsutprøving i staben. Dette gir en berikelse og et mangfold til barn og voksne. Samtidig utgjør de en viktig ressurs for å opprettholde en viss bemanning. Skolens sentrale beliggenhet gjør at det er attraktivt å benytte skolens område og bygninger også på kveldstid. Barn kan bruke skolegården til lek og ballspill på ettermiddager og kveld, samt at lokalene kan benyttes til teatergruppe, sanggruppe mm. Relativt ofte har vi også «uønsket besøk» rundt skolens bygninger på kvelder og i helger. Ofte må vi rydde opp restene før skolens elever kommer. Nå er det montert kamera rundt bygningen uten at det har hatt nevneverdig virkning.

Ansatte/årsverk

Skolen har en rektor og en assisterende rektor i ledelsen, og merkantil støtte i form av en kontorleder i ca. 82 % stilling. De 15 pedagogene som står for undervisningen utgjør ca. 13 årsverk, mens de 5 miljøarbeiderne i skolen utgjør 3,3 årsverk.

Grunnet reduksjon i budsjettene inneværende år er total bemanning dette året redusert med ca. 2 stillinger.

Hovedprioriteringer

Hovedoppgaven for skolen er selvfølgelig å drive tilpasset undervisning av alle skolens elever, samt å gi de som ønsker det på 1.-4.trinn et sfo-tilbud etter skolen. Her vil nye nasjonal rammeplan legge videre føringer for hvordan sfo skal utvikles. Dette er den daglige driften.

I tillegg er styrt svært mye av skolens samarbeidstid og utviklingstid inn på Fagfornyelsen (LK2020). Da handler det om å lese og forstå den/de nye læreplanene som ble gjort gjeldene fra 01.08.20. Dette arbeidet vil pågå over flere år.

Tiltak i forhold til å nå mål i kommuneplanen

Mål 1.1: Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter

1. Skolen ønsker å gi elevene opplevelsen av å tilhøre en kystskole i en kystby. Skolen har derfor fått tak i en ombygd livbåt som kan ta med klasser eller grupper av elever ut på tur langs Lillesands skjærgård. Herfra blir veien kortere til byens historie og kultur.

Mål 2.1: Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige

1. Livsmestring er en integrert del av fagfornyelsen – dette emnet integreres derfor inn i mange av skolens fag og tverrfaglige opplegg.

Mål 2.2: Alle innbyggere har mulighet til å bidra og delta i felleskapet

1. Dette har alltid vært, og vil nok alltid være hovedfokus for kontaktlærerne i skolen. Sørge for at alle elevene i klassen føler seg trygge på at kulturen i klassen er slik at de kan bidra og delta på egne premisser uten å bli latterliggjort eller utestengt. En forutsetning for god læring!
2. Det jobbes også aktivt i forhold til å vise elevene at deres medborgerskap er viktig og satt pris på. Deres stemme skal også høres. Dette gjøres bl.a. gjennom at aktivt elevrådsarbeid.

Mål 2.3: Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i

1. Skolen jobber aktivt for at våre brukere, fortrinnsvis barn i skolealder, skal oppleve skolen og fritiden som trygg og god. Skolen strekker seg derfor langt for å få til dette, og for å avdekke om skolen ikke skulle være trygg og god for noen. Dersom det er mulig, bidrar vi også inn mot fritiden til den enkelte.
2. Vi tar aktivitetsplikten og mobbeproblematikk på alvor! Vi jobber aktivt med å forbedre oss og gi ut informasjon til brukerne om hvordan vi jobber og hvordan vi kan hjelpe til dersom det er behov for det.

Mål 2.4: Innbyggerne har kompetanse som samsvarer med fremtidens behov

1. Brentemoen skole er en fremoverlent skole som har kommet langt på den teknologiske siden.
 - a. Vi har smartbord i alle klasserom
 - b. En til en dekning av Chromebook
 - c. Microbit og teknisk Lego til programmeringsformål
 - d. Aktive brukere av ulike nettbaserte læringsplattformer
2. Gode og kompetente ansatte, fra flere yrkesgrupper.

Utfordringer

Skolens utviklingsmuligheter bremses av gamle og lite hensiktsmessige lokaler. Det er også en liten og trang skolegård, med få muligheter for aktiv lek og bevegelse.

Bystyret har i 2021 besluttet at Brentemoen skal videreføres som en en-parallell sentrumsskole og at skolen skal oppgraderes. Det at skolens framtid ikke har vært avklart og at det over år er gjennomført nye utredninger med ulike alternativer har skapt en usikkerhet blant ansatte. Skolen har ikke drevet utviklingsarbeid på grunn av denne usikkerheten. Framdrift for renovering er enda ikke avklart.

Økonomi

Skolen har en svært krevende økonomisk situasjon. Inneværende år ble det gjennomført reduksjon tilsvarende 2 hele stillinger. På en liten skole merkes dette godt. Selv om

reduksjonen ble gjennomført ser det ikke ut som om skolen klarer å holde seg innenfor tildelte rammer. Det vil trolig bli svært vanskelig kommende budsjettår. Ytterligere nedbemanning ser ut til å bli nødvendig for å komme innenfor tildelt ramme.

Som tidligere skrevet har skolen få elever pr. klasse. Når skolens inntekter nettopp baseres på elev-tallet, gir det trange rammer å drive skole etter. Bare en elev mer i gjennomsnitt pr. klasse ville gitt skolen en halv million mer i ramme.

Reduksjon i rammen kan i all hovedsak bare dekkes inn gjennom nedbemanning. I skolen betyr det færre voksne sammen med elevene, noe som fører til at det er de elevene som trenger ekstra støtte og hjelp som får mindre. Det går altså ut over de mest sårbare.

Noen eksempler:

- Skolen har en plikt på seg til å ha et tilbud om intensiv opplæring for elever som står i fare for å bli hengende etter i lesing, skriving, eller regning. Dette er nå svært vanskelig å få organisert innenfor de få ekstra timene vi har pedagoger tilgjengelig.
- Trange rammer gjør også at det ikke alltid er ressurser til å dekke inn med vikarer når noen er borte. Undervisningstimer som var tiltenkt brukt til å hjelpe elever som trenger det faller derfor ofte bort. Inkludert spesialundervisning.
- Når klassene skal på uteskole, for eksempel med skolen sin båt, har vi et krav om at det skal være to voksne med på turen. Dette er allerede vanskelig å få til. Ved ytterligere reduksjon er dette noe vi sannsynligvis må stoppe.

Skolens miljøteam ble hardt rammet av reduksjonen som ble gjennomført før inneværende skoleår. Oppgaver de tidligere kunne ta på seg for å hjelpe elever er nå ikke mulig. Må vi redusere enda mer må miljøteamet avvikles.

TINGSAKER SKOLE

Hovedmålet for skolen er at elevene skal oppleve trivsel og læring hver dag. Elevundersøkelsene visere jevnt gode resultater når det gjelder læringsmiljø, trivsel og mobbing/krenkelser over flere år. Dette skyldes hovedsakelig høyt fokus og vedvarende arbeid fra alle ansatte. Faglige resultater fra 1.-4. klasse har hatt en vedvarende økning de siste årene slik at skolen nå er omtrent på nasjonalt nivå. Tidlig innsats med god bemanning 1.-4. klasse vil derfor bli videreført. De faglige resultatene etter 5.- 7. klasse har over år vært gode og omtrent på nasjonalt nivå.

Tingsaker skole har tidligere vært i stor vekst. De siste årene har elevtallet gått noe ned igjen til dagens 314 elever. Skolen har to klasser på hvert trinn og det er 100 elever som går på SFO. Det er forventet at elevtallsveksten framover flater ut og i noen år kan elevtallet komme til å gå ned.

Antall ansatte/årsverk:

Skolebudsjettene blir styrt av budsjettfordelingsmodellen mellom skolene. Elevtallet danner hovedgrunnlaget for fordelingen. Dette har medført at skolen gjennom flere år med vekst har vært i stand til å tilsette nye medarbeidere i takt med elevtallsveksten og økningen i antall klasser. Fra høsten 2020 gikk elevtallet for første gang litt ned og skolen har derfor måtte redusere bemanningen noe ved naturlig avgang de siste årene. Tingsaker skole har i dag 42 fast ansatte, som utgjør 38,7 årsverk. Skolen har i tillegg 3 midlertidige stillinger - to lærlinger og en vikar ved lengre sykefravær. Skolen har ikke ufrivillig deltidsansatte.

Hovedprioriteringer:

Hovedmålet for Tingsaker skole er at elevene skal oppleve trivsel og læring hver dag. Dette krever et vedvarende fokus fra alle ansatte. Innføring av ny nasjonal læreplan for skolen er

sentralt i dette arbeidet. Som felles satsningsområde for skolen er det valgt et særlig fokus på matematikk i årene fremover.

Tiltak:

Skolens har som tidligere nevnt et vedvarende arbeid for at elevene skal oppleve trivsel og læring hver dag. Dette arbeidet bygger særlig oppunder Lillesand kommunes satsningsområde «Folkehelse, livsmestring og tilhørighet»

Felles kompetanseheving for hele personalet med klare fokusområder bygger også godt oppunder satsningsområdet «Organisasjon for fremtiden». Skolen tilstreber også å ha en god personalpolitikk i tråd med Lillesand kommunes retningslinjer. Digitaliseringen har også kommet langt i skolen.

Omtale av innsparingstiltak

Forventet nedgangen i elevtall og redusert budsjett som følge av innsparinger vil kreve en fortsatt stram budsjett disiplin og minimal vikarbruk for å unngå ytterligere nedbemanning. Håpet er at dette skal kunne skje uten vesentlig redusert tilbud, særlig til elever som krever ekstra oppfølging.

Utfordringer:

Skolen vil gjennom hele 2022 fortsatt jobbe med ny læreplan 2020 på en måte som fører til økt trivsel og læring for elevene. SFO har også startet opp med å innarbeide ny rammeplan for SFO 2021. Dette arbeidet vil bli videreført i 2022. Avslutningen av SiO ordningen fra 1.1.22 kan føre til bortfall av helseassistentordningen i SFO som barn med særlige behov nyter godt av i dag om dette skal over på skolens ordinære drift.

Andre kommentarer:

Kapasiteten til gymsalen er overskredet, og skolen ser fram til at den planlagte gymsalen skal stå klar i løpet av 2022.

LILLESAND UNGDOMSSKOLE

Høsten 2021 er det 397 elever fordelt med 5 klasser på hvert trinn. Dette er en økning på bortimot 100 elever i løpet av de siste 3 årene. Skolen er bygget ut for 6 paralleller på hvert trinn, hvor hvert trinn tilhører sin egen fysiske avdeling på skolen.

Skolen er partnerskole med UiA, og har studenter hvert skoleår. Personalet får kompetanseheving i form av veiledningspedagogikk i regi av UiA frem til høsten 2021. Skolen er organisert med avdelingsledere på hvert trinn. I tillegg har skolen et miljøteam som består av miljøterapeuter og miljøarbeidere. Ressursen til helsesykepleier er økt, det er i tillegg fysioterapeut tilgjengelig på skolen. Sammen er det et lag rundt eleven.

Skolen jobber systematisk med et godt læringsmiljø for elevene, hvor vi gjennomfører elevundersøkelsen for alle elever hvert år. Resultatet av undersøkelsen er utgangspunktet for at elevrådet og klassene jobber med områder som skal forbedres. I fra høsten 2021 er Lillesand ungdomsskole en Dembraskole. Dembra er et program som skal være med å forebygge rasisme og antisemittisme.

Antall ansatte/årsverk:

Skolen har i dag 60 ansatte, hvorav 1 lærling og 3 midlertidig ansatt i prosjekt.

Hovedprioriteringer:

Satsingsområdene peker på de områdene som skal ha ekstra oppmerksomhet og ressurser i perioden. Skolens overordnede mål og mandat er å øke elevenes læringsutbytte. Dette

innebærer både faglig og sosial læring alene og i et fellesskap. Foruten arbeidet med Fagfornyelsen, vil arbeidet med elevenes skolemiljø, gjennom Dembra-programmet, ha et hovedfokus for Lillesand ungdomsskole, skoleåret 2021-2022.

Fagfornyelsen.

Nye læreplaner er ble først i fra 1. august 2021 tatt i bruk på alle tre trinn. 10. trinn som gikk ut våren 2021, fulgte forrige læreplan (Læreplan for kunnskapsløftet 2006) Ved å arbeide med overordnet del, fagplaner og begrepene kompetanse og dybdelæring er personalet på best mulig måte rustet til å møte endringene som er tredd i kraft.

Utfordringer:

Det er en relativt høy andel av elevene hvor det foreligger vedtak på at de skal motta spesialundervisning i en til en situasjon. Dette er veldig ressurskrevende og fører til at skolen har utfordringer med å jobbe forebyggende opp mot elevgruppa og ungdom som har behov for tettere oppfølging sosialt/emosjonelt.

ENHET FOR VOKSENOPPLÆRING

Enheten er delt i to avdelinger.

På Avigo er det skole primært for flyktninger og asylsøkere. Disse er delt inn i to kategorier, norskavdeling og grunnskole.

Norskavdelingen har i utgangspunktet skole 3 dager i uken, og grunnskole 5 dager.

For å møte behovet ved nye integreringsdeltakere har skolen dette skoleåret også et norsktilbud til disse mandag og tirsdag.

Grunnskolen har for øyeblikket to klasser med til sammen 18 deltakere. Norskavdelingen er inndelt i tre grupper ut ifra nivået som deltakerne behersker i norsk. Totalt på norskavdelingen er det for tiden 23 deltakere.

Tallet på antall deltakere på vår avdeling på Avigo har vært synkende de siste årene, og trenden er dessverre fortsatt slik.

Slik rektor vurderer det er skolen nå på det «pedagogiske grunnfjell» når det gjelder antall grupper og klasser. Skolens deltakere har sin bakgrunn i alt fra analfabeter til masterstudenter.

Elevene i grunnskolen tar denne nå på 2 år, mot 3 år tidligere.

Avdelingen med voksne deltakere innenfor PUH- segmentet har nå 13 deltakere, samme som forrige skoleår. Disse er tildelt årstimer etter enkeltvedtak fra rektor ved LVO. Dette vedtaket er fattet ut ifra sakkyndig vurdering fra PPT. De har overtatt skolens «gamle» lokaler på Dovre, og har undervisning tirsdag, onsdag og torsdag.

Antall ansatte/årsverk:

Det er totalt 9,2 årsverk på enheten.

Hovedprioriteringer:

Voksenopplæringen vil fortsette å ha et godt og trygt læringsmiljø både på Dovre og Avigo. Skolen vil forbedre et allerede godt samarbeid med NAV/ Flykningtjenesten slik at man optimaliserer tilbudet til brukerne.

Voksenopplæringen vil fortsette å se på mulighetene for et samarbeid med Birkenes opplæringscenter.

Tiltak:

Mål 2.1: Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige

Voksenopplæringen jobber med det mål at alle våre deltakere, både på Dovre og Avigo skal oppleve mestring i hverdagen. Dette er utfordrende fordi skolens deltakere ofte er blant de svakeste i samfunnet, og i tillegg har de opplevd traumatiske hendelser i livet. Mestring, og det å føle at en gjør noe nyttig vil være svært viktig for at de skal kunne fungere som gode samfunnsborgere både i nåtid og i fremtid. Å møte de med respekt er helt avgjørende for å kunne lykkes. Voksenopplæringen må også ta hensyn til deres kultur samtidig som man forteller om vår kultur, og hva som forventes av de som borgere i Norge og Lillesand.

Dette er tiltak som både lærere, fagarbeider og ledelse ved LVO jobber med hver eneste dag.

Mål 2.2: Alle innbyggere har mulighet til å bidra og delta i felleskapet

Voksenopplæringen har som sitt absolutt viktigste mål at deltakere skal bli gode og nyttige samfunnsborgere. Dette gjør skolen ved å lære de norsk språk og på den måten gjøre det lettere å integrere de. I tillegg lærer skolen de hvordan vårt samfunn fungerer, og hva som forventes av de som innbyggere i Lillesand og Norge.

Voksenopplæringen vil bidra til at de føler mestring i hverdagen, og at de skal bli motiverte for å skape sin egen selvstendige fremtid.

Voksenopplæringen jobber på den måten bevisst for å motvirke utenforskap. Dette gjør skolen med å ha særlig vekt på relasjonsbygging mellom deltakerne, og mellom de ansatte på LVO og deltakerne.

Mål 2.4: Innbyggerne har kompetanse som samsvarer med fremtidens behov

Voksenopplæringen gir de utdanning som kan føre til at de kan få interessante jobber i fremtiden. I nært samarbeid med NAV/ Flyktningstjenesten gir skolen de relevant arbeidspraksis som kan bli et springbrett ut i arbeidslivet.

Voksenopplæringen grunnskoledeltakere forberedes for videregående skole. Dette gjør skolen ved å delta på utdanningsmessen og hospitering på Lillesand Videregående skole. Dette regner skolen med vil bli gjennomført på normal måte, etter at både messen og hospitering ble avlyst dette skoleåret. Selvsagt på grunn av Corona-pandemien. Voksenopplæringen rådgir de inn mot den fagutdannelsen de ønsker og har forutsetninger for. På denne måten vil skolen være en bidragsyter til at de kan møte fremtidens krav når det gjelder arbeid.

Utfordringer:

Voksenopplæringen største utfordring er at antall asylsøkere og flyktninger er synkende. Dette gjelder både nasjonalt og lokalt. Voksenopplæringen møter denne utfordring ved å være endringsvillige og fleksible. Det er en dedikert arbeidsstyrke på LVO som hver dag tenker økonomi opp mot de arbeidsoppgaver som er lovpålagt.

Dette skoleåret har skolen redusert bemanningen med 0,6 stilling. Dette er blitt gjort ved at både rektor og rådgiver har faste undervisningstimer hver uke. Rådgiver er også lånt ut i 20 % stilling til PPT.

Tabell 43 KOSTRA oversikt grunnskole

Nøkkeltall	Lillesand			Endring	Landet	Andel landet	
	2017	2018	2019			2020	2019-20
Årstimer til særskilt norskopplæring per elev med særskilt norskopplæring (antall)	37,1	37,3	50,1	27,1	-45,9 %	31,2	87 %
Årstimer til spesialundervisning per elev med spesialundervisning (antall)	105,8	86	69,9	89,2	27,6 %	142,9	62 %
Elever i kommunale og private grunnskoler som får særskilt norskopplæring (prosent) ¹	2,9	1,7	0,7	0,9	28,6 %	6,3	14 %
Elever i kommunale og private grunnskoler som får spesialundervisning (prosent)	6,3	8	7,9	6,8	-13,9 %	7,7	88 %
Elever på mestringsnivå 3-5, nasjonale prøver i lesing 8.trinn (prosent)	70,1	72,2	76,7	65,1	-15,1 %	73,2	89 %
Elever på mestringsnivå 3-5, nasjonale prøver i regning 8.trinn (prosent)	60,6	68,2	71,8	66,9	-6,8 %	69	97 %
Gruppestørrelse 2 (antall)	16,4	16,7	15,8	16	1,3 %	15,8	101 %
Gjennomsnittlig grunnskolepoeng (antall)	42,1	41,6	44,7	42,2	-5,6 %	43,1	98 %
Netto driftsutgifter grunnskolesektor (202, 215, 222, 223), i prosent av samlede netto driftsutgifter (prosent)	37,3	35	35,8	37,6	4,7 %	21,9	172 %
Netto driftsutgifter til grunnskolesektor (202, 215, 222, 223), per innbygger 6-15 år (kr)	105 801	108 165	113 463	115 799,5	2,1 %	118 219,2	98 %

- Årstimer til særskilt norskopplæring per elev med særskilt norskopplæring gikk ned med -45,9 % og ligger 13 % under landsgjennomsnittet
- Årstimer til spesialundervisning per elev med spesialundervisning økte med 27,6 % og er 38 % lavere enn landsgjennomsnittet
- Elever i kommunale og private grunnskoler som får særskilt norskopplæring økte med 28,6 % og ligger 86 % under landsgjennomsnittet
- Elever i kommunale og private grunnskoler som får spesialundervisning gikk ned med -13,9 % og ligger 12 % lavere enn landsgjennomsnittet
- Elever på mestringsnivå 3-5, nasjonale prøver i lesing 8.trinn gikk ned med -15,1 % og ligger 12 % under landsgjennomsnittet
- Elever på mestringsnivå 3-5, nasjonale prøver i regning 8.trinn gikk ned med -6,8 % og ligger 11 % under landsgjennomsnittet
- Gruppestørrelse 2 økte med 1,3 % og 1 % høyere enn landsgjennomsnittet
- Gjennomsnittlig grunnskolepoeng gikk ned med -5,6 % og ligger 2 % under landsgjennomsnittet.
- Netto driftsutgifter til grunnskolesektor (202, 215, 222, 223), per innbygger 6-15 år (kr) økte med 2,1 % og ligger 2 % under landsgjennomsnittet.

RAMMEOMRÅDE 6 – BARNEHAGE

Tabell 44 Rammeområde barnehage

Ansvar 2 (1000 kr)	Budsjett 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025	ÅB 2021	R2020
60 - Barnehage felles	73 993	67 382	60 671	58 813	80 261	69 918
61 - Framsyn barnehage	6 907	6 907	6 907	6 907	6 907	9 046
62 - Prestholt barnehage	7 362	7 362	7 362	7 362	7 979	7 740
63 - Borketun barnehage	8 254	8 254	8 254	8 254	8 079	8 522
64 - Blåbæråsen barnehage	7 435	7 435	7 435	7 435	8 612	9 945
Sum sektor for Barnehage	103 950	97 340	90 629	88 770	111 839	105 171
Totalt utgifter	117 763	111 153	104 442	102 583	121 069	120 564
Totalt inntekter	-13 813	-13 813	-13 813	-13 813	-9 229	-15 393
Sum	103 950	97 340	90 629	88 770	111 839	105 171

Tabell 45 Endringer barnehage

Enhet	Tiltak	2022	2023	2024	2025
Sektor	Budsjett 2021	111 839	0	0	0
Sektor	Lønns og prisvekst	2 335	0	0	0
Sektor	Aktivitetendring (færre barn)	-3 150	-2 250	-2 850	0
Sektor	Effektivisering	-511	-498	0	0
Sektor	Tilskudd private barnehager	-5 500	-2 000	-2 000	-2 000
Sektor	Bystyrets vedtak drift - pkt 7 fra 2021.	-190	0	0	0
Sektor	Endring andre driftsutgifter	-1 009	0	0	0
Sektor	Lillesand 2024 prosjekt 3	0	-2 000	-2 000	0
Sektor	Bystyrets vedtak drift - pkt 11	137	138	139	141
Sektor	Sum endringer	-7 889	-6 610	-6 711	-1 859
Sektor	Ny ramme	103 950	97 340	90 629	88 770

Rammeområdet består av 4 kommunale barnehager; Framsyn, Prestholt, Borketun og Blåbæråsen.

I tillegg er det 7 ordinære private barnehager, 1 familiebarnehage, og 1 åpen barnehage i kommunen.

Pr. oktober 2021 finnes ca. 40 % av barnehageplassene i kommunale barnehager, mens ca. 60 % av plassene er i private barnehager.

Barnehagene vil i 2022 ha tilpasset sin ramme tilsvarende lønnsvekst. Det forventes en nedgang i barnetall for budsjettåret. Dette er tatt hensyn til i budsjettet.

Befolkningsveksten i aldersgruppen som trenger barnehageplass har de siste årene vært stor, men veksten har flatet ut og er nå fallende. Det betyr at det starter færre barn i barnehage enn de som går ut. Det vil fortsatt bli nedgang også fra høsten 2022.

Administrasjonen bestiller årlig nye prognoser for sikrere kunne planlegge behovet for nye barnehageplasser i fremtiden. Bystyret vedtok våren 2017 å bygge ny privat barnehage vest for sentrum. Denne stod ferdig høsten 2019 og har kapasitet til 120 barn. Ut fra dagens prognoser har kommunen, i sentrum, nok barnehagekapasitet i mange år. Kommunen har hatt en overkapasitet av barnehageplasser i sentrum fra høsten 2019. Denne overkapasiteten øker ytterligere i 2022.

I Høvåg har kommunen også god kapasitet.

Administrasjonen og enhetslederne i de kommunale barnehagene jobber aktivt med å tilpasse økonomien i de kommunale barnehagene til antall barn. Dette er en krevende balansegang mellom bemanningsnorm og antall barn.

Kommunen følger opp vedtak om barnehagestruktur. Det er ønskelig å optimalisere driften i de kommunale barnehagene fremfor å legge ned en barnehage. Utviklingen i antall barn og kapasitet må følges nøye.

Spes. ped. barnehage.

Sektoren har opplevd tidligere en økning av spes. ped. til barnehagene. Det har vært jobbet med å endre denne utviklingen, og sektoren ser allerede nå at veksten flater ut, og utgiftene til spes. ped. reduseres.

Tilskudd til private barnehager for 2022

Kommunen bruker regnskapstallene og barnetallet i de kommunale barnehagene fra 2020 for å beregne tilskuddssatsen til de ikke-kommunale barnehagene. Utrekningen er basert på modell fra KS/PBL og tar opp i seg det regelverket som er gjeldene for utrekningen.

Det er svært krevende å ha en effektiv drift på de kommunale barnehagene i tider med stor overkapasitet. Barnehagene jobber aktivt for å tilpasse personalet til det antall barn de har, og ha så fulle avdelinger som mulig, men det er svært krevende. Bemanningsnorm/ pedagognorm gjør at det ikke alltid er mulig å tilpasse bemanning optimalt til antall barn.

Ett barn for lite i en avdeling i en kommunal barnehage, vil føre til store utgifter to år senere i form av økt tilskudd til de private barnehagene. Det er svært utfordrende for kommunens økonomi. 1 kr i økning i utgifter i de kommunale barnehagene gir en økning i tilskudd til de private barnehagene på 1,65 kr slik at økningen for barnehagesektoren blir totalt på 2,65 kr.

Beregning av tilskudd til private barnehager for 2022 viser at satsene pr barn blir lavere enn i 2021. Det viser at de kommunale barnehagene nå i større grad har tilpasset bemanning til lavere barnetall. I tillegg er det forventet lavere antall barn i de private barnehagene i 2022 slik at tilskuddet reduseres.

SPESIALPEDAGOGISK TEAM (SPT)

Tabell 46 Spesialpedagogisk team

Ansvar 2 (1000 kr)	Budsjett 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025	ÅB 2021	R2020
43010 - Styrket tilb. førskolebarn Felles	4 778	4 778	4 778	4 778	5 825	9 138
43011 - Styrket tilb. førskolebarn Spes. ped.	6 717	6 717	6 717	6 717	6 616	0

Det er opprettet et spesialpedagogisk team for barnehagene. Avdelingen består av ca. 7 årsverk.

I budsjettet er det også lagt inn midler til å dekke kostnaden for de enkeltvedtakene som er fattet, og som ikke gjennomføres av spes. ped. teamet (assistent/fagarbeider).

Avdelingen ble opprettet for å øke kvaliteten på det spesialpedagogiske arbeidet i barnehagene. De ansatte jobber etter sakkyndig rapport utarbeidet av PPT og enkeltvedtak.

I tillegg til arbeid med enkeltbarn vil også avdelingen jobbe systemrettet i den enkelte barnehage. Dette arbeidet knyttes til kommuneplanen og til Rekomp – regional kompetanseheving.

Prioriteringer for sektoren.

Viser til den enkeltes enhet for dette. I tillegg er det naturlig å nevne følgende:

Ny kvalitetsplan er ferdigstilt med oppstart høsten 2022. Planen bygger på nasjonale føringer, kommuneplanen og den enkelte skoles behov/satsinger.

For å ramme inn og gi barnehager og skoler en felles plattform for sitt utviklingsarbeid, har vi tre fokusområder:

- Relasjoner
- Digital kompetanse
- Ledelse av endring

Lenke til ny kvalitetsplan: <https://www.lillesand.kommune.no/kvalitetsplan-for-barnehager-og-skoler-2021-2025.559220.no.html>

BTI er en samhandlingsmodell for tjenester som møter gravide, barn, unge og foreldre det er knyttet undring eller bekymring til. Hensikten med BTI-modellen er å kvalitetssikre helhetlig og koordinert innsats uten at det blir brudd i oppfølgingen. BTI bidrar til tidlig innsats, samordning og medvirkning. Lillesand kommune er i implementeringsfase av BTI, men vi ser at modellen tas mere og mere i bruk og at den blir viktig i det tverrfaglige arbeidet med barn og unge. Ikke minst i forbindelse med ny barnevern-/oppvekstreform.

Ettersom barnehager og skoler er arenaer hvor barn og unge oppholder seg hver dag, flere dager i uka, er det avgjørende at disse arenaene fremmer helse og mestring for hver enkelt. Folkehelse og livsmestring er et prioritert tema som skal vektlegges i flere fag i skolen og gjennom barnehagelovens paragraf 2: «Barnehagen skal ha en helsefremmende og en forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller»

Utfordringer for sektoren

Konkurransen og overkapasitet i barnehagemarkedet

Kommunens barnehager opplever allerede nå færre barn. Det fører til tapte inntekter og usikre arbeidsplasser. Sektoren ser at det vil bli nedgang i barnetall også kommende barnehageår, og kommunen vil få stor overkapasitet av plasser.

Lav grunnbemanning og sykefravær.

Barnehagene strever med å finne tid til ubunden tid. Mange pedagoger gjør mye av planleggingsarbeidet i sin fritid. Pedagognormen går ut over grunnbemanning i barnehagen pga. pedagogenes planleggingstid.

BLÅBÆRÅSEN BARNEHAGE

Barnehagen har fra 1. nov 51 barn. Barnehagens viktigste arbeidsområde er å gi barn i alderen 0-6 år omsorg, støtte og veilede dem i deres utvikling. Barnehagen skal samtidig være en nær støttespiller til foresatte. Barnehagen har 3 avdelinger, en uteavdeling og 2 avdelinger inne. Barnehagen ligger på toppen i byggefeltet, Blåbæråsen, nr. 3.

Barnehagen skal drives etter gjeldene lover og regler. Barnehagen er organisert fra 1. nov med konstituert enhetsleder, pedagogiske ledere, fagarbeidere og assistenter. (Enhetslederstilling er utlyst og prosessen med å ansette enhetsleder er påbegynt).

Antall ansatte/årsverk:

Barnehagen har pr. 1 nov. 12,2 årsverk ansatte i arbeid i barnehagen. + 0,6 årsverk ansatt på enkeltbarn med vedtak. Enheten har i tillegg ansatt som er i fødselspermisjon og sykemelding. Hvis/når disse kommer tilbake vil enheten ha overtall med faste ansatte.

Hovedprioriteringer:

Enheten etterstreber å ha ansatte ut ifra antall barn og bemanne etter pedagog- og bemanningsnorm.

Ved sykefravær prøver enheten å bruke de faste ansatte i barnehagen fremfor å sette inn vikarer, hvis situasjonen tilsier at dette er forsvarlig.

Enheten styres stramt økonomisk og kjøper kun inn utstyr/varer det er et reelt behov for.

Tiltak:

Barnehagen har vært med i piloteringa til Stine Sofie stiftelsen som gjør at personalet er bedre rustet til å avdekke vold og overgrep mot barn så tidlig som mulig.

Barnehagen har samarbeid med ressursteam og barnehageteam og jobber med BTI og at dette skal være et nyttig og foretrukket verktøy i arbeidet med bekymringer rundt barn. Barnehagen bruker andre samarbeidsparter som bl.a. barnevernet ved behov.

Barnehagen arbeider med satsningsområdet relasjoner med tema «tilstedeværende voksne i barns lek»

Barnehagen jobber aktivt med å jobbe mobbeforbyggende. De ansatte er godt satt inn i den nye paragrafen i barnehageloven som omhandler dette. Barnehagen har barnesamtaler, kartlegger miljøet i barnehagen og barnehagen tar observasjoner.

Barnehagen jobber med foreldreaktiv tilvenning når barn starter i barnehagen, og har en tett oppfølging av barnet i nært samarbeid med foresatte. De kommunale barnehagene har fra

dette barnehageåret arbeidet med hvordan vi gjennomfører førstegangssamtale med nye barn for å få et helhetlig bilde av barnet og familien/omsorgspersoner rundt det. Dette for å kunne ivareta og forstå barnet på best mulig måte.

Utfordringer:

Overkapasitet på barnehageplasser, lave fødselstall og konkurranse mellom barnehagene er krevende for ansatte. Dette gjør det og særs vanskelig å planlegge for en bærekraftig fremtid.

Barnehageansatte opplever at det er et økende krav til arbeidsoppgaver, oppfølging og veiledning av foresatte, men har en knapp bemanning som gjør det tidkrevende og skaper et stort arbeidspress på de ansatte.

BORKETUN BARNEHAGE

Omtale av enheten:

Borketun barnehage har fra 1 nov. 58 barn fordelt på fire avdelinger for barn i alderen 1-5 år. Barnehagen er en veletablert barnehage som ble startet i 1979 men har blitt betydelig oppgradert de siste årene. Barnehagen er plassert i Tunveien, med Borkedalen skole og Borkedalstemmen rett ved. Barnehagen er strategisk plassert med flere boligområder i umiddelbar nærhet.

Barnehagens viktigste ansvar er å drive etter gjeldende lover og regler, som barnehageloven og rammeplanen og påse at det pedagogiske arbeidet i barnehagen drives etter disse lovene. Et av barnehagens viktigste ansvar er å ha et tett foreldresamarbeid og samarbeid med andre instanser for å ivareta barnets beste.

Barnehagen er organisert med enhetsleder, pedagogiske ledere (barnehagelærere) og fagarbeidere/assistenter.

Antall ansatte/årsverk:

Barnehagen har fra 1. nov. 13,6 årsverk + 0.4 årsverk på enkeltbarn med vedtak

Hovedprioriteringer:

Enheten justerer antall ansatte ut ifra antall barn som går i barnehagen og bemanner dermed etter bemanning- og pedagognorm.

Ved sykefravær prøver enheten å bruke de faste ansatte i barnehagen fremfor å sette inn vikarer, hvis situasjonen tilsier at dette er forsvarlig.

Enheten styres stramt økonomisk og kjøper kun inn utstyr/varer det er et reelt behov for.

Tiltak:

Barnehagen har vært med i piloteringa til Stine Sofie stiftelsen som gjør at personalet er bedre rustet til å avdekke vold og overgrep mot barn så tidlig som mulig.

Barnehagen har samarbeid med ressursteam og barnehageteam og jobber med BTI og at dette skal være et nyttig og foretrukket verktøy i arbeidet med bekymringer rundt barn. Barnehagen bruker andre samarbeidsparter som bl.a. barnevernet ved behov.

Barnehagen er og særlig opptatt av et nært og tett samarbeid med foresatte for det beste for barnet.

Fra januar 2021 kom det ny paragraf i barnehageloven som skal sikrer at barn har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø. Denne har det blitt jobbet aktivt med for at hele personalgruppa skal ha kjennskap til den.

Barnehagen har bl.a. fra dette barnehageåret satsningsområde relasjoner. Og arbeider dermed strategisk med relasjoner barn-barn og barn-voksne

Barnehagen jobber med foreldreaktiv tilvenning når barn starter i barnehagen, og har en tett oppfølging av barnet i nært samarbeid med foresatte. De kommunale barnehagene har fra dette barnehageåret arbeidet med hvordan vi gjennomfører førstegangssamtale med nye barn for å få et helhetlig bilde av barnet og familien/omsorgspersoner rundt det. Dette for å kunne ivareta og forstå barnet på best mulig måte.

Barnehagen har samarbeid med ulike utdanningsinstitutter; lærlinger i barne- og ungdomsarbeiderfaget, elever fra voksenopplæringa i språkpraksis, elever fra Lillesand videregående skole i praksis og elever fra LUS i arbeidsuker. Vi har og hatt personer i arbeidspraksis gjennom NAV

Utfordringer:

Overkapasitet på barnehageplasser, lave fødselstall og konkurranse mellom barnehagene er krevende for ansatte.

Barnehageansatte opplever at det er et økende krav til arbeidsoppgaver, oppfølging og veiledning av foresatte, men har en knapp bemanning som gjør det tidkrevende og skaper et stort arbeidspress på de ansatte.

PRESTHOLT BARNEHAGE

Prestholt barnehage er en 3-avdelings barnehage med barn i alderen 1-5 år. Barnehagen ligger på Prestholt med nær tilgang til natur, turløyper og gårdsdrift.

Barnehagen har pr. dato 46 barn, noe som er en reduksjon på 3 plasser fra forrige barnehageår. Avdelingene er organisert på følgende måte:

- 1 avdeling for barn i alderen 1-2 år. (12 barn)
- 1 avdeling for barn i alderen 2-3 år (16 barn)
- 1 avdeling med barn i alderen 4-5 år. (18 barn)

Hovedprofilen til barnehagen er bruk av naturen som leke- og læringsarena, og avdelingen for de eldste er organisert som en naturgruppe med 3-4 turdager i uken.

Antall ansatte/årsverk:

Prestholt barnehage (ansvar 43200) har redusert med 0,4 årsverk og har nå 12,1 årsverk og 16 ansatte. I tillegg har barnehagen 2 lærlinger i barne- og ungdomsarbeiderfaget. Ansvar 43210 har 0,8 årsverk.

Hovedprioriteringer:

Barnehagen jobber aktivt for å sikre fullt belegg i barnehagen ved å sikre høy kvalitet på arbeidet, samt markedsføre barnehagen aktivt. Dette for å hindre reduksjon i barnetall, redusert budsjettrammer og oppsigelse av stillinger.

Med utgangspunkt i Ståstedsanalysen, Foreldreundersøkelsen, ny kvalitetsplan og endring i barnehageloven skal barnehagen de neste to årene jobbe med følgende satsningsområder:

- Naturen som leke- og læringsarena
- Relasjoner og barn medvirkning.
- Digital kompetanse
- Ledelse av endringer – barnehagebasert kompetanseutvikling. (Rekomp)

Enheten vil også videreføre satsningen til Stine Sofie Stiftelsens pilotprosjekt som vi deltok på forrige barnehageår. Barnehagen har samarbeid med ressursteam og barnehageteam, jobber med BTI og dette skal være et nyttig og foretrukket verktøy i arbeidet med bekymringer rundt barn og tidlig innsats.

Det er også viktig at barnehagen jobber målrettet for å sikre en helsefremmende arbeidsplass og et stabilt personale. Gjennom medarbeiderundersøkelsen ble det synliggjort at ansatte i barnehagene står i et stort arbeidspress, og er utsatt for stress og slitasje. Det er viktig at barnehagen jobber med å tilpasse arbeidsmengde og gi mestringsfølelse i arbeidet.

Utfordringer:

Nedadgående barnetall og overkapasitet på barnehageområdet gjør konkurransen stor. Dette kan føre til flere ledige plasser på sikt. Som kommunal barnehage har vi lite støtte i arbeidet med konkurranse og markedsføring. Barnehagen har 0,4 årsverk for mye i Prestholt. Dette er ikke noe problem i år, pga. ulønnede permisjoner. Dersom alle ønsker tilbake til sine opprinnelige stillinger må barnehagen håndtere en utfordring med overkapasitet.

Økende krav og knapp bemanning. Grunnbemanningen i barnehagene er lav og sykefraværet høyt. Det er et stort behov for å få økt grunnbemanningen i barnehagene, både med styrerassistenter og med oppdekning av ubunden tid. Dagens krav til både styrer og øvrige barnehageansatte fører til stor slitasje.

Det er stadig økende krav til innhold i barnehagen både fra nasjonalt hold, men også fra administrasjonen og den politiske ledelsen i kommunen. Dette er ofte for knappe ressurser til å kunne implementere mange av satsningene som er pålagt oss.

For å sikre et mer helhetlig tilbud og bedre overgangen til skolen, bør vi forbedre samarbeidet mellom barnehage og skole.

Barnehagen ligger i naturskjønne Høvåg. Barnehagen flyttet inn i nytt bygg våren 2014. Personalet har siden da bygget opp en solid og god kompetanse på den voksnes rolle overfor barn og barns tilknytning.

Kommunen var med i et interkommunalt samarbeid med overskriften Inkluderende Læringsmiljø. Kompetansehevingen i denne forbindelse var med på å øke hele personalets kapasitet og kompetanse på den voksnes rolle, i relasjonene med barna, foreldre og hverandre.

Trygghetssirkelen er implementert som et pedagogisk verktøy, og har gitt personalet enda større kompetanse på hvordan de validerer barnas følelser og møter deres behov. Som en konsekvens av dette arbeidet var barnehagen først ute i kommunen med å innføre en foreldreaktiv oppstartsmodell (Jåttå modellen).

Denne modellen har sitt utspring fra Trygghetssirkelen. Fokuset er på tilknytningen barnet har til sine foreldre. Foreldrene er med barnet minimum 5 dager a 6 timer. På denne måten vil barnet knytte seg til en kontaktperson i personalet. Poenget med dette er at barnet har en opplevelse av å kunne søke emosjonell støtte hos sin kontaktperson. Slik vil barnet håndtere at foreldrene etter hvert går fra barnet. Her medvirker foreldre tett sammen med personalet for barnets beste. Og vi sier de «oversetter» barnet til oss. Dette er en suksess og danner et godt grunnlag for det videre samarbeidet.

Personalet har et godt aldersspenn der den yngste er 27 år og den eldste er 61 år.

Antall ansatte/årsverk:

Til sammen har barnehagen 13,3 årsverk fordelt mellom begge ansvarsområdene.

Hovedprioriteringer:

Barnehagen arbeider med å optimalisere driften ved å tilpasse bemanning til antall barn. Barnehagen arbeider også med omdømme og øke søkertallene til barnehagen.

Barnehagen arbeider med å få til god sykefraværsoppfølging og unngå lange sykefraværsperioder. Barnehagen arbeider også med å ansvarlig gjøre de ansatte ved å informere og involvere i økonomisituasjonen som er til hver tertial.

Tiltak:

Mål 2.1: Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige

Barnehagen har fokus på medvirkning og relasjoner. Dette fokuseres på i alle ledd. De ansatte skal bla. oppleve mestring, og medvirkning.

Barnehagen har også fokus på psykisk helse og hvordan den påvirker evnen til å gjøre en god jobb eller ikke. Det er lite tabu rundt temaet og det er en raushet blant personalet. Tanken er at denne rausheten og evnen til å se seg selv utenfra, skal gi større evne til å se barnet innenfra. Fokus på barnas psykiske helse og deres evne til å organisere egne følelser

og utvikle gode empatiske ferdigheter blir også en konsekvens av barnehagens arbeid rundt relasjoner og den voksnes rolle.

Barnehagen gir barna mulighet til å medvirke i planlegging og vurdering av sin egen hverdag. Dette vil være satsningen også fremover. Barns medvirkning er også omtalt i Barnehageloven §3.

Kap. IV i barnehageloven setter fokuset på forebygging og avdekking av mobbing, utestenging og krekende handlinger. Å veilede barn og hjelpe barna til å forstå seg selv og egne følelser, gir de større muligheter til å oppleve mestring av eget liv.

Foreldre blir invitert til å medvirke helt fra barna starter hos oss, og med den foreldreaktive oppstartsmodellen blir de en naturlig del av hverdagen og det er starten på et godt samarbeid. Videre blir de invitert til medvirkning i samarbeidsutvalg og i andre arenaer som barnehagen legger til rett for. Barnehagen har også regelmessige samtaler i tillegg til den daglige kontakten. Ved oppstart, starter barna i grupper av flere barn, slik at foreldre har mulighet til å danne relasjoner med hverandre.

Samarbeidet med skolen barna skal begynne på er godt og tett, det er det også med SFO. Dette vil sikre en god overgang og en bedre sammenheng i barnas liv, og tilføre en opplevelse av livsmestring.

Barnehagen arbeider for at barna skal ha tro på seg selv og være nysgjerrige på livet, når de forlater oss og går til skolen.

Barnehagen tar imot skolelever fra skolen der barna skal starte. Barnehagen arbeider nå med å ta imot elever fra ungdomsskolen som har Arbeidslivsfag. Videre er barnehagen samarbeidspartner med Universitetet i Agder og tar imot studenter fra barnehagelærerutdanningen.

Framsyn barnehage samarbeider også med Høvågheimen, dette oppleves også som meget meningsfullt for alle involverte.

Utfordringer:

Barnehagen ser at de lave fødetallene i kommunen også har konsekvenser for Framsyn barnehage. Barnehagen har justert ned antall ansatte pga. nedgang i barnetall. Det er konkurranse, så barnehagen opplever situasjonen som krevende.

Barnehagen organiserer barnegruppene hvert år etter hvor mange barn barnehagen har i de ulike aldersgruppene. I verste fall kan dette føre til overtallighet blant personalet. Å måtte omorganisere barnegruppene hvert år gir ikke den stabiliteten som er ønskelig og til det beste for barna og driften.

Utfordringer med knapp bemanning er en krevende utfordring.

Knapp tid til pedagogene for å planlegge, evaluere og oppdatere seg faglig gir en opplevelse av å aldri strekke til. Det antar vi kan være en årsak til at barnehagene i perioder strever med høyt sykefravær.

Pedagogene opplever at det blir mange nye ting som skal implementeres inn i barnehagehverdagen og det følger ikke mer tid til å planlegge dette.

De stadige nye kravene krever mer tid til å sette seg inn i fagstoff, dette opplever de at det ikke er tid til.

Tabell 47 KOSTRA oversikt barnehage

Nøkkeltall	Lillesand				Endring	Landet	Andel Landet
	2017	2018	2019	2020			
Andel barn 1-2 år i barnehage, i forhold til innbyggere 1-2 år (prosent)	78,8	86,6	84,8	88,2	4,0 %	85,4	103 %
Andel barn 1-5 år i barnehage, i forhold til innbyggere 1-5 år (prosent)	89,1	93,4	92,7	94,3	1,7 %	92,7	102 %
Andel barn 3-5 år i barnehage, i forhold til innbyggere 3-5 år (prosent)	95,7	97,3	97	97,7	0,7 %	97,3	100 %
Andel barn i kommunale barnehager i forhold til alle barn i barnehage (prosent)	39,9	39,2	40,9	37,8	-7,6 %	50	76 %
Antall barn korrigert per årsverk til grunnbemanning, alle barnehager (antall) ²	6,1	6	5,6	5,6	0,0 %	5,7	98 %
Andel barnehagelærere i forhold til grunnbemanning (prosent) ⁴	42,3	42,3	46,3	43,7	-5,6 %	41,6	105 %
Andel barn som får spesialpedagogisk hjelp, i forhold til alle barn i kommunale barnehager (prosent) ¹	4,1	4,5	2,1	3,6	71,4 %	4	90 %
Korrigerte brutto driftsutgifter til barnehager (f201, f211, f221) per korrigerte oppholdstimer i kommunale barnehager (kr) ³	75,6	79,9	85	85,3	0,4 %	78,5	109 %
Andel minoritetsspråklige barn i barnehage i forhold til innvandrerbarn 1-5 år (prosent)	86,2	95,3	75	88,6	18,1 %	85,3	104 %
Netto driftsutgifter barnehager i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter (prosent)	24,4	23,2	23,3	23,1	-1,3 %	14,2	163 %
Netto driftsutgifter barnehager, per innbygger 1-5 år (kr)	148 994	167 170	182 798	179 575	-1,8 %	170 178	106 %
Korrigerte brutto driftsutgifter f201 per korrigerte oppholdstimer i kommunale barnehager (kr) ⁵	59,5	62	66,6	66,1	-0,8 %	61,6	107 %

- Det er en økning i andel barn i barnehage. Andel økte mest blant barn 1-2 år i forhold til innbyggere 1-2 år med 4,0. Totalt sett økte andel barn 1-5 år i barnehage, i forhold til innbyggere 1-5 år med 1,7 %. Lillesand kommune har en 2 % høyere andel barn i barnehage enn landsgjennomsnittet.
- Andel barn i kommunale barnehager i forhold til alle barn i barnehage gikk ned med -7,6 % fra 2019 til 2020. Lillesand kommune har 24 % mindre andel kommunale barnehager enn landsgjennomsnittet.
- Andel barnehagelærere i forhold til grunnbemanning gikk ned med -5,6 %. Andelen er 5 % høyere enn landsgjennomsnittet.
- Andel barn i kommunale barnehager som får spesialpedagogisk hjelp økte med 71,4 %, men er fortsatt under nivået i 2017 og 2018, men ligger fortsatt 10 % under landsgjennomsnittet.
- Andel minoritetsspråklige barn i barnehage i forhold til innvandrerbarn 1-5 år økte 18,1 % etter en betydelig nedgang fra 2018 til 2019. Dette er 4 % over landsgjennomsnittet.
- Netto driftsutgifter barnehager i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter gikk ned med -1,3 %. Dette er ikke sammenlignbart med andre kommuner pga. SIO. Netto driftsutgifter barnehager, per innbygger 1-5 år gikk ned med -1,8 %. Det er 6 % over landsgjennomsnittet. Korrigerte brutto driftsutgifter f201 per korrigerte oppholdstimer i kommunale barnehager gikk ned med -0,8 %. Det er 7 % over landsgjennomsnittet

RAMMEOMRÅDE 7 – SEKTOR FOR TEKNISKE TJENESTER

Sektoren for tekniske tjenester består av kommunalsjef for teknisk, samt Enhet for næring og byutvikling og Enhet for teknisk drift ETD. Enhet for teknisk drift ETD har flere underliggende avdelinger, henholdsvis avdeling for renhold, avdeling for byggdrift, avdeling for samferdsel og avdeling for utedrift. Kommunalsjef er også ansvarlig for rammeområdene 8 – VA selvfinansierende og 9 – Havn.

Kommunalsjef med stab har 2,8 årsverk.

Sektoren har ansvar for prosjekt 5 i programmet Lillesand 2024, areal og kostnadseffektiv bygningsmasse.

Tabell 48 Rammeområde for tekniske tjenester

Ansvar 2 (1000 kr)	Budsjett 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025	ÅB 2021	R2020
70 - Kommunalsjef for teknisk	3 060	1 945	1 945	1 945	3 475	3 334
72 - Enhet for næring og byutvikling	11 802	10 102	9 602	9 602	8 630	6 831
76 - Enhet for Teknisk drift ETD	15 051	15 780	15 725	15 664	11 566	10 471
77 - Avdeling for renhold	17 181	17 452	17 556	17 654	16 860	0
78 - Avdeling for byggdrift	52 258	58 154	62 195	68 085	32 994	49 625
80 - Avdeling for samferdsel	10 419	10 419	10 419	10 419	10 224	11 189
86 - Avdeling for utedrift	7 155	7 155	7 155	7 155	7 237	6 520
Sum totalt	116 927	121 007	124 597	130 524	90 985	87 971
Totalt utgifter	153 137	157 268	161 434	167 361	127 365	127 623
Totalt inntekter	-36 211	-36 261	-36 837	-36 837	-36 380	-39 652
Sum	116 927	121 007	124 597	130 524	90 985	87 971

Tabell 49 Endringer tekniske tjenester

Enhet	Tiltak	2022	2023	2024	2025
Sektor	Budsjett 2021	90 985	0	0	0
Sektor	Lønns og prisvekst	1 580	0	0	0
Sektor	Økte FDV utgifter	470	1 354	522	488
Sektor	Finanskostnader rundkjøring Dovre	2 678	-45	-45	-45
Sektor	Inntekter nye boliger rus/psykiatri	0	0	-576	0
Sektor	Revisjon arealplan	600	-1 200	0	0
Sektor	Korrigerings feieutgifter ihht EnviDan selvkost	198	-16	-10	-16
Sektor	Det inngås avtale om utleie av turnhall og skytebane til de respektive brukerne (i den grad de faller utenfor gratisregelen for barn og unge)	0	-50	0	0
Sektor	Effektivisering	-578	-615	0	0
Sektor	Bystyrets vedtak drift - pkt 16 fra 2021. Bort med oppstartsmidler for vann- og aktivitetspark i Langedalstjønna	-75	0	0	0

Sektor	Bystyrets vedtak drift - pkt 19 fra 2021. Bort med ekstra midler til Næringsforeningen for Kristiansandsregionen	-150	0	0	0
Sektor	Endring andre driftsutgifter	2 493	603	0	0
Sektor	Økt stillingsressurser sektor	2 616	0	-500	0
Sektor	Redusert leieinntekt bofellesskap	533	0	0	0
Sektor	Lillesand 2024 prosjekt 5	0	0	0	-1 000
Sektor	Endring avskrivninger	15 927	4 700	4 200	6 500
Sektor	Bystyrets vedtak drift - pkt 7	-500	-500	0	0
Sektor	Bystyrets vedtak drift - pkt 8	150	-150	0	0
Sektor	Sum endringer	25 941	4 080	3 590	5 927
Sektor	Ny ramme	116 927	121 007	124 597	130 524

Bystyret vedtok å redusere rammebevilgning sektor Teknisk med 0,5 mill. kr i 2022, 1,0 mill. kr i 2023, 1,0 mill. kr i 2024 og 1,0 mill. kr i 2025.

Bystyret bevilget 150.000 i 2022 som støtte til Næringsforeningens arbeid i og for Lillesand.

Hovedmålsettinger for teknisk sektor er å oppnå høy kunde- og medarbeidertilfredshet gjennom forutsigbar og effektiv oppgaveløsning med god faglig kvalitet.

Viktige generelle tiltak for sektoren:

- Koordinering av aktiviteter i sektoren og grensesnitt mot andre sektorer.
- Arbeid knyttet til å opprettholde et stabilt fagmiljø, med kompetente og dyktige medarbeidere, gjennom internkontroll og kompetanseheving.
- Synliggjøring av virksomhetens oppgaveløsning overfor brukere, media og politisk nivå.
- Tilpasse organisasjon og tjenestenivå til de økonomiske rammene.

Tilrettelegging for næring ligger under rammeområde 7.

Sektoren har også ha ansvar for forvaltning, ivaretagelse og utnyttelse av kommunens eiendomsrelaterte aktiva.

ENHET FOR NÆRING OG BYUTVIKLING

Enhet for næring og byutvikling er lokalisert på rådhuset i Lillesand sentrum.

Enheten består av fagområdene byggesak, plan, naturforvaltning, klima, eiendom utbyggingsavtaler, næringsarbeid og reiseliv. Enheten har også ansvar for oppfølging av vertskommunearbeidet med Birkenes innen fellestekniske tjenester, som består av fagområdene jord- og skogbruk, naturforvaltning, oppmåling, matrikkelføring, geodata og eiendomsskatt.

Enheten er organisert med enhetsleder, en fagleder plan og byggesak, 3 planleggere, 7 byggesaksbehandlere (fra 2022), en klima- og miljørådgiver og en rådgiver innen eiendomsforvaltning.

Bystyret vedtok å bevilge 150 000 kr i 2022 som støtte til Næringsforeningens arbeid i og for Lillesand.

Verbalpunkt 10. Bystyret ber kommunedirektøren ta med siste utgave av Miljødirektoratets kommunefordelte utslippsregnskap for Lillesand i «årsmelding og regnskap for Lillesand kommune» for 2021. Oversikten skal vise hvordan Lillesand ligger an i forhold til målet om 55% kutt ut fra 1990 nivå innen 2030.

Antall ansatte/årsverk:

Faste: 14 årsverk, inkludert en stilling som blir besatt i januar 2022 (ny byggesaksbehandler)
Midlertidige: det er 1 midlertidig stilling som arealplanlegger i enheten. Stillingen er 2-årig med mulighet for fast ansettelse.

Ansvar for fellestekniske tjenester ligger innen denne enheten og regnskapsmessig blir fellesteknisk avregnet mot enhet for næring og byutvikling ved årsslutt. Birkenes kommune har i møter med Lillesand uttrykt bekymring for at eiendomsskattekontoret har for knappe ressurser. For å ivareta oppgaver på eiendomsskatteområdet er det lagt inn et årsverk.

Hovedprioriteringer:

Enhetsens hovedprioritering er å jobbe bærekraftig med følgende hovedområder:

- Sikre en forutsigbar saksbehandling med god faglig kvalitet
- Skape en god kultur på arbeidsplassen for å beholde og tiltrekke kompetanse
- Gjennomføre planene gitt i planstrategien

Tiltak:

Enhetsens tiltak/aktivitet i forhold til kommuneplanens satsingsområder:

Identitet og bærekraftig utvikling

Mål 1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter

- ✓ Lillesand som helårsby med et levende og attraktivt sentrum
 - Regulering av helårs gågate og torg
 - Avklaring av parkeringsanlegg i sentrum
- ✓ Økt satsing på reiseliv med tiltak som skal tilgjengeliggjøre skjærgården og skuldersesongene. Samarbeid med en reiselivsgruppe bestående av næringsforeningen og lokale reiselivsaktører.
- ✓ Samarbeid med USUS og fokus på digital markedsføring gjennom Visit Sørlandet
- ✓ Utarbeidelse av reiselivsstrategi (ref. planstrategien).

Mål 1.2 Lillesand kommune er en attraktiv arena for næringsutvikling med grønn og bærekraftig næringsvirksomhet

- ✓ Revidering av kommuneplanens arealdel (ref. planstrategien)
- ✓ Rask og forutsigbar saksbehandling, særlig innen plan og byggesak
- ✓ Attraktive og ferdig regulerte næringsarealer tilgjengelig i kommunen
- ✓ Tett samarbeid med Lillesand Næringsarealer (LINA) og KNAS (som har daglig drift)
- ✓ Strategisk næringsplan, revidering av Lillesands lokale handlingsplan (ref. planstrategien)
- ✓ Deltar aktiv i regionale fora for nærings samarbeid (kommunene i Kristiansandregionen og fora i fylkeskommunens regi)
- ✓ Arbeider for å opprettholde en levende kyst og stimulere bærekraftige marine næringer gjennom deltakelse i samarbeidet Blå Vekst og Sjøørretprosjektet

Mål 1.3 Lillesand er en grønn kommune som er pådriver for klimatilpasning og omstilling til lavutslippssamfunnet

- ✓ Utarbeidelse av klima, miljø og energiplan (ref. planstrategien)
- ✓ Utarbeidelse av klimabudsjett
- ✓ Arbeider for å sikre Lillesand rent vann gjennom å sette krav i tiltaksplaner for behandling av sulfidholdige masser
- ✓ Medlemskap i KIMO og Klimapartnere
- ✓ Arbeider for å sikre Lillesand ren luft gjennom kontinuerlig målinger av luftkvaliteten

- ✓ Delta i regionalt fora om areal- og transportplan (ATP) for Kristiansandregionen, hvor nullvisjonen er sentral

Organisasjon for fremtiden

Mål 3.1 Lillesand kommunes politikere og medarbeidere har innbyggernes behov i fokus

- ✓ Sikre en forutsigbar saksbehandling med god faglig kvalitet

Mål 3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeider

- ✓ Skape en god kultur på arbeidsplassen for å beholde og tiltrekke kompetanse
- ✓ Utarbeide kompetanseplan for enheten

Utfordringer:

Enheten har fremdeles et etterslep innen byggesak som har store konsekvenser for gebyrinntektene. Oppbemanning og mer stabilitet innen byggesak, og resten av enheten, har hatt positive effekter og byggesak jobber videre mot målet som er å behandle alle byggesaker innen tidsfristen.

Det er også andre områder innen enheten med stor oppgavebelastning, spesielt innen fagområdene klima- og miljø og plan. Enheten har tidligere hatt en høy turnover som har påvirket hele enheten og det er derfor viktig å skape et stabilt arbeidsmiljø med tilstrekkelige ressurser.

Tabell 50 KOSTRA oversikt Plan, byggesak og miljøforvaltning

Nøkkeltall	Lillesand				Endring 2019-20	Landet 2020	Andel Landet 2020
	2017	2018	2019	2020			
Andel av søknader om tiltak i freda eller verneverdige områder / bygninger som ble innvilget (prosent)	8	5	6	50	733 %	49	102 %
Andel av innvilgete byggesøknader som skjer gjennom vedtak om dispensasjon fra plan (prosent)	..	33	20	64	220 %	17	376 %
Andel av kommuneplanene som ble møtt med innsigelser (prosent)	..	583	301	67	..
Andel av reguleringsplanene som ble møtt med innsigelser (prosent)	..	489	261	30	..
Søknader om nye bygninger i strandsonen som ble innvilget (antall)	..	16	15	7	-53 %	907	1 %
Byggesøknader i alt behandlet (antall)	..	59	47	312	564 %	80584	0 %
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 12 ukers frist (dager)	..	31	37	69	86 %	39	177 %
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 3 ukers frist (dager)	..	2	1	18	1700 %	17	106 %
Andel av søknader om nye bygninger i LNF-/LNFR-områder som ble innvilget (prosent)	..	17	7	56	700 %	93	60 %
Reguleringsplaner vedtatt i alt (antall)	..	87	53	1	-98 %	1321	0 %
Behandlede byggesøknader med 3 ukers frist (antall)	..	49	45	241	436 %	33994	1 %
Selvkostgrad i byggesaker (prosent)	89	94	89	78	..
Tilsyn for byggevirkosmhet som er unntatt søknadsplikt (antall)	0	..	1901	0 %

- Andel av søknader om tiltak i freda eller verneverdige områder / bygninger som ble innvilget økte 733 %
- Andel av innvilgete byggesøknader som skjer gjennom vedtak om dispensasjon fra plan økte med 220 %
- Søknader om nye bygninger i strandsonen som ble innvilget gikk ned med -53 %
- Byggesøknader i alt behandlet økte med 564 %
- Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 12 ukers frist økte med 86 % og ligger 77 % over landsgjennomsnittet
- Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 3 ukers økte med 1700 % og ligger 6 % over landsgjennomsnittet
- Reguleringsplaner vedtatt i alt gikk ned med -98 %
- Behandlede byggesøknader med 3 ukers frist økte med 436 %

Enhet for teknisk drift (ETD) består av 3 fagavdelinger; avdeling for renhold, avdeling for byggdrift, avdeling for utedrift. Enheten har ansvar for forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling av kommunens formålsbygg (ca. 90 000 m²), kommunale veier, skjærgårdstjeneste, anlegg, park- og grøntareal, friluftsområder, trafikkhavn, gjestehavn, småbåthavner, bobilhavn og idrettsanlegg. I tillegg har enheten ansvar for formålsbygg som skoler, barnehager, sykehjem, idrettshaller og administrasjonsbygg, ivaretar enheten også kommunens eierrolle for ca. 120 kommunale boliger.

Enhet for teknisk drift ivaretar kommunal veimyndighet og har ansvar for samferdselsplanlegging (inkl. havn og havnesikkerhetsregime), planer, samferdselstiltak og trafiksikkerhetsarbeid, samt myndighetsutøvelse etter vegloven, vegtrafikkloven og parkeringsforskriften.

Antall ansatte/årsverk:

52,21 årsverk

Hovedprioriteringer

- Virksomhetsplanlegging (lovpålagte oppgaver vs. andre oppgaver)
- Kompetanse (riktig kompetanse samt kompetanseutvikling)
- Investeringsprosjekter
- Utvikle kvalitetssystemet og internkontroll
- Rutiner

Tiltak:

Mål 1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter

- ✓ Følge opp forvaltningsplaner og strategier med konsekvenser for driften
- ✓ Ta vare på Lillesands unike skjærgårdspark og statlig sikrede friluftsområder
- ✓ Sikre funksjonelle og gode park- og grøntområder, inklusive friluftsområder, idrettsanlegg og lekeplasser

Mål 3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere

- ✓ Arbeide kunnskapsbasert og ha medarbeidere med riktig kompetanse
- ✓ Arbeide målrettet med kompetanautvikling, slik at hver enkelt medarbeider opplever mening og mestring, og har en klar ansvars- og rolleforståelse
- ✓ Sikre god oppgaveløsning og trivsel ved å ha en velfungerende ledergruppe

Mål 3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet

- ✓ Prioritere innvendig vedlikehold og renhold i formålsbygg for å opprettholde et best mulig innemiljø for brukerne
- ✓ Stort fokus på brannsikkerhet.

Bruke og videreutvikle FDV-systemer innenfor egne ansvarsområder for å optimalisere gjennomføringen av driftsoppgave

Utfordringer:

- Høy andel eldre bygningsmasse med stort vedlikeholdsbehov stiller store krav til innsats for å ivareta offentlige krav og pålegg. Særskilte utfordringer er blant annet knyttet til inn klima
- Økning av den kommunale bygningsmassen og endret bruk av eksisterende bygningsmasse. Enheten må involveres tidlig i byggeprosesser som skal overtas til drift

- Økt portefølje kommunal vei/infrastruktur som følge av fortløpende overtakelser etter utbyggingsprosjekter
- Etterslep på vedlikehold av kommunale veier, kaier og broer
- Kommunens omfattende tilrettelegging i friluftslivsområdene, inklusive skjærgårdsparken, gir økt vedlikeholdsbehov og behov for mer ressurser
- Variable kostnader innen snøbrøyting og strømuttergifter kan gi store variasjoner i driftsbudsjettet i året som kommer
- Svømmehallen i Møglestuhallen

Tabell 51 KOSTRA oversikt samferdsel

Nøkkeltall	Lillesand				Endring	Landet	Andel landet
	2017	2018	2019	2020			
					2019-2020	2020	2020
Andel km tilrettelagt for syklende som kommunen har ansvaret for av alle kommunale veier (prosent) ³	30,1	26,4	26,4	26,4	0 %	14,7	180 %
Andel kommunale veier og gater med belysning av alle kommunale veier og gater (prosent)	48,2	46	51,7	51,7	0 %	62,4	83 %
Utgifter til vedlikehold av kommunale veier og gater av totale nto. dr.utg. til kommunale veier og gater (prosent) ⁴	18,4	45,8	29,2	28,2	-3 %	26,8	105 %
Andel kommunale veier og gater uten fast dekke av alle kommunale veier og gater (prosent) ²	10,8	31	26,4	26,4	0 %	25,8	102 %
Brutto driftsutgifter til samferdsel per innbygger (kr)	1228	2040	1311	1369	4 %	1844	74 %
Brutto driftsutgifter til gatebelysning langs kommunale veier og gater per kilometer belyst vei (kr) ¹	13625	53250	36911	36911	0 %	22739	162 %
Brutto investeringsutgifter til kommunale veier og gater per innbygger (kr)	853	1602	2187	1799	-18 %	1334	135 %
Antall km tilrettelagt for syklende som er et kommunalt ansvar (km) ⁵	25	23	23	23	0 %	5807	0 %
Netto driftsutgifter til kommunale veier og gater per innbygger (kr)	1087	1849	980	1114	14 %	1102	101 %
Netto driftsutgifter til kommunale veier og gater per km (kr)	142 337	233 563	124 678	143195	15 %	150645	95 %

- Andel km tilrettelagt for syklende som kommunen har ansvaret for av alle kommunale veier er uendret fra 2019 til 2020 og er 80% høyere enn landsgjennomsnittet
- Andel kommunale veier og gater med belysning av alle kommunale veier og gater er 17 % lavere enn landsgjennomsnittet
- Utgifter til vedlikehold av kommunale veier og gater av totale nto. dr.utg. til kommunale veier og gater gikk ned med -3 % og er 5 % høyere enn landsgjennomsnittet
- Andel kommunale veier og gater uten fast dekke av alle kommunale veier og gater ligger 2 % over landsgjennomsnittet
- Brutto driftsutgifter til samferdsel per innbygger økte med 4 % og ligger 26 % under landsgjennomsnittet
- Brutto driftsutgifter til gatebelysning langs kommunale veier og gater per kilometer belyst vei gikk ned med -30,7 % og ligger 62 % over landsgjennomsnittet
- Brutto investeringsutgifter til kommunale veier og gater per innbygger gikk ned med -18 % og ligger 35 % over landsgjennomsnittet
- Netto driftsutgifter til kommunale veier og gater per innbygger økte med 14 % og ligger 1 % over landsgjennomsnittet
- Netto driftsutgifter til kommunale veier og gater per km økte med 15 % og ligger 17 % under landsgjennomsnittet

KISTIANSANDSREGIONEN BRANN OG REDNING IKS

Kristiansandsregionen brann og redning IKS er et interkommunalt selskap for kommunene Vennesla, Lillesand, Birkenes og Kristiansand. Innbyggertallet i kommunene utgjør til sammen 143 977 personer pr. 01.01.21.

Brannvesenet har ansvaret for alle lovpålagte oppgaver i eierkommunene i henhold til lov om brann og eksplosjonsvern. Selskapet har ansvaret for brann- og redningsberedskap, og for brannforebyggende og kontrollerende oppgaver. Feiervesenet skal utføre feiing og tilsyn med røykkanaler og fyringsanlegg og drive med motivasjons- og informasjonstiltak om

brannfaren ved fyring. Selskapet har hovedkontor i Kristiansand. Selskapet har ca. 180 ansatte, hvorav ca. 100 er deltidsansatte.

Lillesand kommune skal i 2022 betale 8,5 mill. kr til dekning av utgifter til brannvesenet, og 1,0 mill. kr til dekning av feiervesenet i Kristiansandsregionen brann og redning IKS.

RAMMEOMRÅDE 8 – VA SELVFINANSIERENDE

Rammeområde for VA selvfinansierende består av enhet for vann og avløp:

Tabell 52 Rammeområde for VA selvfinansierende

Ansvar 2 (1000 kr)	Budsjett 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025	ÅB 2021	R2020
82 - Enhet for vann og avløp	-7 989	-11 829	-17 246	-25 380	-8 533	-10 938
Sum totalt	-7 989	-11 829	-17 246	-25 380	-8 533	-10 938
Totalt utgifter	43 298	44 047	44 818	45 611	35 812	38 054
Totalt inntekter	-51 287	-55 877	-62 065	-70 991	-44 345	-48 992
Sum	-7 989	-11 829	-17 246	-25 380	-8 533	-10 938

Tabell 53 Endringer VA selvfinansierende

Enhet	Tiltak	2022	2023	2024	2025
Sektor	Budsjett 2021	-8 533			
Sektor	Korrigere VA iht budsjett selvkost fra EnviDan	544	-3 840	-5 417	-8 134
Sektor	<i>Sum endringer</i>	<i>544</i>	<i>-3 840</i>	<i>-5 417</i>	<i>-8 134</i>
Sektor	Ny ramme	-7 989	-11 829	-17 246	-25 380

ENHET FOR VANN OG AVLØP

Enheten er ansvarlig for leveranse av drikkevann og håndtering av avløpsvann i kommunen, med tilhørende infrastruktur.

Ansvarsområdet **vann** omfatter sikker leveranse av tilstrekkelige mengder helsemessig trygt drikkevann iht. forskrift om forsyning og drikkevann (drikkevannsforskriften) til rundt 8000 pe i kommunen. Enheten har ansvar for drift av ett vannbehandlingsanlegg, ledningsnett bestående av rundt 166,5 km, hvorav rundt 66 km er sjøledninger, samt 4 høydebasseng og 7 trykkøkere.

Ansvarsområdet **avløp** omfatter at avløp tilknyttet kommunens renseanlegg skal håndteres på en slik måte at kravene i utslippstillatelsen er tilfredsstillt, og på den måten bidra til å oppfylle vannforskriftens mål om god miljøtilstand. Enheten har ansvar for drift avløpsanlegg bestående av tre renseanlegg; Høvåg RA (1000 pe), Kjøbmannsvig RA (250 pe) og Fossbekk RA (14 000 pe). Avløpsnettet omfatter ca. 105 km med avløpsledninger med 45 pumpestasjoner, i tillegg kommer 1,7 km med fellesledninger hvor spillvann og overvann ledes i samme ledning og overvannsnettet som omfatter 54,8 km med ledninger. Utover dette har enheten også ansvar for å følge opp private renseanlegg som faller inn under kap. 12 og 13 i forurensningsforskriften. Kommunen skal gi pålegg om tiltak for anlegg som ikke

overholder rensekrav gitt i nyere tillatelser, men også sette i verk tiltak for å sørge for at eldre utslipp blir renset i tråd med dagens rensekrav.

Ansvarsområdet omfatter også overordnet strategisk planlegging, samt planlegging og gjennomføring av investeringstiltak, herunder sanering av eksisterende ledningsnett.

Enheten er organisert med enhetsleder, en fagleder, to saksbehandlere, en konsulent (gebyr), en prosjektleder, en arbeidsleder og tre driftsoperatører og en prosjektstilling på spredt avløp.

Antall ansatte/årsverk:

I enheten er det 10 fast ansatte, fordelt på 9,8 årsverk.

Midlertidige: det er opprettet en prosjektstilling som skal arbeide med opprydding i spredt avløp. Stillingen er 2 årig, med mulighet for fast ansettelse. Det foreslås også opprettet to stillinger på VA - drift fra 01.01.2022, jf. vedtatt Hovedplan for vann og avløp.

Hovedprioriteringer:

Innenfor vannforsyning vil følgende satsingsområder være prioritert i årene fremover:

- Reduksjon av lekkasjer
- Sikker vannforsyning
- Fornyelse og utskifting av gammelt ledningsnett
- Økt kompetanse og effektivitet
- Tilpasning til klimaendringer

For avløp vil følgende satsingsområder være prioritert i årene fremover:

- Reduksjon av fremmedvann
- Reduserte utslipp
- Fornyelse og utskiftning av gammelt ledningsnett
- Tilpasning til klimaendringer
- Økt kompetanse og effektivitet

Tiltak:

Mål 1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter Strategi: Vi forvalter og benytter kommunens naturkvaliteter på en god måte og tilrettelegger for friluftsliv for alle. Vi ivaretar og videreutvikler badeplasser langs sjø, vann og elver.

- ✓ **Redusere fremmedvann:** Fremmedvannandelen i Norge er anslått til å ligge mellom 40 og 70 %, og ved å redusere fremmedvannmengden begrenses mengden spillvann som går i overløp og urensset til resipient. Redusert fremmedvannmengde vil også føre til redusert belastning på renseanlegg, noe som vil bedre rensingen, redusere driftskostnader og belastningen på resipienten. Dette vil føre til bedre vannkvalitet, gi økt opplevelseskvalitet rundt vassdrag i rekreasjonsområder, bedre forhold for akvatisk liv og føre til redusert utslipp.
- ✓ **Redusere utslipp fra avløpsnett:** For å oppnå god vannkvalitet i resipientene må utslipp fra avløpsnett begrenses. Utslippene kommer fra lekkasjer, feilkoblinger, gjennom overløpsutslipp og ved akutte utslipp i forbindelse med driftsforstyrrelser eller pumpehavari.

Mål 1.2 Lillesand kommune er en attraktiv arena for næringsutvikling med grønn og bærekraftig næringsvirksomhet. Strategi: Vi legger til rette for varierte og gode bomiljøer. Vi sikrer attraktive og tilgjengelige næringsarealer. Vi arbeider for å ligge i forkant med

digitalisering og med en godt tilrettelagt teknisk infrastruktur. Vi sikrer rask og forutsigbar utøvelse av offentlig myndighet; særlig i plan- og byggesaksbehandling.

Mål 3.1 Lillesand kommunes politikere og medarbeidere har innbyggernes behov i fokus. Strategi: Vi har bevissthet om at vi er til for innbyggerne og i all oppgaveløsning har vi innbyggerperspektivet med oss. Vi følger kommunens overordnede mål, visjon og verdier og ivaretar en høy etisk standard.

Mål 3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere. Strategi: Vi har ansatte som opplever mestring og mening i sin arbeidshverdag og har en klar ansvars- og rolleforståelse. Vi har en utstrakt bruk av delegering og beslutninger tas på lavest mulig nivå. Vi rekrutterer og beholder kompetente ansatte, og sikrer løpende kompetanseutvikling.

- ✓ **Økt kompetanse og effektivitet:** For å legge til rette for varierte og gode bomiljøer, samt attraktive næringsarealer, er man avhengig av gode planer for etablering og sanering av VA infrastruktur. Dette vil føre til at man kan gjøre riktig investering på rett tidspunkt. Ved å effektivisere drifts- og vedlikeholdsoppgaver, samt øke effektivitet og forutsigbarhet i utøvelse av offentlig myndighet vil man oppnå godt tilrettelagt teknisk infrastruktur, samt rask og forutsigbar utøvelse av offentlig myndighet. For å få til dette må man ha kvalifiserte medarbeidere med høy kompetanse og en tydelig ledelse. Rekrutter og behold er et viktig prinsipp inn i dette, realkompetanse opparbeidet gjennom utførelse av de daglige arbeidsoppgavene er viktig å beholde. Dette er derfor viktige fokusområder i årene framover.

Mål 1.3: Lillesand er grønn kommune som er pådriver for klimatilpasning og omstilling til lavutslippssamfunnet. Strategi: Vi jobber for at innbyggerne har frisk luft, og sikrer rent vann. Vi jobber for økt kompetanse om klimautfordringene og vi klimatilpasser infrastrukturen i kommunen.

Mål 3.3 Lillesand kommune har framtidsrettede tjenester av høy kvalitet. Strategi: Vi arbeider for å gi riktige tjenester ut fra definerte krav, innbyggernes behov og de ressursrammene vi har. Vi etterlever en helhetlig internkontroll. Vi ivaretar vårt ansvar for beredskap og krisehåndtering med et risikobilde i stadig endring

- ✓ **Reduksjon av lekkasjer og sikker vannforsyning:** Reduksjon av lekkasjer fra vannledningsnettet vil minske risikoen for inntrenging av kloakk i vannledningsnettet, noe som sikrer rent vann og en sikker vannforsyning. Beredskap og krisehåndtering i vannforsyningen er et viktig satsingsområde og i den sammenheng er det viktigste tiltaket å etablere reservevannforsyning, men også økning av bassengvolum og etablering av ringledninger er viktige tiltak i denne forbindelse.
- ✓ **Tilpasning til klimaendringer:** Episoder med kraftig nedbør øker vesentlig både i intensitet og hyppighet, dette vil føre til mer overvann. Det forventes flere og større regnflommer, mens snøsmeltingsflommene vil komme stadig tidligere på året. Som følge av havnivåstigning forventes stormflonivået å øke. Dette vil kunne føre til høy vannstand i og rundt kummer, noe som gir mer innlekk. Økt fare for jordskred gir økt fare for kollaps av ledninger. I forhold til vannbehandling vil klimaendringene kunne føre til dårligere råvannskvalitet og mer utfordrende vannbehandling. Lengre tørkeperioder kan gi mindre vann tilgjengelig og kan endre strømningsforholdene i kilden. I forhold til avløpsrensingen vil kraftigere nedbør gi mer innlekk noe som igjen fører til overbelastning og igjen dårligere renseeffekt.

Utfordringer:

Enhet for vann og avløp har få ansatte på driftssiden av VA, dette medføre at vi er særlig sårbare og vil kunne medføre akutt brist på mannskap/kompetanse som følge av fravær. Ressurser i forhold til prosjektledelse er også på et minimum, i forhold til planlagte og nødvendige investeringer i årene fremover. På bakgrunn av at det har vært stor utskiftning er det mange relativt nyansatte i enheten, dette har preget enheten og kanskje særlig der hvor man yter tjenester ut mot innbyggerne i form av saksbehandling. Enheten for vann og avløp ble gjenopprettet 01.01.2021 etter å ha vært splittet i 3 enheter. På bakgrunn av dette er det behov for å skape samhold og lagfølelse i enheten, slik at man sikrer et godt arbeidsmiljø.

Bystyret har nylig vedtatt en avtale for Grimevann IKS, noe som medfører at Lillesand kommune sikrer egen reservevannsløsning og at Lillesand skal levere reservevann til Kristiansand kommune. På sikt vurderes også samarbeid med Arendal og Grimstad. Dette øker ansvarsområdet ytterligere og behovet for bemanning vil derfor bare øke i årene fremover.

Det er i den forbindelse lagt inn en økning på to stillinger på VA - drift fra 01.01.2022 i selvkostmodellen. Dette får ikke store utslag på gebyrnivået ettersom den store kostnadsdriveren på VA er endringen i renten. Ved å øke med to stillinger oppnår vi at vi får en erfaringsoverføring fra ansatte som går av med pensjon om få år. Samtidig vil vi øke kapasiteten til å utføre mer enn bare helt nødvendige oppgaver, samt at man vil få samlet alle som går i VA-vakt i samme enhet.

RAMMEOMRÅDE 9 – HAVN

Rammeområde for havn består av enkelte ansvar under avdelingen for utedrift. Mye av utgiftene føres på andre utedrift områder som belastes rammeområde 7. Havn fremstår derfor hovedsakelig som et inntektsområde. Disse inntektene er med på å finansiere driften på rammeområde 7.

Tabell 54 Rammeområde havn

Ansvar 2 (1000 kr)	Budsjett 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025	ÅB 2021	R2020
86 - Avdeling for utedrift	-2 270	-2 270	-2 270	-2 270	-2 276	-2 487
70010 - Trafikkhavn	-258	-258	-258	-258	-180	-596
70020 - Småbåthavn	-1 034	-1 034	-1 034	-1 034	-1 038	-1 128
70030 - Gjestehavn	1	1	1	1	-120	-111
70050 - Marina	-314	-314	-314	-314	-2	88
70100 - Kokkenes Utvikling - båt plasser	-390	-390	-390	-390	-360	144
70040 - Bobil camp, vask, dusj, kiosk og sykkelutleie	-275	-275	-275	-275	-575	-883
Sum totalt	-2 270	-2 270	-2 270	-2 270	-2 276	-2 487
Totalt utgifter	6 526	6 526	6 526	6 526	5 672	6 128
Totalt inntekter	-8 796	-8 796	-8 796	-8 796	-7 948	-8 615
Sum	-2 270	-2 270	-2 270	-2 270	-2 276	-2 487

Tabell 55 Endringer havn

Enhet	Tiltak	2022	2023	2024	2025
Sektor	Budsjett 2021	-2 276			
Sektor	Lønns og prisvekst	6			
Sektor	<i>Sum endringer</i>	6	0	0	0
Sektor	Ny ramme	-2 270	-2 270	-2 270	-2 270

HAVN (AVDELING FOR UTEDRIFT)

Økonomisk ansvar knyttet til havn rapporteres fra Enhet for teknisk drift.

Alle havnerelaterte oppgaver sorterer under havn. Det er omfattende drift av Lillesand havn: 11 småbåtanlegg, 1 gjestehavn, 2 trafikkhavner og anslagsvis 12 kommunale kaier og allmenninger spredt utover kystlinjen til kommunen.

Betalingsattsene for årsleie i småbåtanleggene, samt anløp i trafikkhavna reguleres som for tidligere år med 5 %.

Utfordringer:

- Få ressurser tilknyttet havn
- Etterslep på vedlikehold av kommunale kaier og småbåtanlegg
- Behov for fornying av leieavtaler knyttet til havnas eiendommer

Tiltak:

- Utvikle strategi for videre utvikling og etablering av kommunale småbåtplasser
- Kartlegge status på alle kommunaleide brygger, kaier og broer, og utarbeide en detaljert handlingsplan for å nå ønsket standard
- Styrke samarbeid med ekspeditør i trafikkhavna og brukere av kommunale havneområder.

15. OM INVESTERINGSPROSJEKTENE

Investeringene finansieres i hovedsak av nye låneopptak og momskompensasjon, men enkelte av investeringsprosjektene får tilskudd fra bl.a. staten og fylkeskommunen. I oversikten under vises prosjekter med ekstern finansiering. Salg av eiendom og kommunale boliger er også med på å finansiere investeringsporteføljen. Sum salg tar også høyde for kostnader ved salg.

Tabell 56 Prosjekter med ekstern finansiering

Inntekter	Budsjett 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025
Moms komp	15 935 725	14 656 728	11 949 928	6 090 000
<i>Gymsal Tingsaker</i>				4 000 000
<i>Gymsal Borkedalen</i>				
<i>Gymsal Brentemoen</i>				
<i>Turnhall/m skytebane</i>				8 300 000
<i>Kunstgress Hovedbane</i>				
<i>Kunstgress Treningsbane</i>			1 000 000	
<i>Skatepark Høvåg</i>			700 000	
<i>Dagsturhytte</i>				725 000

Sum Spillemidler			1 700 000	13 025 000
Rusboliger		9 054 000		
Sum husbankfinansiering		9 054 000		
Sum Tilskudd/ andre inntekter		9 054 000	1 700 000	13 025 000
Salg eiendom	16 000 000	16 000 000		
Salg kommunale boliger	3 800 000	3 800 000	3 800 000	3 800 000
Salg maskiner og utstyr				
Sum salg	19 800 000	19 800 000	3 800 000	3 800 000
Bruk av fond	1 900 000	1 900 000	1 900 000	1 900 000
Overføring fra drift	0			
Sum inntekter	37 635 725	45 410 728	19 349 928	24 815 000

I hovedoversikten er alle investeringsprosjektene i budsjett og økonomiplanen listet opp. De tidligere hovedprosjektene havn, bygg, kommunalteknikk og realisering av delplan idrett og friluft, er nå avviklet. Unntaket er hovedplan for vann og avløp, og IKT prosjekter, disse er samlet i egne hovedprosjekter. Prosjektene i de tidligere hovedprosjektene er nå listet opp i hovedoversikten som enkeltstående prosjekt. Noen prosjekt er sekkeposter, og rullerende, som f.eks. trafikksikkerhetstiltak (TS tiltak). Det vil si at det er satt av en fast sum hvert år og at det vil i løpet av planperioden bli opprettet egne prosjekt etter hvert som tiltak skal gjennomføres. Nye prosjekter, samt større investeringsprosjekter og de to nevnte hovedprosjektene er også kommentert.

Kommunedirektøren startet i 2021 arbeidet med å få på plass en 10-årig investeringsplan. Dette arbeidet vil fortsette i 2022. Målet er å kartlegge behovet i kommunen og prioritere de rette investeringene, men også å sikre nødvendige ressurser og kapasitet til å følge opp prosjektene.

PROSJEKTMETODIKK

Figur 15 modell for prosjektmetodikken

Kommunedirektøren innført DIFIs prosjektmetodikk og har hovedfokus på investeringsprosjektene tidlige fase. Det vil si fokus på å beskrive og vurdere behovet, og vurdere ulike løsninger/ konsepter for å dekke behovet. Konseptene skal analyseres og måles opp mot hverandre. Konseptene måles på total nytte mot totale kostnader. I tillegg til investeringskostnaden skal også bemanningsbehov, og FDV kostnader (forvaltning, drift og vedlikehold) hensyntas. Det kan i noen tilfeller bli dyrt over tid å spare i investeringsfasen. I neste fase, planleggingsfasen, skal analysen for det valgte konseptet oppdateres, og det skal utarbeides et usikkerhetsbasert kostnadsestimat.

Det er innført mulighet for to kvalitetssikringspunkter i prosjektets tidlige fase. Kvalitetssikring av valgt konsept, og kvalitetssikring av kostnadsestimatet. Disse kvalitetssikringspunktene kommer i tillegg til beslutningspunktene i kommunens prosjektmetodikk. Metodikken opererer

med seks beslutningspunkter hvor det, basert på innsendte styringsdokumenter, besluttes om prosjektet kan gå videre fra en fase til neste.

Investeringsbudsjettet skal til enhver tid gjenspeile et mest mulig realistisk investeringsnivå i perioden. Kommunens investeringsbehov legger føringer for kommunens gjeldsutvikling, økonomiske handlingsrom og ressursbehov. For å kunne legge frem en investeringsplan som inkluderer alle prioriterte investeringsbehov vil ikke alle budsjetttrammer kunne være endelige, og det må regnes med endringer i forventet totalramme etter hvert som prosjektet blir klarere definert.

Det er viktig å påpeke at prosjektene i budsjett og økonomiplanen er i ulike faser. Noen er fortsatt på et stadium hvor behov kartlegges, andre i konseptfasen eller planleggingsfasen, og noen prosjekter er i gjennomføringsfasen. Betydningen av dette er at prosjektenes budsjett har ulik grad av usikkerhet.

En stor utfordring er å skulle estimere kostnader på et prosjekter som befinner seg i fasen hvor en skal kartlegge behov, og velge den beste løsningen for å dekke behovet. Budsjetttrammen som legges inn i planen må derfor tillegges en usikkerhetsmargin på +/- 30 %. Etter hvert som prosjektet går over i nye faser, konsept er valgt og planleggingen starter, vil usikkerhetsmarginen kunne reduseres, og vi kommer nærmere et godt estimat på kostnadsbildet. Ikke før prosjektet er planlagt, og tilbud har kommet inn, kan vi si hva prosjektet vil koste. Budsjetttrammen til prosjektet vil naturlig endre seg til dette nivået, og en usikkerhetsmargin på 10 % legges til estimatet til uforutsett.

En av de største årsakene til kostnadsøkninger er omfangsendringer. Prosjekt blir større enn planlagt og med det øker kostnadene. Det er derfor viktig at et prosjekt er så definert at det vil være mulig å estimere kostnadene med rimelig grad av sikkerhet. Hvis det er omfattende omfangsusikkerhet, må dette tas høyde for gjennom analysen. Å kun estimere den delen av prosjektet som er kjent, vil innebære økt risiko for store kostnadsøkninger underveis.

Det er også viktig å ha stor grad av brukermedvirkning i prosjektets første faser, så behov og krav blir kartlagt på et så detaljert nivå at en unngår omfangsendringer i de neste fasene.

BRUTTOINVESTERINGER

Kommunedirektøren fremmer forslag om brutto investeringer i 2022 på 196,4 mill. kr. Forslaget bygger på tidligere vedtak om investeringer, nye forutsetninger om kostnader og nye prosjekter som er spilt inn. Kommunedirektøren har redusert investeringer til skole i 2022 med 97 mill. kr, men til gjengjeld er opprusting skoler og gymsaler sentrum lagt inn med 304,6 mill. kr i planperioden. Denne budsjetttrammen anses som høyst usikker, og er per nå satt med en usikkerhetsmargin på +/- 30 %. Begrunnelsen for denne usikkerhetsmarginen er at prosjektet med å oppruste to skoler, og planen om å bygge to nye gymsaler i sentrum, fortsatt er på et stadium hvor behovene utredes.

Bystyret vedtok brutto investeringer i 2022 på 176,7 mill. kr.

Siden store deler av investeringene må lånefinansieres, får et ambisiøst investeringsbudsjett konsekvenser for kommunens driftsbudsjetter i form av økte renter, avdrag og driftsmessig konsekvenser knyttet til prosjektene.

Hovedtyngden av investeringer vil i planperioden 2022 til 2025 ligge i året 2024. Årsaken til dette er vedtaket om at Borkedalen og Brentemoen skal ombygges, samt bygging av to nye gymsaler.

Bystyret vedtok reduksjoner i rammen for opprustning av skoler og gymsaler i sentrum fra 304,6 mill. kr til 62,8 mill. kr.

Verbalpunkt 2. Bystyret vedtok at kommunens eiendom på Skalleodden og areal for boliger m.m. Stykkene klargjøres for salg og selges så snart som mulig.

Tabell 57 Oversikt over investeringer

Lillesand kommune brutto investeringer	Budsjettramme	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP2025
Adm. Prosjekter	Rullerende	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Intern finans	Rullerende	1 900 000	1 900 000	1 900 000	1 900 000
Brannsikkerhet og generell rehab. Formålsbygg	Rullerende	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000
Helse og omsorg					
Oppfølging av boligsosial handlingsplan-kjøp	Rullerende	3 250 000	3 250 000	2 750 000	2 750 000
Oppfølging av boligsosial handlingsplan-rehabilitering	12 000 000	3 250 000	3 250 000	2 750 000	2 750 000
Rehabilitering/ oppgradering Dovreheimen	2 000 000	1 000 000	1 000 000	0	0
Fremtidig bruk av Dovreområdet-Forprosjekt	500 000	0	500 000	0	0
Nye boliger Rus/psykiatri	25 000 000	25 000 000	0	0	0
Dagsenter Habilitering, ombygging uteområdet Prestegården	500 000	500 000	0	0	0
Ombygging Høvågheimen for hjemmesykepleien	1 000 000	1 000 000	0	0	0
Velferdsteknologi - Digitale tavler	3 125 000	3 125 000	0	0	0
Skole og barnehage					
Opprusting skoler og gymsaler sentrum	62 799 282	2 300 000	30 499 641	29 999 641	0
Rehabilitering/ oppgradering uteområde barnehage	Rullerende	300 000	300 000	300 000	300 000
Rehabilitering/ oppgradering uteområde skole	Rullerende	400 000	500 000	500 000	500 000
Rehabilitering/ oppgradering barnehage	Rullerende	200 000	500 000	500 000	500 000
Rehabilitering/ oppgradering skole	Rullerende	1 500 000	300 000	400 000	400 000
Kultur, idrett og friluft					
Ny Turnhall	22 634 025	8 000 025	14 634 000	0	0
Dagsturhytte	1 150 000	1 150 000	0	0	0
Oppgradering Holta	1 000 000	0	0	0	1 000 000
Rehabilitering aktivitetsanlegg Lillesand Stadion	1 200 000	300 000	300 000	300 000	300 000
Turstier og lysløyper	Rullerende	500 000	1 100 000	300 000	300 000
Avfuktingsanlegg Møglestuhallen	200 000	200 000	0	0	0
Rehabilitering museer	400 000	100 000	100 000	100 000	100 000
Samfunn og miljø					
Geodata, utvikling og vedlikehold av digitale kartdata	Rullerende	200 000	200 000	200 000	200 000
Reasfaltering	Rullerende	1 400 000	500 000	1 500 000	1 500 000
TS Tiltak	Rullerende	500 000	300 000	1 000 000	1 500 000
Kartlegging av behov på lekeplasser	400 000	400 000	0	0	0
Oppgradering av lekeplasser	Rullerende	0	0	200 000	800 000

Oppgradering veilys og veilyskabler	Rullerende	500 000	0	500 000	500 000
Styrking sentrum		13 500 000	1 000 000	2 500 000	5 000 000
Infrastruktur Dovre		5 803 600	5 803 600	0	0
Infrastruktur LUS/ Turnhall		5 000 000	5 000 000	0	0
Strømtilførsel til Gaupemyr industriområde		2 500 000	2 500 000	0	0
Anlegge parkeringsplass- brannstasjonen		2 000 000	2 000 000	0	0
Parkeringshus		200 000	200 000	0	0
Maskiner, biler og utstyr - teknisk sektor					
Utskifting biler - utedrift	Rullerende	0	0	2 000 000	1 000 000
Utskifting biler - byggdrift	Rullerende	800 000	800 000	800 000	800 000
Ny småbåt Skjærgårdstjenesten		400 000	0	400 000	0
Ny feiebil		0	0	0	0
Ny traktor		1 600 000	0	1 600 000	0
Ny kantklipper		1 500 000	0	1 500 000	0
Ny minigraver		1 000 000	0	0	1 000 000
Havn					
Tollbodkaia		800 000	800 000	0	0
Utvidelse gjestehavna		1 600 000	0	1 600 000	0
Ny brygge Kaldvell		800 000	800 000	0	0
Jollebrygga Tingsaker		800 000	0	0	800 000
Ny brygge Oreholla		1 600 000	0	0	1 600 000
Jollebrygga kokkenes		800 000	0	0	800 000
IKT hovedprosjekt		38 950 000	10 050 000	9 500 000	9 400 000
Hovedplan VA		300 000 000	86 600 000	72 600 000	72 300 000
Kirke		160 000	160 000	0	0
Sum		571 821 907	175 688 625	152 633 641	138 299 641

Prosjekter fra hovedprosjekt bygg

- Brannsikkerhet og generell rehab. formålsbygg
- Rehab. / oppgradering boliger, midlene foreslås ompostert til prosjekt oppfølging av boligsosial handlingsplan
- Rehabilitering/ oppgradering Dovreheimen
- Ombygging Høvågheimen for hjemmesykepleien
- Rehabilitering/ oppgradering uteområde barnehage
- Rehabilitering/ oppgradering uteområde skole
- Rehabilitering/ oppgradering barnehage
- Rehabilitering/ oppgradering skole
- Avfuktingsanlegg Møglestuhallen
- Rehabilitering museer
- Utskifting av biler – byggdrift, dette prosjektet erstatter prosjekt Teknisk utstyr ikke fastmontert formålsbygg

Prosjekter fra Realisering delplan idrett og friluft

- Oppgradering Holta
- Turstier og lysløyper, turstier Kaldvell og lysløype Høvåg

Prosjekter fra hovedprosjekt kommunalteknikk

- Rehabilitering aktivitetsanlegg Lillesand stadion
- Geodata, utvikling og vedlikehold av digitale kartdata
- Reasfaltering
- TS tiltak
- Kartlegging av behov på lekeplasser
- Oppgradering av lekeplasser
- Oppgradering av veilys og veilyskabler
- Utskiftning av biler – utedrift
- Kjøp av maskiner og utstyr, Kommunedirektøren foreslår å bryte dette prosjektet ned til konkrete kjøp av maskiner og utstyr. I planperioden er dette kjøp av ny småbåt, feiebil, traktor, kantklipper og minigraver.

Bystyret vedtok at investeringer i utstyr/maskiner teknisk sektor i 2022 med 3,5 mill. kr tas ut. Kommunedirektøren omdisponerer investeringene i 2023 til 2025 til utstyr/maskiner etter behov.

Prosjekter fra hovedprosjekt havn

- Kommunedirektøren foreslår å erstatte sekkepostene i det tidligere hovedprosjekt havn med konkrete prosjekter. For planperioden er disse Tollbodkaia, Utvidelse gjestehavna, ny brygge på Kaldvell, Jollebrygge på Tingsaker og ny brygge Orehola.

Oppfølging av boligsosial handlingsplan

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 4,5 mill. kr i hvert av årene i planperioden for oppfølging av boligsosial handlingsplan. Dette innebærer at midlene kan disponeres til både kjøp av boliger og restaurering av boliger kommunen eier. I det tidligere hovedprosjekt bygg var det satt av midler til rehabilitering/ oppgradering boliger. Kommunedirektøren foreslår å ompostere disse midlene til prosjekt «oppfølging av boligsosial handlingsplan», samt å avvikle prosjekt «rehabilitering/ oppgradering boliger».

Fremtidig bruk av Dovreområdet – forprosjekt

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 1 mill. kr i 2022 til et forprosjekt for å kartlegge og utrede mulighetene som ligger i bedre utnyttelse av Dovreområdet. Dette kan inkludere både bygningsmassen og området rundt.

Bystyret vedtok at bevilgning til prosjekt Fremtidig bruk av Dovreområdet flyttes ut av 2022 (1,0 mill. kr) og legges inn i 2023 med 0,5 mill. kr.

Nytt bofellesskap for personer med utfordringer knyttet til rus og psykisk helse

I boligsosial handlingsplan foreslås det etablert 6 samlokaliserte boliger med personalbase for personer med psykiske og/ eller rusproblemer. Dette vil gi god driftsøkonomi. Foreløpig budsjett settes til 2 mill. kr i 2021 til et forprosjekt og 25 mill. kr i 2022 til gjennomføring av prosjektet.

Tabell 58 Driftskonsekvenser nye boliger psykiatri/rus

	Totalramme	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Brutto ramme	27 000 000	159 047	1 840 953	25 000 000			
Regnskap		159 047					
Finansiering							
- Lån	12 546 000	127 238	1 472 762	20 000 000			
- Momskomp	5 400 000	31 809	368 191	5 000 000			
- Andre tilskudd	9 054 000				9 054 000		
Driftseffekt							
Renter år 1		1 272	14 728	200 000			
* Renter 2 %	250 920		2 545	32 000	250 920	250 920	250 920
* Avdrag 40 år	313 650		3 181	40 000	313 650	313 650	313 650
* FDV kostnader					360 000	360 000	360 000
Sum driftseffekt	564 570	1 272	20 453	272 000	924 570	924 570	924 570

Dagsenter Habilitering, ombygging uteområdet Prestegården

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 0,5 mill. kr i 2022 til ombygging av uteområdet på Prestegården for å tilpasse området til brukerne som i dag er lokalisert på Stykkene. På denne måten kan leien på Stykkene sies opp, og habiliteringstjenesten blir samlokalisert.

Velferdsteknologi – Digitale tavler

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 3,125 mill. kr til digitale tavler. Dette finansieres ved mva-kompensasjon og bundne driftsfond.

Opprustning skoler og gymsaler sentrum

Bystyret har fattet følgende vedtak i barneskolesaken:

1. Brentemoen skole videreføres som barneskole og utbygges til fullverdig en-parallell.
2. Kulturskolen og lokaler for kunst og håndverk/verksted gis egnede lokaler i sentrum.
3. To klasserom i gammel del, første etasje, opprustes og utvides til fullverdige klasserom og fortsatt skolebruk.
4. Borkedalen skole videreføres som to-parallell barneskole med oppgradering til en tidsriktig skole. Dagens planer for ny gymsal realiseres.
5. Administrasjonen finner en tilfredsstillende løsning for gymsal til Brentemoen skole, som eksempelvis gymsal for Brentemoen på Brannstasjonstomta. Gymsalen bør bygges som et fleksibelt bygg (teleskoptribune) som skal kunne huse konserter, kultur og større møter.
6. Alle kommunens tomter omkring Brentemoen skal vurderes for kommunal utnyttelse før de vurderes solgt. Biblioteket og evt. andre funksjoner skal vurderes flyttet til Brentemoen for økonomiske synergier.
7. Oppgradering av Borkedalen påbegynnes først. Kommunedirektøren bes legge fram en sak i september 2021 som viser framdrift for ombygging/utbygging av Borkedalen skole med økonomisk ramme.
8. Kommunedirektøren bes legge fram sak i løpet av 2021 som viser plan for ombygging/utbygging av Brentemoen skole.

I 2022 starter arbeidet med forprosjekt Borkedalen gymsal og forprosjekt opprustning Borkedalen skole. Forprosjekt Brentemoen gymsal og opprustning av Brentemoen skole starter etter planen i 2023. Gjennomføringen av prosjektene vil etter planen skje i 2023 og 2024 for Borkedalen, og 2024-2025 for Brentemoen. Det er stor usikkerhet til foreslått brutto ramme. Konseptfaser skal gjennomføres for begge skolene og først da vil kostnadsbildet bli mer avklart.

Bystyret vedtok reduksjoner i rammen for opprustning av skoler og gymsaler i sentrum fra 304,6 mill. kr til 62,8 mill. kr.

Bystyret vedtok at midler til konsept, planlegging og opprusting Borkedalen skole med SFO reduseres med 2,0 mill. kr i 2022, 47,315 mill. kr i 2023 og 47,815 mill. kr i 2024.

Midler til konsept, planlegging og opprusting Brentemoen skole med SFO og gymsal økes med 0,3 mill. kr i 2022, og reduseres med 4,0 mill. kr i 2023, 70,5mill. kr i både 2024 og 2025.

Bystyret ber om en sak tidlig i 2022 på hvordan investeringsmidler konseptfase Borkedalen, 2.000.000 i 2022, skal benyttes.

Tabell Driftskonsekvenser opprustning skoler og gymsaler sentrum

	Totalramme	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Brutto ramme	63 170 000	364 557	6 161	0	2 300 000	30 499 641	29 999 641	0		
Regnskap		364 557	6 161							
Finansiering										
- Lån	45 536 000	291 646	4 929	0	1 840 000	24 399 713	23 999 713	0		
- Momskomp	12 634 000	72 911	1 232	0	460 000	6 099 928	5 999 928	0		
- Andre tilskudd	5 000 000									5 000 000
Driftseffekt										
Renter år 1		2 916	49	0	18 400	243 997	239 997	0		
* Renter 2 %	910 720		5 833	5 931	5 931	42 731	530 726	1 010 720	1 010 720	910 720
* Avdrag 40 år	1 138 400		7 291	7 414	7 414	53 414	663 407	1 263 400	1 263 400	1 138 400
* FDV kostnader							3 950 000	7 100 000	7 500 000	7 500 000
Sum driftseffekt	2 049 120	2 916	13 173	13 346	31 746	340 143	5 384 130	9 374 120	9 774 120	9 549 120

Det er ikke lagt inn økte driftskostnader som følge av ombygging av Borkedalen og Brentemoen. Rente- og avdragseffekten av ombygging i 2025 kommer først i 2026.

Ny turnhall

Formannskapet vedtok 27. mars 2019 oppstart av bygging av ny turnhall med skytebane i kjeller. Vedtatt budsjett ramme for ny turnhall var 24,2 mill. kr inkl. mva. Formannskapet vedtok 2. september 2019 å øke investeringsrammen for ny turnhall fra 24,2 mill. kr til 30 mill. kr. Bakgrunnen for økningen var arealutvidelse av selve turnhallen for å få plass til dypere trampolinegrop og økte krav til ventilasjon og lydisolering for skytebanen i kjelleren, samt differanse mellom vedtatt investeringsramme og godkjent tilbud som var noe høyere.

Bygging av turnhallen ble på bakgrunn av naboklage midlertidig stanset av fylkesmannen ved vedtak den 19. mars. 2020. Som følge av byggestansen vedtok bystyret den 22. april 2020 å øke investeringsrammen fra 30 mill. kr til 34 mill. kr.

Den 7. mai 2020 opphevet fylkesmannen kommunens vedtak om byggetillatelse for turnhallen.

Bystyret vedtok den 21. oktober 2020 at kommunen skal starte en reguleringsplanprosess for området der turnhallen og skytebanen er påbegynt. Hensikten med planarbeidet er å bygge turnhall med skytebane. Det er avsatt kr 1,0 mill. kr inkl. mva. i 2021 til reguleringsarbeidet. Totalkostnad for ny turnhall er estimert til kr 40 mill. inkl. mva. Av dette utgjør 8,3 mill. kr spillemidler. Resterende midler 22,6 mill. kr er satt av i 2022.

Bystyret vedtok at midler til turnhall og skytebane reduseres i 2022 med 14,634 mill. kr og det legges inn samme beløp i 2023.

Tabell 59 Driftskonsekvenser ny turnhall

	Totalramme	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Brutto ramme	25 366 000	146 994	10 828 396	5 390 585	1 000 000	8 000 025	14 634 000		
Regnskap	16 365 975	146 994	10 828 396	5 390 585					
Finansiering									
- Lån	11 992 800	117 595	8 662 717	4 312 468	800 000	6 400 020			
- Momskomp	5 073 200	29 399	2 165 679	1 078 117	200 000	1 600 005			
- Andre tilskudd	8 300 000								8 300 000
Driftseffekt									
Renter år 1		1 176	86 627	43 125	8 000	64 000			
* Renter 2 %	239 856		2 352	175 606	261 856	277 856	405 856	405 856	239 856
* Avdrag 40 år	299 820		2 940	219 508	327 320	347 320	507 320	507 320	299 820
* FDV kostnader						350 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Sum driftseffekt	539 676	1 176	91 919	438 239	597 175	1 039 175	1 913 176	1 913 176	1 539 676

Dagsturhytte

08.09.2021 ble det vedtatt av bystyret i sak BS 123/21 at Lillesand kommune skal delta i prosjektet Dagsturhytta Agder. Lillesand kommune setter av 1,15 mill. kr inkl. mva. i 2022, hvorav 195 000 er kommunens egenandel. Det resterende beløpet finansieres ved tilskudd i form av spillemidler, Agder fylkeskommune, Sparebankstiftelsen SR-bank og momskompensasjon.

Styrking sentrum

Bystyret behandlet i september 2018 en sak om etablering av helårs gågate i Lillesand sentrum. I den forbindelse ble det vedtatt at alle midlene som er avsatt til «styrking av sentrum» skal benyttes til opparbeidelse av helårs gågate og torg/parkområder. Bystyret vedtok desember 2019 å øke budsjettet på prosjektet med 4 mill. kr i 2021 og 6 mill. kr i 2022. Kommunedirektørens forslag er å sette budsjettet til 1 mill. kr i 2021 og 13,5 mill. kr i 2022.

I 2021 vedtok Bystyret at bevilgningen skulle reduseres med 10 mill. kr i 2022 for å fordeles med 5 mill. kr i hvert av årene 2023 og 2024. Kommunedirektøren forslår nå å skyve prosjektet 1 år ved å budsjettere med 1 mill. kr i 2022, 2,5 mill. kr i 2023, samt 5 mill. kr i hvert av årene 2024 og 2025.

Dovre Infrastruktur

Prosjektet gjelder omlegging av kommunal infrastruktur i området; vei, vann og avløp. Kostnadene skal dekke prosjektering, anbudskonkurranse og gjennomføring av tiltaket. Prosjektet hadde et budsjett på 276.000 kr i 2020 og fikk også overført 2 mill. kr fra 2019. Budsjettet i 2021 var satt til 4 mill. kr. På bakgrunn av politisk vedtak om ny utredning av prosjektet «Ny sentrumsskole» startet ikke dette prosjektet opp før i slutten av 2021. Det ble satt opp 1 mill. kr i 2021 og de resterende 5,276 mill. kr er budsjettert i 2022. Kommunedirektøren foreslår å øke 2022 budsjettet med 10 % da den opprinnelige bevilgningen ble satt for flere år siden.

Infrastruktur LUS/ Turnhall

Prosjektet omhandler omlegging av parkeringsarealet ved LUS iht. utarbeidet utenomhusplan. Dette er satt som et rekkefølgekrav i reguleringsplanen som utarbeides for turnhallområdet, noe som innebærer at uteområdet og trafikksituasjonen må utbedres før brukstillatelse til turnhallen kan godkjennes.

Strømtilførsel til Gaupemyr industriområde

Det er behov for å investere i økt strømtilførsel til Gaupemyr industriområde for å kunne selge eiendommen.

Anlegge parkeringsplasser - brannstasjonen

Kommunedirektøren foreslår å sette av 2 mill. kr i 2022 til riving av brannstasjonen og anlegge nytt parkeringsområde.

Parkeringshus - forprosjekt

Kommunedirektøren foreslår å sette av 0,2 mill. kr i 2022 til planlegging av parkeringshus i sentrum.

Lydanlegg Lillesand kirke

Bystyret vedtok å bevilge 0,2 mill. kr i 2022 til lydanlegg Lillesand kirke «trinn 1».

Hovedprosjekt vann og avløp

Hovedplan for VA behandles som egen sak i bystyret. Det foreslås å bevilge 300 mill. kr i planperioden fordelt med 86,6 mill. kr i 2022, 72,6 mill. kr i 2023, 72,3 mill. kr i 2024 og 68,5 mill. kr i 2025.

Hovedplan for vann og avløp er et strategidokument for kommunen for de kommende 12 år i forhold til å nå overordnede mål og delmål for vann- og avløpsforsyningen i den kommende perioden. Kostnader i forbindelse med vann- og avløpsforsyningen skal dekkes av abonnentene etter selvkostprinsippet.

Hovedplan VA har en sterk økning i investeringsnivået i 2022 og 2025 som blant annet skyldes reservevannledning mellom Lillesand og Kristiansand, deriblant kommunalt vann- og avløpsanlegg mellom Kjerlingland og Fjelldal, bygging av nytt vannverk, strengere krav til avløpsrensing som krever sekundærrensetrinn på Fossbekk RA og nedlegging av kommunale avløpsrensaneanlegg i Høvåg. Det planlegges også sanering av boligområder samt bygging av nytt høydebasseng for å gi tosidig forsyning til Kjerlingland næringsområde.

Kristiansand kommune skal dekke kostnadene med reservevannledning, dette utgjør ca. 44 mill. kr, men Lillesand kommune får kostnad med sitt separate vann- og avløpssystem som legges i forbindelse med reservevannledningen. Ved bygging av nytt vannbehandlingsanlegg ble det i 2018 estimert at Lillesand kommunes andel vil være 115 millioner.

Investeringsiltakene i handlingsprogrammet vil ivareta kommunens behov og utfordringer i forhold til å tilrettelegge og imøtekomme nye bolig- og næringsetableringer innenfor planperioden. Samtidig legges det opp til tiltak for å øke vannkvalitet og leveringssikkerhet. Overordnede målsettinger fremover vil være produksjon av tilstrekkelig og hygienisk betryggende drikkevann samt reservevann i samsvar med drikkevannsforskriftens krav. Samarbeidet med Kristiansand kommune gjennom en egen selskapsavtale, forventes å gi Lillesand kommune synergier og kostnadsbesparelser ved bygging av nytt vannbehandlingsanlegg, reservevannledning og sekundærledninger i forbindelse med ledningstraseen mot Kristiansand.

Kommunen vil i fremtiden stå foran store utfordringer innenfor vann- og avløpssektoren knyttet til reduksjon av vannlekkasjer, overløp fra kloaknett, fremtidige utslippskrav, klimatilpasning og vannbehandling, befolkningsvekst og nye bolig- og næringsetableringer. Hovedplanen vil gi kommunen et godt beslutningsgrunnlag for å oppnå målsettingene og gjennomføre nødvendige prioriteringer. Bakgrunnen for foreslått økning i investeringsrammen i årene fremover har sammenheng med behovet for nye investeringer for å ivareta lovkrav samt nødvendige utbyggings- og saneringsprosjekt.

Tabell 60 Investering vann og avløp

Nummer	Prosjekter	Budsjett 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP2025
653125	Nytt vannbehandlingsanlegg	1 000 000	5 000 000	20 000 000	40 000 000
653133	Kjerlingland-Fjeldal	27 000 000	11 000 000	0	0
999999	Ombygging Fossbekk	16 000 000	0	0	0
999999	PS Grøgårdsmyr	0	0	0	0
999999	PS Skuggevik	0	0	0	0
653134	PS Kirkekilen	0	0	0	0
653138	HB Bjellandsåsen	14 000 000	0	0	0
653139	Tilpasning kommunale vann- og avløpsledninger i forbindelse med reservevannprosjektet	1 000 000	5 000 000	5 000 000	6 000 000
653141	Sanering Storgata/ Vestregate	11 500 000	15 000 000	0	0
999999	Vann og avløp Frydentopp-Stykkene	8 000 000	0	0	0
999999	VA vaktbil	0	600 000	0	0
999999	Adkomstveg Storemyr HB	3 000 000	0	0	0
999999	PS Ørnefjell	1 500 000	0	0	0
999999	Nytt renseanlegg avløp	500 000	200 000	100 000	0
999999	Sanering Sandsmyra - Oddekleiva	0	14 000 000	0	0
999999	PS Kjetil Moes plass	0	3 000 000	0	0
999999	Vannledning Jonsøya - Fjeldal	0	3 300 000	0	0
999999	Vann og avløp Hesleviga - Okseviga	0	3 000 000	0	0
999999	Heldalsstemmen utbedring	0	8 000 000	0	0
999999	Avløpsledning Kjøbmannsvik - Fossbekk	0	0	10 000 000	0
999999	Ombygging Kjøbmannsvik RA	0	0	5 000 000	0
999999	Vannledning Kjøbmannsvik - Jonsøya	0	0	4 700 000	0
999999	Sanering Seljelia	0	0	9 000 000	0
999999	Sanering Bregnesvingen	0	0	5 000 000	0
999999	Sanering Eineråsen	0	0	5 000 000	0
999999	Sanering Furulia	0	0	4 000 000	0
999999	Vann- og avløpsledning Høvåg – Kjøbmannsvik	0	0	0	13 000 000
999999	Ombygging Høvåg RA	0	0	0	5 000 000
999999	Sanering ledningsnett	1 000 000	2 400 000	2 400 000	2 400 000
999999	Sanering knutepunkt	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000
999999	Sanering landtaksnummer	100 000	100 000	100 000	100 000
	Totalt	86 600 000	72 600 000	72 300 000	68 500 000

170041 - Hovedprosjekt IKT

IKT Hovedprosjekt er kommunens samlede investeringsbudsjett for IT og digitalisering. Det er store forventninger til digitalisering av offentlig sektor. Det ble utarbeidet en ny digitaliseringsstrategi for Lillesand kommune høsten 2021. For å realisere strategien er det etablert en styringsmodell for digitalisering i samarbeid med Birkenes kommune, og en handlingsplan med digitaliseringsprosjekter. IKT Hovedprosjekt vil brukes for å investere i teknologi og systemer for å følge opp strategi og handlingsplan.

Tabell 61 Investering IKT

Nummer	Prosjekter	Budsjett 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025
170051	Nettverksinfrastruktur	800 000	900 000	900 000	1 000 000
170054	PC- innkjøp og oppgradering	1 900 000	1 700 000	1 900 000	1 900 000
170055	Oppgradering fagsystemer generell	800 000	800 000	800 000	900 000
170058	IT- utstyr oppgradering skolesektor	1 100 000	1 100 000	1 300 000	1 300 000
170059	IT- utstyr barnehage	200 000	200 000	200 000	300 000
170069	Telefonistyr	100 000	150 000	150 000	150 000
170070	Innkjøp av kopimaskiner/ skrivere	450 000	350 000	350 000	450 000
170071	Nettbrett	100 000	100 000	100 000	100 000
170073	Digitalisering politiske møter	0	600 000	200 000	0
170074	Serveroppgradering	1 800 000	1 000 000	800 000	1 000 000
170075	Applikasjoner til økonomisystemer	200 000	200 000	200 000	200 000
170076	IT- utstyr Lillesand voksenopplæring	100 000	100 000	100 000	150 000
170085	Digitalisering (digital post og arkiv)	400 000	400 000	500 000	600 000
170086	Nytt utstyr i møterom	250 000	250 000	250 000	300 000
170087	Trådløst nett	650 000	450 000	450 000	450 000
170122	Smart by Lillesand	200 000	200 000	200 000	200 000
999999	Prosjektledelse	800 000	800 000	800 000	800 000
300015	Velferdsteknologi	200 000	200 000	200 000	200 000
	Totalt	10 050 000	9 500 000	9 400 000	10 000 000

16. TILTAK SOM IKKE ER BLITT PRIORITERT

Enhetene har meldt inn behov for konsekvensjusteringer og nye tiltak. Innmeldte behov som er hensyntatt fremgår av konsekvensjusterte tabeller og er omtalt under den enkelte enhet. Det er meldt inn behov og ønsker om økt bemanning på flere områder, men som det ikke har vært mulig å prioritere innenfor de økonomiske rammer. Noen av disse uløste behovene er omtalt under den aktuelle enhet. Bestillingen til enhetene har i første rekke vært å beskrive konsekvenser av reduserte rammer som følge av økt krav til produktivitet og effektivisering vedtatt fra og med 2020, samt ytterligere rammekutt vedtatt i 2021.

Kommunen har fått innspill til budsjett fra Lillesand kirkelig fellesråd som vedlegges i sin helhet.

Samarbeid mellom Lillesand kommune og Kirkens Ungdomsprosjekt KUP

Lillesand kommune og Den norske kirke har i en årrekke samarbeidet rundt sosiale utfordringer hos barn og ser at det er behov for en større faglighet og langsiktighet i møte med utfordringene. Med lokalt engasjement og et godt tverrfaglig samarbeidet dannes et godt grunnlag for å starte opp tilbud i Lillesand. Både fra kirkelig og kommunalt hold blitt foreslått å etablere et prosjekt etter mal av KUP i Kristiansand. Det er et godt grunnlag for å starte opp et slikt tilbud i Lillesand.

Det finnes mange bra tilbud for ungdom, likevel finnes det ungdommer som ikke benytter seg av eksisterende tilbud av ulike årsaker. For mange ungdommer er det en stor barriere å delta på ulike fritidsarenaer, og KUP sine ansatte er trent på å rekruttere nettopp denne målgruppen inn i aktivitetsgrupper. Det er disse ungdommene som er utenfor av ulike årsaker som skal nås i dette prosjektet. Gjennom faste ukentlige tilbud, der de unge får høre til i et fellesskap i 3-4 år, blir KUP-gruppene som et ekstra hjem gjennom en krevende ungdomstid.

Det er planlagt å etablere to grupper som skal gå over flere år. En gruppe består av 12 ungdommer, en ansatt og 4-5 frivillige voksne. I gruppa fokuserer man på at ungdommene skal mestre sitt liv på en best mulig måte utfra sine forutsetninger. Det er søkt midler fra Sparebank stiftelsen SR bank og det er innvilget 1,2 mill. kr fordelt på tre år. For å utløse gavemidler fra Stiftelsen, må Lillesand kommune bidra med tilsvarende i prosjektet, dvs. 0,4 mill. kr pr. år. Sektor for helse og kultur og sektor for skole og barnehage ser på dette som et verdifullt samarbeidsprosjekt. På grunn av kommunens økonomiske situasjon har kommunedirektøren ikke funnet midler til å prioritere tiltaket.